

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE
Institutul de Istorie și Filosofie

STUDII

Revistă de istorie și filosofie

IV

ANUL 5

OCTOMBRIE – DECEMBRIE 1952

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

www.dacoromanica.ro

„STUDII” REVISTĂ DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
APARE TRIMESTRIAL

COMITETUL DE REDACȚIE

ACAD. P. CONSTANTINESCU-IAȘI, CONF. UNIV. BARBU CÂMPINA, CONF. UNIV. V. MACIU,
PROF. UNIV. ION IONAȘCU, PROF. UNIV. D. PRODAN, PROF. UNIV. S. ȘTIRBU,
ACAD. MIHAIL ROLLER: REDACTOR RESPONSABIL

BUCUREȘTI, B-DUL GENERALISSIMUL STALIN NR. 1, TEL. 2-67-43

ABONAMENTE: CENTRUL DE DIFUZARE A PRESEI, STR. SĂRINDAR 14, TEL. 5-26-90, ȘI
LIBRĂRIA ACADEMIEI R. P. R. CALEA VICTORIEI 27, TEL. 4-08-80

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE

STUDII

Revistă de istorie și filosofie

IV

ANUL 5

OCTOMBRIE—DECEMBRIE 1952

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMANE

www.dacoromanica.ro

„STUDII” REVISTĂ DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE

APARE TRIMESTRIAL

COMITETUL DE REDACȚIE

ACAD. P. CONSTANTINESCU-IAȘI, CONF. UNIV. BARBU CÂMPINA, CONF. UNIV. V. MACIU,
PROF. UNIV. ION IONAȘCU, PROF. UNIV. D. PRODAN, PROF. UNIV. S. ȘTIRBU,

ACAD. MIHAIL ROLLER: REDACTOR RESPONSABIL

BUCUREȘTI, B-DUL GENERALISSIMUL STALIN NR. 1, TEL. 2-87-43

ABONAMENTE: CENTRUL DE DIFUZARE A PRESEI, STR. BĂRINDĂR 14, TEL. 5-26-90, ȘI
LIBRĂRIA ACADEMIEI R. P. R. CALEA VICTORIEI 27, TEL. 4-08-50

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
I. STALIN, Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S.	5
I. STALIN, Cuvântare rostită la Congresul al XIX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice	61
★	
GH. GHEORGHIU-DEJ, Insemnatatea istorică mondială a Congresului al XIX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice	64
★	
GH. HAUPT, Despre Nicolae Balcescu și cercurile revoluționar-democratice din Rusia	94
Scurt dicționar filosofic (Extrase)	109
★	
DOCUMENTARE, NOTE ȘI RECENZII	
Cuprinsul manualului de Istorie a R.P.R.	119
Documente privind istoria României. Veacul XVI, A. Moldova, vol. IV (1591— 1600); veacul XVI, B. Țara Românească, vol. III (1551—1570); veacul XVI, B. Țara Românească, vol. IV (1571—1580)	126
M. C. Căger, Chievl și cucerirea mongolă. „Sovietscaia Arheologia”, 1949, Nr. 11; N. I. Pavlenko, Contribuții la problema pieței forței de muncă pentru manufacturile metalurgice în deceniile 3—5 ale secolului al XVIII-lea. „Voprosi Istorii”, 1952, Nr. 3, p. 99—123 (Gh. D.) . .	133
★	
Tabla de materii a anului 1952 (Studii, anul V, 1952, Nr. I, II, III, IV) . .	140

СОДЕРЖАНИЕ

	<u>Стр.</u>
И. СТАЛИН, Экономические проблемы социализма в СССР	
И. СТАЛИН, Речь, произнесенная на XIX съезде Коммунистической партии Советского Союза.	61
★	
Г. ГЕОРГИУ-ДЕЖ, Мировое историческое значение XIX съезда Коммунистической партии Советского Союза.	64
★	
Г. ГАУПТ, О Николае Бэлческу и о революционных демократических кругах в России.	94
Краткий философский словарь (выдержки)	109
★	
ДОКУМЕНТЫ, ЗАМЕТКИ И РЕЦЕНЗИИ	
Содержание учебника истории РНР	119
Документы в связи с историей Румынии. XVI век, А. Молдавия, том IV (1591—1600); XVI век, Б. Валахия, том III (1551—1570); XVI век, Б. Валахия, том IV (1571—1580)	126
★	
М. К. Каргер, Киев и монгольское завоевание. Советская археология, 1949, 11 ; Н. И. Павленко, К вопросу о рынке рабочей силы для металлургических мануфактур в 20—40 годах XVIII века. Вопросы истории, 1952, 3, стр. 99—123 (Г. Д.).	133
Предметный указатель (Студи, год V, 1952, I, II, III, IV)	140

I. S T A L I N

PROBLEMELE ECONOMICE ALE SOCIALISMULUI ÎN U. R. S. S.

Catre participanții la discuția economică

OBSERVAȚII CU PRIVIRE LA PROBLEMELE ECONOMICE LEGATE DE DISCUȚIA DIN NOEMBRIE 1951

Am primit toate documentele privitoare la discuția economică care a avut loc în legătură cu aprecierea proiectului manualului de economie politică. Printre altele am primit „Propuneri pentru îmbunătățirea proiectului manualului de economie politică”, „Propuneri pentru înlăturarea greșelilor și inexactităților” din proiect, „Notă despre chestiunile litigioase”.

Socotesc necesar să fac următoarele observații cu privire la toate aceste materiale, precum și la proiectul de manual.

1. PROBLEMA CARACTERULUI LEGILOR ECONOMICE ÎN SOCIALISM

Unii tovarăși neagă caracterul obiectiv al legilor științei, îndeosebi al legilor economiei politice în socialism. Ei neagă faptul că legile economiei politice oglindesc legile care stau la baza unor procese ce se desfășoară independent de voința oamenilor. Ei socotesc că — dat fiind rolul deosebit pe care istoria l-a rezervat statului sovietic — statul sovietic, conducătorii lui, pot să suprimе legile existente ale economiei politice, pot „să formeze” noi legi, „să creeze” noi legi.

Acești tovarăși greșesc profund. După cât se vede ei confundă legile științei, care oglindesc procesele obiective ce au loc independent de voința oamenilor în natură sau în societate, cu acele legi care sunt create de guverne, sunt create din voința oamenilor și nu au decât o putere juridică. Ele nu trebuie însă nicidecum confundate.

Marxismul concepe legile științei — indiferent dacă este vorba de legile științelor naturii sau de legile economiei politice — ca o oglin-

dire a proceselor obiective care au loc independent de voința oamenilor. Oamenii pot să descopere aceste legi, să le cunoască, să le studieze, să țină seama de ele în acțiunile lor, să le folosească în interesul societății, dar ei nu pot să le schimbe sau să le suprimă. Cu atât mai mult ei nu pot să formeze sau să creeze noi legi ale științei.

Înseamna oare aceasta că, de pilda, rezultatele acțiunii legilor naturii, rezultatele acțiunii forțelor naturii sunt în genere de neînălțurat, ca acțiunea distructivă a forțelor naturii se produce pretutindeni și întotdeauna ca o forță elementară, implacabilă, care nu poate fi influențată de acțiunea oamenilor? Nu, nu înseamnă. Dacă facem abstracție de procesele astronomice, geologice și de alte câteva procese analoage, în care oamenii, chiar dacă au ajuns să cunoască legile dezvoltării acestora, sunt într-adevăr neputincioși să le influențeze, apoi în multe alte cazuri oamenii sunt departe de a fi neputincioși în ceea ce privește posibilitatea de a influența procesele naturii. În toate aceste cazuri oamenii, cunoscând legile naturii, ținând seama de ele și sprijinindu-se pe ele, aplicându-le și folosindu-le cu pricepere, pot să limiteze sfera de acțiune a acestora, să dea forțelor distructive ale naturii o altă direcție, să întoarcă forțele distructive ale naturii în folosul societății.

Sa luăm un exemplu, între multe altele. În timpurile străvechi revărsarea marilor fluvii, inundațiile, distrugerea locuințelor și semănturilor provocate de acestea erau socotite o calamitate de neînălțurat, împotriva careia oamenii erau neputincioși. Dar cu timpul, odată cu dezvoltarea cunoștințelor omului, când oamenii au învățat să construiască diguri și hidrocentrale, a devenit posibil ca societatea să fie ferită de calamitatea inundațiilor, care înainte păreau de neînălțurat. Mai mult, oamenii au învățat să pună frâu forțelor distructive ale naturii, au învățat, ca să zicem așa, să le strunească, să întoarcă forța apei în folosul societății, s'o folosească pentru irigarea ogoarelor, pentru dobândirea de energie.

Înseamna oare aceasta că oamenii au suprimat astfel legile naturii, legile științei, că au creat noi legi ale naturii, noi legi ale științei? Nu, nu înseamnă. Adevărul este că toată această procedură, de preîntâmpinare a acțiunii forțelor distructive ale apei și de folosire a lor în interesul societății, se desfășoară fără vreo calcare, schimbare sau suprimare a legilor științei, fără să se creeze noi legi ale științei. Dimpotrivă, toată această procedură se realizează în mod riguros, pe baza legilor naturii, a legilor științei, căci orice calcare a legilor naturii, cea mai mică calcare a lor, n'ar face decât să strice treaba, să zadarnicească această procedură. Acelaș lucru trebuie spus și despre legile dezvoltării economice, despre legile economiei politice — indiferent dacă e vorba de perioada capitalismului sau de perioada socialismului. Și aci, ca și în domeniul științelor naturale, legile dezvoltării economice sunt legi obiective, care oglindesc procesele de dezvoltare economică ce se desfășoară independent de voința oamenilor. Oamenii pot să descopere aceste legi, să le cunoască și, sprijinindu-se pe ele, să le folosească în interesul societății, să dea o altă direcție acțiunii distructive a unor legi, să limiteze sfera lor de acțiune, să dea câmp liber altor legi care-și croiesc drumul, dar ei nu pot să le suprimă sau să creeze noi legi economice.

Una dintre particularitățile economiei politice constă în faptul că legile ei, spre deosebire de legile științelor naturale, nu sunt legi de lungă durată, că aceste legi sau în orice caz majoritatea lor acționează în decursul unei perioade istorice determinate, după care ele cedează locul unor noi legi.

Legile acestea, însă, nu sunt suprimate, ci își pierd puterea datorită unor noi condiții economice și părăsesc scena pentru a ceda locul unor noi legi, care nu se creează prin voința oamenilor, ci apar pe baza unor noi condiții economice.

Unii se referă la „Anti-Dühring“ a lui Engels, la formula lui care spune că, odată cu lichidarea capitalismului și cu socializarea mijloacelor de producție, oamenii vor căpăta puterea asupra mijloacelor lor de producție, că ei se vor elibera de sub jugul relațiilor social-economice, vor deveni „stăpânii“ vieții lor sociale. Engels denumesc această libertate „necesitate înțeleasă“. Dar ce poate însemna „necesitatea înțeleasă“? Aceasta înseamnă că oamenii, cunoscând legile obiective („necesitatea“), le vor aplica într-un mod pe deplin conștient în interesul societății. Tocmai deaceia spune Engels tot aci că:

„Legile proprii lor activități sociale, care li se impuneau până acum oamenilor ca niște legi ale naturii, legi străine și care îi dominau, vor fi aplicate de acum înainte de oameni în deplină cunoștință de cauză și, prin urmare, vor fi dominate de dânsii“¹.

Precum se vede, formula lui Engels nu pledează deloc în favoarea aceloră care cred că în socialism pot fi suprimate legile economice existente și create altele noi. Dimpotrivă, ea cere nu suprimarea, ci cunoașterea legilor economice și aplicarea lor cu pricepere.

Unii spun că legile economice au un caracter spontan, că acțiunea acestor legi este de neînălțurat, că societatea este neputincioasă în fața lor. Aceasta nu este adevărat. Aceasta înseamnă a face din legi fetișuri, a accepta să devii sclavul legilor. Este dovedit că societatea nu este neputincioasă în fața legilor, că societatea, cunoscând legile economice și sprijinindu-se pe ele, poate să limiteze sfera lor de acțiune, să le folosească în interesul societății și să le „strunească“, așa cum se întâmplă cu forțele naturii și cu legile lor, așa cum se întâmplă în exemplul de mai sus, privitor la revărsarea marilor fluvii.

Unii se referă la rolul deosebit al Puterii Sovietice în opera de construire a socialismului, rol care, chipurile, îi dă posibilitate să suprimă legile existente ale dezvoltării economice și să „formeze“ altele noi. Nici aceasta nu este adevărat.

Rolul deosebit al Puterii Sovietice se explică prin două împrejurări: în primul rând prin aceea că Puterea Sovietică trebuia nu să înlocuiască o formă de exploatare prin altă formă, așa cum s'a întâmplat în revoluțiile din trecut, ci să lichideze orice exploatare; în al doilea rând, prin aceea că, dat fiind că în țară nu exista niciun fel de embrion gata pregătit de economie socialistă, ea a trebuit să creeze, ca să zicem așa, pe „loc gol“ forme noi, socialiste, de economie.

¹ F. Engels, „Anti-Dühring“, Ed. P.M.R., 1952, ediția a II-a, p. 333. — *Nota Red.*

Sarcina aceasta este incontestabil o sarcină grea și complicată, fără precedent. Cu toate acestea, Puterea Sovietică a îndeplinit cu cinstă această sarcină. Dar ea a îndeplinit-o nu pentru că ar fi suprimat legile economice existente și ar fi „format“ altele noi, ci numai pentru că s'a bazat pe legea economică a *concordanței obligatorii* a relațiilor de producție cu caracterul forțelor de producție.

Forțele de producție din țara noastră, mai ales în industrie, aveau un caracter social, pe când forma de proprietate era particulară, capitalistă. Bazându-se pe legea economică a concordanței obligatorii a relațiilor de producție cu caracterul forțelor de producție, Puterea Sovietică a socializat mijloacele de producție, le-a făcut proprietate a întregului popor și în felul acesta a desființat sistemul exploatării, a creat formele socialiste de economie. Dacă n'ar fi fost această lege și dacă nu s'ar fi bazat pe ea, Puterea Sovietică n'ar fi putut să-și îndeplinească sarcina.

Legea economică a concordanței obligatorii a relațiilor de producție cu caracterul forțelor de producție demult își croește drumul în țările capitaliste.

Dacă ea nu și-a croit încă drumul și n'a căpătat câmp liber, aceasta se datorește faptului că întâmpină cea mai mare împotrivire din partea forțelor societății care sunt pe cale de dispariție. Aci ne lovim de o altă particularitate a legilor economice. Spre deosebire de legile științelor naturii, unde descoperirea și aplicarea unei legi noi se desfășoară mai mult sau mai puțin neted, în domeniul economic descoperirea și aplicarea unei legi noi care atinge interesele forțelor societății aflate pe cale de dispariție întâmpină cea mai mare împotrivire din partea acestor forțe.

Este nevoie, prin urmare, de o forță, de o forță socială capabilă să învingă această împotrivire. O asemenea forță s'a găsit în țara noastră sub forma alianței clasei muncitoare cu țărănimea, care reprezintă majoritatea covârșitoare a societății. O asemenea forță nu s'a găsit încă în alte țări, în țările capitaliste. Aci este secretul faptului că Puterea Sovietică a reușit să zdrobească forțele vechi ale societății, iar legea economică a concordanței obligatorii a relațiilor de producție cu caracterul forțelor de producție a capatat la noi câmp pe deplin liber.

Unii spun că necesitatea dezvoltării planificate (proporționale) a economiei naționale din țara noastră dă Puterii Sovietice posibilitatea să suprimă legile economice existente și să creeze altele noi. Aceasta este absolut fals. Nu trebuie confundate planurile noastre anuale și cincinale cu legea economică obiectivă a dezvoltării planificate, proporționale, a economiei naționale. Legea dezvoltării planificate a economiei naționale a apărut ca o lege opusă legii concurenței și a anarhiei producției sub capitalism. Ea a apărut pe baza socializării mijloacelor de producție, după ce legea concurenței și a anarhiei producției și-a pierdut puterea. Ea a intrat în vigoare pentru că economia națională socialistă nu poate exista decât pe baza legii economice a dezvoltării planificate a economiei naționale. Aceasta înseamnă că legea dezvoltării planificate a economiei naționale dă organelor noastre de planificare *posibilitatea* să planifice just producția socială. Dar *posibilitatea* nu trebuie confundată cu *realitatea*. Acestea sunt două lucruri diferite. Pentru a transforma

această posibilitate în realitate trebuie să studiem această lege economică, trebuie să ne-o însușim, trebuie să învățăm s'o aplicăm în deplina cunoștință de cauză, trebuie să alcătuim asemenea planuri care să oglindească pe deplin cerințele acestei legi. Nu se poate spune că planurile noastre anuale și cincinale oglindesc pe deplin cerințele acestei legi economice.

Unii spun că unele legi economice, inclusiv legea valorii, care acționează la noi în socialism, sunt legi „transformate” sau chiar „radical transformate” pe baza economiei planificate. Nici aceasta nu este adevărat. Nu se pot „transforma” legi și cu atât mai puțin „în mod radical”. Dacă am putea să le transformăm, am putea să le și suprimăm, înlocuindu-le cu alte legi. Teza despre „transformarea” legilor este o rămășiță a formulei greșite a „suprimării” și „formării” legilor. Deși formula transformării legilor economice a devenit demult uzuală la noi, va trebui totuși să renunțăm la ea în interesul exactității. Se poate limita sfera de acțiune a cutărilor sau cutărilor legi economice, se poate preîntâmpina acțiunea lor distructivă, dacă, firește, o asemenea acțiune există, dar ele nu pot fi „transformate” sau „suprimate”.

Prin urmare, când vorbim de „supunerea” forțelor naturii sau a forțelor economice, de „dominarea” lor etc., prin aceasta nu vrem deloc să spunem că oamenii pot să „suprime” legile științei sau să „formeze” aceste legi. Dimpotrivă, prin aceasta vrem să spunem doar că oamenii pot să descopere legi, să le cunoască, să le însușească, să învețe să le aplice în deplină cunoștință de cauză, să le folosească în interesul societății și în felul acesta să le supună, să obțină dominația asupra lor.

Așa dar, legile economiei politice în socialism sunt legi obiective, care oglindesc legile ce stau la baza proceselor vieții economice ce se desfășoară independent de voința noastră. Oamenii care neagă această teză, neagă în fond știința, iar negând știința neagă implicit posibilitatea oricărei previziuni, prin urmare neagă posibilitatea de a conduce viața economică.

S'ar putea spune că tot ce s'a spus aici este just și îndeobște cunoscut, dar că nu conține nimic nou și că, prin urmare, nu face să ne pierdem timpul cu repetarea unor adevăruri îndeobște cunoscute. Desigur, aci într'adevăr nu este nimic nou, dar ar fi greșit să se creadă că nu face să ne pierdem timpul cu repetarea unor adevăruri cunoscute nouă. Fapt e că spre noi, spre nucleul de conducere, vin în fiecare an mii de noi cadre tinere, care and de dorința de a ne ajuta, ard de dorința de a se afirma, dar ele nu au suficientă educație marxistă, nu cunosc multe adevăruri binecunoscute nouă și sunt nevoite să bâjbâie în întuneric. Ele sunt uluite de realizările colosale ale Puterii Sovietice, succesele extraordinare ale orânduirii sovietice le ameteșc și ele încep să-și închipue că Puterea Sovietică „poate orice”, că pentru ea „nimic nu este prea greu”, că ea poate să suprime legile științei, să formeze legi noi. Ce să facem cu acești tovarăși? Cum să-i educăm în spiritul marxism-leninismului?

Eu cred că a repeta sistematic aşazisele adevăruri „îndeobşte cunoscute“, a le lămuri cu răbdare constituie unul din cele mai bune mijloace de educare marxistă a acestor tovarăşi.

2. PROBLEMA PRODUCŢIEI DE MĂRFURI ÎN SOCIALISM

Unii tovarăşi afirmă că partidul a procedat greşit menţinând producţia de mărfuri după ce a luat puterea şi a naţionalizat mijloacele de producţie în ţara noastră. Ei socotesc că partidul ar fi trebuit chiar atunci să înlăture producţia de mărfuri. Ei se referă aci la Engels, care spune:

„Prin luarea în stăpânire a mijloacelor de producţie de către societate, producţia de mărfuri este înlăturată şi, prin aceasta, este înlăturată şi dominaţia produsului asupra producătorilor“ (vezi „Anti-Dühring“)¹.

Aceşti tovarăşi greşesc profund.

Să analizăm formula lui Engels. Formula lui Engels nu poate fi socotită pe deplin clară şi precisă, deoarece ea nu arată dacă este vorba de luarea în stăpânire societăţii a *tuturor* mijloacelor de producţie sau numai a unei părţi din mijloacele de producţie, adică dacă *toate* mijloacele de producţie au fost trecute în proprietatea întregului popor sau numai o parte din mijloacele de producţie. Prin urmare, *această* formulă a lui Engels poate fi înţeleasă şi într'un fel, şi în altul.

Intr'un alt pasaj din „Anti-Dühring“ Engels vorbeşte despre luarea în stăpânire a „*tuturor* mijloacelor de producţie“, despre luarea în stăpânire a „*totalităţii* mijloacelor de producţie“² Prin urmare, în formula sa, Engels are în vedere naţionalizarea nu a unei părţi din mijloacele de producţie, ci a *tuturor* mijloacelor de producţie, adică trecerea în proprietatea întregului popor a mijloacelor de producţie nu numai din industrie, ci şi din agricultură.

De aici rezultă că Engels are în vedere ţări în care capitalismul şi concentrarea producţiei sunt destul de dezvoltate nu numai în industrie, dar şi în agricultură, pentru a se putea expropria *toate* mijloacele de producţie ale ţării şi a le trece în proprietatea întregului popor. Prin urmare, Engels socoteşte că în *asemenea* ţări ar trebui, odată cu socializarea *tuturor* mijloacelor de producţie, să se înlăture producţia de mărfuri. Şi aceasta este desigur just.

O astfel de ţară la sfârşitul veacului trecut, în momentul apariţiei lucrării „Anti-Dühring“ a fost numai una singură, Anglia, unde dezvoltarea capitalismului şi concentrarea producţiei atât în industrie, cât şi în agricultură atinseseră un asemenea grad, încât era posibil ca în cazul luării puterii de către proletariat să se treacă *toate* mijloacele de producţie ale ţării în proprietatea întregului popor şi să se înlăture din uz producţia de mărfuri.

Eu fac abstracţie în cazul de faţă de chestiunea importanţei pe care o are pentru Anglia comerţul exterior, cu enorma lui greutate specifică

¹ F. Engels, „Anti-Dühring“. Ed. P.M.R., 1952, ediţia a II-a, pag. 333. — Nota Red.

² Op cit., p. 330—331, 347.

În economia națională a Angliei. Cred că numai după ce se va fi studiat această chestiune s'ar putea soluționa definitiv chestiunea soartei producției de mărfuri în Anglia după luarea puterii de către proletariat și după naționalizarea *tuturor* mijloacelor de producție.

Dealtfel, nu numai la sfârșitul veacului trecut, dar și în prezent nicio țară n'a atins încă acel grad de dezvoltare a capitalismului și de concentrare a producției în agricultură pe care îl vedem în Anglia. În ce privește celelalte țări, în acestea, cu toată dezvoltarea capitalismului la sate, mai există încă în sate o clasă destul de numeroasă de proprietari-producători mici și mijlocii, a căror soartă ar trebui să fie hotărâtă în cazul luării puterii de către proletariat.

Se pune însă întrebarea: ce trebuie să facă proletariatul și partidul său, dacă într-o țară sau alta, inclusiv țara noastră, există condiții favorabile pentru luarea puterii de către proletariat și răsturnarea capitalismului, dacă în aceste țări capitalismul în industrie a concentrat într-atâta mijloacele de producție, încât ele pot fi expropriate și trecute în proprietatea societății, pe când agricultura, cu toată creșterea capitalismului, este încă atât de fărâmițată între numeroșii proprietari-producători mici și mijlocii încât nu e posibil să se pună problema exproprierii acestor producători?

La această chestiune formula lui Enge's nu dă răspuns. Dealtfel, ea nici nu trebuie să răspundă la această chestiune, deoarece această formula a apărut pe baza unei alte chestiuni, și anume: care trebuie să fie soarta producției de mărfuri după ce vor fi socializate *toate* mijloacele de producție.

Așa dar, ce-i de făcut dacă *nu toate* mijloacele de producție sunt socializate, ci numai o parte din mijloacele de producție, dar condiții favorabile pentru luarea puterii de către proletariat există — trebuie oare proletariatul să ia puterea și trebuie el să desființeze imediat după aceasta producția de mărfuri?

Nu poate fi, desigur, considerată drept răspuns părerea unor pseudo-marxiști, care socotesc că în asemenea condiții ar trebui să se renunțe la luarea puterii și să se aștepte până când capitalismul va reuși să ruineze milioanele de producători mici și mijlocii, transformându-i în argați, și să concentreze mijloacele de producție în agricultură, că numai după aceea s'ar putea pune problema luării puterii de către proletariat și a socializării *tuturor* mijloacelor de producție. Se înțelege că marxiștii nu pot să accepte o asemenea „soluție“, dacă ei nu vor să se facă complicit de rușine.

Deasemenea, nu poate fi socotită drept răspuns nici părerea altor pseudo-marxiști, care cred că ar trebui poate să se ia puterea și să se treacă la exproprierea producătorilor mici și mijlocii dela sate și la socializarea mijloacelor lor de producție. Nici această cale absurdă și criminală n'o pot accepta marxiștii, căci o asemenea cale ar submina orice posibilitate de victorie a revoluției proletare, ar arunca pentru mult timp țărănimea în lagărul dușmanilor proletariatului.

Răspunsul la această întrebare l-a dat Lenin în lucrările sale despre „împozitul în natură“ și în celebrul său „plan cooperatist“. Răspunsul lui Lenin se rezumă pe scurt la următoarele:

a) să nu scăpăm condițiile favorabile pentru luarea puterii; proletariatul să ia puterea, fără să aștepte momentul când capitalismul va fi reușit să ruineze populația de multe milioane de producători individuali mici și mijlocii;

b) să expropriem mijloacele de producție în industrie și să le trecem în proprietatea întregului popor;

c) în ce privește pe producătorii individuali mici și mijlocii, să-i unim treptat în cooperative de producție, adică în mari întreprinderi agricole, colhozuri;

d) să dezvoltăm prin toate mijloacele industria și să dăm colhozurilor baza tehnică modernă a marii producții fără a le expropria, ci, dimpotrivă, înzestrându-le din belșug cu tractoare și alte mașini de prima calitate;

e) pentru o strânsă legătură economică între oraș și sat, între industrie și agricultură, să fie menținută câtva timp producția de mărfuri (schimbul prin cumpărare-vânzare) ca *singura* formă de legături economice cu orașul *acceptabila* pentru țărani și să se dezvolte la maximum comerțul sovietic, comerțul de stat și cooperatist-colhoznic, eliminând din circulația de mărfuri pe toți capitaliștii de orice fel.

Istoria construcției noastre socialiste arată că această cale de dezvoltare, trasată de Lenin, s'a dovedit a fi în totul justă.

Este în afară de orice îndoială că pentru toate țările capitaliste care au o clasă de producători mici și mijlocii mai mult sau mai puțin numeroasă, această cale de dezvoltare este singura posibilă și indicată pentru victoria socialismului.

Unii spun că producția de mărfuri trebuie totuși, în orice condiții, să ducă și va duce neapărat la capitalism. Aceasta nu este adevărat. Nu întotdeauna și nu în orice condiții! Nu poate fi identificată producția de mărfuri cu producția capitalistă. Sunt două lucruri diferite. Producția capitalistă este o formă superioară a producției de mărfuri. Producția de mărfuri duce la capitalism numai *dacă* există proprietate particulară asupra mijloacelor de producție, *dacă* forța de muncă apare pe piață ca o marfă, care poate fi cumpărată de capitalist și exploatată în procesul de producție, *dacă*, prin urmare, există în țară sistemul de exploatare de către capitaliști a muncitorilor salariați. Producția capitalistă începe acolo unde mijloacele de producție sunt concentrate în mâini particulare, iar muncitorii, lipsiți de mijloace de producție, sunt nevoiți să-și vândă forța de muncă ca o marfă. Fără aceasta nu există producție capitalistă.

Ei, dar dacă nu există aceste condiții care transformă producția de mărfuri în producție capitalistă, dacă mijloacele de producție nu mai sunt proprietate particulară ci proprietate socialistă, dacă nu există sistemul muncii salariate și forța de muncă nu mai este marfă, dacă sistemul exploatării este demult lichidat — cum rămâne atunci: putem socoti că producția de mărfuri va duce totuși la capitalism? Nu, nu putem socoti astfel. Or, societatea noastră este tocmai o societate în care proprietatea particulară asupra mijloacelor de producție, sistemul muncii salariate, sistemul exploatării nu mai există demult.

Producția de mărfuri nu poate fi socotită ca un lucru de sine stătător, independent de condițiile economice înconjurătoare. Producția de

mărfuri este mai veche decât producția capitalistă. Ea a existat sub orânduirea sclavagistă și a deservit-o și totuși nu a dus la capitalism. Ea a existat sub feudalism și l-a deservit, totuși, deși a pregătit unele condiții pentru producția capitalistă, nu a dus la capitalism. Se pune întrebarea: de ce n'ar putea producția de mărfuri să deservească pentru o anumită perioadă și societatea noastră socialistă, fără a duce la capitalism, dacă ținem seama de faptul că producția de mărfuri nu are la noi o răspândire atât de nelimitată și atotcuprinzătoare ca în capitalism, că la noi producția de mărfuri este restrânsă la un cadru strict, datorită unor condiții economice atât de hotărâtoare ca proprietatea socială asupra mijloacelor de producție, lichidarea sistemului muncii salariate, lichidarea sistemului exploataării?

Unii spun că după ce a fost instaurată la noi în țară dominația proprietății sociale asupra mijloacelor de producție, iar sistemul muncii salariate și exploatarea a fost lichidat, existența producției de mărfuri și-a pierdut sensul, că deci, din această cauză, ar trebui înlăturată producția de mărfuri.

Aceasta deasemenea nu este adevărat. În prezent există la noi două forme fundamentale de producție socialistă: de stat — a întregului popor — și colhoznică, aceasta din urmă neputând fi numită a întregului popor.

În întreprinderile de stat, mijloacele de producție și produsele producției sunt proprietatea întregului popor. În întreprinderile colhoznice însă, deși mijloacele de producție (pământul, mașinile) aparțin statului, produsele producției sunt totuși proprietatea fiecărui colhoz în parte, deoarece munca în colhozuri, ca și semințele, sunt ale lor proprii, iar de pământ, care a fost predat colhozurilor în folosință veșnică, colhozurile dispun de fapt ca de o proprietate a lor, deși nu pot să-l vândă, să-l cumpere, să-l dea în arendă sau să-l ipotecheze.

Această situație face ca statul să poată dispune doar de producția întreprinderilor de stat, în timp ce de producția colhoznică dispun numai colhozurile, ca de o proprietate a lor.

Dar colhozurile nu vor să înstrăineze produsele lor altfel decât sub formă de mărfuri, în schimbul cărora ele vor să primească mărfurile de care au nevoie. Alte legături economice cu orașul decât prin marfă, decât schimbul prin cumpărare-vânzare, colhozurile nu accepta în prezent. Deaceia, producția de mărfuri și circulația de mărfuri sunt la noi, în prezent, tot atât de necesare cum erau, să zicem, cu 30 de ani în urmă, atunci când Lenin proclamase necesitatea dezvoltării pe toate căile a circulației de mărfuri.

Bine înțeles că atunci când în locul celor două sectoare de producție fundamentale, sectorul de stat și cel colhoznic, va apare un singur sector de producție atotcuprinzător, având dreptul de a dispune de întreaga producție de consum a țării, circulația de mărfuri cu „gospodăria ei bănească” va dispărea ca un element inutil al economiei naționale. Dar atâta vreme cât aceasta nu există, cât rămân două sectoare de producție fundamentale, producția de mărfuri și circulația de mărfuri trebuie să se mențină, ca un element necesar și deosebit de folositor în sistemul economiei noastre naționale. În ce fel va avea loc crearea unui singur sector unit: pe calea simplei absorbiri www.dacoromanica.ro către sectorul de stat,

ceea ce este puțin probabil (căci aceasta ar fi luat drept o expropriere a colhozurilor), sau pe calea organizării unui organ economic unic *al întregului popor* (cu o reprezentanță din partea industriei de stat și a colhozurilor), având mai întâi dreptul de a ține evidența întregii producții de consum a țării, iar cu timpul și a repartiza produsele, sub forma, să zicem, a schimbului de produse — aceasta este o chestiune aparte, care necesită o discuție separată.

Prin urmare, producția *noastră* de mărfuri nu este o producție de mărfuri obișnuită, ci o producție de mărfuri de un fel deosebit, o producție de mărfuri fără capitaliști, care are de-a-face mai ales cu mărfurile producătorilor socialiști uniți (statul, colhozurile, cooperația), a cărei sferă de acțiune este limitată la obiectele de consum personal, o producție de mărfuri care evident nu se poate dezvolta în niciun caz în producție capitalistă și care, împreună cu „gospodăria ei bănească”, este sortită să deservească cauza dezvoltării și întăririi producției socialiste.

Deaceia, nu au deloc dreptate acei tovarăși care declară că, întrucât societatea socialistă nu lichidează formele de marfă ale producției, ar trebui, chipurile, restabilete la noi toate categoriile economice proprii capitalismului: forța de muncă ca marfă, plusvaloarea, capitalul, profitul la capital, rata mijlocie a profitului etc. Acești tovarăși confundă producția de mărfuri cu producția capitalistă și socotesc că odată ce există producție de mărfuri trebuie să existe și producție capitalistă. Ei nu înțeleg că producția noastră de mărfuri se deosebește radical de producția de mărfuri în capitalism.

Mai mult decât atât, eu cred că este necesar să renunțăm și la alte câteva noțiuni luate din „Capitalul” lui Marx, în care Marx s'a ocupat de analiza capitalismului, noțiuni lipite artificial la relațiile noastre socialiste. Am în vedere, între altele, asemenea noțiuni ca munca „necesară” și „supra”-munca, produsul „necesar” și „plus”-produsul, timpul „necesar” și timpul „suplimentar”. Marx a analizat capitalismul pentru a lămuri originea exploatării clasei muncitoare, plusvaloarea și pentru a da clasei muncitoare, lipsită de mijloacele de producție, o armă spirituală în vederea răsturnării capitalismului. Se înțelege că pentru aceasta Marx folosește noțiuni (categorii) care corespund pe deplin relațiilor capitaliste. Dar este mai mult decât straniu să fie folosite astăzi aceste noțiuni, când clasa muncitoare nu numai că nu este lipsită de puterea de stat și de mijloace de producție, ci, dimpotrivă, are în mâinile sale puterea și stăpânește mijloacele de producție. Astăzi, în orânduirea noastră sună desul de absurd cuvintele despre forța de muncă ca marfă și despre angajarea ca „salariați” a muncitorilor: ca și cum clasa muncitoare, care stăpânește mijloacele de producție, se angajează singură ca salariată și își vinde ei înseși forța ei de muncă. Tot atât de straniu este să vorbim astăzi despre munca „necesară” și „supra”-muncă: ca și cum, în condițiile noastre, munca muncitorilor dată societății pentru lărgirea producției, pentru dezvoltarea învățământului, a ocrotirii sănătății, pentru organizarea apărării țării etc. nu ar fi tot atât de necesară clasei muncitoare, aflată astăzi la putere, ca și munca cheltuită pentru acoperirea nevoilor personale ale muncitorilor și ale familiilor lor.

Trebue notat că Marx, în lucrarea sa „Critica programului dela Gotha“, în care nu mai cercetează capitalismul, ci, între altele, prima fază a societății comuniste, socotește munca dată societății pentru lărgirea producției, pentru învățământ, ocrotirea sănătății, cheltueli administrative, formarea de rezerve etc. tot atât de necesară ca și munca cheltuită pentru acoperirea nevoilor de consum ale clasei muncitoare.

Cred că economiștii noștri trebue să pună capăt acestei neconcordanțe între noțiunile vechi și noua stare de lucruri din țara noastră socialistă, înlocuind vechile noțiuni cu altele noi, corespunzătoare situației noi.

Noi am putut tolera această neconcordanță câțeva vreme, dar acum a sosit timpul când trebue în sfârșit să punem capăt acestei neconcordanțe.

3. PROBLEMA LEGII VALORII ÎN SOCIALISM

Uneori se pune întrebarea : există oare și acționează oare la noi, în orânduirea noastră socialistă, legea valorii ?

Da, există și acționează. Acolo unde există mărfuri și producție de în orânduirea noastră socialistă, legea valorii ?

Sfera de acțiune a legii valorii se extinde la noi, în primul rând, asupra circulației de mărfuri, asupra schimbului de mărfuri prin cumpărare-vânzare, asupra schimbului, în special, al mărfurilor de consum individual. Aici, în acest domeniu, legea valorii își păstrează — firește, în anumite limite — rolul de regulator.

Dar acțiunea legii valorii nu se mărginește la sfera circulației mărfurilor. Ea se extinde și asupra producției. Este adevărat că legea valorii nu are un rol regulator în producția noastră socialistă, dar ea acționează totuși asupra producției, și de acest lucru nu putem să nu ținem seamă în conducerea producției. Fapt este că produsele de consum necesare pentru compensarea forței de muncă cheltuite în procesul de producție se produc și se realizează la noi ca mărfuri, supuse acțiunii legii valorii. Tocmai aci se manifestă acțiunea legii valorii asupra producției. În legătură cu aceasta, în întreprinderile noastre au o importanță actuală astfel de probleme ca : problema gospodăririi chibzuite și a rentabilității, problema prețului de cost, problema prețurilor etc. Deaceia, întreprinderile noastre nu pot și nu trebue să renunțe de a ține seamă de legea valorii.

Oare este bine aceasta ? Nu e rău. În condițiile noastre actuale aceasta într'adevăr nu este rău, deoarece această împrejurare educă cadrele noastre din economie în spiritul conducerii raționale a producției și le disciplinează. Nu e rău, deoarece învață cadrele noastre din economie să calculeze unitățile productive, să le socotească exact, precum și să țină seama tot atât de exact de lucrurile reale în producție, și să nu se îndeletnicească cu pălăvrăgeala despre „date de orientare“ supte din deget. Nu e rău, deoarece învață cadrele noastre din economie să caute, să găsească și să folosească rezervele ascunse care există în sânul producției, și nu să le calce în picioare. Nu e rău, deoarece învață cadrele noastre din economie să îmbunătățească sistematic metodele de producție,

sa micşoreze preţul de cost al producţiei, să realizeze gospodărirea chib-zuită şi să obţină ca întreprinderile să devină rentabile. Aceasta este o buna şcoală practică, care accelerează creşterea cadrelor noastre din economie şi transformarea lor în adevaraţi conducători ai producţiei socialiste în actuala etapă de dezvoltare.

Nenorocirea nu este că legea valorii acţionează la noi asupra producţiei. Nenorocirea este că cadrele noastre din economie şi planificatorii noştri, cu puţine excepţii, cunosc prost acţiunile legii valorii, nu le studiază şi nu ştiu să ţină seamă de ele în calculele lor. Prin aceasta, propriu zis, se explică acea confuzie care mai domneşte la noi în problema politicii preţurilor. Iată unul din numeroasele exemple. Acum câţva timp s'a hotărât ca, în interesul culturii bumbacului, să se pună la punct corelaţia preţurilor la bumbac şi grâne, să se fixeze preţurile la grânele care se vând cultivatorilor de bumbac şi să se ridice preţurile la bumbacul care se predă statului. În legătură cu aceasta cadrele noastre din economie şi planificatorii au făcut o propunere care n'a putut să nu uimească pe membrii Comitetului Central, deoarece, potrivit acestei propuneri, preţul la o tonă de grâne urma să fie aproape acelaşi ca şi preţul la o tonă de bumbac, iar preţul la tona de grâne era echivalat cu preţul la o tonă de pâine. La observaţia membrilor Comitetului Central ca preţul unei tone de pâine trebuie să fie mai ridicat decât preţul unei tone de grâne, dat fiind cheltuielile suplimentare pentru morăritul şi coacerea pâinii, că bumbacul costă în general cu mult mai mult decât grânele, fapt pe care-l arată şi preţurile mondiale la bumbac şi grâne, autorii propunerii n'au putut să spună nimic convingător. Din această cauză Comitetul Central a fost nevoit să ia această problemă în mâinile sale, să micşoreze preţurile la grâne şi să ridice preţurile la bumbac. Ce s'ar fi întâmplat dacă propunerea acestor tovarăşi ar fi căpătat putere de lege? Am fi ruinat pe cultivatorii de bumbac şi am fi rămas fără bumbac.

Inseamnă oare toate acestea că legea valorii are la noi acelaş câmp larg de acţiune ca şi în capitalism, că legea valorii este la noi regulatorul producţiei? Nu, nu înseamnă. În realitate sfera de acţiune a legii valorii în orânduirea noastră economică este strict limitată şi restrânsă la un anumit cadru. Am mai spus că sfera de acţiune a producţiei de mărfuri în orânduirea noastră este limitată şi restrânsă la un anumit cadru. Acelaş lucru trebuie spus şi despre sfera de acţiune a legii valorii. Este neîndoielnic că inexistenţa proprietăţii particulare asupra mijloacelor de producţie şi socializarea mijloacelor de producţie atât la oraşe, cât şi la sate nu poate să nu limiteze sfera de acţiune a legii valorii şi măsura în care ea acţionează asupra producţiei.

În aceeaşi direcţie acţionează şi legea dezvoltării planificate (proporţionale) a economiei naţionale, care a luat locul legii concurenţei şi anarhiei producţiei.

În aceeaşi direcţie acţionează planurile noastre anuale şi cincinale şi în general întreaga noastră politică economică, care se bazează pe cerinţele legii dezvoltării planificate a economiei naţionale.

Toate acestea laolaltă fac ca sfera de acţiune a legii valorii să fie la noi strict limitată, iar legea valorii să nu poată juca în orânduirea noastră rolul de regulator al producţiei.

Prin aceasta, propriu zis, se și explică faptul „uimitor“ că, în ciuda creșterii neconținute și vijelioase a producției noastre socialiste, legea valorii nu duce la noi la crize de supraproducție, în timp ce aceeași lege a valorii, care are o largă sferă de acțiune în capitalism, în ciuda ritmului lent al creșterii producției în țările capitaliste, duce la crizele periodice de supraproducție.

Se spune că legea valorii este o lege permanentă, obligatorie pentru toate perioadele de dezvoltare istorică, că chiar dacă legea valorii își va pierde puterea ca regulator al relațiilor de schimb în perioada celei de a doua faze a societății comuniste, ea își va păstra în această fază de dezvoltare puterea ei ca regulator al relațiilor între diferitele ramuri de producție, ca regulator al repartizării muncii între ramurile de producție.

Aceasta este cu desăvârșire greșit. Valoarea, ca și legea valorii, este o categorie istorică legată de existența producției de mărfuri. Odată cu dispariția producției de mărfuri va dispărea și valoarea cu formele ei, și legea valorii.

În a doua fază a societății comuniste, cantitatea de muncă cheltuită pentru producția produselor se va măsura nu pe căi ocolite, nu cu ajutorul valorii și al formelor ei, cum este cazul în producția de mărfuri, ci direct și nemijlocit, prin cantitatea de timp, prin numărul de ore cheltuite pentru producția produselor. În ceea ce privește repartizarea muncii, aceasta repartizare a muncii între ramurile de producție va fi reglementată nu de legea valorii, care își va pierde puterea în acest timp, ci de creșterea nevoilor de produse ale societății. Aceasta va fi o societate în care producția va fi reglementată de trebuințele acestei societăți, iar evidența trebuințelor societății va căpăta o importanță primordială pentru organele de planificare.

Este deasemenea absolut greșită afirmația după care în orânduirea noastră economică actuală, în prima fază de dezvoltare a societății comuniste, legea valorii ar reglementa „proporțiile“ repartizării muncii între diferitele ramuri de producție.

Dacă aceasta ar fi exact, atunci este de neînțeles pentru ce la noi nu se dezvoltă cu toată puterea industria ușoară, care este cea mai rentabilă, cu preponderență față de industria grea, care adesea este mai puțin rentabilă, iar uneori nu este deloc rentabilă? Dacă aceasta ar fi exact, atunci este de neînțeles de ce nu se închid la noi o serie de întreprinderi ale industriei grele care deocamdată nu sunt încă rentabile, în care munca muncitorilor nu dă „efectul cuvenit“, și nu se deschid întreprinderi noi ale industriei ușoare, care este absolut rentabilă, în care munca muncitorilor ar putea să dea un „efect mai mare“.

Dacă aceasta ar fi exact, atunci este de neînțeles de ce la noi nu sunt mutați muncitorii din întreprinderile puțin rentabile, chiar dacă sunt foarte necesare economiei naționale, în întreprinderi mai rentabile, potrivit legii valorii, care reglementează, chipurile, „proporțiile“ repartizării muncii între ramurile de producție?

Evident că, dacă am merge pe urmele acestor tovarăși, ar trebui să renunțăm la primatul producției mijloacelor de producție în favoarea producției mijloacelor de consum. Dar ce înseamnă a renunța la primatul

producției mijloacelor de producție? Această înseamnă a nimici posibilitatea creșterii neîntrerupte a economiei noastre naționale, deoarece este imposibil să realizăm creșterea neîntreruptă a economiei naționale fără a realiza în același timp primatul producției mijloacelor de producție.

Acești tovarăși uită că legea valorii poate fi regulatorul producției numai în capitalism, în condițiile existenței proprietății private asupra mijloacelor de producție, în condițiile existenței concurenței, anarhiei producției, crizelor de supraproducție. Ei uită că sfera de acțiune a legii valorii este limitată la noi de existența proprietății obștești asupra mijloacelor de producție, de acțiunea legii dezvoltării planificate a economiei naționale — este limitată, prin urmare, și de planurile noastre anuale și cincinale, care sunt o oglindire aproximativă a cerințelor acestei legi.

Unii tovarăși trag de aci concluzia că legea dezvoltării planificate a economiei naționale și planificarea economiei naționale suprimă principiul rentabilității producției. Aceasta este cu totul neadevărat. Lucrurile stau tocmai invers. Dacă luăm rentabilitatea nu din punctul de vedere al unor întreprinderi sau ramuri de producție și nu pe o perioadă de un an, ci din punctul de vedere al întregii economii naționale și pe o perioadă, să zicem, de 10 — 15 ani, și aceasta ar fi singura abordare justă a problemei, atunci rentabilitatea vremelnică și nestabilă a diferitelor întreprinderi sau ramuri de producție nu poate fi nicidecum comparată cu acea formă superioară de rentabilitate stabilă și permanentă pe care ne-o dă acțiunea legii de dezvoltare planificată a economiei naționale și planificarea economiei naționale, scutindu-ne de orizele economice periodice, care distrug economia națională și aduc societății colosale pagube materiale, și asigurându-ne creșterea neîntreruptă a economiei naționale cu ritmul ei rapid.

Pe scurt: nu poate încăpea îndoială că în actualele noastre condiții socialiste de producție legea valorii nu poate fi „regulatorul proporțiilor“ în repartizarea muncii între diferitele ramuri de producție.

4. PROBLEMA LICHIDĂRII CONTRADICȚIEI DINTRE ORAȘ ȘI SAT, DINTRE MUNCA INTELECTUALĂ ȘI CEA FIZICĂ, PRECUM ȘI PROBLEMA LICHIDĂRII DEOSEBIRILOR DINTRE ELE

Titlul acesta se referă la o serie de probleme care se deosebesc în mod esențial unele de altele, totuși eu le unesc într'un singur capitol nu pentru a le amesteca una cu alta, ci exclusiv pentru a scurta expunerea.

Problema lichidării contradicției dintre oraș și sat, dintre industrie și agricultură este o problemă cunoscută, pusă demult de către Marx și Engels. Baza economică a acestei contradicții este exploatarea satului de către oraș, exproprierea țărănimii și ruina majorității populației rurale prin întregul mers al dezvoltării industriei, comerțului, sistemului de credit în capitalism. Deaceia, contradicția dintre oraș și sat în capitalism trebuie privită ca o contradicție de interese. Pe acest teren a apărut atitudinea dușmănoasă a satului față de oraș și față de „orășeni“ în general.

Nu încapă îndoială că odată cu nimicirea capitalismului și a sistemului exploatării, odată cu întărirea orânduiri socialiste în țara noastră,

trebuia să dispară și contradicția de interese dintre oraș și sat, dintre industrie și agricultură. Așa s'au și întâmplat lucrurile. Ajutorul uriaș pe care orașul socialist, clasa noastră muncitoare l-au acordat țărănimii noastre pentru lichidarea moșierilor și a chiaburimii a întărit terenul pentru alianța clasei muncitoare cu țărănimea, iar aprovizionarea sistematică a țărănimii și a colhozurilor ei cu tractoare și cu alte mașini de prima calitate a transformat alianța clasei muncitoare cu țărănimea în prietenie reciprocă. Bine înțeles că muncitorii și țărănimea colhoznică alcătuiesc totuși două clase, deosebite între ele prin situația lor. Dar această deosebire nu slăbește câtuși de puțin prietenia lor. Dimpotrivă, interesele lor merg pe aceeași linie comună, pe linia întăririi orânduirii socialiste și a victoriei comunismului. Deaceia nu este de mirare că nici urmă n'a mai rămas din fosta neîncredere și cu atât mai mult din fosta ură a satului față de oraș.

Toate acestea înseamnă că terenul pentru contradicția dintre oraș și sat, dintre industrie și agricultură a fost deja lichidat de actuala noastră orânduire socialistă.

Aceasta, desigur, nu înseamnă că nimicirea contradicției dintre oraș și sat trebuie să ducă la „pieirea orașelor mari” (Vezi „Anti-Dühring” de Engels). Orașele mari nu numai că nu vor pieri, ci vor mai apara noi orașe mari, ca centre ale celei mai mari dezvoltări a culturii, ca centre nu numai ale marii industrii, dar și ale prelucrării produselor agricole și ale dezvoltării puternice a tuturor ramurilor industriei alimentare. Această împrejurare va ușura înflorirea culturală a țării și va duce la nivelarea condițiilor de trai la oraș și sat.

O situație analoagă avem și în problema lichidării contradicției dintre munca intelectuală și cea fizică. Această problemă este de asemenea o problemă cunoscută, pusă demult de Marx și Engels. Baza economică a contradicției dintre munca intelectuală și cea fizică este exploatarea oamenilor muncii fizice de către reprezentanții muncii intelectuale. Toată lumea cunoaște ruptura care exista sub capitalism între oamenii muncii fizice din întreprinderi și personalul de conducere. Se știe că pe baza acestei rupturi s'a dezvoltat atitudinea dușmănoasă a muncitorilor față de director, de maestru, de inginer și de alți reprezentanți ai personalului tehnic, ca față de dușmani ai lor. Se înțelege că, odată cu nimicirea capitalismului și a sistemului exploatarei, trebuia să dispară și contradicția de interese dintre munca fizică și cea intelectuală. Și într'adevăr ea a dispărut în orânduirea noastră actuală, socialistă. Astăzi, oamenii muncii fizice și personalul de conducere nu sunt dușmani, ci tovarăși — prieteni, membri ai unui colectiv de producție unic, vital interesați în prosperarea și îmbunătățirea producției. Din fosta dușmănie dintre ei n'a mai rămas nici urmă.

Cu totul alt caracter are problema dispariției deosebirilor dintre oraș (industrie) și sat (agricultură), dintre munca fizică și cea intelectuală. Această problemă n'a fost pusă de clasicii marxismului. Este o problemă nouă, pusă de practica construcției noastre socialiste.

Nu este oare aceasta o problemă născocită, are ea pentru noi vreo însemnătate practică sau teoretică? Nu, această problemă nu poate fi socotită născocită. Dimpotrivă, ea este, pentru noi, o problemă cât se poate

de serioasă. Dacă luăm, de exemplu, deosebirea dintre agricultură și industrie, ea se reduce la noi nu numai la faptul că condițiile de muncă în agricultură se deosebesc de condițiile de muncă din industrie, ci, înainte de toate, și mai ales, la faptul că în industrie avem proprietatea întregului popor asupra mijloacelor de producție și asupra produselor producției, pe când în agricultură avem nu proprietatea întregului popor, ci proprietatea de grup, colhoznică. S'a spus mai sus că această împrejurare duce la menținerea circulației mărfurilor, că numai odată cu dispariția acestei deosebiri dintre industrie și agricultură poate să dispară producția de mărfuri cu toate urmările care decurg de aci. Prin urmare, nu se poate nega că dispariția acestei deosebiri esențiale dintre agricultură și industrie trebuie să aibă pentru noi o însemnătate primordială.

Acelaș lucru trebuie spus și despre problema lichidării deosebirii esențiale dintre munca intelectuală și munca fizică. Această problemă are pentru noi deasemenea o importanță primordială. Pâna când a început să se desfășoare întrecerea socialistă de masă, lucrurile scărbâiau la noi în ceea ce privește creșterea producției, iar mulți tovarăși puneau chiar chestiunea încetării ritmului de dezvoltare a industriei. Aceasta se explică mai ales prin faptul că nivelul cultural-tehnic al muncitorilor era prea scăzut și rămânea cu mult în urma nivelului personalului tehnic. Situația s'a schimbat însă radical după ce întrecerea socialistă a căpătat la noi un caracter de masă.

Tocmai după aceea industria a pornit înainte în ritm accelerat. Dece a căpătat întrecerea socialistă un caracter de masă? Pentru că printre muncitori s'au găsit grupuri întregi de tovarăși care nu numai că și-au însușit minimul tehnic, ci au mers mai departe, s'au ridicat la nivelul personalului tehnic, au început să corijeze pe tehnicieni și ingineri, să sîrme normele existente, ca fiind învechite, să introducă norme noi, mai moderne etc. Ce s'ar întâmpla dacă nu diferite grupuri de muncitori, ci majoritatea muncitorilor și-ar ridica nivelul cultural-tehnic la nivelul personalului de ingineri și tehnicieni? Industria noastră s'ar ridica la o înălțime inaccesibilă industriei celorlalte țări. Prin urmare, nu se poate nega că lichidarea deosebirii esențiale dintre munca intelectuală și cea fizică prin ridicarea nivelului cultural și tehnic al muncitorilor la nivelul personalului tehnic nu poate să nu aibă pentru noi o însemnătate primordială.

Unii tovarăși afirmă că cu timpul va dispărea nu numai deosebirea esențială dintre industrie și agricultură, dintre munca fizică și cea intelectuală, ci că va dispărea și *orice* deosebire între ele. Aceasta nu este adevărat. Lichidarea deosebirii esențiale dintre industrie și agricultură nu poate să ducă la lichidarea oricărei deosebiri între ele. O oarecare deosebire, deși neesențială, va rămâne incontestabil, date fiind deosebirile dintre condițiile de muncă din industrie și din agricultură. Chiar și în industrie, dacă avem în vedere diferitele ei ramuri, condițiile de muncă nu sunt pretutindeni la fel: condițiile de muncă, de pildă, ale minerilor se deosebesc de condițiile de muncă ale muncitorilor dintr-o fabrică mecanizată de încălzăminte, condițiile de muncă ale muncitorilor din minele de minereuri se deosebesc de condițiile de muncă ale muncitorilor din

industria de construcții de mașini. Dacă aceasta este adevărat, apoi cu atât mai mult trebuie să rămână o anumită deosebire între industrie și agricultură.

Acelaș lucru trebuie spus despre deosebirea dintre munca intelectuală și cea fizică. Deosebirea esențială dintre ele, în sensul unei rupturi în nivelul cultural-tehnic, va dispărea incontestabil.

Dar o oarecare deosebire, deși neesențială, se va menține totuși, fie chiar datorită faptului că condițiile de muncă ale personalului de conducere din întreprinderi nu sunt egale cu condițiile de munca ale muncitorilor.

Tovarășii care afirmă contrariul se bazează probabil pe cunoscuta formulare din unele din cuvântările mele în care se vorbește despre nimicirea deosebirii dintre industrie și agricultură, dintre munca intelectuală și cea fizică, fără a se menționa că este vorba despre nimicirea deosebirii *esențiale*, și nu a oricărei deosebiri. Tovarășii au înțeles tocmai așa formularea mea, presupunând că ea înseamnă nimicirea oricărei deosebiri. Dar aceasta înseamnă că formularea era neprecisă, nesatisfăcătoare. Ea trebuie abandonată și înlocuită cu o altă formulare, care vorbește de nimicirea deosebirilor esențiale și de menținerea deosebirilor neesențiale dintre industrie și agricultură, dintre munca intelectuală și cea fizică.

5. PROBLEMA DESTRĂMĂRII PIETEI MONDIALE UNICE ȘI A ADÂNCIRII CRIZEI SISTEMULUI CAPITALIST MONDIAL

Drept cel mai important rezultat economic al celui de al doilea război mondial și al urmărilor lui economice trebuie socotită destrămarea pieței mondiale unice atotcuprinzătoare. Această împrejurare a determinat o nouă adâncire a crizei generale a sistemului capitalist mondial.

Al doilea război mondial a fost el însuși generat de această criză. Fiecare din cele două coaliții capitaliste care s'au încăierat între ele în timpul războiului conta să zdrobească pe adversar și să cucerească dominația mondială. În aceasta ele au căutat o ieșire din criză.

Statele Unite ale Americii contau să scoată din luptă pe cei mai periculoși concurenți ai lor, Germania și Japonia, să pună mâna pe piețele din străinătate, pe resursele mondiale de materii prime și să cucerească dominația mondială.

Dar războiul nu a îndreptățit aceste nădejdi. Ce-i drept, Germania și Japonia au fost scoase din luptă ca concurenți ai celor trei țări capitaliste principale: Statele Unite ale Americii, Anglia, Franța. Dar paralel cu aceasta s'au desprins din sistemul capitalist China și celelalte țări de democrație populară din Europa, care, împreună cu Uniunea Sovietică, au format lagărul socialist, unit și puternic, opus lagărului capitalismului. Rezultatul economic al existenței celor două lagăre opuse a fost că piața mondială unică atotcuprinzătoare s'a destrămat, ceea ce a dus la rezultatul că noi avem astăzi două piețe mondiale paralele, opuse și ele una alteia.

Trebuie notat că S.U.A. și Anglia împreună cu Franța au contribuit ele însele, desigur, fără voia lor, la formarea și întărirea noii piețe mondiale paralele. Ele au supus unei blocaje economice U.R.S.S., China și

țările de democrație populară din Europa, care n'au intrat în sistemul „planului Marshall”, crezând că prin aceasta le vor sugruma. În realitate însă a rezultat nu sugrumarea, ci întărirea noii piețe mondiale.

Totuși, esențialul este aci, firește, nu blocada economică, ci faptul că în perioada de după război aceste țări au realizat din punct de vedere economic o strânsă legătură între ele și au organizat colaborarea economică și ajutorul reciproc. Experiența acestei colaborări arată că nicio țară capitalistă n'ar fi putut să acorde țărilor de democrație populară un ajutor atât de efectiv și tehniceste calificat ca acela pe care li-l acordă Uniunea Sovietică. Important este nu numai faptul că ajutorul acesta este cât se poate de ieftin și este de prim rang din punct de vedere tehnic. Important este înainte de toate faptul că la baza acestei colaborări stă dorința sinceră de a se ajuta reciproc și de a obține un avânt economic general. Drept urmare avem ritmul rapid de dezvoltare a industriei în aceste țări. Se poate spune cu certitudine că, în condițiile acestui ritm de dezvoltare a industriei, se va ajunge în curând la situația că aceste țări nu numai că nu vor avea nevoie să importe mărfuri din țările capitaliste, dar vor simți ele însele nevoia de a desface în alte părți mărfurile excedentare din producția proprie. De aici urmează însă că sfera desfășurării eforturilor principalelor țări capitaliste (S.U.A., Anglia, Franța) în ceea ce privește resursele mondiale nu se va lărgi, ci se va restrânge, că pentru aceste țări condițiile pieței mondiale de desfacere se vor înrăutăți, iar utilizarea necompletă a capacității întreprinderilor în aceste țări se va agrava. Tocmai în aceasta constă, propriu zis, adâncirea crizei generale a sistemului capitalist mondial în legătură cu destrămarea pieței mondiale.

Lucrul acesta îl simt capitaliștii înșiși, căci este greu să nu simți pierderea unor piețe ca U.R.S.S., China. Ei se străduiesc să biruiască aceste greutăți prin „planul Marshall”, prin războiul din Coreea, goana înarmărilor, militarizarea industriei. Dar asta aduce foarte mult cu situația unora care se înneacă și se agață de un pai.

În legătură cu această stare de lucruri, în fața economiștilor s'au pus două probleme :

a) se poate afirma oare că cunoscuta teză a lui Stalin cu privire la stabilitatea relativă a piețelor în perioada crizei generale a capitalismului, teză emisă înaintea celui de al doilea război mondial, continuă să fie valabilă ?

b) se poate afirma oare că cunoscuta teză a lui Lenin, emisă de el în primăvara anului 1916, teză potrivit căreia, cu toată putrezirea capitalismului, „capitalismul în ansamblul său crește incomparabil mai repede decât înainte”, continuă să fie valabilă ?

Eu cred că nu se poate afirma acest lucru. Date fiind noile condiții apărute în legătură cu cel de al doilea război mondial, trebuie considerat că amândouă aceste teze și-au pierdut valabilitatea.

6. PROBLEMA INEVITABILITĂȚII RĂZBOAIELOR INTRE ȚĂRILE CAPITALISTE

Unii tovarăși afirmă că, în virtutea dezvoltării noilor condiții internaționale, după cel de al doilea război mondial războaiele între țările

capitaliste au încetat de a fi inevitabile. Ei consideră ca contradicțiile dintre lagărul socialismului și lagărul capitalismului sunt mai puternice decât contradicțiile dintre țările capitaliste, că Statele Unite ale Americii și-au subordonat în măsură suficientă celelalte țări capitaliste pentru a nu le lăsa să ducă război între ele și să se slăbească reciproc, că oamenii de frunte ai capitalismului au tras destule învățăminte din experiența celor două războaie mondiale, care au pricinuit un serios prejudiciu întregii lumi capitaliste, pentru a-și permite să atragă din nou țările capitaliste într'un război între ele — că, date fiind toate acestea, războaiele între țările capitaliste au încetat de a fi inevitabile.

Acești tovarăși greșesc. Ei văd fenomenele exterioare, care licăresc la suprafață, dar ei nu văd forțele din adânc, care, deși deocamdată acționează pe nebăgate de seamă, vor determina totuși mersul evenimentelor.

În aparență totul pare a fi „în regulă”: Statele Unite ale Americii au pus „la regim” Europa occidentală, Japonia și alte țări capitaliste: Germania (occidentală), Anglia, Franța, Italia, Japonia, care au cazut în ghiarele S.U.A., execută docil ordinele S.U.A. Ar fi însă greșit să se creadă că această „situație favorabilă” poate să se mențină „în vecii vecilor”, că aceste țări vor răbda la infinit dominația și jugul Statelor Unite ale Americii, că ele nu vor încerca să se smulgă din robia americană și să pornească pe drumul unei dezvoltări de sine stătătoare.

Să luăm în primul rând Anglia și Franța. Nu începe îndoială ca aceste țări sunt țări imperialiste. Nu începe îndoială că materiile prime ieftine și piețele de desfacere asigurate au pentru ele o importanță primordială. Se poate crede oare că ele vor răbda la infinit situația actuală, când Americanii, sub paravanul „ajutorului” pe linia „planului Marshall”, pătrund în economia Angliei și Franței, căutând s'o transforme într'o anexă a economiei Statelor Unite ale Americii, când capitalul american acaparează materiile prime și piețele de desfacere în coloniile anglo-franceze și în felul acesta pregătește o catastrofă pentru profiturile mari ale capitaliștilor anglo-francezi? N'ar fi mai just să spunem că Anglia capitalistă și după ea și Franța capitalistă vor fi nevoite în cele din urmă să se smulgă din strânsoarea S.U.A. și să intre în conflict cu ele pentru a-și asigura o situație de sine stătătoare și, firește, profituri mari?

Să trecem la principalele țări învinse, la Germania (occidentală) și Japonia. Aceste țări duc astăzi o existență jalnică sub călcăiul imperialismului american. Industria și agricultura lor, comerțul lor, politica lor internă și externă, întreaga lor viață este încătușată de „regimul” american de ocupație. Or, ieri încă, aceste țări erau mari puteri imperialiste, care zdruncinau temeliile dominației Angliei, S.U.A., Franței în Europa, în Asia. A crede că aceste țări nu vor încerca să se ridice din nou în picioare, să sfărme „regimul” S.U.A. și să se smulgă din el, ieșind pe drumul unei dezvoltări de sine stătătoare, înseamnă a crede în minuni.

Se spune că contradicțiile dintre capitalism și socialism sunt mai puternice decât contradicțiile dintre țările capitaliste. Din punct de vedere teoretic, aceasta este desigur just. Aceasta este just nu numai acum, în epoca actuală, aceasta a fost just și înaintea celui de al doilea război mondial. Lucrul acesta, într'o măsură mai mare sau mai mică, îl înțele-

geau conducătorii țărilor capitaliste. Și totuși cel de al doilea război mondial a început nu printr'un război împotriva U.R.S.S., ci printr'un război între țările capitaliste. Dece? Pentru că, în primul rând, un război cu U.R.S.S., ca țară a socialismului, este mai periculos pentru capitalism decât un război între țările capitaliste, căci dacă un război între țările capitaliste pune numai problema predominării cutaror sau cutăror țări capitaliste asupra celorlalte țări capitaliste, apoi un război cu U.R.S.S. trebuie neapărat să pună problema existenței capitalismului însuși. Pentru că, în al doilea rând, capitaliștii, deși fac zarvă în scopuri de „propagandă” pe tema agresivității Uniunii Sovietice, ei înșiși nu cred în agresivitatea ei, deoarece ei țin seama de politica de pace a Uniunii Sovietice și știu că, în ceea ce o privește, Uniunea Sovietică nu va ataca țările capitaliste.

Și după primul război mondial s'a crezut că Germania a fost definitiv scoasă din luptă, după cum astăzi unii tovarăși cred că Japonia și Germania au fost definitiv scoase din luptă. Și atunci se spunea și se făcea zarvă în presă cum că S.U.A. au pus Europa „la regim”, că Germania nu se mai poate ridica în picioare, că de acum înainte nu vor mai avea loc războaie între țările capitaliste. Dar, cu toate acestea, Germania s'a ridicat în picioare ca mare putere numai la vreo 15 — 20 de ani după înfrângerea ei, smulgându-se din robie și pornind pe calea unei dezvoltări de sine statatoare. Și caracteristic este că nimeni altul decât Anglia și S.U.A. au ajutat Germania să se ridice economic și să-și ridice potențialul militaro-economic. Firește, ajutând Germaniei să se ridice economic, S.U.A. și Anglia aveau în vedere să îndrepte Germania restabilită împotriva Uniunii Sovietice, s'c folosească împotriva Țării socialismului. Dar Germania și-a îndreptat forțele în primul rând împotriva blocului anglo-franco-american. Iar când Germania hitleristă a declarat război Uniunii Sovietice, blocul anglo-franco-american nu numai că nu s'a alăturat Germaniei hitleriste, ci, dimpotrivă, a fost nevoit să intre în coaliție cu U.R.S.S. împotriva Germaniei hitleriste.

Prin urmare, lupta țărilor capitaliste pentru piețe și dorința de a-și înneca concurenții s'au dovedit a fi în practică mai puternice decât contradicțiile dintre lagărul capitalismului și lagărul socialismului.

Se pune întrebarea: ce garanție există că Germania și Japonia nu se vor ridica din nou în picioare, că ele nu vor încerca să se smulgă din robia americană și să înceapă a trăi o viață de sine stătătoare? Eu cred că asemenea garanții nu există.

Dar de aici urmează că inevitabilitatea războaielor între țările capitaliste continuă să existe.

Unii spun că teza lui Lenin potrivit căreia imperialismul generează inevitabil războiul trebuie socotită ca învechită, întrucât în prezent au crescut puternice forțe populare, care se ridică în apărarea păcii, împotriva unui nou război mondial. Aceasta nu este adevărat.

Mișcarea contemporană pentru pace are drept scop să ridice masele populare la luptă pentru menținerea păcii, pentru preîntâmpinarea unui nou război mondial. Prin urmare, această mișcare nu urmărește țelul doborârii capitalismului și instaurării socialismului — ea se limitează la țelurile democratice ale luptei pentru menținerea păcii. În această privință

mișcarea contemporană pentru menținerea păcii se deosebește de mișcarea din perioada primului război mondial pentru transformarea războiului imperialist în război civil, deoarece această din urma mișcare mergea mai departe și urmărirea țeluri socialiste.

Este posibil ca, într'un anumit concurs de împrejurari, lupta pentru pace să se dezvolte pe alocuri într'o luptă pentru socialism, dar aceasta nu va mai fi mișcarea contemporană pentru pace, ci o mișcare pentru răsturnarea capitalismului.

Cel mai probabil este că în caz de succes mișcarea contemporană pentru pace, ca mișcare pentru menținerea păcii, va duce la preîntâmpinarea *acestui* război, la amânarea lui vremelnică, la menținerea vremelnică a *acestei* păci, la demisia unui guvern războinic și la înlocuirea lui cu un alt guvern, care să fie gata să mențină vremelnic pacea. Aceasta este, desigur, bine. Ba chiar foarte bine. Dar aceasta încă nu este deajuns pentru a desființa inevitabilitatea războaielor în general între țările capitaliste. Nu este deajuns, deoarece, cu toate aceste succese ale mișcărilor pentru apărarea păcii, imperialismul se menține totuși, continuă să existe, prin urmare continuă să existe și inevitabilitatea războaielor.

Pentru a înlătura inevitabilitatea războaielor trebuie desființat imperialismul.

7. PROBLEMA LEGILOR ECONOMICE FUNDAMENTALE ALE CAPITALISMULUI CONTEMPORAN ȘI ALE SOCIALISMULUI

După cum se știe, problema legilor economice fundamentale ale capitalismului și socialismului s'a pus de câteva ori în cursul discuției. Au fost emise diferite păreri în această privință, inclusiv pareri dintre cele mai fantastice. Ce-i drept, majoritatea participanților la discuție au reacționat slab la această chestiune și nu s'a ajuns la nicio hotărâre în această privință. Totuși nimeni dintre participanții la discuții n'a negat existența unor asemenea legi.

Există oare o lege economică fundamentală a capitalismului? Da, există. Ce lege este aceasta, care sunt trăsăturile ei caracteristice? Legea economică fundamentală a capitalismului este o lege care determină nu vreo latură oarecare sau diferite procese de dezvoltare a producției capitaliste, ci toate laturile principale și toate procesele principale ale acestei dezvoltări — prin urmare, determină esența producției capitaliste — miezul ei.

Nu este oare legea valorii legea economică fundamentală a capitalismului? Nu. Legea valorii este înainte de toate o lege a producției de mărfuri. Ea există înainte de capitalism și continuă să existe, ca și producția de mărfuri, după răsturnarea capitalismului, de pilda, în țara noastră, ce-i drept, cu o sferă de acțiune limitată. Desigur, legea va'orii, care are o largă sferă de acțiune în condițiile capitalismului, joacă un mare rol în dezvoltarea producției capitaliste, dar ea nu numai că nu determină esența producției capitaliste și bazele profitului capitalist, dar

nici măcar nu pune asemenea probleme. Deaceia, ea nu poate fi legea economică fundamentală a capitalismului contemporan.

Din aceleași considerente nu poate fi legea economică fundamentală a capitalismului nici legea concurenței și a anarhiei producției sau legea dezvoltării inegale a capitalismului în diferite țări.

Unii spun că legea ratei mijlocii a profitului este legea economică fundamentală a capitalismului contemporan. Aceasta nu este adevărat. Capitalismul contemporan, capitalismul monopolist, nu se poate mulțumi cu un profit mijlociu, care pe deasupra are o tendință de scădere, datorită ridicării compoziției organice a capitalului. Capitalismul monopolist contemporan cere nu un profit mijlociu, ci maximum de profit, necesar pentru a realiza mai mult sau mai puțin regulat reproducția lărgită.

Cel mai mult se potrivește pentru noțiunea de lege economică fundamentală a capitalismului legea plusvalorii, legea nașterii și creșterii profitului capitalist. Ea determină într'adevăr trăsăturile fundamentale ale producției capitaliste. Dar legea plusvalorii este o lege generală, care nu atinge problemele ratei superioare a profitului, a cărei asigurare constituie o condiție a dezvoltării capitalismului monopolist. Pentru a complecta această lacună, trebuie concretizată legea plusvalorii și dezvoltată mai departe, potrivit cu condițiile capitalismului monopolist, ținându-se seamă, totodată, de faptul că capitalismul monopolist cere nu orice profit, ci tocmai un profit maximal. Aceasta și este legea economică fundamentală a capitalismului contemporan.

Trăsăturile și cerințele principale ale legii economice fundamentale a capitalismului contemporan ar putea fi formulate cam în felul următor: asigurarea profitului capitalist maximal prin exploatarea, ruina și pauperizarea majorității populației țării respective, prin aservirea și jefuirea sistematică a popoarelor din alte țări, mai ales din țările înapoiate, în sfârșit, prin războaie și prin militarizarea economiei naționale, utilizate pentru asigurarea profiturilor celor mai înalte.

Unii spun că profitul mijlociu ar putea totuși să fie considerat ca fiind pe deplin suficient pentru dezvoltarea capitalistă în condițiile de astăzi. Aceasta nu este adevărat. Profitul mijlociu este limita inferioară a rentabilității, sub care producția capitalistă devine imposibilă. Dar ar fi ridicol să se creadă că magnații capitalismului monopolist contemporan, acaparând coloniile, subjugând popoarele și punând la cale războaie, caută sa-și asigure numai un profit mijlociu. Nu, nu profitul mijlociu și nici supraprofitul, care de regulă nu reprezintă decât o oarecare depășire a profitului mijlociu, ci tocmai profitul maximal este motorul capitalismului monopolist. Tocmai nevoia de a căpăta profituri maximale împinge capitalismul monopolist la pași atât de riscanți ca subjugarea și jefuirea sistematică a coloniilor și a celorlalte țări înapoiate, transformarea unei serii de țări independente în țări dependente, organizarea de noi războaie, care sunt pentru magnații capitalismului contemporan cel mai bun „business” pentru obținerea de profituri maximale, în sfârșit, încercările de a cuceri dominația economică mondială.

Insemnătatea legii economice fundamentale a capitalismului constă, între altele, în faptul că ea, determinând toate fenomenele cele mai impor-

tante în domeniul dezvoltării modului de producție capitalist, perioadele lui de avânt și crizele lui, victoriile și înfrângerile lui, meritele și cusururile lui, întregul proces al dezvoltării sale contradictorii, da posibilitatea de a le înțelege și explica.

Iată unul din numeroasele exemple „uimitoare“.

Toată lumea cunoaște faptele din istoria și practica capitalismului care demonstrează dezvoltarea furtunoasă a tehnicii sub capitalism, când capitaliștii apar ca stegari ai tehnicii înaintate, ca revoluționari în domeniul dezvoltării tehnicii producției. Dar se cunosc, deasemenea, și fapte de altă natură, care demonstrează sistarea dezvoltării tehnicii sub capitalism, când capitaliștii apar ca reacționari în domeniul dezvoltării tehnicii noi și nu arareori trec la munca manuală.

Prin ce se explică această contradicție flagrantă? Ea nu poate fi explicată decât prin legea economică fundamentală a capitalismului contemporan, adică prin nevoia de a capăta profituri maxime. Capitalismul este pentru tehnica nouă atunci când ea îi promite profiturile cele mai mari. Capitalismul este împotriva tehnicii noi și pentru trecerea la munca manuală atunci când tehnica nouă nu mai promite profiturile cele mai mari.

Așa stau lucrurile cu legea economică fundamentală a capitalismului contemporan.

Există oare o lege economică fundamentală a socialismului? Da, există. În ce constau trăsăturile și cerințele esențiale ale acestei legi?

Trăsăturile și cerințele esențiale ale legii economice fundamentale a socialismului ar putea fi formulate aproximativ în felul următor: asigurarea satisfacerii maxime a nevoilor materiale și culturale mereu crescânde ale întregii societăți prin creșterea și perfecționarea neîntreruptă a producției socialiste pe baza tehnicii celei mai înalte.

Prin urmare: în locul asigurării unor profituri maxime — asigurarea satisfacerii maxime a nevoilor materiale și culturale ale societății; în locul dezvoltării producției cu întreruperi dela avânt la criza și dela criză la avânt — creșterea neîntreruptă a producției; în locul întreruperilor periodice în dezvoltarea tehnicii care sunt însoțite de distrugerea forțelor de producție ale societății — perfecționarea neîntreruptă a producției pe baza tehnicii celei mai înalte.

Unii spun că legea economică fundamentală a socialismului este legea dezvoltării planificate, proporționale a economiei naționale. Este inexact. Dezvoltarea planificată a economiei naționale, și, prin urmare, și planificarea economiei naționale, care este o oglindire mai mult sau mai puțin fidelă a acestei legi, luată în sine nu poate să dea nimic dacă nu se știe în numele cărei sarcini se realizează dezvoltarea planificată a economiei naționale sau dacă această sarcină nu este clară. Legea dezvoltării planificate a economiei naționale nu poate da efectul cuvenit decât în cazul când există o sarcină în numele îndeplinirii căreia se realizează dezvoltarea planificată a economiei naționale. Aceasta sarcină nu o poate da legea dezvoltării planificate a economiei naționale. Cu atât mai puțin o poate da planificarea economiei naționale. Această sarcină este cuprinsă în legea economică fundamentală a

socialismului sub forma cerințelor sale expuse mai sus. Deaceea, acțiunile legii dezvoltării planificate a economiei naționale pot căpata un câmp larg de desfășurare numai în cazul când se bazează pe legea economică fundamentală a socialismului.

Cât privește planificarea economiei naționale, ea poate obține rezultate pozitive numai dacă se respectă două condiții: a) dacă ea reflectă just cerințele legii dezvoltării planificate a economiei naționale; b) dacă se conformează în totul cerințelor legii economice fundamentale a socialismului.

8. ALTE PROBLEME

1) Problema constrângerii extraeconomice în condițiile feudalismului.

Desigur, constrângerea extraeconomică a jucat un rol în întărirea puterii economice a moșierilor feudali. Totuși, nu ea a constituit baza feudalismului, ci proprietatea feudală asupra pământului.

2) Problema proprietății personale a gospodăriei colhoznicului.

Ar fi greșit să se spună în proiectul de manual că „fiecare gospodărie de colhoznic are în folosință personală o vacă, vite mărunte și pasări de curte”. În realitate, după cum se știe, vaca, vitele marunte, pasările de curte etc. se găsesc nu în folosință personală, ci în *proprietatea* personală a gospodăriei colhoznicului. Expresia „în folosință personală” este luată probabil din Statutul-model al artelului agricol. Dar Statutul-model al artelului agricol conține o greșală. În Constituția U.R.S.S., care a fost elaborată cu mai multă meticulozitate, se spune altceva, și anume:

„Fiecare gospodărie de colhoznic... are în proprietate personală o gospodărie auxiliară pe lotul de pământ de lângă casă, casă de locuit, vite productive, pasări de curte și inventar agricol mărunț”

Aceasta este desigur just.

Ar trebui, în afară de aceasta, să se spună mai amănunțit că fiecare colhoznic are în proprietate personală între 1 și atâtea vaci, în funcție de condițiile locale, atâtea oi, capre, porci, indicându-se (deasemenea numărul lor dela — până la, în funcție de condițiile locale) și un număr nelimitat de pasări de curte (rațe, găște, găini, curcani).

Aceste amănunte sunt de o mare însemnătate pentru tovarășii noștri din străinătate, care vor să știe exact ce a rămas gospodăriei colhoznicului în proprietate personală după ce a fost înfăptuită la noi colectivizarea agriculturii.

3) Problema valorii arendei plătite de țărani moșierilor, precum și a valorii cheltuelilor pentru cumpărarea de pământ.

În proiectul de manual se spune că în urma naționalizării pământului „țărănimea a fost eliberată de plata arendei către moșieri, în sumă totală de vreo 500 de milioane de ruble anual” (trebuie spus „în aur”). Această cifră ar trebui precizată, deoarece ea însumează, după părerea mea, plățile pentru arendă nu pe întreaga Rusie, ci numai din majoritatea guberniilor Rusiei. Trebuie avut aci în vedere că într-o

serie de periferii ale Rusiei arenda se plătea în natură, ceea ce, se pare, n'a fost ținut în seamă de autorii proiectului de manual. În afara de aceasta, trebuie avut în vedere că țărănimea a fost scutită nu numai de plata arende, ci și de cheltuielile anuale pentru cumpararea pământului. S'a ținut seamă de aceasta în proiectul de manual? Mi se pare că nu s'a ținut seamă; or, ar trebui luat în seamă.

4) Problema contopirii monopolurilor cu aparatul de stat.

Expresia „contopire” nu se potrivește. Aceasta expresie exprimă superficial și descriptiv apropierea dintre monopoluri și stat, dar nu scoate la iveală sensul economic al acestei apropieri. Fapt este că în procesul acestei apropieri are loc nu pur și simplu o contopire, ci o subordonare a aparatului de stat monopolurilor. Deaceia, ar trebui să înlăturăm cuvântul „contopire” și să-l înlocuim cu cuvintele: „subordonarea aparatului de stat monopolurilor”.

5) Problema folosirii mașinilor în U.R.S.S.

În proiectul de manual se arată că „în U.R.S.S. mașinile sunt folosite în toate cazurile în care economisesc munca societății”. Aceasta nu este deloc ceea ce trebuie să se spună. Întâi, în U.R.S.S., mașinile economisesc întotdeauna munca societății, așa încât nu cunoaștem cazuri în care ele, în condițiile U.R.S.S., nu ar fi economisit munca societății. Al doilea, mașinile nu numai că economisesc munca, dar ele totodată ușurează munca celor ce muncesc, așa încât, în condițiile noastre, spre deosebire de condițiile capitalismului, muncitorii folosesc cu multă voie bună mașinile în procesul muncii.

Deaceia, trebuia spus că nicăieri nu se folosesc cu atâta voie bună mașinile ca în U.R.S.S., căci mașinile economisesc munca societății și ușurează munca muncitorilor, și, întrucât nu există șomaj în U.R.S.S., muncitorii folosesc cu multă voie bună mașinile în economia națională.

6) Problema situației materiale a clasei muncitoare în țările capitaliste.

Când se vorbește de situația materială a clasei muncitoare, se are în vedere de obicei muncitorii ocupați în producție și nu se ține cont de situația materială a așa zisei armate de rezervă a șomerilor. Este oare justă o asemenea atitudine față de chestiunea situației materiale a clasei muncitoare? Cred că nu este justă. Dacă există o armată de rezervă a șomerilor, ai cărei membri n'au din ce trăi decât din vânzarea forței lor de muncă, șomerii nu pot să nu intre în compoziția clasei muncitoare, dar dacă intră în compoziția clasei muncitoare, situația lor mizeră nu poate să nu influențeze asupra situației materiale a muncitorilor ocupați în producție. Deaceia cred că la caracterizarea situației materiale a clasei muncitoare din țările capitaliste ar trebui să se țină seama și de situația armatei de rezervă a muncitorilor șomeri.

7) Problema venitului național.

Eu cred că ar trebui neapărat ca în proiectul de manual să se includă un capitol nou despre venitul național.

8) Problema unui capitol special în manual despre Lenin și Stalin, ca creatori ai economiei politice a socialismului.

Eu cred că capitolul „Învățătura marxistă despre socialism. Crearea de către V. I. Lenin și I. V. Stalin a economiei politice a socialismului” trebuie scos din manual. El este absolut inutil în manual, deoarece nu dă nimic nou și nu face decât să repete palid ceea ce s'a spus mai amănunțit în capitolele anterioare ale manualului.

În ce privește celelalte chestiuni, eu nu am nicio observație la „proponerile” tovarășilor Ostrovitianov, Leontiev, Șepilov, Gatovschi și alții.

9. ÎNSEMNĂTATEA INTERNAȚIONALĂ A UNUI MANUAL MARXIST DE ECONOMIE POLITICĂ

Eu cred că tovarășii nu iau în considerație întreaga importanță a unui manual marxist de economie politică. De acest manual are nevoie nu numai tineretul nostru sovietic. De el au o deosebită nevoie comuniștii din toate țările și oamenii care simpatizează cu comuniștii. Tovarășii noștri din străinătate vor să știe cum ne-am smuls noi din robia capitalistă, cum am transformat noi economia țării în spiritul socialismului, cum am obținut noi prietenia cu țărănimea, cum am obținut noi ca țara noastră, nu demult încă săracă și slabă, să se transforme într-o țară bogată, puternică, ce anume reprezintă colhozurile, de ce noi, cu toate că mijloacele de producție au fost socializate, nu lichidăm producția de mărfuri, banii, comerțul etc. Ei vor să știe toate acestea și multe altele nu din simplă curiozitate, ci spre a învăța de la noi și spre a folosi experiența noastră pentru țara lor. De aceea, apariția unui bun manual marxist de economie politică are nu numai o însemnătate politică internă, ci și o mare însemnătate internațională.

Avem, prin urmare, nevoie de un manual care să poată sluji drept carte de căpătâi pentru tineretul revoluționar nu numai din interiorul țării, ci și de peste hotare. El nu trebuie să fie prea voluminos, deoarece un manual prea voluminos nu poate fi o carte de căpătâi și va fi greu de învățat, de biruit. Dar el trebuie să conțină tot ce este esențial, atât în ceea ce privește economia țării noastre, cât și în ceea ce privește economia capitalismului și a sistemului colonial.

Unii tovarăși au propus în timpul discuției să includem în manual o serie întreagă de capitole noi, istoricii — din domeniul istoriei, oamenii politici — din domeniul politicii, filosofil — din domeniul filosofiei, economiștii — din domeniul economiei. Aceasta ar face însă ca manualul să capete proporții imense. Bineînțeles că acest lucru este inadmisibil. Manualul folosește metoda istorică pentru a ilustra problemele de economie politică, dar aceasta încă nu înseamnă că trebuie să transformăm manualul de economie politică într-o istorie a relațiilor economice.

Avem nevoie de un manual de 500, maximum de 600 de pagini — nu mai mult. Aceasta va fi o carte de căpătâi de economie politică marxistă — un dar bun pentru tinerii comuniști din toate țările.

Dealtfel, dat fiind nivelul insuficient de dezvoltare marxistă a majorității partidelor comuniste din țările străine, un asemenea ma-

nual ar putea să aducă un mare folos și cadrelor comuniste netinere din aceste țări.

10. CAILE DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A PROIECTULUI DE MANUAL DE ECONOMIE POLITICĂ

În cursul discuției, unii tovarăși s'au întrecut cu zelul, „făcând paf” proiectul de manual, frecându-i pe autorii lui pentru greșeli și lipsuri, afirmând că proiectul nu este reușit. Aceasta nu este drept, Bineînțeles că manualul are greșeli și lipsuri — ele exista aproape totdeauna într'un lucru mare. Oricum ar fi însă, majoritatea zdrobitoare a participanților la discuții au recunoscut totuși că proiectul de manual poate servi ca bază pentru viitorul manual, având nevoie doar de unele îndreptări și complectări. Într'adevăr, e deajuns să comparăm proiectul de manual cu manualele de economie politică aflate în circulație, pentru a ajunge la concluzia că proiectul de manual stă cu un cap mai sus decât manualele existente. Aceasta este un mare merit al autorilor proiectului de manual.

Cred că pentru a îmbunătăți proiectul de manual ar trebui instituită o comisie restrânsă, în care să intre nu numai autorii manualului și nu numai partizanii majorității participanților la discuție, ci și adversarii majorității, criticii vehemenți ai proiectului de manual.

Ar fi bine ca în comisie să intre deasemenea un statistician cu experiență, care să controleze cifrele și să introducă în proiect noi materiale statistice, cât și un jurist cu experiență, care să controleze exactitatea formulărilor.

Membrii comisiei ar trebui să fie eliberați vremelnic de orice altă muncă, să fie pe deplin asigurați din punct de vedere material, pentru a se putea consacra pe de-a'ntregul muncii pentru manual.

Afară de aceasta, ar trebui instituită o comisie redacțională, alcătuită, să zicem, din 3 oameni, pentru redactarea definitivă a manualului. Aceasta mai este necesar și pentru obținerea unei unități de stil, care, din păcate, nu există în proiectul de manual.

Termenul prezentării la C.C. a manualului terminat este de 1 an.

I. STALIN

1 Februarie 1952

RASPUNS TOV. NOTCHIN, ALEXANDR ILICI

Tovarașe Notchin !

Nu m'am grabit cu răspunsul deoarece am socotit că întrebările puse de d-v. nu sunt urgente. Și aceasta cu atât mai mult cu cât sunt alte probleme care au un caracter urgent și care, firește, sustrag atenția dela scrisoarea d-v.

Răspund pe puncte.

La punctul întâi.

„Observațiile“ conțin cunoscuta teză după care societatea nu este neputincioasă în fața legilor științei, după care oamenii, cunoscând legile economice, pot să le folosească în interesul Societății. D-v. afirmați că aceasta teza nu poate fi extinsă asupra celorlalte formațiuni sociale, ca ea este valabilă numai în socialism și comunism, că caracterul spontan al proceselor economice, de pildă, sub capitalism, nu dă societății posibilitatea să folosească legile economice în interesul ei.

Aceasta nu este exact. În epoca revoluției burgheze, de pildă, în Franța, burghezia a folosit împotriva feudalismului cunoscuta lege a concordanței obligatorii a relațiilor de producție cu caracterul forțelor de producție, a răsturnat relațiile de producție feudale, a creat relații de producție noi, burgheze, și a făcut ca aceste relații de producție să corespundă caracterului forțelor de producție, care se dezvoltaseră în sânul orânduirii feudale. Burghezia a făcut acest lucru nu în virtutea capacităților ei deosebite, ci pentru că ea a fost vital interesată în aceasta. Feudalii se împotriveau acestui lucru nu în virtutea caracterului lor obtuz, ci pentru că ei au fost vital interesați în a împiedica realizarea acestei legi.

Acelaș lucru trebuie spus și despre revoluția socialistă din țara noastră. Clasa muncitoare a folosit legea concordanței obligatorii a relațiilor de producție cu caracterul forțelor de producție, a răsturnat relațiile de producție burgheze, a creat relații de producție noi, socialiste, și a făcut ca ele să corespundă cu caracterul forțelor de producție. Ea a putut să facă acest lucru nu în virtutea capacităților ei deosebite, ci pentru că a fost vital interesată în aceasta. Burghezia, care din forța înaintată, cum fusese ea în zorile revoluției burgheze, avusese timpul să se transforme într-o forță contrarevoluționară, s'a opus în toate

chipurile traducerii în viață a acestei legi, s'a opus nu din cauza faptului că n'a fost organizată sau pentru că caracterul spontan al proceselor economice o făcea să se împotrivescă, ci mai ales pentru că ea a fost vital interesată ca aceasta lege să nu fie tradusă în viață.

Prin urmare :

1. Folosirea proceselor economice, a legilor economice în interesul societății, are loc într-o măsură sau alta nu numai în socialism și comunism, dar și în alte formațiuni.

2. Folosirea legilor economice are întotdeauna și peste tot, în societatea divizată în clase, un substrat de clasă, steganul folosirii legilor economice în interesul societății fiind întotdeauna și peste tot clasa înaintată, în timp ce clasele pe cale de dispariție se opun acestui lucru.

Deosebirea aci între proletariat, pe de o parte, și alte clase, care în decursul istoriei au savârșit vreodată revoluții în relațiile de producție, pe de altă parte, constă în faptul că interesele de clasă ale proletariatului se contopesc cu interesele majorității zdrobitoare a societății, deoarece revoluția proletariatului înseamnă nu nimicirea cutarei sau cutarei forme de exploatare, ci nimicirea oricărei exploatare, în timp ce revoluțiile altor clase, nimicind numai o formă de exploatare sau alta, se mărgineau la cadrul intereselor lor înguste de clasă, care erau în contradicție cu interesele majorității societății.

În „Observații“ se vorbește de substratul de clasă al folosirii legilor economice în interesul societății. Acolo se spune că „spre deosebire de legile științelor naturii, unde descoperirea și aplicarea unei legi noi se desfășoară mai mult sau mai puțin neted, în domeniul economic descoperirea și aplicarea unei legi noi care atinge interesele forțelor societății, aflate pe cale de dispariție, întâmpină cea mai mare împotrivire din partea acestor forțe“. Dar d-v. n'ați dat atenție acestui lucru.

La punctul al doilea.

D-v. afirmați că deplină concordanță a relațiilor de producție cu caracterul forțelor de producție poate fi atinsă numai în socialism și comunism, pe când în condițiile altor formațiuni nu poate fi atinsă decât o concordanță parțială.

Aceasta nu este exact. În epoca de după revoluția burgheză, când burghezia a nimicit relațiile de producție feudale și a stabilit relații de producție burgheze, au fost incontestabil perioade când relațiile de producție burgheze erau în concordanță deplină cu caracterul forțelor de producție. În caz contrar capitalismul nu ar fi putut să se dezvolte cu repeziciunea cu care s'a dezvoltat după revoluția burgheză.

Mai departe. Nu trebuie înțeles în sens absolut cuvintele „concordanță deplină“. Nu trebuie să le înțelegem în sensul că în socialism n'ar exista nicio rămânere în urmă a relațiilor de producție față de creșterea forțelor de producție. Forțele de producție sunt forțele cele mai mobile și mai revoluționare ale producției. E' merg incontestabil înaintea relațiilor de producție și în socialism. Numai după un anumit timp relațiile de producție se transformă potrivit cu caracterul forțelor de producție.

Cum trebuie în acest caz să înțelegem cuvintele „concordanță deplină”? Trebuie să le înțelegem în sensul că în socialism lucrurile nu ajung de obicei până la un conflict între relațiile de producție și forțele de producție, că societate are posibilitatea să intervină la timp pentru a face ca relațiile de producție ce rămân în urmă să fie în concordanță cu caracterul forțelor de producție. Societatea socialistă are posibilitatea să facă acest lucru, pentru că în sânul ei nu există clase pe cale de dispariție, care ar putea să organizeze o împotrivire. Desigur, și în socialism vor exista forțe care rămân în urmă sau inerte, care nu înțeleg necesitatea unor schimbări în relațiile de producție, dar, desigur, nu va fi greu să le înfrângem fără a duce lucrurile până la conflict.

La punctul al treilea.

Din raționamentele d-v. rezultă că considerați drept marfă mijloacele de producție și, în primul rând, uneltele de producție fabricate în întreprinderile noastre naționalizate.

Putem oare considera mijloacele de producție în orânduirea noastră socialistă drept marfă? După mine, nicidecum.

Marfa este un produs al producției, care se vinde oricărui cumpărător; la vânzarea mărfii posesorul de marfă își pierde dreptul de proprietate asupra ei, iar cumpărătorul devine posesorul mărfii și o poate revinde, ipoteca, poate s'o lase să putrezească. Mijloacele de producție se încadrează oare în această definiție? Este limpede că nu se încadrează. Întâi, mijloacele de producție nu se „vând” oricărui cumpărător, ele nu se „vând” nici măcar colhozurilor, ele se reparațiizează numai de către stat întreprinderilor lui. În al doilea rând, posesorul mijloacelor de producție — statul — predându-le cutărei sau cutărei întreprinderi nu pierde câtuși de puțin dreptul de proprietate asupra mijloacelor de producție, ci, dimpotrivă, îl păstrează în întregime. În al treilea rând, directorii de întreprindere, care au căpătat din partea statului mijloacele de producție, nu numai că nu devin proprietari ai lor, ci, dimpotrivă, sunt confirmați ca împuterniciți ai statului sovietic pentru folosirea mijloacelor de producție conform planului dat de stat.

Precum se vede, mijloacele de producție în orânduirea noastră nu pot fi încadrate în niciun chip în categoria mărfurilor.

Deci atunci se vorbește de valoarea mijloacelor de producție, despre prețul de cost, despre prețul lor etc.?

Din două motive.

Întâi, aceasta este necesar pentru calculare, pentru socoteli, pentru stabilirea rentabilității și pierderilor întreprinderilor, pentru verificarea și controlul întreprinderilor. Dar aceasta nu este decât latura formală a chestiunii.

În al doilea rând, aceasta este necesar pentru ca, în interesul comerțului exterior, să se realizeze vânzarea mijloacelor de producție către state străine. Aci, în domeniul comerțului exterior, dar *numai în*

acest domeniu, mijloacele noastre de producție sunt într'adevăr mărfuri și se vând într'adevăr (fără ghilimele).

Rezultă în felul acesta că în domeniul comerțului exterior mijloacele de producție fabricate în întreprinderile noastre păstrează proprietatea de mărfuri atât în fond, cât și formal, pe când în domeniul circulației economice din interiorul țării mijloacele de producție își pierd proprietatea de mărfuri, încetează de a fi mărfuri și ies în afara sferei de acțiune a legii valorii, păstrându-și numai învelișul exterior de mărfuri (calcularea etc.).

Prin ce se explică acest specific?

Chestiunea este că în condițiile noastre socialiste dezvoltarea economică are loc nu prin revoluții, ci prin schimbări treptate, când vechiul nu se desființează pur și simplu complet, ci își schimbă natura potrivit cu noul, menținându-și numai forma, iar noul nu nimește pur și simplu vechiul, ci pătrunde în el, îi schimbă natura, funcțiile, fără a-i sfărâma forma, ci folosind-o pentru dezvoltarea noului. Așa stau lucrurile nu numai cu mărfurile, ci și cu banii în circulația noastră economică, ca și cu bancile, care, pierzându-și vechile funcții și capătând altele noi, păstrează forma veche folosită de orânduirea socialistă.

Dacă privim lucrurile din punct de vedere formal, din punct de vedere al proceselor care se desfășoară la suprafața fenomenelor, putem să ajungem la concluzia greșită că categoriile capitalismului ar rămâne valabile în economia noastră. Dacă însă abordăm lucrurile prin prima unei analize marxiste, care face o strictă deosebire între conținutul procesului economic și forma lui, între procesele de dezvoltare care se desfășoară în adânc și fenomenele de suprafață, putem să ajungem la singura concluzie justă, și anume că dela vechile categorii ale capitalismului s'a păstrat la noi mai ales forma, înfățișarea exterioară, dar că în fond ele s'au schimbat la noi în mod radical, potrivit cu nevoile de dezvoltare ale economiei naționale socialiste.

La punctul al patrulea.

D-v. afirmați că legea valorii exercită o acțiune regulatoare asupra prețurilor „mijloacelor de producție” care se produc în agricultura și se predau statului la prețuri de colectare.

D-v. aveți aci în vedere asemenea „mijloace de producție” ca materiile prime, de pildă bumbacul. Ați putea adauga la acesta inul, lâna și alte materii prime agricole.

Trebue să relevăm în primul rând că în cazul de față agricultura produce nu „mijloace de producție”, ci unul din mijloacele de producție, materiile prime. Nu ne putem juca cu cuvintele „mijloace de producție”. Când marxștii vorbesc de producția mijloacelor de producție ei au în vedere în primul rând producția uneltelor de producție, ceea ce Marx denumesc „mijloacele mecanice de muncă a căror totalitate ar putea fi denumită scheletul și sistemul muscular al producției” care formează „trăsăturile distinctive caracteristice ale unei anumite epoci a producției sociale”. A pune pe picior de egalitate o parte din mijloa-

cele de producție (materiile prime) și mijloacele de producție, inclusiv uneltele de producție, înseamnă a păcatui împotriva marxismului, căci marxismul pornește de la rolul determinant al uneltelei de producție în comparație cu toate celelalte mijloace de producție. Oricine știe că materiile prime în sine nu pot să producă unelte de producție, deși unele feluri de materii prime sunt necesare ca material pentru producerea uneltelei de producție, pe când niciun fel de materie primă nu poate fi produsă fără unelte de producție.

Mai departe. Este oare acțiunea legii valorii asupra prețului materiilor prime care se produc în agricultura o acțiune *regulatoare*, așa cum afirmați d-v., tovarășe Notchin? Ea ar fi regulatoare dacă ar exista la noi jocul „liber” al prețurilor materiilor prime agricole, dacă ar acționa la noi legea concurenței și anarhiei producției, dacă n’ar exista la noi economia planificată, dacă producția materiilor prime n’ar fi regulată de plan. Dar deoarece toți acești „dacă” nu există în sistemul economiei noastre naționale, acțiunea legii valorii asupra prețului materiilor prime agricole nu poate în niciun chip să fie regulatoare. Întâi, prețurile materiilor prime agricole sunt la noi fixe, stabilite de plan, și nu sunt prețuri „libere”. În al doilea rând, proporțiile producției de materii prime agricole nu sunt stabilite în mod spontan și de oarecare elemente întâmplătoare, ci de plan. În al treilea rând, uneltele de producție, necesare producției de materii prime agricole, nu sunt concentrate în mâinile diferitelor persoane sau grupuri de persoane, ci în mâinile statului. Ce rămâne atunci din rolul regulator al legii valorii? Rezultă că însași legea valorii este regulată de faptele arătate mai sus, fapte inerente producției socialiste.

Prin urmare, nu se poate nega că legea valorii înrăurește formarea prețurilor materiilor prime agricole, că ea este unul din factorii formării prețurilor. Dar cu atât mai mult nu se poate nega faptul că această acțiune nu este și nu poate fi regulatoare.

La punctul al cincilea.

Vorbind despre rentabilitatea economiei naționale socialiste, am făcut obiecții în „Observațiile” mele la adresa unor tovarăși care afirmă că, întrucât economia noastră națională planificată nu dă mare preferință întreprinderilor rentabile și admite, alături de aceste întreprinderi, existența și a unor întreprinderi nerentabile, ea ar suprima însuși principiul rentabilității în economie. În „Observații” se spune că rentabilitatea luată din punctul de vedere al întreprinderilor izolate sau al ramurilor de producție izolate nu poate fi deloc comparată cu rentabilitatea superioară pe care ne-o dă producția socialistă, debarasându-ne de crizele de supraproducție și asigurându-ne o creștere neconținută a producției.

Dar ar fi greșit să tragem de aici concluzia că rentabilitatea diferitelor întreprinderi și ramuri de producție n’ar avea prea mare valoare și n’ar merita să-i acordăm o atenție serioasă. Aceasta, desigur, nu este just. Rentabilitatea diferitelor întreprinderi și ramuri de producție are o importanță enormă din punctul de vedere al dezvoltării producției

noastre. De aceasta rentabilitate trebuie să se țină seama atât la planificarea construcției, cât și la planificarea producției. Acesta este abecedarul activității noastre economice în etapa actuală a dezvoltării.

La punctul al șaselea.

Nu este clar cum trebuie să înțelegem cuvintele d-v. referitoare la capitalism: „producția lărgită într-o formă foarte deformată“. Trebuie spus că asemenea producție, și încă lărgită, nu există în lume.

Este evident că după ce piața mondială s'a scindat și sfera eforturilor principalelor țări capitaliste (S.U.A., Anglia, Franța) în ce privește resursele mondiale a început să se restrângă, caracterul ciclic al dezvoltării capitalismului, creșterea și restrângerea producției trebuie totuși să se mențină. Dar creșterea producției în aceste țări se va realiza pe o bază îngustată, deoarece volumul producției în aceste țări se va restrânge.

La punctul al șaptelea.

Criza generală a sistemului capitalist mondial a început în perioada primului război mondial, mai ales ca rezultat al desprinderii Uniunii Sovietice din sistemul capitalist. Aceasta a fost prima etapă a crizei generale. În perioada celui de al doilea război mondial s'a desfășurat cea de a doua etapă a crizei generale, mai ales după ce din sistemul capitalist s'au desprins țările de democrație populară din Europa și Asia. Prima criză din perioada primului război mondial și cea de a doua criză din perioada celui de al doilea război mondial trebuie privite nu ca crize de sine stătătoare, izolate, rupte una de alta, ci ca etape de dezvoltare a crizei generale a sistemului capitalist mondial.

Este oare criza generală a capitalismului mondial numai o criză politică sau numai o criză economică? Nici una, nici alta. Ea este o criză generală, adică atotcuprinzătoare, a sistemului mondial al capitalismului, cuprinzând atât economia, cât și politica. Se înțelege că la baza acestei crize stă descompunerea mereu crescândă a sistemului economic mondial al capitalismului, pe de o parte, și puterea economică crescândă a țărilor care s'au desprins din capitalism — U.R.S.S., China și celelalte țări de democrație populară — pe de altă parte.

I. STALIN

21 Aprilie 1952.

DESPRE GREȘELILE TOV. IAROȘENCO L.'D.

Recent, tov. Iaroșenco a trimis membrilor Biroului Politic al C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. o scrisoare, datată 20 Martie a. c., cu privire la o serie de probleme economice care s'au dezbătut în cadrul cunoscutelor discuții din Noembrie. Scrisoarea conține o plângere a autorului ei cu privire la faptul că în principalele documente de sinteză referitoare la discuție, ca și în „Observațiile” tovarășului Stalin, „nu și-a găsit niciun fel de oglindire punctul de vedere” al tov. Iaroșenco. Scrisoarea conține deasemenea o propunere a tov. Iaroșenco ca să i se permită să alcătuiască o „Economie politică a socialismului” în decurs de un an sau un an și jumătate, dându-i-se în acest scop două ajutoare.

Cred că vor trebui examinate în fond atât plângerea tov. Iaroșenco, cât și propunerea lui.

Vom începe cu plângerea.

Așa dar, în ce constă „punctul de vedere” al tov. Iaroșenco care nu și-a găsit niciun fel de oglindire în documentele menționate mai sus?

I

PRINCIPALA GREȘALA A TOV. IAROȘENCO

Dacă ar fi să caracterizăm în două cuvinte punctul de vedere al tov. Iaroșenco, ar trebui să spunem că este un punct de vedere nemarxist, prin urmare, profund greșit.

Principala greșală a tov. Iaroșenco constă în aceea că el se depărtează de marxism în problema rolului forțelor de producție și al relațiilor de producție în dezvoltarea societății, exagerează peste măsură rolul forțelor de producție, micșorează tot peste măsură rolul relațiilor de producție și termină prin a declara că în socialism relațiile de producție sunt o parte a forțelor de producție.

Tov. Iaroșenco este de acord să recunoască un oarecare rol al relațiilor de producție în condițiile „contradicțiilor de clasă antagoniste”, întrucât aici relațiile de producție „sunt în contradicție cu dezvoltarea forțelor de producție”. Acest rol el îl limitează însă la un rol negativ, la rolul de factor care frânează dezvoltarea forțelor de producție, care încetăușează dezvoltarea lor. Alte funcții, funcții pozitive ale relațiilor de producție, tov. Iaroșenco nu vede.

În ceea ce privește orânduirea socialistă, unde nu mai există „contradicții de clasă antagoniste” și unde relațiile de producție „nu mai sunt în contradicție cu dezvoltarea forțelor de producție” tov. Iaroșenco consideră că aici orice rol de sine stătător al relațiilor de producție dispăre, relațiile de producție încetează de a mai fi un factor serios de dezvoltare și sunt înghițite de către forțele de producție, așa cum este înghițită partea de către întreg. În socialism „relațiile de producție dintre oameni, spune tov. Iaroșenco, fac parte din organizarea forțelor de producție ca mijloc, ca moment al acestei organizări”. (Vezi scrisoarea tov. Iaroșenco către Biroul Politic al C.C.)

Care este dar, în acest caz, principala sarcină a Economiei politice a socialismului? Tov. Iaroșenco răspunde: „Deaceia, principala problemă a Economiei politice a socialismului constă *nu* în a studia relațiile de producție dintre oameni în societatea socialistă, *ci* în a elabora și dezvolta teoria științifică a organizării forțelor de producție în producția socială, teoria planificării dezvoltării economiei naționale”. (Vezi cuvântarea tov. Iaroșenco la Plenara discuției.)

Prin aceasta se și explică, propriu zis, faptul că tov. Iaroșenco nu se interesează de asemenea probleme economice ale orânduiri socialiste ca existența unor forme diferite de proprietate în economia noastră, circulația de mărfuri, legea valorii etc., socotindu-le probleme secundare care nu fac decât să provoace discuții scolastice. El declară de-a dreptul că în a sa Economie politică a socialismului „discuțiile cu privire la rolul uneia sau alteia dintre categoriile economiei politice a socialismului — valoare, marfă, bani, credit și altele —, discuții care la noi capătă adeseori un caracter scolastic, sunt *înlocuite* prin raționalmente sănătoase cu privire la organizarea rațională a forțelor de producție în producția socială, la fundamentarea științifică a acestei organizări”. (Vezi cuvântarea tov. Iaroșenco la Secția Plenarei discuției.)

Prin urmare, o economie politică fără probleme economice.

Tov. Iaroșenco crede că este suficient să se pună la punct o „organizare rațională a forțelor de producție”, pentru ca trecerea de la socialism la comunism să se facă fără dificultăți deosebite. El consideră că acest lucru este absolut suficient pentru trecerea la comunism. El declară de-a dreptul că „în socialism principala luptă pentru construirea societății comuniste se reduce la lupta pentru o justă organizare a forțelor de producție și folosirea lor rațională în producția socială”. (Vezi cuvântarea la Plenara discuției). Tov. Iaroșenco proclamă în mod solemn că „comunismul înseamnă cea mai înaltă organizare științifică a forțelor de producție în producția socială”.

Rezultă deci că esența orânduiri comuniste se reduce la „organizarea rațională a forțelor de producție”.

Din toate acestea tov. Iaroșenco trage concluzia că nu poate exista o singură economie politică pentru toate formațiunile sociale, că trebuie să existe două economii politice: una — pentru formațiunile sociale presocialiste, al căror obiect este studierea relațiilor de producție dintre oameni, și alta — pentru orânduirea socialistă, al cărei obiect trebuie să fie nu studierea relațiilor de producție, adică a relațiilor economice, ci studierea problemelor organizării raționale a forțelor de producție.

Acesta este punctul de vedere al tov. Iaroşenco.

Ce se poate spune despre acest punct de vedere?

În primul rând, nu este exact că rolul relațiilor de producție în istoria societății se limitează la rolul de frână care încetusează dezvoltarea forțelor de producție. Când marxistii vorbesc despre rolul de frână al relațiilor de producție, ei au în vedere nu orice relații de producție, ci numai relațiile de producție vechi, care nu mai corespund dezvoltării forțelor de producție și, prin urmare, frânează dezvoltarea lor. Dar, în afară de relațiile de producție vechi există, după cum se știe, relații de producție noi, care iau locul celor vechi. Se poate spune oare că rolul noilor relații de producție se reduce la rolul de frână a forțelor de producție? Nu, nu se poate spune. Dimpotrivă, noile relații de producție sunt acea forță *principală* și hotărâtoare care propriu zis determină dezvoltarea continuă — o dezvoltare puternică — a forțelor de producție și fără de care forțele de producție sunt condamnate la lăncetare, cum este cazul astăzi în țările capitaliste.

Nimeni nu poate nega uriașa dezvoltare a forțelor de producție ale industriei noastre sovietice în decursul cincinalelor. Dar această dezvoltare nu ar fi avut loc dacă noi nu am fi înlocuit în Octombrie 1917 relațiile de producție vechi, capitaliste, cu relații de producție noi, socialiste. Fără această revoluție în relațiile de producție economice din țara noastră, forțele de producție ar fi lăncetate la noi așa cum lăncezesc astăzi în țările capitaliste.

Nimeni nu poate nega dezvoltarea colosală a forțelor de producție în agricultura noastră în ultimii 20—25 ani. Dar această dezvoltare nu ar fi avut loc dacă noi nu am fi înlocuit în perioada de după 1930 vechile relații de producție capitaliste la țară cu relații de producție noi, colectivistice. Fără aceasta revoluție în producție, forțele de producție din agricultura noastră ar lăncezi, la fel cum lăncezesc astăzi în țările capitaliste.

Desigur, noile relații de producție nu pot rămâne și nu rămân veșnic noi, ele încep să se învechească și vin în contradicție cu dezvoltarea continuă a forțelor de producție, ele încep să nu mai aibă rolul de motor principal al forțelor de producție și se transformă într-o frână a lor. Atunci, în locul acestor relații de producție, care s'au învechit, apar relații de producție noi, al căror rol constă în a fi principalul motor al dezvoltării continue a forțelor de producție.

Acest caracter specific al dezvoltării relațiilor de producție dela rolul de frână a forțelor de producție la rolul de motor principal al mersului lor înainte și dela rolul de motor principal la rolul de frână a forțelor de producție, este unul dintre elementele principale ale dialecticii materialiste marxiste. Acest lucru îl știu acum toți începătorii în ale marxismului. Acest lucru nu îl știe, după cum se vede, tov. Iaroşenco.

În al doilea rând, nu este exact că rolul de sine stătător al relațiilor de producție, adică al relațiilor economice, dispăre în socialism, că relațiile de producție sunt înghițite de forțele de producție, că în socialism producția socială se reduce la organizarea forțelor de producție. Marxismul consideră producția socială ca un tot întreg, care are două

laturi strâns legate între ele: forțele de producție ale societății (raporturile societății față de forțele naturii, în luptă cu care ea obține bunurile materiale necesare), și relațiile de producție (relațiile dintre oameni în procesul de producție). Acestea sunt două laturi diferite ale producției sociale, deși sunt inseparabil legate între ele. Și tocmai pentru că ele sunt laturi diferite ale producției sociale, ele se pot influența reciproc. A afirma că una dintre aceste laturi poate fi înghițită de cealaltă și transformată într-o parte componentă a ei, înseamnă a reacționa în mod foarte serios împotriva marxismului.

Marx spune: „În producție oamenii nu acționează numai asupra naturii, ci acționează și unii asupra altora. Ei nu produc decât cooperând într'un fel anumit și făcând între ei schimb de activități. Pentru a produce, ei intră în anumite legături și relații între ei, și numai în cadrul acestor legături și relații sociale are loc acțiunea lor asupra naturii, are loc producția”. (Vezi K. Marx și F. Engels, vol. V, p. 429) ¹.

Prin urmare, producția socială are două laturi, care, deși inseparabil legate una de cealaltă, reflectă totuși două șiruri de relații diferite: raporturile oamenilor față de natură (forțele de producție) și relațiile dintre oameni în procesul de producție (relațiile de producție). Numai existența ambelor laturi ale producției ne dă producția socială, indiferent dacă este vorba de orânduirea socialistă sau de alte formațiuni sociale.

Tov. Iaroșenco, de bunăseamă, nu e în totul de acord cu Marx. El consideră că această teză a lui Marx nu este aplicabilă la orânduirea socialistă. Tocmai de aceea el reduce problema Economiei politice a socialismului la sarcina organizării raționale a forțelor de producție, lăsând la o parte relațiile de producție, economice, și rupând de ele forțele de producție.

Prin urmare, în locul unei Economii politice marxiste, la tov. Iaroșenco rezultă ceva în genul „Științei organizatorice generale” a lui Bogdanov.

Astfel, luând ideea justă că forțele de producție sunt forțele cele mai mobile și mai revoluționare ale producției, tov. Iaroșenco duce această idee până la absurd, până la negarea rolului relațiilor de producție economice în socialism, iar în locul unei producții sociale pline de viață, apare la el tehnologia unilaterală și anemică a producției — ceva în genul „tehnicii social-organizatorice” buhariniste.

Marx spune: „În producția socială a vieții lor, (adică în producția bunurilor materiale necesare pentru viața oamenilor — *I. St.*) oamenii intră în relații determinate, necesare, independente de voința lor, în relații de producție care corespund unei anumite trepte de dezvoltare a forțelor lor materiale de producție. Totalitatea acestor relații de producție constituie structura economică a societății, baza reală pe care se ridică o suprastructură juridică și politică și căreia îi corespund anu-

¹ Karl Marx, Muncă salariată și capital. Ed. P.M.R., 1951, ediția a IV-a, p. 29. — *Nota Red.*

mite forme de conștiință socială". (Vezi prefața la cartea „Contribuții la critica economiei politice”)¹.

Aceasta înseamnă că fiecare formațiune socială, inclusiv societatea socialistă, își are baza sa economică, alcătuită din totalitatea relațiilor de producție ale oamenilor. Se pune întrebarea: cum stau lucrurile la tov. Iaroșenco cu baza economică a orânduirii socialiste? După cum se știe, tov. Iaroșenco a și lichidat relațiile de producție în socialism, ca domeniu mai mult sau mai puțin de sine stătător, incluzând puținul care a rămas din ele în organizarea forțelor de producție. Se pune întrebarea: orânduirea socialistă are ea oare baza sa economică proprie? Este evident că, întrucât în socialism relațiile de producție ca forță mai mult sau mai puțin de sine stătătoare au dispărut, orânduirea socialistă rămâne fără baza sa economică.

Prin urmare, orânduirea socialistă fără baza sa economică. Se ajunge astfel la o istorie destul de nostimă...

Este posibilă oare, în general, o orânduire socială fără o bază economică a sa? Tov. Iaroșenco consideră de bună seamă că e posibilă. El, dar marxismul consideră că asemenea orânduirii sociale nu există pe lume.

În sfârșit, este inexact că comunismul înseamnă organizarea rațională a forțelor de producție, că esența orânduirii comuniste se reduce la organizarea rațională a forțelor de producție, că e de ajuns a organiza rațional forțele de producție pentru a trece la comunism fără dificultăți deosebite. În literatura noastră există o altă definiție, o altă formulă a comunismului, și anume formula lui Lenin „Comunismul este Puterea Sovietică plus electricizarea întregii țări”. De bună seamă tovarășul Iaroșenco nu-i place formula lui Lenin și el o înlocuiește cu propria lui formulă, de fabricație proprie: „Comunismul este cea mai înaltă organizare științifică a forțelor de producție în producția socială”.

În primul rând, nimeni nu știe ce reprezintă această „cea mai înaltă” organizare „științifică” sau „rațională” a forțelor de producție, căreia îi face reclamă tov. Iaroșenco, care este conținutul ei concret? Tov. Iaroșenco repetă de zeci de ori această formulă mitică în cuvântările sale la Plenară, în secțiile discuției, în scrisoarea sa adresată membrilor Biroului Politic, dar nicăieri, prin niciun cuvânt, nu încearcă să explice cum anume trebuie înțeleasă „organizarea rațională” a forțelor de producție, la care, chipurile, s'ar reduce esența orânduirii comuniste.

În al doilea rând, dacă e să alegem între cele două formule, ar trebui să respingem nu formula lui Lenin, care este singura formulă justă, ci așa zisa formulă a tov. Iaroșenco, vădit născocită și nemarxistă, luată din arsenalul „Științei organizatorice generale” a lui Bogdanov.

Tov. Iaroșenco crede că e suficient să realizăm organizarea rațională a forțelor de producție, pentru a obține un belșug de produse și a trece la comunism, pentru a trece de la formula: „fiecăruia după muncă sa” la formula „fiecăruia după nevoile sale”. Aceasta este o mare eroare

¹ K. Marx și F. Engels, Opere alese în două volume, vol I, p. 361. —

care dezvăluie o totală neînțelegere a legilor dezvoltării economice a socialismului. Tov. Iaroșenco prezintă prea simplu, copilăresc de simplu, condițiile trecerii de la socialism la comunism. Tov. Iaroșenco nu înțelege că nu se poate obține nici belșugul de produse care să poată acoperi toate nevoile societății, nici trecerea la formula „fiecăruia după nevoile sale“, lăsând în vigoare asemenea fapte economice ca proprietatea colhoznică de grup, circulația mărfurilor etc. Tov. Iaroșenco nu înțelege că înainte de a trece la formula „fiecăruia după nevoile sale“ trebuie să parcurgem un șir de etape de reeducare economică și culturală a societății, în cursul cărora munca se va transforma în ochii societății dintr-un simplu mijloc de susținere a vieții în prima necesitate vitală, iar proprietatea socială — în baza de neclintit și intangibilă a existenței societății.

Pentru a pregăti o trecere reală, nu una declarativă, la comunism trebuie să realizăm cel puțin trei condiții preliminare principale:

1. Trebuie, în primul rând, să asigurăm temeinic nu mitica „organizare rațională“ a forțelor de producție, ci creșterea neîncetată a întregii producții sociale și cu precădere creșterea producției mijloacelor de producție. Creșterea cu precădere a producției mijloacelor de producție este necesară nu numai fiindcă ea trebuie să asigure utilarea atât a propriilor întreprinderi, cât și a întreprinderilor tuturor celorlalte ramuri ale economiei naționale, ci și pentru că fără ea, în genere, nu este posibilă realizarea reproducției largite.

2. Trebuie, în al doilea rând, ca prin treceri treptate, înfăptuite în mod avantajos pentru colhozuri și, prin urmare, pentru întreaga societate, proprietatea colhoznică să fie ridicată la nivelul proprietății întregului popor, iar circulația mărfurilor să fie înlocuită, tot prin treceri treptate, cu sistemul schimbului de produse, pentru ca puterea centrală sau vreun alt centru social-economic să poată cuprinde totalitatea produselor producției sociale în interesul societății.

Tov. Iaroșenco greșește afirmând că în socialism n'ar exista nicio contradicție între relațiile de producție și forțele de producție ale societății. Desigur, actualele noastre relații de producție trec prin perioada în care ele, corespunzând pe deplin creșterii forțelor de producție, le mișcă înainte cu pași de 7 poște. Ar fi însă nejust să ne mulțumim cu aceasta și să credem că nu există niciun fel de contradicții între forțele noastre de producție și relațiile noastre de producție. Contradicții, fără îndoială, există și vor exista, întrucât dezvoltarea relațiilor de producție rămâne în urmă și va rămâne în urmă față de dezvoltarea forțelor de producție. Când politica organelor conducătoare este justă, aceste contradicții nu se pot transforma în antagonism și lucrurile nu pot ajunge aci la un conflict între relațiile de producție și forțele de producție ale societății. Altfel vor sta lucrurile dacă vom duce o politică greșită, de felul celei pe care o recomandă tov. Iaroșenco. În acest caz conflictul va fi inevitabil, iar relațiile noastre de producție se pot transforma într-o foarte serioasă frână a dezvoltării continue a forțelor de producție.

Deaceia sarcina organelor conducătoare este de a sesiza la timp contradicțiile care se dezvoltă și de a lua măsurile necesare pentru învin-

gera lor prin adaptarea relațiilor de producție la creșterea forțelor de producție. Aceasta se refera, în primul rând, la fenomene economice ca proprietatea colhoznică-de grup, circulația marfurilor. Desigur, în momentul de față, aceste fenomene sunt folosite de noi cu succes pentru dezvoltarea economiei socialiste și ele sunt de un indiscutabil folos pentru societatea noastră. Fără îndoială că ele vor aduce folos și în viitorul apropiat. Ar fi însă o orbire de neiertat să nu vedem că, totodată, aceste fenomene încep chiar de pe acum să frâneze puternica dezvoltare a forțelor noastre de producție, deoarece ele creează obstacole în calea cuprinderii depline a întregii economii naționale, în special a agriculturii, de către planificarea de stat. Nu începe îndoială că cu cât va trece timpul, cu atât aceste fenomene vor frâna mai mult creșterea continuă a forțelor de producție din țara noastră. Prin urmare, sarcina constă în a lichida aceste contradicții prin transformarea treptată a proprietății colhoznice în proprietate a întregului popor și prin introducerea schimbului de produse — deasemenea treptat — în locul circulației marfurilor.

3. Trebuie, în al treilea rând, să ajungem la o asemenea creștere a nivelului cultural al societății care să asigure tuturor membrilor societății dezvoltarea multilaterală a aptitudinilor lor fizice și intelectuale, pentru ca membrii societății să aibă posibilitatea de a căpăta o cultură îndestulătoare ca să devină militanți activi ai dezvoltării sociale, pentru ca ei să aibă posibilitatea să-și aleagă liber profesiunea și să nu fie ținuiți pe toată viața, în virtutea diviziunii existente a muncii, de o singură profesiune oarecare.

Ce se cere pentru aceasta?

Ar fi greșit să se creadă că se poate atinge o atât de serioasă creștere a nivelului cultural al membrilor societății, fără schimbări serioase în situația actuală a muncii. Pentru aceasta trebuie, înainte de toate, să se reducă ziua de muncă cel puțin până la 6, iar apoi și până la 5 ore. Aceasta este necesar pentru ca membrii societății să obțină destul timp liber, necesar pentru obținerea unei culturi multilaterale. Pentru aceasta trebuie, apoi, să se introducă învățământul politehnic general obligator, necesar pentru ca membrii societății să aibă posibilitatea să-și aleagă liber profesiunea și să nu fie ținuiți pe toată viața de o singură profesiune oarecare. Pentru aceasta trebuie apoi să se îmbunătățească în mod radical condițiile de locuit și să se ridice salariul real al muncitorilor și funcționarilor cel puțin de două ori, dacă nu mai mult, atât prin sporirea directă a salariului în bani, cât și, mai ales, prin continua reducere sistematică a prețurilor la obiectele de larg consum.

Acestea sunt principalele condiții pentru pregătirea trecerii la comunism.

Numai după îndeplinirea tuturor acestor condiții preliminare, în ansamblu, se va putea spera că munca se va transforma în ochii membrilor societății dintr-o povară în „prima necesitate vitală” (Marx), că „munca se va transforma dintr-o povară grea în plăcere” (Engels), că proprietatea obștească va fi considerată de către toți membrii societății drept baza de neclintit și impenetrabilă a existenței societății.

Numai după îndeplinirea *tuturor* acestor condiții preliminară, în ansamblu, se va putea trece dela formula socialistă „dela fiecare după capacități, fiecăruia după muncă” la formula comunistă „dela fiecare după capacități, fiecăruia după nevoi”.

Aceasta va fi o trecere radicală dela o economie, dela economia socialismului, la o altă economie, superioară, la economia comunismului.

După cum se vede, în ceea ce privește trecerea dela socialism la comunism lucrurile nu stau chiar atât de simplu cum și le închipuea tov. Iaroșenco.

A încerca să reduci toată această problemă complexă și variată, care necesită serioase transformări economice, la „organizarea rațională a forțelor de producție”, așa cum o facea tov. Iaroșenco, înseamnă a înlocui marxismul cu bogdanovism.

II

ALTE GREȘELI ALE TOV. IAROȘENCO

I. Din punctul sau de vedere greșit tov. Iaroșenco trage și concluzii greșite cu privire la caracterul și obiectul economiei politice.

Tov. Iaroșenco neagă necesitatea unei economii politice unice pentru toate formațiunile sociale, pornind dela faptul că fiecare formațiune socială are legile ei economice specifice. El nu are însă deloc dreptate și este în divergență aci cu mariștii ca Engels, Lenin.

Engels spune că economia politică este „știința condițiilor și formelor în care s'a efectuat producția și schimbul — deci și a repartiției produselor — în cadrul *diferitelor societăți omenești*” („Anti-Dühring”)¹. Prin urmare, economia politică studiază legile dezvoltării economice nu a unei singure formațiuni sociale, oricare ar fi ea, ci a diferitelor formațiuni sociale.

Cu aceasta, după cum se știe, este întru totul de acord Lenin, care, în observațiile sale critice asupra cărții lui Buharin „Economia perioadei de tranziție”, a spus că Buharin nu are dreptate atunci când limitează sfera de acțiune a economiei politice la producția de mărfuri și, în primul rând, la cea capitalistă, observând totodată că Buharin face aci un „pas înapoi față de Engels”.

În deplină concordanță cu aceasta este definiția economiei politice, dată în proiectul manualului de economie politică, în care se spune că economia politică este știința care studiază „legile producției sociale și ale repartiției bunurilor materiale *pe diferitele trepte* de dezvoltare ale societății omenești”.

Aceasta și este de înțeles. În dezvoltarea lor economică, diferitele formațiuni sociale sunt supuse nu numai legilor lor economice specifice, ci și acelor legi economice care sunt comune pentru toate formațiunile, de pildă, legi de felul legii unității forțelor de producție cu relațiile de producție în producția socială unică, de felul legii unității relațiilor dintre forțele de producție și relațiile de producție în procesul dezvoltării.

¹ F. Engels, „Anti-Dühring”. Ed. P.M.R., 1952, ediția a II-a, p. 175. — *Nota Red.*

țării tuturor formațiunilor sociale. Prin urmare, formațiunile sociale nu sunt numai separate una de alta prin legile lor specifice, ci sunt și legate una de alta prin legi economice, comune tuturor formațiunilor.

Engels avea perfectă dreptate spunând: „Pentru a face o critică completă a economiei burgheze nu era suficientă cunoașterea formei capitaliste de producție, schimb și repartiție. Mai trebuiau cercetate și comparate, cel puțin în linii generale, și formele care au precedat-o sau care mai există în același timp cu ea în țările mai puțin dezvoltate” („Anti-Dühring”) ¹.

Este evident că aici, în această chestiune, tov. Iaroșenco se face ecoul lui Buharin.

Mai departe. Tov. Iaroșenco afirmă că în a sa „Economie politică a socialismului”, „categoriile economiei politice — valoarea, marfa, banii, creditul etc. — sunt înlocuite prin raționamente sănătoase despre organizarea rațională a forțelor de producție în producția socială”, că, prin urmare, obiectul *acestei* economii politice îl constituie *nu* relațiile de producție ale socialismului, ci „elaborarea și dezvoltarea unei teorii științifice a organizării forțelor de producție, a unei teorii a planificării economiei naționale etc.”, că în socialism relațiile de producție își pierd însemnătatea lor de sine stătătoare și sunt absorbite de forțele de producție ca parte componentă a acestora.

Trebue să spunem că asemenea bazaconii stupide n'a debitat încă la noi niciun „marxist” scrântit la cap. Căci ce înseamnă o economie politică a socialismului fără probleme economice, de producție? Există oare o astfel de economie politică? Ce înseamnă a înlocui în economia politică a socialismului problemele economice cu probleme de organizare a forțelor de producție? Aceasta înseamnă a lichida economia politică a socialismului. Asta și face tov. Iaroșenco — el lichidează economia politică a socialismului. Aici, el se alătură în totul lui Buharin. Buharin *spunea* că odată cu suprimarea capitalismului trebue să fie suprimată și economia politică. Tov. Iaroșenco nu spune aceasta, dar o *face*, lichidând economia politică a socialismului. Ce-i drept, făcând aceasta, el vrea să lase impresia că nu este în totul de acord cu Buharin, dar aceasta este un vicleșug și încă un vicleșug ieftin. În realitate el face ceea ce propovăduia Buharin și ceea ce a combătut Lenin. Tov. Iaroșenco se târăște pe urmele lui Buharin.

Mai departe. Tov. Iaroșenco reduce problemele economiei politice a socialismului la problemele organizării raționale a forțelor de producție, la problemele planificării economiei naționale etc. Dar el greșeste profund. Problemele organizării raționale a forțelor de producție, problemele planificării economiei naționale etc. constituie *nu* obiectul economiei politice, ci obiectul politicii economice a organelor conducătoare. Acestea sunt două domenii diferite, care nu pot fi confundate. Tov. Iaroșenco a confundat aceste două lucruri diferite și a ajuns în impas. Economia politică studiază legile de dezvoltare a relațiilor de producție dintre oameni. Politica economică trage din aceasta concluzii practice, le concretizează și își clădește pe această bază munca sa de zi cu zi.

¹ F. Engels, „Anti-Dühring”. Ed. P.M.R., 1952, ediția a II-a, p. 176. — *Nota Red*,

A încărcă economia politică cu problemele politicii economice înseamnă a o desființa ca știință.

Obiectul economiei politice îl constituie relațiile de producție economice dintre oameni. Din acestea fac parte: a) formele de proprietate asupra mijloacelor de producție; b) situația diferitelor grupuri sociale în producție și relațiile reciproce dintre ele — care decurg de aici — sau, cum spune Marx: „schimbul reciproc în activitatea lor”; c) formele de repartitie a produselor, întru totul dependente de ele. Toate acestea la un loc constituie obiectul economiei politice.

Din această definiție lipsește cuvântul „schimb”, care figurează în definiția lui Engels. El lipsește fiindcă de obicei mulți înțeleg prin „schimb” schimbul de mărfuri, propriu nu tuturor, ci numai unora din formațiunile sociale, ceea ce provoacă uneori neînțelegere — deși prin cuvântul „schimb” Engels înțelegea nu numai schimbul de mărfuri. Dar, după cum se vede, ceea ce Engels înțelegea prin cuvântul „schimb” și-a găsit locul în definiția amintită ca o parte componentă a ei. Prin urmare, prin conținutul său această definiție a obiectului economiei politice coincide pe deplin cu definiția lui Engels.

2. Atunci când se vorbește despre legea economică fundamentală a unei formațiuni sociale sau a alteia, se pornește de obicei dela faptul că aceasta din urmă nu poate avea câteva legi economice fundamentale, că ea poate avea doar o singură lege economică fundamentală oarecare, tocmai ca lege *fundamentală*. În caz contrar, am avea câteva legi economice fundamentale pentru fiecare formațiune socială, ceea ce este în contradicție cu însăși noțiunea de lege fundamentală. Dar tov. Iaroșenco nu este de acord cu aceasta. El consideră că pot exista nu una, ci câteva legi economice fundamentale ale socialismului. E de necrezut, dar este fapt. În cuvântarea sa la Plenara discuției el spune:

„Mărimile și corelațiile fondurilor materiale ale producției și reproduției sociale sunt determinate de existența și perspectiva creșterii forței de muncă antrenate în producția socială. Aceasta este legea economică fundamentală a societății socialiste, lege care determină structura producției și reproduției sociale socialiste”.

Aceasta este prima lege economică fundamentală a socialismului.

În aceeași cuvântare, tov. Iaroșenco declară: „Corelația dintre secțiile I și II este determinată în societatea socialistă de nevoia de a produce mijloace de producție în proporții necesare pentru antrenarea în producția socială a întregii populații apte de muncă. Aceasta este legea economică fundamentală a socialismului și, în același timp, aceasta este o cerință a Constituției noastre care decurge din dreptul la muncă al oamenilor sovietici”.

Aceasta este, ca să spunem așa, a doua lege economică fundamentală a socialismului.

În sfârșit, în scrisoarea sa adresată membrilor Biroului Politic, tov. Iaroșenco declară: „Pornind de la aceasta, trăsăturile și cerințele esențiale ale legii economice fundamentale a socialismului pot fi formulate, cred, cam în felul următor: producția în continuă creștere și desăvârșire a condițiilor materiale și culturale de trai ale societății”.

Aceasta este a treia lege economică fundamentală a socialismului.

Oare toate aceste legi sunt legi economice fundamentale ale socialismului sau numai una dintre ele este legea fundamentală, iar dacă numai una dintre ele, atunci care anume — la aceste întrebări, tov. Iaroșenco nu dă răspuns în ultima sa scrisoare adresată membrilor Biroului Politic. Formulând, în scrisoarea sa adresată membrilor Biroului Politic, legea economică fundamentală a socialismului, el a „uitat“ pe semne ca, acum 3 luni, în cuvântarea sa la Plenara discuției, el mai formulase încă alte două legi economice fundamentale ale socialismului, socotind, se pare, că aceasta combinație mai mult decât dubioasă va fi trecută cu vederea. După cum se vede, însa, socotelile sale au dat greș.

Să presupunem ca primele două legi economice fundamentale ale socialismului formulate de tov. Iaroșenco nu mai există, ca de acum înainte tov. Iaroșenco consideră ca lege economică fundamentală a socialismului a treia formulare a sa, expusă în scrisoarea adresată membrilor Biroului Politic. Să ne adresăm scrisorii tov. Iaroșenco.

Tov. Iaroșenco spune în această scrisoare că el nu este de acord cu definiția legii economice fundamentale a socialismului dată în „Observațiile“ tovarășului Stalin. El spune:

„Principalul în această definiție îl constituie «asigurarea satisfacerii maxime... a nevoilor întregii societăți». Producția este arătată aci ca un mijloc pentru atingerea acestui scop principal — satisfacerea nevoilor. O astfel de definiție da temei sa se presupună că legea economică fundamentală a socialismului, formulată de Dumnezeuastră, pornește nu dela primatul producției, ci dela primatul consumului“.

Este evident că tov. Iaroșenco nu a înțeles deloc esența problemei și nu vede ca referirile la primatul consumului sau al producției nu au absolut nicio legătură cu aceasta chestiune. Când se vorbește despre primatul unora sau altora dintre procesele sociale asupra celorlalte procese se pornește de obicei dela faptul că ambele aceste procese sunt mai mult sau mai puțin de aceeași natură. Se poate vorbi și trebuie să se vorbească despre primatul producției mijloacelor de producție asupra producției mijloacelor de consum, deoarece atât într'un caz, cât și în celălalt avem de-a-face cu producția, prin urmare ele sunt mai mult sau mai puțin de aceeași natură. Dar nu se poate vorbi, ar fi greșit să se vorbească despre primatul consumului asupra producției sau al producției asupra consumului, întrucât producția și consumul constituie două domenii absolut diferite, ce-i drept, legate unul cu celălalt, dar totuși domenii diferite. Tov. Iaroșenco, pesemne, nu înțelege că aici este vorba nu de primatul consumului sau al producției, ci despre problema: care este *scopul* pe care-l pune societatea în fața producției sociale, cărei *sarcini* îi subordonează ea producția socială, bunăoară, în socialism. Deaceia nu au absolut nicio legătură cu această chestiune nici afirmațiile lui Iaroșenco că „baza vieții societății socialiste ca și a oricărei alte societăți o constituie producția“. Tov. Iaroșenco uită că oamenii produc nu pentru producție, ci pentru satisfacerea nevoilor lor. El uită ca producția ruptă de satisfacerea nevoilor societății se ofilește și pier.

În general — se poate vorbi oare despre scopurile producției capitaliste sau socialiste, despre sarcinile cărora le este subordonată producția capitalistă sau socialistă? Cred că se poate și trebuie.

Marx spune :

„Scopul nemijlocit al producției capitaliste îl constituie producția nu a marfurilor, ci a plusvalorii sau a profitului în forma sa dezvoltată ; nu a produsului, ci a plusprodusului. Din acest punct de vedere însași munca este productivă numai în măsura în care creează capitalului profit sau plusprodus. În măsura în care muncitorul nu le creează, munca sa nu este productivă. Masa muncii productive folosite reprezintă deci pentru capital interes numai în măsura în care mulțumită ei — sau corespunzător ei — crește cantitatea de supramunca ; numai în această măsura este necesar ceea ce am numit mai târziu timpul de muncă necesar. În măsura în care munca nu dă acest rezultat, ea este inutilă și trebuie încetată.

Scopul producției capitaliste constă întotdeauna în a crea maximum de plusvaloare sau maximum de plusprodus cu minimum de capital avansat ; atunci când acest rezultat nu este realizat prin munca excesivă a muncitorilor, apare o tendință a capitalului, care constă în dorința de a produce produsul dat cu cât mai puțină cheltuială posibil — în dorința de a economisi forța de muncă și cheltuieli...

În această concepție, muncitorii înșiși apar drept ceea ce sunt de fapt în producția capitalistă — numai ca mijloace de producție, iar nu ca scop în sine și nici ca scop al producției“. (Vezi „Teorii asupra plusvalorii“, vol. II, partea a II-a).

Aceste cuvinte ale lui Marx sunt remarcabile nu numai pentru că definesc concis și exact scopul producției capitaliste, ci și pentru că ele indică scopul de bază, sarcina principală care trebuie pusă în fața producției socialiste.

Prin urmare, scopul producției capitaliste este obținerea de profituri. În ceea ce privește consumul, el este necesar capitalismului numai în măsura în care asigură obiectivul obținerii de profituri. Fără asta problema consumului își pierde pentru capitalism orice sens. Omul cu nevoile sale dispare din câmpul vizual.

Care este deci scopul producției socialiste, care este sarcina principală, îndeplinirii căreia trebuie să-i fie subordonată producția socială în socialism ?

Scopul producției socialiste nu este profitul, ci omul cu nevoile sale, adică satisfacerea nevoilor sale materiale și culturale, scopul producției socialiste este, după cum se spune în „Observațiile“ tovarășului Stalin : „asigurarea satisfacerii maxime a nevoilor materiale și culturale mereu crescânde ale întregii societăți“.

Tov. Iaroșenco crede că are de-a face aici cu „primatul“ consumului asupra producției. Aceasta este, desigur, o ineptie. În realitate, aici avem de-a face nu cu primatul consumului, ci cu *subordonarea* producției socialiste scopului ei principal — asigurarea satisfacerii maxime a nevoilor materiale și culturale mereu în creștere ale întregii societăți.

Prin urmare, asigurarea satisfacerii maxime a nevoilor materiale și culturale mereu în creștere ale întregii societăți — acesta este scopul producției socialiste ; creșterea și perfecționarea neîncetată a producției socialiste pe baza tehnicii celei mai înalte — acesta este mijlocul pentru atingerea scopului.

Aceasta este legea economică fundamentală a socialismului.

Dorind să păstreze așa numitul „primat“ al producției asupra consumului, tov. Iaroșenco susține că „legea economică fundamentală a socialismului“ constă „în creșterea și perfecționarea neîntreruptă a producției condițiilor materiale și culturale ale societății. Aceasta este absolut greșit. Tov. Iaroșenco denaturează în mod grosolan și stâlcește formula expusă în „Observațiile“ tovarășului Stalin. La el producția se transformă din mijloc în scop, iar asigurarea satisfacerii maximele a nevoilor materiale și culturale mereu crescânde ale societății este exclusă. Rezultă creșterea producției pentru creșterea producției, producția ca un scop în sine, iar omul cu nevoile sale dispare din câmpul vizual al tovarășului Iaroșenco.

Deaceia, nu-i de mirare că, odată cu dispariția omului ca scop al producției socialiste, dispar, în „concepția“ tovarășului Iaroșenco, și ultimele rămășițe de marxism.

Așa dar, la tov. Iaroșenco a rezultat nu „primatul“ producției asupra consumului, ci un fel de „primat“ al ideologiei burgheze asupra ideologiei marxiste.

3. Un loc deosebit îl ocupă problema teoriei reproducției a lui Marx. Tov. Iaroșenco susține că teoria reproducției a lui Marx este o teorie: numai a reproducției capitaliste, că ea nu conține nimic care ar putea fi valabil pentru alte formațiuni sociale, inclusiv pentru formațiunea socială socialistă. El spune:

„Transpunerea schemei reproducției a lui Marx — elaborată de el pentru economia capitalistă — asupra producției sociale socialiste, este produsul unei înțelegeri dogmatice a învățăturii lui Marx și e contrară esenței învățăturii lui“. (Vezi cuvântarea tov. Iaroșenco la Plenara discuției.)

El susține, apoi, că „schema reproducției a lui Marx nu corespunde legilor economice ale societății socialiste și nu poate servi ca bază pentru studierea reproducției socialiste“ (ibid.).

Vorbind despre teoria reproducției simple a lui Marx, care stabilește o corelație determinată între producția mijloacelor de producție (sectorul I) și producția mijloacelor de consum (sectorul II), tov. Iaroșenco spune:

„În societatea socialistă corelația dintre sectoarele I și II nu este condiționată de formula lui Marx $V+P$ din sectorul I și C din sectorul II. În condițiile socialismului, susmenționata legătură reciprocă în dezvoltare, între sectoarele I și II nu trebuie să existe“ (ibid.).

El susține că „teoria elaborată de Marx despre corelația dintre sectoarele I și II este inacceptabilă în condițiile noastre socialiste, deoarece teoria lui Marx are la bază economia capitalistă cu legile ei“... (Vezi scrisoarea adresată de tov. Iaroșenco membrilor Biroului Politic.)

Așa face praf tov. Iaroșenco teoria reproducției a lui Marx.

Desigur, teoria reproducției a lui Marx, elaborată pe baza studierii legilor producției capitaliste, oglindește specificul producției capitaliste și, firește, îmbracă forma relațiilor de valoare marfaro-capitaliste. Altfel nici nu se putea. Dar a vedea în teoria reproducției a lui Marx numai această formă și a nu observa baza ei, a nu observa conținutul ei prin-

cipal, care este valabil nu numai pentru formațiunea socială capitalistă înseamnă a nu înțelege nimic din această teorie. Dacă tov. Iaroșenco ar fi înțeles ceva în această chestiune, el ar fi înțeles și acel adevăr evident că schemele reproducției ale lui Marx nu se limitează nicidecum la oglindirea specificului producției capitaliste, că ele conțin totodată o serie întreagă de teze fundamentale ale reproducției, valabile pentru toate formațiunile sociale, inclusiv și îndeosebi pentru formațiunea socială socialistă. Astfel de teze fundamentale ale teoriei reproducției a lui Marx ca teza împărțirii producției sociale în producție a mijloacelor de producție și producție a mijloacelor de consum; teza creșterii cu precădere a producției mijloacelor de producție în condițiile reproducției largite; teza corelației dintre sectoarele I și II; teza plusprodusului ca unică sursă a acumulării; teza formării și destinației fondurilor sociale; teza acumulării ca unică sursă a reproducției largite — toate aceste teze fundamentale ale teoriei lui Marx asupra reproducției sunt tocmai acele teze valabile nu numai pentru formațiunea capitalistă, iar de aplicarea acestor teze nu se poate lipsi nicio societate socialistă în planificarea economiei naționale. Este caracteristic că tov. Iaroșenco însuși, care strâmbă din nas cu atâta trufie față de „schemele reproducției” ale lui Marx, este nevoit să recurgă la fiecare pas la ajutorul acestor „scheme”, atunci când discută problemele reproducției socialiste.

Dar cum priveau această chestiune Lenin, Marx?

Sunt îndeobște cunoscute observațiile critice ale lui Lenin asupra cărții lui Buharin „Economia perioadei de tranziție”. În aceste observații, Lenin, după cum se știe, a admis că formula lui Marx, a corelației dintre sectoarele I și II, formulă împotriva căreia se ridică tov. Iaroșenco, rămâne valabilă atât pentru socialism, cât și pentru „comunismul pur”, adică pentru faza a doua a comunismului.

În ceea ce-l privește pe Marx, se știe că lui nu-i plăcea să se abată dela studierea legilor producției capitaliste și că în „Capitalul” nu s’a ocupat de chestiunea valabilității în socialism a schemelor sale de producție. Totuși, în capitolul 20 al volumului II al „Capitalului”, la rubrica „Capitalul constant al sectorului I”, unde tratează despre schimbul produselor sectorului I în cadrul acestui sector, Marx remarcă, oarecum în treacăt, că în socialism schimbul produselor în acest sector s’ar desfășura în mod tot atât de constant ca și în producția capitalistă. Marx spune:

„Dacă producția s’ar face în comun și nu pe baze capitaliste, este clar că aceste produse ale sectorului I ar fi repartizate ca mijloace de producție în mod tot atât de continuu, în vederea reproducției, între ramurile de producție ale acestui sector, o parte rămânând direct în sfera de producție din care a ieșit ca produs, iar cealaltă parte trecând în alte locuri de producție; ar rezulta astfel o circulație continuă între diferitele locuri de producție ale acestui sector” (Vezi Marx „Capitalul”, vol. II, ediția a 8-a pag. 307) ¹.

Prin urmare, Marx nu considera deloc că teoria sa asupra reproducției este valabilă numai pentru producția capitalistă, deși el s’a ocu-

¹ K. Marx, Capitalul, vol. II, Ed. P.M.R., 1951, p. 350. — Nota Red.

pat cu cercetarea legilor producției capitaliste. Dimpotrivă, după cum se vede, el pornea de la ideea că teoria sa asupra reproducției poate fi valabilă și pentru producția socialistă.

Trebue să menționăm că Marx, în „Critica programului dela Gotha“, în analiza economiei socialismului și a perioadei de trecere la comunism, pornește de la tezele fundamentale ale teoriei sale asupra reproducției, considerându-le, după cum se vede, obligatorii pentru orânduirea comunistă.

Trebue deasemenea să menționăm că Engels, în al său „Anti-Dühring“, criticând „sistemul socialist“ al lui Dühring și caracterizând economia orânduirii socialiste, pornește și el de la tezele fundamentale ale teoriei reproducției a lui Marx, considerându-le obligatorii pentru orânduirea comunistă.

Acestea sunt faptele.

Rezultă că și aici, în problema reproducției, tov. Iaroșenco, cu tot tonul său arrogant față de „schemele“ lui Marx, s'a împotmolit din nou.

4. Tov. Iaroșenco termină scrisoarea adresată de el membrilor Biroului Politic cu propunerea de a i se da însărcinarea de a întocmi o „Economie politică a socialismului“. El scrie :

„Pornind de la definiția obiectului științei economiei politice a socialismului, expusa de mine la ședința plenară, la secție și în prezența scrisoare, eu aș putea, folosind metoda dialectică marxistă, să elaborez în decurs de un an, cel mult un an și jumătate, cu ajutorul a doi oameni, soluțiile teoretice ale problemelor fundamentale ale economiei politice a socialismului, să expun teoria marxistă, leninist-stalinistă, a economiei politice a socialismului, teorie care va transforma această știință într-o arma eficace a luptei poporului pentru comunism“.

Nu se poate să nu recunoaștem că tov. Iaroșenco nu suferă de modestie. Mai mult, folosind stilul anumitor literați, s'au putea spune „ba din contra“.

Mai sus s'a spus că tov. Iaroșenco confundă economia politică a socialismului cu politica economică a organelor conducătoare. Ceeace el consideră ca fiind obiectul economiei politice a socialismului — organizarea rațională a forțelor de producție, planificarea economiei naționale, formarea de fonduri sociale etc. — nu este obiectul economiei politice a socialismului, ci obiectul politicii economice a organelor conducătoare.

Nu mai vorbesc de faptul că greșelile grave comise de tov. Iaroșenco și „punctul său de vedere“ nemarxist nu pot fi un indemn de a da tov. Iaroșenco o asemenea sarcină.

Concluzii

1) Plângerea tov. Iaroșenco împotriva conducătorilor discuției este lipsită de sens, deoarece conducătorii discuției, fiind marxiști, nu puteau să oglindească în documentele lor de sinteză „punctul de vedere“ nemarxist al tov. Iaroșenco;

2) fugămintea tov. Iaroșenco de a i se da însărcinarea de a scrie o Economie politică a socialismului nu poate fi considerată serioasă, fie și numai pentru motivul că ea duhnește a hlestacovism ¹.

I. STALIN

22 Mai 1952.

¹ *Hlestacovism* — lăudăroșie ușuratică și mincinoasă, dusă pâna la nerușinare. (După numele lui *Hlestacov*, personaj din comedia lui N. V. Gogol „Revizorul”). — *Nota Red.*

RĂSPUNS TOVARĂȘILOR SANINA A. V. ȘI VENJER V. G.

Am primit scrisorile d-v. După cum se vede, autorii acestor scrisori studiază profund și serios problemele economiei țării noastre. Aceste scrisori conțin multe formulări juste și considerații interesante. Totuși, pe lângă aceasta, ele conțin și unele serioase greșeli teoretice. În răspunsul de față vreau să mă opresc tocmai asupra acestor greșeli.

1. PROBLEMA CARACTERULUI LEGILOR ECONOMICE ALE SOCIALISMULUI

Tovarășii Sanina și Venjer afirmă că „numai datorită acțiunii conștiinței a oamenilor sovietici, care se ocupă cu producția materială, apar legile economice ale socialismului“. Această teză este cu totul greșită.

Există oare legile dezvoltării economice în mod obiectiv, în afara noastră, independent de voința și de conștiința oamenilor? Marxismul răspunde la această întrebare afirmativ. Marxismul consideră că legile economiei politice a socialismului sunt o oglindire în capetele oamenilor a legilor obiective, care există în afara noastră. Dar formula tovarășilor Sanina și Venjer răspunde la această întrebare negativ. Aceasta înseamnă că acești tovarăși se situează pe punctul de vedere al teoriei greșite care susține că în socialism legile dezvoltării economice sunt „create“, „transformate“ de organele de conducere a societății. Cu alte cuvinte, ei rup cu marxismul și se situează pe pozițiile idealismului subiectiv.

Desigur, oamenii pot să descopere aceste legi obiective, pot să le cunoască și, sprijinindu-se pe ele, să le folosească în interesul societății. Dar ei nu pot nici să le „creeze“ nici să le „transforme“.

Să presupunem că ne-am situa pentru un moment pe punctul de vedere al teoriei greșite care neagă existența legilor obiective în viața economică sub socialism și care proclamă posibilitatea „creării“ de legi economice, „transformării“ legilor economice. Ce rezultat ar avea aceasta? Aceasta ar avea ca rezultat că am cădea sub imperiul haosului și întâmplărilor, ne-am trezi într-o dependență de rob față de aceste întâmplări, ne-am lipsi de posibilitatea nu numai de a înțelege, ci pur și simplu de a ne descurca în acest haos de întâmplări.

Aceasta ar avea ca rezultat faptul că noi am lichida economia politică ca știință, căci știința nu poate să ființeze și să se dezvolte fără a recunoaște legile obiective, fără a studia aceste legi. Lichidând însă

știința, ne-am lipsi de posibilitatea de a prevedea mersul evenimentelor în viața economică a țării, adică ne-am lipsi de posibilitatea de a organiza chiar și cea mai elementară conducere economică.

În ultima instanță, am ajunge să fim la cheremul bunului plăc al unor aventurieri „economici”, care sunt gata „să suprimă” legile dezvoltării economice și „să creeze” legi noi fără a înțelege și fără a ține seama de legile obiective.

Este îndeobște cunoscută formularea clasică a poziției marxiste în această problemă, formulare dată de Engels în al său „Anti-Dühring”:

„Forțele sociale, la fel ca și forțele naturii, acționează în chip orb, violent și nimicitor, atâta timp cât nu le cunoaștem și nu ținem seama de ele. Dar, din clipa în care le-am cunoscut, din clipa în care am înțeles activitatea, sensul și efectele lor, nu mai depinde decât de noi ca să le supunem tot mai mult voinței noastre și să atingem prin ele scopurile noastre. Aceasta se referă, mai ales, la uriașele forțe de producție de astăzi. Cât timp refuzăm cu încăpățănare să înțelegem natura și caracterul lor — și acestei înțelegeri i se împotrivesc modul de producție capitalist și apărătorii lui, — aceste forțe acționează în ciuda voinței noastre, împotriva noastră, și ne domină, după cum am arătat amănunțit. Dar, odată ce am înțeles natura lor, ele pot fi transformate în mâinile producătorilor asociați, din tirani demonici în servitori docili. E vorba de aceeași deosebire ca între puterea distructivă a electricității din trăsnetul furtunii și electricitatea îmblânzită a telegrafului și a arcuului voltaic, aceeași deosebire ca între incendiu și focul pus în slujba omului. Printr-o astfel de folosire a forțelor de producție moderne — potrivit naturii lor, în sfârșit, cunoscute de noi — producția socială anarhică este înlocuită cu producția socială planificată potrivit nevoilor colectivității ca și ale fiecărui membru al ei în parte. În felul acesta, modul de însușire capitalist — în cadrul căruia produsul îl robește mai întâi pe producător, iar apoi și pe acela care și-l însușește — va fi înlocuit prin acel mod de însușire a produselor care se bazează chiar pe natura mijloacelor de producție moderne: pe de o parte, prin însușirea direct socială, ca mijloc de menținere și de dezvoltare a producției, pe de altă parte prin însușirea direct individuală, ca mijloc de existență și de satisfacere a nevoilor”¹.

2. PROBLEMA MASURILOR ÎN VEDEREA RIDICĂRII PROPRIETĂȚII COLHOZNICE LA NIVELUL PROPRIETĂȚII ÎNTREGULUI POPOR

Ce măsuri sunt necesare pentru a ridica proprietatea colhoznică, care, desigur, nu este proprietate a întregului popor, la nivelul proprietății întregului popor („naționale”) ?

Unii tovarăși cred că trebuie pur și simplu naționalizată proprietatea colhoznică, declarând-o proprietate a întregului popor, așa cum s'a procedat la timpul său cu proprietatea capitalistă. Această propunere este complet greșită și absolut inadmisibilă. Proprietatea colhoznică

¹ F. Engels, „Anti-Dühring”. Ed. P.M.R., 1952, ediția a II-a, p. 328—329.
Nota Red.

este proprietate socialistă, și nu putem nicidecum s'o tratăm ca pe proprietatea capitalistă. Din faptul că proprietatea colhoznică nu este o proprietate a întregului popor, nu rezultă în niciun caz că proprietatea colhoznică nu este proprietate socialistă.

Acești tovarăși cred că trecerea proprietății unor persoane sau grupuri în proprietatea statului este unica sau în orice caz cea mai bună formă a naționalizării. Aceasta nu este adevărat. În realitate, trecerea în proprietatea statului nu este nici unica formă și nici măcar cea mai bună formă a naționalizării, ci forma inițială a naționalizării, după cum foarte just spune despre aceasta Engels în „Anti-Dühring“. Fără îndoială ca atâta timp cât există statul, trecerea în proprietatea statului este cea mai lesne de înțeles formă inițială a naționalizării. Dar statul nu va exista în vecii vecilor. Odata cu largirea sferei de acțiune a socialismului în majoritatea țărilor din lume, statul va dispărea treptat și, desigur că în legătura cu aceasta, va cădea problema trecerii avutului unor persoane și grupuri în proprietatea statului. Statul va dispărea, iar societatea va rămâne. Prin urmare, succesor al proprietății întregului popor nu va mai fi statul, care va dispărea, ci societatea însăși, reprezentată de organul ei economic central de conducere.

În acest caz, ce trebuie să întreprindem pentru a ridica proprietatea colhoznică la nivelul proprietății întregului popor?

Drept principala măsură pentru o asemenea ridicare a proprietății colhoznice, tovarășii Sanina și Venjer propun următoarele: să se vândă colhozurilor și să se treacă astfel în proprietatea acestora principalele mijloace de producție, concentrate în stațiunile de mașini și tractoare, să fie descărcat în felul acesta statul de investițiile capitale în agricultură și să se obțină astfel ca inșeși colhozurile să poarte răspunderea pentru întreținerea și dezvoltarea stațiunilor de mașini și tractoare. Ei spun:

„Ar fi greșit să se creadă că investițiile făcute de colhozuri vor trebui să fie folosite mai ales pentru nevoile de cultură ale satului colhoznic, în timp ce pentru nevoile producției agricole cea mai mare parte a investițiilor va trebui să le facă ca și până acum statul. Oare n'ar fi mai just să fie eliberat statul de această povară, dat fiind că colhozurile sunt pe deplin în stare să ia această povară în întregime asupra lor? Statul are destule domenii pentru investirea mijloacelor sale spre a crea în țară un belșug de obiecte de consum“.

Pentru a motiva aceste propuneri, autorii propunerii aduc câteva argumente.

În primul rând. Referindu-se la cuvintele lui Stalin că mijloacele de producție nu se vând nici măcar colhozurilor, autorii propunerii pun la îndolală această teză a lui Stalin, declarând că statul vinde totuși mijloace de producție colhozurilor, și anume mijloace de producție ca inventarul mărunț, de pildă coase și secere, motoare mici etc. El socotesc că dacă statul vinde colhozurilor aceste mijloace de producție, el ar putea să le vândă și toate celelalte mijloace de producție ca, de pildă, mașinile S.M.T.-urilor.

Acest argument este inconsistent. Desigur, statul vinde colhozurilor inventar mărunț, după cum se cuvine conform Statutului artelului agri-

col și conform Constituției. Dar se poate oare pune pe același plan inventarul mărunț și astfel de mijloace de producție principale din agricultură, ca mașinile S.M.T.-urilor, sau, să zicem, pământul, care este doar și el unul din principalele mijloace de producție în agricultura? Este limpede că nu se poate, dat fiind că inventarul mărunț nu hotărăște în nicio măsură soarta producției colhoznice, în timp ce mijloacele de producție, ca mașinile S.M.T.-urilor și pământul, hotărăsc în totul soarta agriculturii în condițiile noastre actuale.

Nu este greu de înțeles că atunci când Stalin a spus că mijloacele de producție nu se vând colhozurilor, el a avut în vedere nu inventarul mărunț, ci principalele mijloace de producție agricolă: mașinile S.M.T.-urilor, pământul. Autorii se joacă cu cuvintele „mijloace de producție” și confundă două lucruri deosebite, fără a-și da seama ca ajung în impas.

În al doilea rând. Tovașii Sanina și Venjer se mai refera apoi la faptul că în perioada începutului mișcării colhoznice de masă — la sfârșitul anului 1929 și începutul anului 1930 — C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. a fost el însuși pentru trecerea stațiunilor de mașini și tractoare în proprietatea colhozurilor, cerând colhozurilor să amortizeze valoarea stațiunilor de mașini și tractoare în 3 ani. Ei socotesc ca, desi pe atunci acest lucru a eșuat pentru că colhozurile „erau sarace”, acum însă, când colhozurile au devenit bogate, am putea să revenim la aceasta politică — la vinderea S.M.T.-urilor către colhozuri.

Acest argument este și el inconsistent. La C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. s'a luat într'adevăr la începutul anului 1930 o hotărâre cu privire la vinderea unor S.M.T.-uri către colhozuri. Aceasta hotărâre a fost adoptată la propunerea unui grup de colhoznici udarnici cu titlul de experiență, cu titlul de probă, urmând ca peste foarte puțin timp aceasta problema să fie reluată și examinată din nou. Dar chiar primul control a arătat ca această hotărâre nu era potrivită și, după câteva luni, anume la sfârșitul anului 1930, s'a revenit asupra acestei hotărâri.

Creșterea ulterioară a mișcării colhoznice și dezvoltarea construcției colhoznice au convins definitiv atât pe colhoznici, cât și cadrele de conducere că concentrarea principalelor unelte de producție agricolă în mâinile statului, în mâinile stațiunilor de mașini și tractoare, este singurul mijloc de asigurare a unui ritm înalt de creștere a producției colhoznice.

Ne bucură pe toți creșterea colosală a producției agricole a țării noastre, creșterea producției de cereale, a producției de bumbac, de in, de sfeclă etc. Care este izvorul acestei creșteri? Izvorul acestei creșteri este tehnica modernă, marele număr de mașini moderne, care deservește toate aceste ramuri de producție. Nu este vorba aici numai de tehnică în general, ci de faptul că tehnica nu poate sta pe loc, ea trebuie să se perfecționeze necontenit, că tehnica veche trebuie să fie scoasă din funcțiune și înlocuită cu una nouă, iar cea nouă cu cea mai nouă. Fără aceasta este de neconceput progresul agriculturii noastre socialiste, nu sunt de neconceput nici recolte bogate, nici belșugul de produse agricole. Dar ce înseamnă a scoate din funcțiune sute de mii de tractoare cu roți și a le înlocui cu tractoare cu șenile, a înlocui zeci de mii de combine învechite cu altele noi, a crea mașini

noi, să zicem pentru plantele industriale? Aceasta înseamnă a face cheltuieli de miliarde, care se pot recupera abia peste 6—8 ani. Pot colhozurile noastre să suporte aceste cheltuieli, chiar dacă sunt milionare? Nu, nu pot, pentrucă ele nu sunt în stare să ia asupra lor cheltuieli de miliarde, care se pot recupera deabia peste 6—8 ani. Aceste cheltuieli poate să le ia asupra sa numai statul, căci el și numai el este în stare să suporte pierderile care provin din scoaterea din funcțiune a mașinilor vechi și înlocuirea lor cu mașini noi, căci el și numai el este în stare să suporte aceste pierderi timp de 6—8 ani pentruca după expirarea acestui termen să recupereze cheltuielile făcute.

Ce înseamnă după toate acestea a cere ca S.M.T.-urile să fie vândute colhozurilor, să fie trecute în proprietatea acestora? Aceasta înseamnă a împinge colhozurile la pierderi mari și a le ruina, a submina mecanizarea agriculturii, a încetini ritmul producției colhoznice.

De aici concluzia: propunând vinderea S.M.T.-urilor, trecerea lor în proprietatea colhozurilor, tovarășii Sanina și Venjer fac un pas înapoi spre starea de înapoiere și încearcă să întoarcă înapoi roata istoriei.

Să presupunem pentru un moment că am acceptat propunerea tovarășilor Sanina și Venjer și am început să vindem în proprietatea colhozurilor principalele unelte de producție, stațiunile de mașini și tractoare. Ce ar rezulta din aceasta?

Din aceasta ar rezulta, în primul rând, că colhozurile ar deveni proprietari ai principalelor unelte de producție, adică ar ajunge să aibă o situație excepțională, pe care nu o are nicio întreprindere din țara noastră, căci, după cum se știe, chiar întreprinderile naționalizate nu sunt în țara noastră proprietari ai uneltelor de producție. Cum s'ar putea motiva această situație excepțională a colhozurilor, prin ce considerente ale progresului, ale mersului înainte? Se poate spune oare că o asemenea situație ar contribui la ridicarea proprietății colhoznice la nivelul proprietății întregului popor, că ea ar grăbi trecerea societății noastre dela socialism la comunism? Nu va fi oare mai just să spunem că o asemenea situație ar putea numai să îndepărteze proprietatea colhoznică de proprietatea întregului popor și ar duce nu la o apropiere de comunism, ci, dimpotrivă, la o îndepărtare de el?

Din aceasta ar rezulta, în al doilea rând, o lărgire a sferei de acțiune a circulației mărfurilor, căci o enormă cantitate de unelte de producție agricolă ar ajunge în orbita circulației mărfurilor. Ce cred tovarășii Sanina și Venjer: ar putea oare o lărgire a sferei circulației mărfurilor să contribuie la mersul nostru înainte spre comunism? Nu este oare mai just să spunem că ea n'ar putea decât să frâneze mersul nostru înainte spre comunism?

Greșala principală a tovarășilor Sanina și Venjer constă în faptul că el nu înțelege rolul și însemnătatea circulației mărfurilor în condițiile socialismului, nu înțelege că circulația mărfurilor nu este compatibilă cu perspectiva trecerii dela socialism la comunism. Ei cred, pe semne, că și în condițiile circulației mărfurilor se poate trece dela socialism la comunism, că circulația mărfurilor nu poate să împiedice această trecere. Aceasta este o greșală profundă care s'a ivit pe baza neînțelegerii marxismului.

Criticând „comuna economică” a lui Dühring, care funcționează în condițiile circulației mărfurilor, Engels, în lucrarea sa „Anti-Dühring”, a demonstrat în mod convingător ca existența circulației marfurilor trebuie să ducă în mod inevitabil așa numitele „comune economice” ale lui Dühring la renașterea capitalismului. După cum se vede, tovarășii Sanina și Venjer nu sunt de acord cu acest lucru. Cu atât mai rau pentru ei. Noi însă, marxistii, po-nim dela cunoscuta teză marxistă potrivit căreia trecerea dela socialism la comunism și principiul comunist al repartiției produselor după nevoi exclud orice schimb de mărfuri, prin urmare și transformarea produselor în mărfuri, și totodată transformarea lor în valoare.

Așa stau lucrurile cu propunerea și argumentele tovarășilor Sanina și Venjer.

Ce trebuie la urma urmelor să întreprindem pentru a ridica proprietatea colhoznică la nivelul proprietății întregului popor?

Colhozul nu este o întreprindere obișnuită. Colhozul lucrează pe un pământ și cultivă un pământ care nu mai este demult proprietatea colhozului, ci proprietatea întregului popor. Prin urmare, colhozul nu este proprietarul pământului pe care-l lucrează.

Mai departe. Colhozul lucrează cu ajutorul principalelor unelte de producție care nu sunt proprietatea colhozului, ci proprietatea întregului popor. Prin urmare, colhozul nu este proprietarul principalelor unelte de producție.

Mai departe. Colhozul este o întreprindere cooperatistă, el folosește munca membrilor săi și repartizează veniturile printre membri după zilele-muncă, colhozul având totodată semințe proprii care sunt reînnoite în fiecare an și trec în producție.

Se pune întrebarea: ce are propriu zis în stăpânirea sa colhozul, unde este acea proprietate colhoznică de care el poate dispune cu totul liber și după aprecierea sa? Această proprietate o constituie producția colhozului, produsele rezultate din producția colhoznică: cereale, carne, grăsimi, legume etc., fără a socoti clădirile și gospodăria personală a colhoznicilor de pe lotul lor. Fapt este ca o parte însemnată a acestor producții, surplusurile producției colhoznice, ajung pe piață și intră astfel în sistemul circulației mărfurilor. Tocmai această împrejurare ne împiedică în prezent să ridicăm proprietatea colhoznică la nivelul proprietății întregului popor. Deaceia, tocmai dela acest capăt trebuie desfășurată munca în vederea ridicării proprietății colhoznice la nivelul proprietății întregului popor.

Pentru a ridica proprietatea colhoznică la nivelul proprietății întregului popor, trebuie să eliminăm surplusurile producției colhoznice din sistemul circulației mărfurilor și să le includem în sistemul schimbului de produse dintre industria de stat și colhozuri. Iată miezul problemei.

La noi nu există încă un sistem dezvoltat de schimb de produse, dar există germeni ai schimbului de produse sub forma „schimbului de mărfuri industriale” a produselor agricole. După cum se știe, producția colhozurilor producătoare de bumbac, de in, de sfeclă și a altor colhozuri încă demult „se schimbă pe mărfuri industriale”; ce-i drept „se schimbă pe mărfuri industriale” nu în întregime, ci parțial, dar

totuși „se schimbă pe mărfuri industriale“. În trecut fie zis, expresia „schimb pe mărfuri industriale“ nu este fericită, ea ar trebui înlocuită cu schimb de produse. Sarcina constă în a organiza acești germini ai schimbului de produse în toate ramurile agriculturii și a-i dezvolta într'un sistem larg de schimb de produse, pentru ca colhozurile să primească pentru producția lor nu numai bani, ci, mai ales, produsele necesare. Un astfel de sistem va cere o uriașă sporire a producției pe care orașul o livrează satului, din această cauză el va trebui să fie introdus fără a ne prîi prea mult, pe măsura acumulării produselor fabricate în orașe. Dar el va trebui introdus cu fermitate, fără șovăire, reducând pas cu pas sfera acțiunii circulației marfurilor și lărgind sfera acțiunii schimbului de produse.

Un astfel de sistem, reducând sfera acțiunii schimbului de mărfuri, va înlesni trecerea dela socialism la comunism. În afară de aceasta, va permite a se încadra proprietatea principală a colhozurilor, produsele producției colhoznice, în sistemul general al planificării pe scară națională.

Tocmai aceasta va fi în condițiile noastre actuale mijlocul real și hotărîtor pentru a ridica proprietatea colhoznică la nivelul proprietății întregului popor.

Este oare avantajos un astfel de sistem pentru țărănimea colhoznică? Fără îndoială că este avantajos. Este avantajos, deoarece țărănimea colhoznică va primi din partea statului mult mai multe produse și la prețuri mult mai ieftine decât în condițiile schimbului de mărfuri. Este îndeobște cunoscut că colhozurile care au contracte cu statul în vederea schimbului de produse („schimbul de mărfuri industriale“) obțin incomparabil mai multe avantaje decât colhozurile care nu au astfel de contracte. Dacă sistemul schimbului de produse ar fi extins asupra tuturor colhozurilor din țară, aceste avantaje ar deveni un bun al întregii noastre țărănimi colhoznice.

I. STALIN

28 Septembrie 1952.

I. STALIN

CUVÂNTARE ROSTITĂ LA CONGRESUL AL XIX-lea AL PARTIDULUI COMUNIST AL UNIUNII SOVIETICE

Tovarăși !

Permiteți-mi, în numele Congresului nostru, să exprim mulțumiri tuturor partidelor și grupurilor frățești ai caror reprezentanți au onorat Congresul nostru cu prezența lor sau care au trimis Congresului mesaje de salut, — pentru salaturile prietenești, pentru urările de succese, pentru încredere. (*Aplauze furtunoase, prelungite, care se transformă în ovații.*)

Pentru noi este deosebit de prețioasă această încredere, care înseamnă hotărîrea de a sprijini partidul nostru în lupta sa pentru un viitor luminos al popoarelor, în lupta sa împotriva războiului, în lupta sa pentru menținerea păcii. (*Aplauze furtunoase, prelungite.*)

Ar fi greșit să se creadă că partidul nostru, care a devenit o forță puternică, nu mai are nevoie de sprijin. Aceasta nu este just. Partidul nostru și țara noastră întotdeauna au avut și vor avea nevoie de încrederea, de simpatia și de sprijinul popoarelor frățești de peste hotare.

Specificul acestui sprijin este că orice sprijin dat năzuințelor de pace ale partidului nostru de către orice partid frățesc înseamnă totodată sprijinirea propriului popor în lupta pentru menținerea păcii. Când muncitorii englezi, în 1918 — 1919, în perioada atacului armat al burgheziei engleze împotriva Uniunii Sovietice, au organizat lupta împotriva războiului sub lozincă „Jos mâinile de pe Rusia“, aceasta a fost sprijinirea, — sprijinirea în primul rând a luptei propriului popor pentru pace, iar apoi și sprijinirea Uniunii Sovietice. Când tovarășul Thorez sau tovarășul Togliatti declară că popoarele lor nu vor lupta împotriva popoarelor Uniunii Sovietice (*aplauze furtunoase*), aceasta înseamnă sprijinirea, — sprijinirea în primul rând a muncitorilor și țăranilor din Franța și Italia, care luptă pentru pace, iar apoi și sprijinirea năzuințelor de pace ale Uniunii Sovietice. Acest specific al sprijinului reciproc se explică prin faptul că interesele partidului nostru nu numai că nu contrazic interesele popoarelor iubitoare de pace, ci, dimpotrivă, se contopesc cu aceste interese. (*Aplauze furtunoase.*) În ceea ce privește Uniunea Sovietică, interesele ei în general nu pot fi despărțite de cauza păcii în întreaga lume.

Se înțelege că partidul nostru nu poate să rămână dator partidelor frațești și ca el însuși, la rândul său, trebuie să le sprijine atât pe ele, cât și popoarele lor în lupta lor pentru eliberare, în lupta lor pentru menținerea pacy. După cum se știe, el chiar așa procedează. (*Aplauze furtunoase.*) După ce partidul nostru a luat puterea în 1917 și după ce partidul a luat măsuri reale pentru lichidarea asupririi capitaliste și moșierești, reprezentanții partidelor frațești, admirând curajul și succesele partidului nostru, i-au dat titlul de „brigadă de șoc” a mișcării revoluționare și muncitorești mondiale. Prin aceasta ei își exprimau speranța că succesele „brigăzii de șoc” vor ușura situația popoarelor care lăncezesc sub jugul capitalismului. Cred că partidul nostru a îndreptățit aceste speranțe, îndeosebi în perioada celui de al doilea război mondial, când, zdrobind tirania fascistă germană și japoneză, Uniunea Sovietică a salvat popoarele Europei și Asiei de primejdia robiei fasciste. (*Aplauze furtunoase.*)

Firește că a fost foarte greu de a îndeplini acest rol de cinstatâta timp cât „brigada de șoc” a fost una singura, și atâta timp cât ea a trebuit să îndeplinească acest rol de avangardă aproape singură. Dar asta a fost odată. Acum, lucrurile stau cu totul altfel.

Acum, când din China și Coreea până în Cehoslovacia și Ungaria au aparut noi „brigăzi de șoc” — țările de democrație populară —, acum partidului nostru îi este mai ușor să lupte, iar munca a pornit și ea mai cu spor. (*Aplauze furtunoase, prelungite.*)

O atenție deosebită merita acele partide comuniste, democratice sau muncitorești-țărănești care nu au venit încă la putere și care continuă să-și ducă munca sub călcâiul draconicelor legi burgheze. Lor le este desigur mai greu să-și ducă munca. Totuși, lor nu le este atât de greu sa-și ducă munca cum ne-a fost nouă, comuniștilor ruși, în vremea țarismului, când și cea mai mică mișcare înainte era declarată cea mai gravă crimă. Totuși, comuniștii ruși au rezistat, nu s'au speriat de greutăți și au cucerit victoria. La fel va fi și cu aceste partide.

Dece acestor partide nu le va fi totuși atât de greu să-și ducă munca, în comparație cu comuniștii ruși din perioada țarismului?

Pentru că, în primul rând, ele au în fața ochilor asemenea exemple de luptă și de succese ca cele existente în Uniunea Sovietică și în țările de democrație populară. Prin urmare, ele pot învăța din greșelile și succesele acestor țări, și astfel să-și ușureze munca.

Pentru că, în al doilea rând, însăși burghezia — principalul dușman al mișcării de eliberare — a devenit alta, s'a schimbat în mod serios, a devenit mai reacționară, a pierdut legăturile cu poporul și s'a slăbit pe sine însăși. Se înțelege că și acest fapt trebuie să ușureze munca partidelor revoluționare și democratice. (*Aplauze furtunoase.*)

Înainte, burghezia își permitea să facă paradă de liberalism, apara libertățile burghezo-democratice și își crea astfel popularitate în popor. Acum, din liberalism nu a rămas nici urmă. Nu mai există așa numita „libertate individuală”, drepturile individului sunt recunoscute acum numai acelor care au capital, iar toți ceilalți cetățeni sunt considerați material uman brut, bun numai pentru exploatare. Principiul egalității în drepturi a oamenilor și națiunilor a fost călcat în picioare, fiind în-

locuit cu principiul drepturilor depline ale minorității exploatare și al lipsei de drepturi a majorității exploatare a cetățenilor. Steagul libertăților burghezo-democratice a fost aruncat peste bord. Cred că acest steag va trebui să-l ridicați voi, reprezentanții partidelor comuniste și democratice, și să-l duceți înainte, dacă vreți să strângeți în jurul vostru majoritatea poporului. Altcineva nu are cine să-l ridice. (Aplauze furtunoase.)

Înainte, burghezia era socotită drept capul națiunii, ea apăra drepturile și independența națiunii, punându-le „mai presus de orice”. Acum, din „principiul național” nu a rămas nici urmă. Acum, burghezia vinde drepturile și independența națiunii pe dolari. Steagul independenței naționale și al suveranității naționale a fost aruncat peste bord. Nu încapе în două că acest steag va trebui să-l ridicați voi, reprezentanții partidelor comuniste și democratice, și să-l duceți înainte, dacă vreți să fiți patrioți ai țării voastre, dacă vreți să deveniți forța conducătoare a națiunii. Altcineva nu are cine să-l ridice. (Aplauze furtunoase.)

Așa stau lucrurile în prezent.

Se înțelege că toate aceste împrejurări trebuie să ușureze munca partidelor comuniste și democratice care nu au venit încă la putere.

Așa dar, există toate temeiurile să contăm pe succesele și victoria partidelor frățesti în țările în care stăpânește capitalul. (Aplauze furtunoase.)

Trăiască partidele noastre frățesti! (Aplauze prelungite.)

Să trăiască ani mulți conducătorii partidelor frățesti! (Aplauze prelungite.)

Trăiască pacea între popoare! (Aplauze prelungite.)

Jos ațățătorii la război! (Toți se ridică în picioare. Aplauze furtunoase, care nu conținesc vreme îndelungată, transformându-se în ovații. Aclamații: „Trăiască tovarășul Stalin!”, „Tovarășului Stalin — ura!”, „Trăiască marele conducător al oamenilor muncii din întreaga lume, tovarășul Stalin!”, „Marelui Stalin — ura!”, „Trăiască pacea între popoare!”. Urale.)

14 Octombrie 1952.

GH. GHEORGHIU-DEJ

ÎNSEMĂNĂTATEA ISTORICĂ MONDIALĂ A CONGRESULUI AL XIX-lea AL P. C. U. S.

EXPUNERE FACUTĂ ÎN FAȚA ADUNĂRII ACTIVULUI COMITETULUI CENTRAL
AL P.M.R. ȘI AL COMITETULUI ORĂȘENESC P.M.R. BUCUREȘTI

— 25 Octombrie 1952 —

Tovarași și tovarăse,

Lucrarile celui de al XIX-lea Congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice au fost urmarite cu un imens interes și cu cea mai mare atenție de întreaga lume.

Privirile întregii lumi erau îndreptate spre Congresul partidului lui Lenin și Stalin, ca spre un eveniment epocal, ca spre unul din acele evenimente care au un rol de seamă în istoria întregii omeniri.

Partidul nostru a avut marea cinste de a trimite o delegație a sa la Congresul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. În cuvântul nostru de salut am căutat să exprimăm dragostea nemănginită a oamenilor muncii din Republica Populară Română pentru eliberatoarea noastră, Uniunea Sovietică, pentru gloriosul Partid Comunist al Uniunii Sovietice, pentru prietenul ce' mai scump al poporului român, tovarășul Stalin. *(Adunarea se ridică în picioare și ovaționează furtunos minute în șir.)* În numele poporului muncitor român, delegația noastră a exprimat Comitetului Central al P.C.U.S. și personal tovarășului Stalin adâncă recunoștința pentru ajutorul și sprijinul mare și dezinteresat în opera de construire a socialismului în țara noastră. *(Aplauze prelungite.)* În salutul său delegația noastră a arătat că pentru comuniștii români și pentru oamenii muncii din Republica Populară Română creșterea forței Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și a Statului Sovietic constituie un izvor de energie revoluționară, întărind hotărârea poporului muncitor al țării noastre de a merge înainte pe drumul luminat de pilda P.C.U.S., pe drumul socialismului.

Împreună cu delegația noastră, la Congres au asistat numeroase alte delegații, reprezentând 44 de partide comuniste și muncitorești din întreaga lume — din țările de democrație populară, din țările capitaliste și din țări coloniale. Congresul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice a prilejuit astfel o demonstrație de neuitat a internaționalismului proletar,

a tăriei crescânde a mișcării comuniste internaționale, a solidarității și dragostei oamenilor muncii din toate țările față de Uniunea Sovietică, față de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice — avangarda mișcării muncitorești internaționale, o manifestare de neuitat a unității partidelor comuniste în jurul drapelului marxism-leninismului, în jurul tovarășului Stalin. (*Aplauze furtunoase.*)

Congresul al XIX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice s'a ținut în împrejurări internaționale complexe, în condițiile slăbirii continue a sistemului capitalist mondial, care este sguđuit de contradicții profunde și merge spre o pieire inevitabilă, în condițiile agravării situației internaționale, datorita amenințării unui nou razboi din partea blocului agresiv americano-anglez, în condițiile creșterii și largirii luptei popoarelor pentru pace

Împrejurările interne în care s'a ținut Congresul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice se caracterizează prin mărețe succese obținute de poporul sovietic în toate domeniile, succese care au creat condițiile trecerii treptate dela socialism la comunism. În actuale etapă de dezvoltare a Uniunii Sovietice, făurirea bazei tehnico-materiale a comunismului, trecerea treptata spre faza superioară a comunismului se afla la ordinea de zi.

Preocupările atotcuprinzătoare ale partidului lui Lenin și Stalin și sarcinile mărețe care îi stau în față și-au gasit expresia în materialele Congresului al XIX-lea al partidului: Raportul de activitate al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, prezentat de tovarășul Malencov, care a înfațșat în toată amploarea ei gigantica activitate organizatorica, economica și educativă desfășurată de partid în cei 13 ani care s'au scurs dela Congresul al XVIII-lea, cât și planurile de viitor ale partidului; Directivele celui de al 5-lea plan cincinal; noul Statut al partidului, rapoartele și cuvântările conducătorilor Partidului Comunist și ai Statului Sovietic.

Insemnătatea istorică mondială a celui de al XIX-lea Congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice constă în aceea că, făcând bilanțul victoriilor epocale repurtate de partid în răstimpul dintre Congresele al XVIII-lea și al XIX-lea, a îmbogațit partidele frățești, pe oameni muncii din întreaga lume, întreaga omenire progresista, cu uriașă experiență a partidului comunist, luminând omenirii drumul progresului, al fericirii și al bunei stări.

Comuniștii din toate țările vor studia cu nesaț documentele Congresului, găsind în comecara inepuizabilă a experienței partidului lui Lenin și Stalin o călăuză sigură pentru propria lor activitate, o demonstrație de metăgăduit a superiorității istorice a socialismului asupra capitalismului, o confirmare luminoasă a adevărului că victoria socialismului în întreaga lume este inevitabilă. (*Aplauze prelungite.*)

Insemnătatea istorică mondială a acestui Congres constă, mai de parte, în aceea că el a trasat perspectivele mărețe ale continuei dezvoltări economice a Uniunii Sovietice și ale ridicării neîntrerupte a nivelului material și cultural al societății sovietice. Omenirea progresistă și iubitoare de pace privește cu drept cuvânt politica Partidului Comunist al Uniunii Sovietice — politică de întărire continuă a Statului Sovietic, a

economiei și a culturii sale — drept un aport hotărîtor la cauza apărării păcii și libertății popoarelor. Așa cum a arătat tovarășul Stalin în istorica sa cuvîntare rostită la Congres, interesele Partidului Comunist al Uniunii Sovietice „nu numai că nu contrazic interesele popoarelor iubitoare de pace, ci, dimpotrivă, se contopesc cu aceste interese. În ceea ce privește Uniunea Sovietică, interesele ei în general nu pot fi despărțite de cauza păcii în întreaga lume”¹.

Urișa însemnătate istorică a celui de al XIX-lea Congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice constă în aceea că el a indicat căile construirii societății comuniste în Uniunea Sovietică, prin trecerea treptată de la socialism la comunism, croind astfel drumul spre comunism pentru întreaga omenire. (*Aplauze furtunoase.*)

La baza lucrărilor Congresului, la baza tuturor documentelor sale, a stat noua operă genială a marelui corifeu al științei, clasic al marxism-leninismului, tovarășul Iosif Vissarionovici Stalin — „*Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S.*”. Această operă îmbogățește tezaurul științei marxist-leniniste cu noi idei, cu noi teze, formulate pentru prima oară în istoria marxism-leninismului de tovarășul Stalin. Creînd această lucrare, tovarășul Stalin a dat comuniștilor din întreaga lume o nouă carte de căpătâi, o nouă călăuză a activității lor.

Pe baza tezelor fundamentale ale lucrării tovarășului Stalin „*Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S.*”, o comisie în frunte cu tovarășul Stalin, aleasă de Congres, va avea sarcina de a elabora proiectul noului program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

Pe fiecare dintre noi, membri ai delegației Partidului Muncitoresc Român, ca și pe ceilalți delegați ai partidelor frățești, ne-a impresionat în mod deosebit atmosfera de măreție în care s'a desfășurat Congresul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, înaltul nivel al dezbaterilor, ascuțitul spirit critic și autocritic, caracterul profund democratic al lucrărilor Congresului.

Congresul a arătat marea forță a partidului, unitatea de fier a rândurilor sale, coeziunea sa de monolit. O expresie a acestei unități și coeziuni a fost puternicul entuziasm și unanimitatea cu care Congresul a ales noul Comitet Central al partidului, în frunte cu acela care alături de Lenin a făurit Partidul Comunist al Uniunii Sovietice și l-a condus în lupta pentru victoria revoluției, pentru construirea victorioasă a socialismului, acela care conduce Uniunea Sovietică pe drumul construirii comunismului, acela pe care oamenii simpli îl numesc în toate limbile globului pămîntesc stegarul păcii, părintele celor ce muncesc, conducător iubit al popoarelor — tovarășul Stalin. (*Aplauze și ovații care nu încetează vreme îndelungată.*)

Congresul a fost o măreață școală, o școală de neuitat, pentru reprezentanții partidelor comuniste și muncitorești frățești, care au avut cîntea și bucuria de a asista la lucrările lui.

Cu nemărginită emoție, cu dragoste fierbinte și entuziasm, au ascultat delegații Congresului și noi, oaspeții din alte țări, cuvîntarea rostită

¹ I. Stalin, Cuvîntare rostită la Congresul al XIX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Editura pentru literatură politică. 1952, p. 4.

la Congres de tovarășul Stalin — măreț program de luptă și de victorii pentru partidele comuniste și muncitorești, pentru oamenii muncii, pentru popoarele iubitoare de pace de pretutindeni — din Uniunea Sovietică, din țările de democrație populară, din țări unde oamenii muncii mai poartă jugul capitalist, din țări coloniale asuprite de imperialiști.

Cuvântarea istorică a tovarășului Stalin înaripează pe comuniștii din toate țările în lupta lor nobilă pentru binele popoarelor lor, pentru binele omenirii, pentru triumful cauzei lui Marx-Engels-Lenin-Stalin.

I

În cele ce urmează mă voi opri pe scurt asupra câtorva grupe de probleme principale, pe care le-a analizat în lucrările sale Congresul al XIX-lea al P.C.U.S.

Congresul a făcut o profundă analiză a schimbărilor petrecute în situația internațională în perioada care s'a scurs dela Congresul al XVIII-lea al P.C.U.S.

Așa cum se arată în raportul prezentat de tovarășul Malencov, cel de al doilea război mondial a zguduit din temelii viața multor popoare și state și a schimbat fața lumii. Războiul acesta, pregătit de forțele reacțiunii imperialiste internaționale, a dus la rezultate neprevăzute pentru imperialiști, datorită luptei eroice a poporului sovietic.

„În locul nimicirii sau slăbirii Uniunii Sovietice — spune tovarășul Malencov — a rezultat întărirea U.R.S.S., a crescut prestigiul internațional al Uniunii Sovietice. În locul slăbirii și zdrobirii democrației a avut loc desprinderea de capitalism a unei serii de țări din Europa centrală și de Sud-Est și statornicirea regimului de democrație populară în aceste țări. În locul înrobirii tot mai adânci a popoarelor din țările coloniale și dependente a avut loc un nou și puternic avânt al luptei de eliberare națională din aceste țări, s'a agravat criza sistemului colonial al imperialismului. O grea lovitură a dat întregului sistem imperialist mondial victoria istorică a marelui popor chinez. Astăzi a treia parte a omenirii a și fost smulsă de sub jugul imperialismului, a fost eliberată din lanțurile exploatării imperialiste”¹.

În felul acesta s'a adevărit geniala previziune făcută de tovarășul Stalin încă acum 25 de ani. Tovarășul Stalin spunea atunci că în cursul evoluției istorice se vor forma în lume două centre: centrul socialist, care va atrage spre sine țările care gravitează spre socialism, și centrul capitalist, care va atrage spre sine țările care gravitează spre capitalism. Mersul evenimentelor a confirmat în mod strălucit previziunea stalinistă; iar în perioada de după cel de al doilea război mondial centrul socialist devine tot mai puternic, puterea sa de atracție — tot mai mare, în timp ce sistemul capitalist mondial este cuprins de un proces de slăbire continuă.

Cât de profunde au fost schimbările determinate în viața popoarelor de cel de al doilea război mondial, și îndeosebi de victoria Uniunii Sovietice

¹ G. M. Malencov, Raportul de activitate al Comitetului Central al P.C. (b) al U.R.S.S. la Congresul al XIX-lea al partidului. Editura pentru literatură politică, 1952, p. 5—6.

tice în acest război, putem judeca din propriul nostru exemplu. În momentul în care se ținea Congresul al XVIII-lea Român'a era o țară cu un regim capitalisto-moșieresc, cu o economie înapoiată, o țară în plină fascizare, vasală a puterilor imperialiste și avâmpost al agresiunii antisovietice. În anii care s'au scurs de atunci s'au petrecut multe în viața poporului nostru. Agresorii imperialiști și slugile lor fascisto-antonesciene au suferit o grea înfrângere. Imprejurarea istorică că făuritorul victoriei a fost Statul Sovietic socialist, că pe pământul Patriei noastre au pașit forțele armate eliberatoare ale Statului Sovietic, a avut un rol hotărâtor pentru soarta țării și a poporului nostru. Sub conducerea partidului, cu neîntreruptul ajutor al Uniunii Sovietice, România a parcurs în câțiva ani un drum mare, bogat în prefaceri revoluționare. Pentru a ne da seama de profunzimea acestor prefaceri, ajunge să comparăm situația politică și economică, internă și internațională a României de acum 13 ani cu cea a României de azi, când țara a devenit un șantier imens al construirii socialismului, o forță activă a luptei popoarelor pentru pace, una din acele țări care poartă cu mândrie denumirea care le-a fost dată de tovarășul Stalin, — aceea de nouă „brigadă de șoc“ a mișcării revoluționare și muncitorești internaționale. (*Aplauze, urale puternice timp de minute în șir.*)

Profundele deosebiri în situația lagărului capitalist și în aceea a lagărului socialist sunt determinate de acțiunea legii fundamentale a capitalismului pe de o parte, a legii fundamentale a socialismului, pe de altă parte — legi descoperite și formulate pentru prima oară în istoria învațaturii marxist-leniniste de tovarășul Stalin. Așa cum arată tovarășul Stalin „*trăsăturile și cerințele principale ale legii economice fundamentale a capitalismului contemporan ar putea fi formulate cam în felul următor: asigurarea profitului capitalist maximal prin exploatarea, ruinarea și pauperizarea majorității populației țării respective, prin aservirea și jefuirea sistematică a popoarelor din alte țări, mai ales din țările înapoiate, în sfârșit, prin războaie și prin militarizarea economiei naționale, utilizate pentru asigurarea profiturilor celor mai înalte*“¹.

Acestei legi fundamentale a economiei capitaliste i se contrapune legea economică fundamentală a socialismului, ale cărei trăsături și cerințe esențiale — ne învața tovarășul Stalin — „*ar putea fi formulate aproximativ în felul următor: asigurarea satisfacerii maxime a nevoilor materiale și culturale mereu crescânde ale întregii societăți prin creșterea și perfecționarea neîntreruptă a producției socialiste pe baza tehnicii celei mai înalte*“².

Drept efect al acțiunii acestor legi avem de-a-face în prezent în situația economică mondială cu două linii de dezvoltare: linia avântului neconținut al economiei în U.R.S.S. și în țările de democrație populară și linia economiei capitaliste, ale cărei forțe de producție stagnează și care se zbate în ghiarele crizei generale a capitalismului în continuă adâncire.

Existența acestor două linii de dezvoltare economică se oglindește

¹ I. Stalin, Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S. Editura pentru literatura politică, 1952, p. 43.

² Op. cit., p. 45.

în cifrele comparative privind evoluția producției industriale în U.R.S.S. și în țările capitaliste, citate în raportul prezentat de tovarășul Ma'en-cov și în cuvântările altor tovarăși. Astfel volumul producției industriale a Uniunii Sovietice în 1951 depășea de aproape 13 ori pe cel din anul 1929, în timp ce în Statele Unite, în aceeași perioadă, producția n'a crescut decât de 2 ori, și aceasta exclusiv datorită goanei înarmarilor și criminalului război împotriva poporului coreean.

Nu mai puțin convingătoare este următoarea comparație. În timp ce Uniunea Sovietică, în cei 35 de ani de existență a Puterii Sovietice, și-a sporit producția de 39 de ori, Anglia pentru o creștere analoagă a producției a avut nevoie de 162 de ani. Iar Statele Unite în acești 35 de ani nu și-au sporit producția decât de circa 2 ori și jumătate. Aceasta este o ilustrare strălucită a imensei superiorități a orânduirii socialiste și a economiei ei.

La cele de mai sus s'ar mai putea adauga date privind rapida dezvoltare a țărilor de democrație populară. Dacă luăm, de pilda, țara noastră, volumul producției noastre industriale s'a dublat față de nivelul dinainte de război, iar într-o serie de ramuri hotărâtoare ale industriei această creștere este cu mult mai mare. Față de 1948, numai în decurs de 4 ani producția noastră industrială, ținând seama de realizarea planului pe 1952, crește la 300%. Aceasta în timp ce economia țărilor mici din lumea capitalistă se află în stare falimentară, rezultat al faimosului „ajutor“ care le-a fost impus de imperialismul american sub forma planului Marshall — plan de înrobire economică, de amestec brutal în treburile interne, de totală aservire și răpire a independenței naționale și suveranității de stat a acestor țări.

Acesta este rezultatul existenței celor două linii de dezvoltare în viața economică contemporană.

Rezultatul economic cel mai important al celui de al doilea război mondial — ne învață tovarășul Stalin în lucrarea sa „*Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S.*“ — este *destrămarea pieței mondiale unice atotcuprinzătoare, împrejurare care a determinat o nouă adâncire a crizei generale a sistemului capitalist mondial.*

Azi există două piețe mondiale paralele, care se dezvoltă în direcții opuse: piața țărilor lagărului democratic, pașnic, și piața țărilor lagărului imperialist, agresiv.

Ceeace caracterizează relațiile în interiorul pieței lagărului democratic este colaborarea economică și ajutorul reciproc.

Experiența acestei colaborări — scrie tovarășul Stalin — arată că nicio țară capitalistă n'ar fi putut să acorde țărilor de democrație populară un ajutor atât de efectiv și tehnicește calificat ca acela pe care li-l acordă Uniunea Sovietică, ajutor de prim rang din punct de vedere tehnic, și totodată cât se poate de ieftin. Important este înainte de toate — subliniază tovarășul Stalin — că la baza acestei colaborări stă dorința sinceră de a se ajuta reciproc și de a obține un avânt economic general. Arătând că datorită acestui fapt în țările de democrație populară industria s'a dezvoltat în ritm rapid, tovarășul Stalin prevede că se va ajunge în curând la situația că aceste țări nu numai că nu vor avea nevoie să

importe marfuri din țările capitaliste, dar vor simți ele însele nevoia de a desface în alte părți marfuri excedentare din producția proprie.

În cuvântarea sa la Congresul tovarășul Micoian a dat țara noastră drept pildă a rezultatelor colaborării frățești a Uniunii Sovietice și țărilor de democrație populară. El a arătat cu drept cuvânt că Republica Populară Română, dând avânt producției petrolifere, a organizat în acelaș timp o industrie a construcției de mașini în plină dezvoltare și, sprijinindu-se pe ajutorul frățesc al Uniunii Sovietice, produce singură aproape întreg utilajul pentru extracția petrolului și a trecut la producția de aparate complexe pentru rafinarea petrolului. Acesta este singurul exemplu din lume când un stat mic ce posedă bogații petrolifere are în acelaș timp o industrie proprie de fabricare a utilajului petrolifer.

Creșterea continuă a schimbului de mărfuri între țările lagărului democratic, trecerea la acorduri economice de lungă durată, noile forme de colaborare economică între țările acestui lagăr, puțința de a coordona planurile lor, și îndeosebi uriașul ajutor acordat de Uniunea Sovietică tuturor celorlalte țări ale lagărului democratic, toate acestea joacă un rol de însemnătate deosebită în dezvoltarea economică a țărilor democratice, zădărniciind încercările imperialiștilor de a pune piedici dezvoltării lor, de a le submina economia prin blocadă economică.

Cu totul alta este situația pieței lagărului imperialist și natura relațiilor dintre țările cuprinse în această piață.

Această piață se îngustează tot mai mult din cauza crizelor economice, șomajului, săracirii maselor, scăderii consumului populației, din cauza pierderii pieței țărilor care fac parte din lagărul democratic.

Imperialismul american — cel mai hrăpăreț și cel mai agresiv imperialism — caută să scape de greutatea economică pe calea cuceririi depline a dominației pe piața mondială; aceasta el o face pe socoteala și în detrimentul „aliaților” și „prietenilor” săi, începând cu Anglia. Faptele arată — spunea tovarășul Malencov — că niciun dușman al Angliei nu i-a dat lovituri atât de grele și nu i-a luat bucată cu bucată imperiul, cum o face „prietenul” ei american. Dacă aceasta este situația trușăiei Angliei — cea mai mare putere imperialistă a Europei — este lesne de înțeles ce soartă au țările mici, vasale ale Statelor Unite, din Europa, America de Sud, Asia, a căror independență, suveranitate, interese economice și politice sunt cu cinism călcate în picioare de stăpânii monopolști din America. Tovarășul Malencov a caracterizat concepția imperialiștilor americani asupra relațiilor cu „aliații” lor în felul următor: „Întâi mă veți duce voi pe mine în spinare, iar apoi vă veți călări eu pe voi” ¹. (*Râsete în sală.*)

Profitând de slăbirea concurenților săi — adică a celorlalte țări imperialiste — imperialismul american a acaparat o parte însemnată a pieței capitaliste mondiale. El distruge în interesul lui relațiile economice istoricește încheiate între țările capitaliste, înlocuindu-le prin relații unilaterale cu Statele Unite. *În acest fel imperialismul american*

¹ G. M. Malencov, Raportul de activitate al Comitetului Central al P.C. (b) al U.R.S.S. la Congresul al XIX-lea al partidului. Editura pentru literatură politică, 1952, p. 23.

acționează ca o forță care dezorganizează economia celorlalte state capitaliste.

Imperialiștii americani încearcă să lichideze dificultățile economice prin goana înarmărilor și militarizarea industriei. În anul bugetar în curs cheltuielile militare directe ale Statelor Unite au crescut de aproape 60 de ori față de anul bugetar 1937—38. Dar militarizarea economiei naționale n'a reușit să înlăture dificultățile economiei capitaliste, ci dimpotrivă, adâncind disproporția între posibilitățile producției și puterea de cumpărare a maselor, creează condițiile pentru o nouă și adâncă *criză economică*.

Sălbaticul jaf imperialist din țările coloniale și dependente, unde economia, mai ales agricultura, se află în stare de decădere, iar zeci de milioane de oameni sunt înfometați în permanență, procesul adânc de destrămare a sistemului colonial al imperialismului, care a cuprins numeroase țări coloniale, apasă tot mai greu asupra economiei capitaliste.

Toate acestea înseamnă că în economia capitalistă au apărut contradicții și mai adânci decât înainte, iar sistemul mondial al economiei capitaliste în ansamblu a devenit mult mai îngust și mult mai nestabil decât înainte de cel de al doilea război mondial.

Pentru monopolurile capitaliste goana înarmărilor, exploatarea sângeroasă a altor țări, înfometarea propriului lor popor, constituie sursa unei îmbogățiri fără precedent. Chiar după date oficiale, veniturile monopolurilor capitaliste din Statele Unite au crescut față de 1938 de 13 ori. Totodată la celălalt pol al societății — în lumea celor ce muncesc — domnește mizeria cea mai neagră. Numai în Statele Unite se numără 13 milioane de șomeri totali și parțiali. Impozitele asupra populației au crescut aproape în aceeași proporție în care au crescut și veniturile monopolurilor, de peste 12 ori. Costul vieții în Statele Unite a crescut de aproape 3 ori. Și mai grea este situația oamenilor muncii în celelalte țări capitaliste, jefuite și exploatare de imperialiștii americani — în Franța și Italia, în Belgia și Olanda, în Germania occidentală și Japonia.

Înrăutățirea situației materiale a maselor largi populare duce la intensificarea luptei lor împotriva scăderii nivelului de trai, împotriva politicii militariste, duce la ascuțirea contradicțiilor de clasă dintre burghezia imperialistă și oamenii muncii, la creșterea valului de greve în țările capitaliste.

Visând să cucerească dominația asupra altor popoare, imperialiștii americani duc o politică de subminare a păcii și de pregătire a noului război, știind că pe cale pașnică, fără dezlănțuirea unui nou război, cucerirea dominației mondiale este cu neputință. Aceste pregătiri războinice sunt îndreptate împotriva bastionului principal al păcii, adversarul principal al războiului — Uniunea Sovietică — împotriva țărilor de democrație populară, aliate credincioase ale Uniunii Sovietice în lupta pentru menținerea păcii. Statele Unite ale Americii împing spre război celelalte țări capitaliste — înainte de toate cele care fac parte din blocul Atlantic, cât și țările învinse în cel de al doilea război mondial — Germania apuseană, Italia, Japonia. Mascându-și adevăratele intenții sub steagul anticomunismului și „apărării libertății“, Statele Unite jefuesc

celelalte state capitaliste, acaparează coloniile lor, piețele lor de desfacere, sursele lor de materii prime.

În ce privește strategia militară a imperialismului american, Congresul al XIX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice a subliniat ca particularitatea acestei strategii „constă în aceea ca trăgătorii lui de sfori urzesc planurile lor de război, contând pe folosirea unor teritorii străine și a unor armate străine, în primul rând pe folosirea teritoriului și a armatei Germaniei occidentale și Japoniei, precum și ale Angliei, Franței și Italiei, -- pe folosirea altor popoare, care, potrivit intențiilor strategilor americani, trebuie să servească drept instrument orb și carne de tun în vederea cuceririi dominației mondiale de către monopolisti americani”¹.

În acest scop imperialiștii americani, pregătindu-se de un nou război, introduc un sălbatic regim fascist nu numai în Statele Unite, dar și în alte țări, în special acolo unde forțele păcii și democrației sunt mai puternice (Franța, Italia, Japonia). Imperialismul american apare astăzi nu numai în rolul de agresor, ci și în rolul de *jandarm mondial*, care caută să sugrume libertățile democratice și să instaureze fascismul.

Împotriva acestui jandarm mondial se ridică tot mai mult ura și împotrivirea popoarelor oprite de el. Crește și se intensifică lupta popoarelor pentru independența națională. Aceasta slăbește pozițiile imperialiștilor și duce la ascuțirea luptei dinauntru lagărului imperialist, între forțele reacțiunii fasciste și forțele democratice ale popoarelor din țările imperialiste. *Această situație*, a subliniat tovarășului Malencov, *poartă în sine consecințe extrem de serioase pentru ațăătorii la război*.

Planurile agresive ale lagărului imperialist, în frunte cu imperialismul american, îndreptate împotriva Uniunii Sovietice și țărilor de democrație populară, reprezintă o primejdie reală pentru cauza păcii. Dar nu este just să credem că războiul poate fi îndreptat numai împotriva Statului Sovietic și a statelor democrat-populare. *Teza cu privire la inevitabilitatea războaielor între țările capitaliste*, ne învață tovarășul Stalin, *ramâne în picioare*.

Analizând contradicțiile care sfâșie lagărul imperialist, tovarășul Stalin trage concluzia că ar fi greșit să se creadă că Anglia și Franța, Germania occidentală și Japonia vor răbda la infinit dominația și jugul Statelor Unite ale Americii și nu vor încerca să se smulgă din robia americană, pentru a porni pe drumul unei dezvoltări de sine stătătoare. Contradicțiile interne ale lagărului imperialist, care se ascut încontinuu, creează posibilitatea unui război între statele capitaliste.

Evenimentele internaționale ne aduc în fiecare zi noi confirmări ale ascuțirii contradicțiilor între țările capitaliste, între Statele Unite și Anglia, între Statele Unite și Franța, între Franța și Germania de Vest, între Anglia și Japonia etc.

Ținând seama de aceasta, Uniunea Sovietică luptă pentru preîntâ-

¹ G. M. Malencov, Raportul de activitate al Comitetului Central al P.C. (b) al U.R.S.S. la Congresul al XIX-lea al partidului. Editura pentru literatură politică, 1952, p. 25.

pinarea oricărui război între state, pentru reglementarea pașnică a conflictelor și divergențelor internaționale.

În înfăptuirea politicii sale de pace, Uniunea Sovietică se află în deplin acord cu celelalte state democratice, iubitoare de pace — Republica Populară Chineză, țările europene de democrație populară, Republica Democrată Germană, Republica Democrată Populară Coreeană, Republica Populară Mongolă —, cu care Uniunea Sovietică are legături de strânsă prietenie și cărora le acordă, pe baza tratatelor de asistență mutuală, ajutor și sprijin în opera lor de dezvoltare și întărire.

Politica externă a Uniunii Sovietice se bazează pe teza leninist-stalinistă a posibilității coexistenței pașnice a capitalismului și comunismului, a posibilității colaborării pașnice atunci când există de ambele părți voiața de a-și îndeplini obligațiile asumate, de a respecta principiul egalității și neamestecului în treburile interne ale altor state.

Așa cum se arată în Raportul de activitate al Comitetului Central al P.C.U.S., prezentat Congresului, există *două perspective ale evoluției relațiilor internaționale*. Cercurile agresive americano-engleze afirmă în mod mincinos că singura posibilitate pentru preîntâmpinarea unor zguduiri economice și asigurarea comenzilor pentru industrie este goana înarmărilor. Cu alte cuvinte ei se pronunță pentru perspectiva războiului. Acestora trebuie să li se reamintească învățămintele trecutului. Poporul sovietic, a arătat tovarășul Malencov, are experiența luptei împotriva agresorilor și este obișnuit să-i bată. *El îi va bate și pe viitor, dacă vor îndrăzni să atace Patria sovietică. (Aplauze puternice timp de minute în șir.)* Cât despre rezultatele războaielor, se știe că în urma primului război mondial, din sistemul capitalist s'a desprins Rusia, iar în urma celui de al doilea război mondial — un șir întreg de țări din Europa și Asia. „Există toate motivele pentru a presupune că un al treilea război mondial va provoca prăbușirea sistemului capitalist mondial”¹.

Dar afară de perspectiva războiului și a urmărilor sale, există și o altă perspectivă, perspectiva păstrării păcii, perspectiva dezvoltării și largirii relațiilor comerciale între toate statele, independent de deosebirea dintre sistemele lor sociale — ceea ce poate asigura pe mulți ani comenzile necesare industriei țărilor dezvoltate, poate ajuta la ridicarea economică a țărilor slab dezvoltate și la asigurarea unei colaborări economice de lungă durată. Pentru realizarea acestei perspective este necesară interzicerea propagandei războiului, interzicerea armei atomice și bacteriologice, dreptata reducere a forțelor armate ale marilor puteri, încheierea unui pact al păcii între marile puteri — măsuri care pot salva popoarele de teama pericolului unui nou război, pot pune capăt irosirii barbare de resurse materiale în vederea pregătirii unui nou război distrugător și pot face posibilă utilizarea acestor resurse spre folosul popoarelor. Pentru o asemenea politică, care corespunde celor mai vitale necesități ale întregii omeniri, se pronunță Uniunea Sovietică, pentru o asemenea politică se pronunță și statul român demo-

¹ G. M. Malencov, Raportul de activitate al Comitetului Central al P.C. (b) al U.R.S.S. la Congresul al XIX-lea al partidului. Editura pentru literatură politică. 1952, p. 36.

erat-popular și celelalte state democratice din Europa și Asia. (*Aplauze prelungite.*)

Sub steagul luptei pentru realizarea acestor cerințe se desfășoară în întreaga lume mișcarea de luptă pentru apărarea păcii. La Congresul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice această largă mișcare de apărare a păcii a fost definită drept o *coalțiție antirăzboinică a diferitelor clase și pături sociale interesate în încetarea încordării internaționale și în preîntâmpinarea unui nou război mondial.*

În lucrarea sa, tovarășul Stalin a dat o profundă analiză a caracterului acestei mișcări.

„Mișcarea contemporană pentru pace are drept scop să ridice masele populare la luptă pentru menținerea păcii, pentru preîntâmpinarea unui nou război mondial. Prin urmare, această mișcare nu urmărește țelul doborârii capitalismului și instaurării socialismului — ea se limitează la felurile democratice ale luptei pentru menținerea păcii”¹.

Succesul acestei mișcări democratice fără de partid, mișcare care cuprinde azi în rândurile sale multe sute de milioane de oameni din întreaga lume, ar duce la menținerea păcii și la preîntâmpinarea unui nou război, ceea ce ar însemna în condițiile istorice actuale o victorie uriașă a cauzei democrației și păcii.

De aci trebuie trasă concluzia practică cu privire la necesitatea de a întări neobosit mișcarea de luptă pentru pace, de a-i da un caracter cât mai larg, cât mai cuprinzător, pentru a cuprinde în rândurile ei pe toți oamenii cinstiți care voiesc să apere pacea, să preîntâmpine uriașele pierderi de vieți omenești și de valori materiale pricinuite de război, să asigure popoarelor putința unei munci creatoare pașnice.

Comuniștii se află în toate țările în primele rânduri ale celor care luptă pentru apărarea păcii.

În numele apărării păcii ei sunt gata să colaboreze cu toți acei care-și manifestă în mod sincer voința de a lupta pentru pace, *fără deosebire de vederi politice sau credințe religioase*, considerând că asigurarea păcii, înfrângerea și izolarea aventurierilor din lagărul agresorilor imperialiști, care de dragul profiturilor lor se străduiesc să târască popoarele într'un macel sângeros, reprezintă în prezent *sarcina principală a întregii omeniri progresiste și iubitoare de pace.*

Totodată comuniștii știu că succesul mișcării de luptă pentru pace nu este deajuns pentru a nimici inevitabilitatea războaielor, *„nu este deajuns, deoarece, cu toate aceste succese ale mișcării pentru apărarea păcii — arată tovarășul Stalin — imperialismul se menține totuși, continuă să existe, prin urmare continuă să existe și inevitabilitatea războaielor.*

Pentru a înlătura inevitabilitatea războaielor — ne înrăutăț tovarășul Stalin — trebuie desființat imperialismul”². (*Aplauze furtunoase.*)

În lupta împotriva imperialismului o înaltă misiune revine partidelor comuniste, democratice sau muncitorești-țărănești, care încă n'au venit.

¹ I. Stalin, Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S. Editura pentru literatură politică, 1952, p. 40.

² Op. cit., p. 40-41.

la putere și care continuă să-și ducă munca sub călcâiul draconicelor legi burgheze. În epocala sa cuvântare rostită la Congres, tovarășul Stalin a arătat în ce constă această misiune, trăgând concluzii geniale cu privire la căile și metodele de muncă ale partidelor comuniste frățești, cu privire la perspectivele luptei lor și a victoriilor lor. Subliniind că burghezia contemporană a călcat în picioare principiul egalității oamenilor și a națiunilor, a aruncat peste bord steagul libertăților burghezo-democratice, drapelul Independenței naționale și al suveranității naționale, tovarășul Stalin a spus: *„Nu încapе îndoială că acest steag va trebui să-l ridicăți voi, reprezentanții partidelor comuniste și democratice și să-l duceți înainte, dacă vreți să fiți patrioți ai țării voastre, dacă vreți să deveniți forța conducătoare a națiunii. Altcineva nu are cine să-l ridice”*¹.

Cuvintele tovarășului Stalin că *„există toate temeiurile să contăm pe succesele și victoria partidelor frățești în țările în care stăpânește capitalismul”*², înflăcărează pe luptătorii pentru pace, democrație și socialism din țările capitaliste, întăresc nestrămutata lor încredere în victoria cauzei lor drepte. (Aplauze prelungite.)

II

Congresul P.C.U.S. a analizat pe larg realizările dobândite de poporul sovietic în perioada care s'a scurs dela Congresul al XVIII-lea al partidului în domeniul construcției economice și culturale. Congresul a relevat că această perioadă se caracterizează prin consolidarea continuă a situației interne a Uniunii Sovietice, prin creșterea întregii economii naționale și a culturii socialiste.

Munca pașnică a oamenilor sovietici a fost întreruptă de agresiunea fascistă împotriva Uniunii Sovietice. În cursul războiului poporul sovietic, sub conducerea Partidului lui Lenin și Stalin, și-a mobilizat toate forțele și toate resursele, asigurând istorica victorie în Marele Război pentru Apărarea Patriei.

Războiul a întârziat cu aproximativ 8—9 ani dezvoltarea industriei sovietice. În cunoscuta sa cuvântare dela 9 Februarie 1946 tovarășul Stalin a trasat planul organizării unui nou și puternic avânt al economiei naționale în vederea ridicării nivelului industriei sovietice aproximativ de 3 ori față de nivelul dinainte de război. Acest program grandios se realizează cu deplin succes. Voi da numai câteva cifre pentru a ilustra ritmul furtunos de creștere a producției industriale a Uniunii Sovietice.

Dacă luăm de pildă producția de fontă, ea va atinge, în 1952, 25 milioane de tone, aproximativ cu 70% mai mult decât înainte de război. Numai în decurs de 3 ani producția de fontă a crescut cu 8 milioane de tone. Producția de petrol se va ridica în anul în curs la 47 milioane de tone, cu 50% mai mult decât înainte de război, creșterea pe 3 ani fiind de 13 milioane de tone.

¹ I. Stalin, Cuvântarea rostită la Congresul al XIX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Editura pentru literatură politică, 1952, p. 7.

² Ibidem. /

Volumul total al producției industriale va fi la sfârșitul anului 1952 de 2,3 ori mai mare decât în 1940.

Un mare avânt a luat producția mărfurilor de larg consum. În 1952 se vor produce peste 5 miliarde metri de pânzeturi, 250 milioane perechi de încălțăminte de piele, 3,3 milioane tone de zahăr etc.

Partidul și guvernul se călăuzesc după indicațiile tovarășului Stalin cu privire la însemnata utilă a industriei cu tehnica cea mai avansată. Numai în ultimii 3 ani industria sovietică de construire a mașinilor a creat aproape 1600 de noi tipuri de mașini și mecanisme.

Un rol de seamă în lupta pentru progresul tehnic îl are știința sovietică. „*În aceasta perioadă — a arătat în raportul C.C. tovarășul Malencov — cea mai importantă realizare a științei sovietice o constă în descoperirea metodelor de producere a energiei atomice. Prin aceasta, știința și tehnica noastră au lichidat monopolul S.U.A. în acest domeniu și au dat o lovitură serioasă ațăfătorilor la război... Dispunând de posibilități reale pentru producerea energiei atomice, Statul Sovietic este profund interesat ca acest nou gen de energie să fie folosit în feluri pașnice, pentru binele poporului, căci o astfel de folosire a energiei atomice extinde nelimitat puterea omului asupra forțelor elementare ale naturii, deschide în fața omenirii posibilități uriașe pentru creșterea forțelor de producție, pentru progresul tehnic și cultural, pentru sporirea avuției sociale*”¹.

Succese mari au fost raportate în opera de electrificare, în opera de dezvoltare industrială a unor regiuni lipsite înainte de industrie.

La Congres s'a subliniat în mod deosebit necesitatea organizării ritmice a producției fără „asalturi” la sfârșit de lună; necesitatea strictei respectări a planului pe sortimente și a normelor în ceea ce privește calitatea produselor; a folosirii intense a tuturor rezervelor în vederea continuării creșterii a productivității muncii și a folosirii depline a minunatei tehnici de care dispun întreprinderile sovietice; a bunei organizări a normării tehnice.

Este semnificativ că în Raportul de activitate al Comitetului Central al P.C.U.S., prezentat de tovarășul Malencov, un capitol special este consacrat regimului de economii, ca pârghie de cea mai mare importanță pentru avântul continuu al economiei naționale.

Pentru noi este de cea mai mare actualitate indicația Congresului: „*Cu cât vor fi folosite mai din plin și mai rațional resursele din producție, cu cât vom gospodări mai cu grijă și mai cu chibzuință, cu atât vor fi obținute succese mai mari în dezvoltarea tuturor ramurilor economiei naționale, cu atât mai mari vor fi rezultatele obținute în ridicarea nivelului material și cultural de trai al poporului*”².

Pentru a ilustra cu câtă măiestrie descoperă și mobilizează oamenii sovietici rezervele interne ale întreprinderilor, ajunge să cităm următoarele două fapte:

1. Din procentul total de creștere a producției industriale față de

¹ G. M. Malencov, Raportul de activitate al Comitetului Central al P.C. (b) al U.R.S.S. la Congresul al XIX-lea al partidului. Editura pentru literatură politică, 1952, p. 45.

² Op. cit., p. 69.

1940 aproape 3/4 — 70% — s'au obținut pe contul creșterii productivității muncii. 2. Directivele planului cincinal prevăd că, în timp ce volumul total al investițiilor de stat pentru construcții în 1951—55 va crește cu 90%, sumele destinate pentru aceste construcții vor crește numai cu 60% în comparație cu planul cincinal precedent, urmând ca restul de 30% să fie acoperit pe contul scăderii prețului de cost, ridicării productivității muncii, reducerii cheltuielilor neproductive etc.

În ceea ce privește planurile de viitor, în domeniul industriei se prevede, la sfârșitul celui de al 5-lea plan cincinal, o creștere a producției industriale cu 70% față de 1950.

Producția industrială se va tripla față de 1940, lucru care fără îndoială va trebui să dea de gândit tuturor amatorilor de aventuri războinice.

O mare atenție se acordă creșterii producției în industria ușoară și alimentară, creștere care va fi deasemeni de 70%. În cuvântarea sa la Congres, tovarășul Micoian sublinia că: „*Succesele obținute în sporirea producției produselor alimentare și a tuturor mărfurilor de larg consum, cât și avântul continuu și rapid al bunei stări a masselor populare prevăzut de noul cincinal sunt un rezultat al grijii permanente a tovarășului Stalin pentru omul sovietic și pentru fericirea lui*”¹.

În lucrarea sa „*Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S.*” tovarășul Stalin relevă deosebita însemnătate a cunoscutei formule leniniste „*comunismul este Puterea Sovietică plus electrificarea întregii țări*”, arătând că aceasta este singura definiție justă a comunismului. Călăuzindu-se după această idee leninist-stalinistă, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice acordă o atenție excepțională construirii de noi centrale electrice uriașe. Directivele planului cincinal, aprobate de Congres, prevăd punerea în funcțiune a unor stațiuni hidroelectrice mari, printre care stațiunea hidroelectrică Chiubâșev de 2.100.000 kw., precum și a mai multor altor centrale hidroelectrice, cu o putere totală de aproape 2 milioane kw. Totodată Directivele prevăd larga desfășurare a construirii centralelor hidroelectrice Stalingrad, Cahovca, Novosibirsc și a altor construcții care poartă pe drept cuvânt denumirea de mari construcții ale comunismului.

În domeniul agriculturii poporul sovietic a repurtat deasemeni în anii de după război succese cu adevărat grandioase, a continuat cu pași repezi mecanizarea agriculturii. În prezent în Uniunea Sovietică există circa 9.000 de stațiuni de mașini și tractoare de diferite feluri — cam atâtea stațiuni câte tractoare avem la noi în țară. S'a înfăptuit o muncă vastă de grupare laolaltă a colhozurilor mai mici. În locul a 254.000 de colhozuri există în prezent în Uniunea Sovietică 97.000 de colhozuri, lucru care permite mai buna organizare a muncii colhozurilor și mai rapidă lor dezvoltare.

În fruntea unui mare număr de colhozuri se află președinți având studii superioare agronomice. În satele sovietice crește și se înmulțește repede numărul de specialiști de tot felul.

Odată cu creșterea suprafețelor cultivate cu 5,3 milioane ha față

¹ A. I. Micoian, Cuvântarea rostită la Congresul al XIX-lea al P.C. (b) al U.R.S.S. Editura pentru literatură politică, 1952, p. 17.

de nivelul dinainte de război, în Uniunea Sovietică are loc continua ridicare a producției la hectar și a producției globale a tuturor culturilor. Încă înainte de război tovarășul Stalin a pus sarcina ridicării producției de cereale până la 7—8 miliarde de puduri pe an (un pud este egal cu 16 kg.) În 1952 recolta globală de cereale este de 8 miliarde de puduri, iar recolta de grâu a crescut față de 1940 cu 48%.

Congresul a putut să constate astfel că *problema cerealelor, care înainte era socotită drept cea mai acută și serioasă problemă, a fost rezolvată cu succes, rezolvată definitiv și irevocabil.*

Odată cu aceasta are loc o furtunoasă creștere a producției de culturi tehnice și industriale, precum și o continuă dezvoltare a creșterii vitelor. Producția de carne, lapte, unt, ouă, lână, depășește în prezent nivelul dinainte de război.

În Uniunea Sovietică se înfăptuiesc uriașe lucrări de transformare a naturii, irigații, împăduriri.

Întregul Congres a salutat cu aplauze cuvintele că drept *„urmare a înfăptuirii marilor lucrări prevăzute pentru dezvoltarea irigației, pentru crearea de perdele forestiere de protecție și asararea terenurilor mlăștinoase, agricultura noastră se va ridica pe o treaptă înaltă și țara va fi asigurată pentru totdeauna împotriva intemperiilor”¹.*

Ridicându-se împotriva preocupării excesive a unor tovarăși pentru înfăptuirea într'un ritm forțat a concentrării satelor în mari așezări colhoznice (agro-orașe), Congresul a subliniat că sarcina principală a organelor de partid, sovietice și agricole este și acum grija pentru dezvoltarea gospodăriei obștești și a producției obștești a colhozurilor, care reprezintă principala forță a colhozurilor și singura bază trainică pentru ridicarea continuă a bunei stări materiale a colhoznicilor.

Congresul a atras atenția asupra necesității de a acorda o neslăbită atenție apărării avutului obștesc al colhozurilor, bunei organizări a muncii în colhozuri, înrădăcinării în agricultură a cuceririlor științei și a experienței înaintate.

Pentru viitor, Directivele celui de al cincilea plan cincinal prevăd creșterea neîntreruptă a producției agricole. Producția de cereale va crește cu 40—50%, producția de bumbac cu 55—65%, producția de sfeclă de zahăr cu 65—70% etc. Aceasta urmează să fie obținută în deosebi pe calea creșterii producției la hectar. Astfel producția medie de cereale în Ucraina de Sud va fi de 20—22 de chintale la ha, iar pe terenuri irigate — 30 până la 34 de chintale. Planul cincinal prevede deasemeni o mare sporire a producției în domeniul creșterii de vite.

Planul stabilește sarcini grandioase în domeniul împăduririlor. În decurs de 5 ani se vor planta în total circa 5 milioane de hectare de perdele de păduri. Pentru comparație voi reaminti că totalul suprafețelor păduroase din țara noastră este de 6.100.000 de hectare.

În urma intrării în funcțiune a noilor centrale hidroelectrice și creării de canaluri de irigație, terenuri întinse vor fi irigate și transfor-

¹ G. M. Malencov, Raportul de activitate al Comitetului Central al P.C. (b) al U.R.S.S. la Congresul al XIX-lea al partidului. Editura pentru literatură politică, 1952, p. 60.

mate în pământuri roditoare. Construirea centralelor hidroelectrice și a sistemelor de irigație pe Volga-Don, Nipru și Amu-Daria va asigura irigarea permanentă a 6 milioane de hectare de pământ arabil și irigarea periodică a 22 milioane de hectare de pășuni. Se deschid largi perspective pentru *electrificarea agriculturii*, pentru introducerea de pluguri electrice, combine electrice și alte mașini agricole electrice.

Avântul mecanizării agriculturii va permite să se mecanizeze aratul și semănatul cerealelor, culturilor industriale și culturilor de nutreț în proporție de 90—95%. De pe acum în Cuba mecanizarea principalelor lucrări agricole la cereale a atins un procent de aproape 100%. Investițiile de stat pentru agricultură vor crește mai mult decât de 2 ori.

Acestea sunt principalele prevederi ale planului cincinal în ceea ce privește producția agricolă.

Directivile Congresului al XIX-lea al P.C.U.S. pentru cel de al 5-lea plan cincinal de dezvoltare a Uniunii Sovietice acordă o deosebită atenție problemelor ridicării bunei stări materiale, a sănătății publice și a nivelului cultural al poporului.

Analizând caracteristicile legii fundamentale a socialismului, tovarășul Stalin spune: „*Scopul producției socialiste nu este profitul, ci omul cu nevoile sale, adică satisfacerea nevoilor sale materiale și culturale*”¹.

Și mai departe: „*Prin urmare, asigurarea satisfacerii maxime a nevoilor materiale și culturale mereu în creștere ale întregii societăți — acesta este scopul producției socialiste; creșterea și perfecționarea neîncetată a producției socialiste pe baza tehnicii celei mai înalte — acesta este mijlocul pentru atingerea scopului.*

Aceasta este legea economică fundamentală a socialismului”².

Planurile cincinale sovietice sunt o oglindire a acestei laturi esențiale a legii fundamentale a socialismului. Acest lucru se poate vedea înaintea de toate din creșterea necontenită a venitului național, care în perioada 1940—1951 a sporit cu 83%. Spre deosebire de țările capitaliste, unde cea mai mare parte a venitului național este însușită de clasele exploatare — în U.R.S.S. întregul venit național este un bun al celor ce muncesc. Circa 3/4 din venitul național merg pentru satisfacerea nevoilor materiale și culturale personale ale oamenilor muncii, iar restul pentru lărgirea producției socialiste și pentru alte nevoi de stat și obștești.

Veniturile reale ale muncitorilor și funcționarilor au atins în 1951 un nivel de 157% față de 1940, iar cele ale țăranilor — 160%.

Unul din mijloacele principale ale sporirii veniturilor reale sunt reducerile periodice de prețuri. În perioada de după război guvernul sovietic a redus prețurile în 5 rânduri. Nivelul general al prețurilor la mărfurile de larg consum a scăzut de 2 ori. Astăzi consumatorul sovietic poate cumpăra cu 50 de ruble tot atâta marfă câtă cumpăra acum 5 ani cu 100 de ruble.

¹ I. Stalin, Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S. Editura pentru literatură politică, 1952, p. 85.

² Op. cit., p. 86.

Merită menționat cu acest prilej că în Statele Unite prețurile alimentelor au crescut în aceeași perioadă cu 10—30%. Prețul pâinii a crescut în acest răstimp în Statele Unite cu 28%, în Anglia cu 90%, în Franța cu peste 100%, în timp ce în Uniunea Sovietică prețul pâinii a scăzut în acest timp de 2 ori și jumătate.

Aceeași situație este cu carnea, laptele, zahărul etc.

În timp ce în U.R.S.S. consumul populației crește continuu, în țările capitaliste are loc scăderea neîntreruptă a consumului la cele mai importante mărfuri de larg consum.

În Uniunea Sovietică sunt alocate fonduri uriașe pentru construcția de locuințe, pentru asigurări sociale și sănătatea publică. Ca rezultat al creșterii nivelului de trai și al progresului în domeniul sănătății publice, în U.R.S.S. scade neconștient mortalitatea. În ultimii 3 ani populația Uniunii Sovietice a crescut cu aproape 10 milioane de oameni.

În ceea ce privește învățământul public, cheltuielile statului în acest compartiment au crescut față de 1940 de 2 ori și jumătate. Numărul de studenți și elevi este astăzi în Uniunea Sovietică de 57 de milioane de oameni, aproape cu 8 milioane mai mult decât în 1940.

În raportul C.C. al P.C.U.S. tovarășul Malencov s'a ocupat pe larg de problemele actuale ale dezvoltării literaturii și artei în Uniunea Sovietică. Noi recomandăm scriitorilor și artiștilor noștri să studieze în mod aprofundat această admirabilă analiză marxistă a problemelor literaturii și artei.

Raportul a arătat că, în operele lor, scriitorii și artiștii sovietici trebuie să biciuiască viciile, lipsurile, fenomenele nesănătoase care se întâmplă în societate, să dezvăluie în imagini artistice pozitive chipul omului de tip nou în toată măreția demnității lui omenești, și astfel să contribuie la cultivarea în oamenii societății sovietice a unor caractere, deprinderi și obișnuințe libere de plăgile și viciile generate de capitalism.

Directivile noului plan cincinal fixează obiectivul continuiei sporiri a nivelului de trai al oamenilor muncii, al înfloririi culturii, științei și artei. Venitul național al Uniunii Sovietice va crește cu cel puțin 60%; salariile reale vor spori cu cel puțin 35%, iar veniturile colhoznicilor cu cel puțin 40%. Directivile prevăd dublarea investițiilor pentru construirea de locuințe, trecerea la învățământul mediu de 10 ani în toate orașele importante și pregătirea condițiilor pentru generalizarea învățământului de 10 ani în întreaga țară; sporirea aproximativ de 2 ori a numărului de specialiști care vor termina școlile superioare pentru ramurile principale ale economiei; sporirea cu 50% a investițiilor pentru sănătatea publică, învățământ, știință, așezăminte culturale.

Un exemplu strălucit al grijii Partidului Comunist și al Statului Sovietic pentru ridicarea nivelului de trai al poporului îl constituie realizările dobândite de republicile unionale, datorită politicii naționale leninist-staliniste.

Dacă luăm o republică sovietică cum este Ucraina, ea a depășit cu mult și din punctul de vedere al dezvoltării economice, și din cel al nivelului de trai multe dintre țările cele mai puternice economiceste ale lumii capitaliste. Ucraina Sovietică produce acum cu mult mai multă

fontă decât Franța și Italia laolaltă, mai mult oțel și laminate decât Franța, de odată și jumătate de ori mai mult cărbune decât Franța și Italia laolaltă, de 3 ori mai multe tractoare decât aceste două țări capitaliste laolaltă și cu mult mai mult grâu, cartofi, sfeclă de zahar. Cât despre republicile sovietice din Asia Centrală, din Caucazia — Tadjichistanul, Azerbaidjanul, Turmenia și altele, nu mai vorbim de faptul că, din punct de vedere al dezvoltării economice și culturale, ele au depășit de mult țările capitaliste învecinate cu ele. Dar ele au lăsat în urmă și țările din Europa occidentală. Crește și se dezvoltă producția industrială a acestor republici, înfloarește cultura lor. Pe când în Franța la 10.000 de oameni există numai 36 de studenți, în Republica Sovietică Tadjică la același număr de locuitori există 58 de studenți, iar în Azerbaidjan 93. În timp ce în Franța nu există decât un medic la 1.000 de locuitori, în Republica Sovietică Uzbacă există câte un medic la 895 de oameni.

Directivile planului cincinal cuprind numeroase prevederi în vederea asigurării și pe viitor a dezvoltării economice rapide a republicilor unionale: a republicilor sovietice baltice, a republicilor sovietice turcmenă și uzbacă, a republicilor sovietice ucraineană, bielorusă, moldovenească și altele.

Delegații republicilor unionale au vorbit la Congres despre sprijinul, solidaritatea și ajutorul frățesc primit din partea clasei muncitoare ruse, despre rolul poporului rus, al națiunii ruse, ca cea mai proeminentă dintre națiunile care fac parte din Uniunea Sovietică, ca forță care cimentează prietenia popoarelor Uniunii Sovietice.

Sub conducerea partidului, poporul sovietic muncește neobosit pentru traducerea în viață a prevederilor planului cincinal pe anii 1951—1955. Așa cum se arată în Directivile aprobate de Congresul al XIX-lea: *„Actualul plan cincinal (al 5-lea) demonstrează din nou în fața întregii lumi marea forță vitală a socialismului, avantajele fundamentale ale sistemului economic socialist față de sistemul capitalist. Acest plan cincinal este un plan de construcție economică și culturală pașnică, succese cu care ne mândrim acum, dacă am fi admis slăbirea economiei dintre Uniunea Sovietică și țările de democrație populară și la dezvoltarea relațiilor economice cu toate țările care doresc să dezvoltate comerțul pe bază de egalitate în drepturi și avantaje reciproce”*¹

Realizarea celui de al cincilea plan cincinal va însemna un nou pas important pe drumul construirii comunismului în Uniunea Sovietică. (Aplauze.)

Un rol hotărâtor în obținerea succesorilor grandioase ale poporului sovietic îl are Statul Sovietic. Partidul Comunist al Uniunii Sovietice este în permanență preocupat de întărirea continuă a orânduiri sociale și de stat sovietice.

Tovarășul Malencov a relevat rolul important pe care l-a avut

¹ Directivile Congresului al XIX-lea al partidului cu privire la cel de al 5-lea plan cincinal de dezvoltare a U.R.S.S. pe anii 1951—1955. Ed. P.M.R., 1952, p. 45.

zdrobirea teoriilor putrede și dușmănoase care cereau slăbirea și dispariția Statului Sovietic în condițiile încercuirii capitaliste.

„Noi nu am fi avut succesele pe care le avem în construcția noastră pașnică, succese cu care ne mândrim acum, dacă am fi admis slăbirea statului nostru. Noi ne-am fi găsit dezarmați în fața dușmanilor și în fața pericolului unei înfrângeri militare, dacă n'am fi întărit statul nostru, armata noastră, organele noastre de pedepsire și de informație. Partidul a transformat Țara Sovietică într-o fortăreață de nebiruit a socialismului, pentru că el a întărit și întărește prin toate mijloacele statul socialist”¹.

În perioada de după război s'a dezvoltat și s'a întărit și mai mult funcțiunea economico-organizatorică și cultural-educativă care este în prezent funcțiunea fundamentală a Statului Sovietic. Se întărește și se consolidează prietenia între popoarele Uniunii Sovietice. Statul Sovietic aplică în mod consecvent principiile democratismului socialist, care stau la baza Constituției staliniste.

În acelaș timp, ținând seama de existența imperialismului și a planurilor sale agresive, Partidul Comunist și Guvernul Sovietic poartă grijă întăririi capacității de apărare a Uniunii Sovietice.

În cuvântarea sa la Congres, tovarășul Bulganin sublinia că lagărul păcii și democrației, care se întinde de la Elba până la Oceanul Pacific, este cuprins de elanul construcției pașnice și de năzuința de a păstra pacea ani îndelungați. Dar este important să se sublinieze că, pentru caz de nevoie, el posedă forțe armate moderne și îndeajuns de puternice. Referindu-se la amenințările și încercările de intimidare a Uniunii Sovietice din partea ațățătorilor la război, tovarășul Bulganin a spus: *„Prea vă omorîți cu firea, domnilor imperialiști! Marele popor sovietic nu este dintre cei ce se sperie, pe el nu-l poți intimida cu amenințări. Ei, dar dacă lucrurile vor ajunge la o adică, poporul nostru va ști să se apere, să apere interesele Patriei sale. Și, dacă va fi nevoie, Forțele Armate sovietice vor ști să dea ripostă oricărui agresor, după toate regulile artei militare sovietice”². (Aplauze furtunoase.)*

Uniunea Sovietică este în prezent mai tare decât oricând din punct de vedere economic și politic, cât și din punct de vedere al capacității sale de apărare, și este mai mult decât oricând capabilă să facă față oricărei încercări și să apere cu succes cauza păcii, democrației și socialismului. (Aplauze prelungite.)

III

Realizările mărețe obținute de poporul sovietic, victoriile istorice repurtate de el sunt rod al politicii juste a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, rod al activității sale de mobilizare a poporului în vederea traducerii în viață a acestei politici, rezultat al faptului că în întreaga

¹ G. M. Malencov, Raportul de activitate al Comitetului Central al P.C. (b) al U.R.S.S. la Congresul al XIX-lea al partidului. Editura pentru literatură politică, 1952, p. 83.

² N. A. Bulganin, Cuvântare rostită la Congresul al XIX-lea al P.C. (b) al U.R.S.S. Editura pentru literatură politică, 1952, p. 27.

sa activitate Partidul Comunist al Uniunii Sovietice este călăuzit de cunoașterea legilor de dezvoltare a societății, de știința marxist-leninistă.

„Victoria istorică a poporului sovietic în Marele Război pentru Apărarea Patriei, îndeplinirea înainte de termen a celui de al 4-lea plan cincinal, dezvoltarea continuă a economiei naționale, creșterea bunei stării materiale și a nivelului cultural de trai al poporului sovietic, întărirea unității moral-politice a societății sovietice și a prieteniei dintre popoarele țării noastre, gruparea în jurul Uniunii Sovietice a tuturor forțelor lagărului păcii și democrației — acestea sunt principalele rezultate care confirmă justetea politicii partidului nostru”¹ — spunea în raportul C.C. al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice tovarășul Malencov

Toate aceste rezultate au putut fi obținute datorită unității de fier a rândurilor partidului, datorită coeziunii sale în jurul Comitetului Central al partidului în frunte cu tovarășul Stalin.

Meritul principal în făurirea acestei unități îl are conducătorul și învățătorul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și al poporului sovietic, tovarășul Stalin.

Acum, în lumina învățămintelor războiului, apare deosebit de clară uriașa însemnătate mondială a luptei necruțătoare pe care Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a dus-o împotriva tuturor dușmanilor marxism-leninismului, împotriva troțchisto-buhariiniștilor și altor capitulanți și trădători.

Zdrobirea de către Partidul lui Lenin și Stalin a dușmanilor marxism-leninismului din rândurile sale constituie un merit nepieritor al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice în fața întregii mișcări comuniste internaționale, în fața omenirii întregi.

Toate partidele comuniste învață dela P.C.U.S. să păzească ca lumina ochilor unitatea partidului, să se călăuzească în permanență după indicația lui Lenin și Stalin că partidul este unitatea de voință incompatibilă cu existența oricărei fracțiuni, să combată fără cruțare orice manifestare de oportunism, orice deviere dela linia partidului, să întărească rândurile partidului, izgonind din el elementele străine și dușmănoase.

Este necesar să reamintim cu acest prilej uriașul ajutor acordat de Lenin și Stalin, de Partidul Comunist al U.R.S.S., în toți anii de după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, partidelor comuniste frățești, printre care și partidului nostru, în opera de întărire a unității rândurilor lor. Este necesar îndeosebi să relevăm rolul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și personal al tovarășului Stalin în descoperirea și demascarea bandei de trădători, spioni și provocatori titoiști, ceea ce a făcut posibilă zădărnicirea complotului imperialist împotriva țărilor de democrație populară, împotriva mișcării comuniste internaționale. Demascarea bandei titoiste este un merit istoric al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

¹ G. M. Malencov, Raportul de activitate al Comitetului Central al P.C. (b) al U.R.S.S. la Congresul al XIX-lea al partidului. Editura pentru literatură politică, 1952, p. 89.

Taria Partidului lui Lenin și Stalin stă în legătura sa indisolubilă cu masele. Această legătură își găsește expresia în creșterea rândurilor partidului. În timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei, în rândurile partidului au intrat peste 1 milion 600.000 de membri de partid. În prezent P.C.U.S. numără aproape 7 milioane de membri și candidați de partid, față de circa 2 milioane 500.000, cât număra în perioada Congresului al XVIII-lea al partidului.

În raportul prezentat de tovarășul Małencov, în raportul tovarășului Hrușciiov și în dezbaterile la acest raport au fost examinate temeinic toate problemele principale ale vieții interne de partid și ale activității partidului. Activiștii partidului nostru vor găsi în materialele Congresului Partidului Comunist al Uniunii Sovietice o nesecată comoară de învățăminte pentru întărirea muncii noastre de partid și lichidarea lipsurilor pe care le avem în domeniul construcției de partid.

Partidul Comunist al Uniunii Sovietice și Comitetul său Central acordă o excepțională atenție îmbunătățirii compoziției calitative a partidului. De aceea Comitetul Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice a considerat necesar să nu forțeze ritmul de creștere a rândurilor partidului, ci să concentreze atenția organizațiilor de partid asupra ridicării nivelului politic al membrilor și candidaților de partid, să fie mai exigent față de cei care intră în rândurile partidului.

Partidul Comunist al Uniunii Sovietice este deasemeni în permanență preocupat de ridicarea nivelului muncii organizatorice de partid și a muncii ideologice, combătând orice tendință de folosire în activitatea de partid a metodelor administrative de conducere, care duc la birocratizarea muncii de partid și slăbesc inițiativa masei membrilor de partid. După cum a arătat în raportul C.C., tovarășul Małencov, *„măsurile înfăptuite de partid în ceea ce privește desfășurarea democrației interne de partid și a autocriticii au ajutat organizațiile de partid să lichideze în considerabilă măsură lipsurile în ceea ce privește starea muncii politice de partid, au jucat un important rol în ceea ce privește avântul ei. Pe această bază a crescut activitatea și inițiativa membrilor de partid, s'au întărit organizațiile de bază ale partidului din întreprinderi, colhozuri și instituții, s'a înviorat munca lor, s'a întărit controlul maselor de partid asupra activității organelor de partid, a crescut rolul plenarelor comiteilor de partid și al activului de partid”*¹.

Raportul asupra activității Comitetului Central al partidului subliniază că este necesar ca în toate organizațiile de partid autocritica și îndeosebi critica să joace pe de-a întregul rolul său de metodă principală cu ajutorul căreia trebuie dezvăluite și lichidate greșelile și lipsurile. Este necesar, arată raportul, de a se duce o luptă necruțătoare ca împotriva celor mai înrăiți dușmani ai partidului, împotriva celor ce înabașă critica și persecută pe cei care critică. *„Ar fi greșit să se creadă — subliniază raportul — că critica de jos se poate dezvolta dela sine, pe calea mersului dela sine. Critica de jos poate să se dezvolte și să se lărgească numai cu condiția ca orice om care face o critică sănă-*

¹ G. M. Małencov, Raportul de activitate al Comitetului Central al P.C. (b) al U.R.S.S. la Congresul al XIX-lea al partidului. Editura pentru literatură politică 1952, p. 94.

toasă să fie convins că va găsi sprijin în organizațiile noastre și că lipsurile arătate de el vor fi efectiv înlăturate”¹.

Raportul a acordat deasemeni multă atenție întăririi disciplinei de partid și de stat, și mai ales traducerii în viață a indicației marelui Lenin că elementul principal al muncii organizatorice este alegerea justă a oamenilor și controlul executării.

La Congres s'a arătat că îndeplinirea sarcinilor în domeniul muncii de stat și de partid se asigură nu prin numărul mare de hotărâri și directive, ci prin modul în care se controlează aplicarea în viață a hotărârilor luate. De aceea sunt necesare întărirea considerabilă a controlului pe linie de partid, concentrarea atenției organelor de partid asupra controlului executării hotărârilor partidului și guvernului, buna organizare a acestui control de către organele de partid cu sprijinul maselor largi ale oamenilor muncii, al organizațiilor de partid, sindicale și comsomoliste, al activului Sovietelor locale.

Atât în raportul asupra activității Comitetului Central, cât și în cuvântările numeroșilor delegați, s'au dezbătut pe larg problemele muncii ideologice. *„Munca ideologică — spune raportul asupra activității Comitetului Central — este o obligație primordială a partidului, și subaprecierea acestei munci poate aduce prejudicii ireparabile intereselor partidului și statului. Nu trebuie să uităm niciodată că orice slăbire a influenței ideologiei socialiste înseamnă întărirea influenței ideologiei burgheze...*

Acela care rămâne în urmă din punct de vedere politico-ideologic, care trăiește cu formule învățate pe de rost și nu simte noul, acela nu este capabil să se orienteze just în situația internă și externă, nu poate și nu este demn să stea în fruntea mișcării, și mai devreme sau mai târziu viața îl va debarca. Numai un conducător care muncește neîncetat pentru a-și ridica nivelul, care își însușește în mod creator marxism-leninismul, care își formează și perfecționează însușiri de activist de tip leninist-stalinist, poate fi la înălțimea sarcinilor partidului nostru”².

Adoptarea noului Statut al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice constituie un eveniment de seamă în istoria partidului lui Lenin și Stalin. Statutul adoptat de Congres corespunde noilor împrejurări istorice, schimbărilor petrecute în structura societății sovietice, rolului și sarcinilor partidului în etapa de trecere dela socialism la comunism. Noul Statut va fi un mijloc de întărire și mai mare a unității Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, de ridicare a combativității organizațiilor de partid, de intensificare a educației ideologice a comuniștilor, a cadrelor de partid și de stat în spiritul leninismului, de largă desfășurare a democrației de partid, a autocriticii și a criticii de jos.

Principalele elemente noi ale Statutului sunt fără îndoială cunoscute. Statutul dă o nouă definiție a partidului, arătând că Partidul Comunist al Uniunii Sovietice este uniunea de luptă liber consimțită a

¹ G. M. Malencov, Raportul de activitate al Comitetului Central al P.C. (b) al U.R.S.S. la Congresul al XIX-lea al partidului. Editura pentru literatură politică. 1952, p. 97.

² Op. cit. p. 105—106.

comuniștilor, tovarăși de idei, organizată din oameni din rândurile clasei muncitoare, țăranimii muncitoare și intelectualității muncitoare. Statutul dă definiția științifică a calității de membru al partidului, arătând că membru al P.C.U.S. poate fi orice om al muncii care nu exploatează munca străină — cetățean al Uniunii Sovietice — și care recunoaște programul și Statutul partidului, care contribuie activ la realizarea lor, care activează într-una din organizațiile partidului și care îndeplinește toate hotărârile partidului.

Statutul definește în mod magistral îndatoririle unui membru de partid: de a apăra prin toate mijloacele unitatea partidului; de a fi luptător activ pentru îndeplinirea hotărârilor partidului; de a fi exemplu în muncă; de a întări zi de zi legătura cu masele; de a munci pentru ridicarea conștiinței sale și însușirea bazelor marxism-leninismului; de a respecta disciplina de partid și de stat, deopotrivă obligatorie pentru toți membrii partidului; de a dezvolta autocritica și critica de jos; de a semnaliza organelor conducătoare de partid până la Comitetul Central al partidului lipsurile în muncă, fără a ține seamă de persoane; de a fi cinstit în fața partidului, de a nu admite ascunderea și deformarea adevărului; de a păstra secretul de partid și de stat și a da dovadă de vigilență politică; de a traduce în viață indicațiile partidului cu privire la justa selecționare a cadrelor pe baza calităților lor politice și profesionale. Statutul consideră călcarea îndatoririlor de bază ale membrului de partid drept incompatibilă cu rămânerea în rândurile partidului.

Statutul prevede unele modificări, cu caracter organizatoric, îndeosebi înlocuirea Biroului Politic prin Prezidiul Comitetului Central și desființarea Biroului Organizatoric — sarcinile de conducere a muncii curente, îndeosebi în ceea ce privește organizarea controlului îndeplinirii hotărârilor partidului și selecționarea cadrelor, concentrându-se la Secretariatul Comitetului Central.

Prima plenară a Comitetului Central care a avut loc după Congres a ales organele executive ale partidului — Prezidiul și Secretariatul, având în frunte pe tovarășul Stalin. (*Aplauze furtunoase care durează minute în șir.*)

Statutul partidului stabilește sarcinile principale care stau în prezent în fața Partidului Comunist al Uniunii Sovietice: *de a construi societatea comunistă, pe calea trecerii treptate dela socialism la comunism, de a ridica încontinuu nivelul material și cultural al societății, de a educa pe membrii societății în spiritul internaționalismului și stabilirii relațiilor frățesti cu oamenii muncii din toate țările, de a întări prin toate mijloacele apărarea activă a Patriei Sovietice împotriva acțiunilor agresive ale dușmanilor.*

Din cele de mai sus se desprinde imensa importanță a documentelor Congresului al XIX-lea nu numai pentru Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, dar pentru toate partidele comuniste. Ținând seama de condițiile concrete și împrejurările istorice în care acționează, fiecare partid

comunist găsește în documentele Congresului al XIX-lea al P.C.U.S. un adevărat îndreptar în opera de educare a membrilor de partid în spiritul concepției leninist-staliniste asupra partidului, un îndreptar în opera de întărire a rândurilor partidului, în opera de consolidare a regimului de democrație populară și construire a socialismului.

În ceea ce privește partidul nostru, fiecare dintre noi, dela cadrele conducătoare de partid până la membrii de rând ai partidului, trebuie să considerăm drept o sarcină centrală, de cea mai mare importanță studierea genialei lucrări a tovarășului Stalin, operă clasică a marxism-leninismului — „*Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S.*”, studierea cuvântării tovarășului Stalin la Congres, precum și a raportului prezentat de tovarășul Mațencov asupra activității Comitetului Central al P.C.U.S., a Directivelor pentru cel de al 5-lea plan cincinal al Uniunii Sovietice, a noului Statut al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și a altor materiale și documente ale Congresului.

Sarcina cadrelor noastre de partid și de stat, sarcina tuturor membrilor partidului, este de a-și însuși în mod profund analiza magistrală a situației internaționale făcută la Congres. Aceasta analiză, ținând seamă de importanța pe care o au în viața popoarelor problemele internaționale, și îndeosebi problema luptei pentru pace, va sluji drept fir călăuzitor pentru toate domeniile de activitate ale partidelor comuniste și muncitorești.

Cunoașterea acestor probleme va constitui un sprijin prețios în munca organizațiilor noastre de partid, a organizațiilor de masă, a comitetelor de luptă pentru pace. Tabloul măreț al raporturilor de forță pe țărâm internațional, pe care l-a făcut Congresul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, spulberând în mod necruțător iluziile elementelor dușmănoase din interiorul țării noastre, arată fiecărui om cinstit și de bună credință țaria crescândă a lagărului păcii, creșterea continuă a forțelor care acționează împotriva ațățătorilor la război și luptă pentru zădărnicierea planurilor lor.

Membrii noștri de partid și în primul rând cadrele de partid și de stat trebuie să studieze cu temeinicie realizările grandioase, de o imensă valoare politică, culturală și morală, repurtate de poporul sovietic pe țărâmul industriei, agriculturii, creșterii nivelului de trai al poporului.

Cunoașterea profundă și multilaterală a căilor pe care a mers poporul sovietic sub conducerea partidului lui Lenin și Stalin pentru a dobândi aceste succese, cunoașterea felului în care Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a rezolvat multiplele sarcini complexe în domeniul economiei, culturii și construcției de stat, va ridica pe o treaptă mai înaltă activitatea practică-politică, organizatorică și gospodărească a organelor noastre de partid și de stat.

O atenție deosebită trebuie dată studierii tezaurului de experiență a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice în domeniul vieții de partid, experiență care s'a oglindit în mod strălucit în lucrările Congresului și în documentele elaborate de el. *Învățând dela partidul lui Lenin și Stalin, organele și organizațiile noastre de partid trebuie să dezvolte și să întărească democrația internă de partid, trebuie să înrădăcineze cu perseverență și curaj autocritica și critica de jos, trebuie să se pre-*

ocupe în permanență de întărirea disciplinei de partid, de consolidarea unității de nezdruccinat a rândurilor partidului.

În viața internă a partidului nostru au avut loc în cursul anului acesta evenimente importante. A fost zdrobită devierea de dreapta care constituia o primejdie pentru interesele partidului, ale statului democrației populare și poporului muncitor. Călăuzindu-ne după experiența Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, după învățămintele Congresului al XIX-lea, trebuie să continuăm neobosit munca de lichidare a urmarilor devierii de dreapta, să păstrăm și să întărim vigilența împotriva tuturor abaterilor dela linia partidului.

Mai sunt la noi cazuri de călcare și deformare a liniei partidului în domeniul transformării socialiste a agriculturii, cazuri de călcare a unuia dintre principiile fundamentale ale politicii noastre de organizare a agriculturii socialiste — principiul liberului consimțământ al țărănimii muncitoare, cazuri de călcare a politicii partidului nostru de alianță cu țăranul mijlocăș, cazuri de abuzuri și exagerări în aplicarea politicii juste a statului nostru în domeniul colectărilor. Nu este deloc surprinzător că în toate aceste cazuri abaterile de dreapta își dau mâna cu abateri cu caracter „stângist”. Documentele Congresului al XIX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice trebuie să înarmeze organizațiile noastre de partid în vederea intensificării luptei împotriva oricărei călcări și deformări a liniei partidului. Un rol hotărîtor trebuie să-l joace și în viața partidului nostru controlul executării sarcinilor și selecționarea cadrelor. Sunt la noi unele comitete regionale care au luat în decursul anului curent multe zeci de hotărîri. Dar efectul acestor hotărîri a fost slab, deoarece aceste comitete de partid n'au analizat suficient lucrurile, au elaborat hotărîri care nu cuprindeau toate aspectele problemei examinate, nu au studiat când și cum trebuie luată o hotărîre, și deosebi nu au avut grijă să controleze îndeplinirea propriilor lor hotărîri.

Hotărîtor nu este numărul de hotărîri, tovarăși, ci controlul asupra îndeplinirii hotărîrilor partidului, stricta respectare a hotărîrilor organelor conducătoare de partid, a hotărîrilor guvernului și a propriilor hotărîri!

Într'un număr de organizații regionale ale partidului nostru sunt în curs de pregătire conferințe de partid. La baza muncii de organizare a acestor conferințe trebuie pusă aplicarea consecventă a democrației interne de partid, trebuie stimulată *în fapt* autocritica și în deosebi critica de jos. Conferințele de partid și alte măsuri pe linia vieții interne a partidului trebuie să contribuie la creșterea inițiativei și a simțului de răspundere al organelor de partid — dela comitetul regional până la organizația de bază — a inițiativei și a simțului de răspundere al fiecărui membru de partid. Ele trebuie să contribuie la înlăturarea metodelor administrative, birocratice, în munca de partid, la întărirea muncii politice de masă a activității de organizare și mobilizare politică a oamenilor muncii, a activității de ridicare a nivelului ideologic al membrilor de partid.

În prezent în numeroase organizații de partid are loc primirea de noi candidați de partid. Să ne călăuzim și în această privință de expe-

riența istorică a partidului lui Lenin și Stalin. *Nu avem nevoie de goana după număr.* Trebuie pus accentul pe calitate, pe compoziția sanatoasă a partidului, pe intrarea în rândurile partidului a miilor de oameni ai muncii verificați în muncă, care și-au arătat prin fapte devotamentul față de partid, față de statul democrat-popular.

Nu încapă îndoială că pe măsură ce cadrele noastre de partid vor aprofunda și își vor însuși uriașa experiență a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și experiența proprie a Partidului nostru, în aceeași măsură vom repurta noi și noi succese în întărirea partidului, în îmbunătățirea muncii organizatorice, a muncii politico-ideologice, a activității școlilor de partid și a presei de partid și vom face ca partidul nostru să-și îndeplinească cu cinste misiunea sa de forță conducătoare a construirii socialismului în Republica Populară Română, misiunea sa internaționalistă de forță conducătoare a uneia dintre „brigazile de șoc” ale mișcării revoluționare și muncitorești internaționale. (*Aplauze furtunoase.*)

IV

După cum am aratat, la baza lucrărilor Congresului și a documentelor elaborate de Congres a stat geniala lucrare a tovarășului Stalin „*Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S.*”.

Taria Partidului Comunist constă în aceea că planurile sale, care determină perspectivele și caile mersului înainte, se bazează pe cunoașterea legilor economice, pe știința construirii societății comuniste, elaborată de tovarășul Stalin.

În recenta lucrare a tovarășului Stalin „*Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S.*” sunt studiate legile producției sociale și al repartiției bunurilor materiale în societatea socialistă, sunt definite bazele științifice ale dezvoltării economiei socialiste, sunt indicate căile trecerii treptate de la socialism la comunism, căile lichidării contradicției dintre oraș și sat, dintre munca fizică și intelectuală, cât și ale lichidării deosebirilor esențiale dintre ele.

În această lucrare tovarășul Stalin a elaborat pentru prima oară geniala sa teză cu privire la principalele condiții prealabile în vederea trecerii spre comunism.

Tovarășul Stalin ne învață: „*Trebuie, în primul rând, să asigurăm temeinic... creșterea neîncetată a întregii producții sociale și cu precădere creșterea producției mijloacelor de producție...*”

Trebuie, în al doilea rând, ca prin treceri treptate, înșafuite în mod avantajos pentru colhozuri și, prin urmare, pentru întreaga societate, proprietatea colhoznică să fie ridicată la nivelul proprietății întregului popor, iar circulația mărfurilor să fie înlocuită, tot prin treceri treptate, cu sistemul schimbului de produse, pentru ca puterea centrală sau vreun alt centru social-economic să poată cuprinde totalitatea produselor producției sociale în interesul societății...

Trebuie, în al treilea rând, să ajungem la o asemenea creștere a nivelului cultural al societății care să asigure tuturor membrilor societății dezvoltarea multilaterală a aptitudinilor lor fizice și intelectuale, pentru

ca membrii societății să aibă posibilitatea de a căpăta o cultură îndestulătoare ca să devină militanți activi ai dezvoltării sociale, pentru ca ei să aibă posibilitatea să-și aleagă liber profesiunea și să nu fie ținuiți pe toată viața, în virtutea diviziunii existente a muncii, de o singură profesiune oarecare”¹.

Pentru realizarea acestui ultim scop, arată tovarășul Stalin, este necesar să se reducă ziua de muncă cel puțin până la 6 ore, iar apoi până la 5 ore, pentru ca membrii societății să aibă destul timp liber necesar obținerii unei culturi multilaterale. Trebuie apoi să se introducă învățământul politehnic general, pentru ca membrii societății să-și poată alege în mod liber profesiunea să se îmbunătățească condițiile de locuit și să se ridice salariul real al muncitorilor și funcționarilor cel puțin de 2 ori. Numai după îndeplinirea tuturor acestor condiții preliminare în ansamblul lor se va putea trece dela formula socialistă „dela fiecare după capacități, fiecăruia după muncă“, la formula comunistă „dela fiecare după capacități, fiecăruia după nevoi“.

În felul acesta, tovarășul Stalin trasează căile concrete de construire a societății comuniste, căile înfăptuirii visului de aur al omenirii — comunismul. Sub înțeleapta conducere a tovarășului Stalin, visul acesta este transformat în realitate în Uniunea Sovietică, deschizând o nouă eră în istoria omenirii. (*Aplauze prelungite.*)

Învățătura marxist-leninistă, lucrările tovarășului Stalin luminează pentru întreaga omenire căile de dezvoltare ale civilizației mondiale. În etapa actuală a istoriei este cu neputință să lupși și să construiești fără o profundă însușire a tot ceea ce a adus tovarășul Stalin în știința marxist-leninistă cu privire la legile și căile de dezvoltare socială.

Pentru partidele comuniste și muncitorești din țările de democrație populară este cu neputință să abordeze și să rezolve în mod just vreo problemă a construirii economiei socialiste fără o adâncă studiere a genialelor idei și teze noi cu care a îmbogățit tovarășul Stalin economia politică marxist-leninistă prin lucrarea sa „*Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S.*“

Cadrele noastre de partid, de stat și economice trebuie să depună eforturi neobosite, sistematice, pentru a-și însuși din plin, în toată profunzimea ei, învățătura tovarășului Stalin cu privire la astfel de probleme de bază ale economiei politice marxist-leniniste cum sunt: caracterul legilor economice în societatea socialistă, legea economică fundamentală a socialismului, legea dezvoltării planificate (proporționale) a economiei, legea concordanței obligatorii a caracterului forțelor de producție și a relațiilor de producție, producția de marfă și legea valorii în socialism etc. Cadrele noastre, cele care lucrează pe câmpul muncii ideologice, ca și cele ce muncesc pe câmpul conducerii practice a economiei, au în fața lor sarcina de a studia problemele aplicării învățăturilor tovarășului Stalin la condițiile concrete ale fazei de trecere dela capitalism la socialism în țara noastră.

Tovarășul Stalin — sublinia tovarășul Malenkov în raportul pre-

¹ I. Stalin, *Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S.* Editura pentru literatura politică, 1952, p. 73, 74, 75.

zentat la Congres — previne în mod stăruitor împotriva unei ușuratece luări înaintea și a trecerii la forme economice superioare, fara crearea preliminară a premizelor necesare pentru o asemenea trecere.

Această punere în gardă se adresează din plin unora dintre tovarășii noștri, care sunt nerăbdători să pornească pe drumul „colectivizării totale“, ale „deschiăturii“ etc., igerând linia clară a partidului nostru, hotărârile și directivele sale cu privire la necesitatea unei munci răbdătoare în vederea lămuririi masselor muncitoare și asigurării condițiilor materiale și organizatorice pentru crearea de noi gospodării colective sau întovărășiri agricole și treptata atragere a masselor largi ale țărănimii muncitoare pe făgașul agriculturii socialiste.

În lucrarea sa, tovarășul Stalin manifestă o deosebită grija pentru ridicarea nivelului ideologic al cadrelor comuniste din întreaga lume. Vorbind despre manualul de economie politică, care este în pregătire în Uniunea Sovietică, tovarășul Stalin subliniază că el este necesar nu numai pentru tineretul sovietic; el este deosebit de necesar comuniștilor din toate țările și oamenilor care simpatizează cu comuniștii, care vor să știe cum s'au smuls oamenii sovietici din robia capitalistă, cum au transformat economia țării în spiritul socialismului, cum a fost obținută prietenia cu țărănimea și a fost transformată Țara Sovietică într-o țară bogată și puternică.

„*Avem, prin urmare, nevoie — scrie tovarășul Stalin — de un manual care să poată sluji drept carte de căpătâi pentru tineretul revoluționar nu numai din interiorul țării, ci și de peste hotare... Dealtfel, dat fiind nivelul insuficient de dezvoltare marxistă a majorității partidelor comuniste din țările străine, un asemenea manual ar putea să aducă un mare folos și cadrelor comuniste netinere din aceste țări*“¹.

Acest minunat apel stalinist la învățătură trebuie urmat de toate cadrele partidului nostru.

În țara noastră s'au editat în sute de mii de exemplare lucrarea tovarășului Stalin „*Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S.*“, cuvântarea tovarășului Stalin la Congres, raportul prezentat de tovarășul Malencov și alte materiale ale Congresului. Comitetul Central al Partidului a adoptat recent un plan de intensificare a muncii ideologice, având la bază studiarea lucrării tovarășului Stalin și a materialelor Congresului.

Combătând orice tendință de subapreciere a muncii ideologice, și îndeosebi a muncii individuale a comuniștilor pentru lărgirea cunoștințelor lor în domeniul marxism-leninismului, să nu ne cruțăm eforturile pentru a ne însuși comoara de învățătură cuprinsă în geniala lucrare a tovarășului Stalin și în documentele Congresului al XIX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

Tovarăși și tovarășe,

Partidul nostru este angajat în momentul de față într-o largă și serioasă acțiune politică — acțiunea de pregătire a alegerilor pentru

¹ I. Stalin, Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S. Editura pentru literatură politică, 1952, p. 50—51.

Marea Adunare Națională, primele alegeri care au loc pe baza noii Constituții a Republicii Populare Române. Noua Constituție consacră realizările mărețe obținute de poporul muncitor român, sub conducerea partidului, în opera de făurire a regimului de democrație populară și de construire a socialismului, de asigurare a celor mai largi drepturi și libertăți democratice cum n'a cunoscut poporul nostru muncitor în întreaga sa istorie. Economia țării noastre a pășit pe drumul dezvoltării și înfloririi. Recentul comunicat cu privire la rezultatul îndeplinirii planului pe trimestrul al III-lea al anului în curs este o nouă și grăitoare dovadă a faptului că am asigurat economiei naționale o continuă dezvoltare pe linie ascendentă, fără crize și fără șomaj, că în țara noastră, înapoiată în trecut, se dezvoltă în ritm rapid ramurile hotărâtoare ale industriei, se produc noi și noi genuri de mașini și mașini-unelte; că, în ciuda dificultăților pe care le mai avem, nivelul de viață material și cultural al populației crește, aprovizionarea populației se îmbunătățește treptat, învățământul și cultura au devenit un bun al întregului popor.

Căror fapte le datorăm toate aceste succese? Le datorăm politicii juste a partidului nostru, călăuzit de învățătura marxist-leninistă și de experiența istorică a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Le datorăm ajutorului frățesc pe care ni-l dau în toate domeniile vieții noastre de stat și economice, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, Statul Sovietic socialist, le datorăm grijii părintești pe care o manifestă la fiecare pas pentru interesele și nevoile poporului nostru marele Stalin. *(Aplauze furtunoase timp de minute în șir.)*

Le datorăm avântului și abnegației în muncă, de care dă dovadă minunatul popor român, minunata noastră clasă muncitoare, țărănimea noastră muncitoare, intelectualitatea legată de popor. *(Aplauze prelungite.)*

Cu toate succesele mari pe care le-am dobândit, există încă lipsuri și slăbiciuni care trebuie înlăturate. Îndatorirea noastră, ca și a oricărui partid marxist-leninist, este de a recunoaște curajos greșelile atunci când se comit, de a analiza adânc cauzele lor, spre a putea elabora astfel măsurile necesare pentru înlăturarea greșelilor și a mobiliza masele de oameni ai muncii pentru îndreptarea lucrurilor.

Prezentându-se în fața oamenilor muncii, comuniștii își vor lua angajamentul să lupte cu aceeași dârzenie pentru întărirea și înflorirea Republicii Populare Române, pentru fericirea poporului muncitor. Partidul nostru și celelalte organizații ale oamenilor muncii din Frontul Democrației Populare vor chema poporul muncitor să muncească cu un avânt crescând pentru construirea socialismului, pentru întărirea patriei, pentru asigurarea bunei stări a celor ce muncesc, pentru întărirea, prin succesele noastre, a frontului mondial al luptei pentru pace.

Noi vom chema oamenii muncii să-și sporească vigilența împotriva dușmanilor fericirii poporului dinauntru țării, împotriva sugrumătorilor libertății popoarelor, dușmani ai independenței și libertății poporului nostru, ațâțătorii criminali ai unui nou război — imperialiștii americani și englezi — și a haitei de slugi nemernice ale imperialismului, dela social-democrații de dreapta până la titoiști. Noi vom munci pentru întâ-

rirea și mai mare a sentimentelor de dragoste fierbințe și recunoștința pe care le nutresc cele mai largi mase ale poporului nostru pentru Uniunea Sovietică, pentru tovarășul Stalin.

Tovarăși și tovarășe,

În munca sa partidul nostru și oamenii muncii din patria noastră sunt însuflețiți de pilda luminoasă a poporului sovietic, de grandioasele sale victorii, de perspectivele nemărginite pe care el le deschide omenirii. Împreună cu noi, popoarele celorlalte țări de democrație populară, marele popor chinez, poporul Republicii Democratice Germane, popoarele țărilor capitaliste, popoarele care mai gem sub jug colonial, toți cei ce doresc fericirea pentru ei și pentru copiii lor au ochii ațintiți cu nemărginită încredere spre Uniunea Sovietică, spre Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, spre marele său conducător, tovarășul Stalin.

„Pentru noi — a spus în cuvântarea sa la Congres tovarășul Stalin — este deosebit de prețioasă această încredere, care înseamnă hotărîrea de a sprijini partidul nostru în lupta sa pentru un viitor luminos al popoarelor, în lupta sa împotriva războiului, în lupta sa pentru menținerea păcii”¹.

Istoria a încredințat Partidului Comunist al Uniunii Sovietice un rol de cinste, rolul de far călăuzitor al mișcării comuniste mondiale, rolul de primă și cea mai puternică brigadă de șoc, de brigada de șoc conducătoare a mișcării revoluționare internaționale. Partidul lui Lenin și Stalin a îndreptățit din plin speranțele omenirii muncitoare și a îndeplinit cu cinste misiunea sa. Popoarele lumii știu că partidul lui Lenin și Stalin își va îndeplini și pe viitor până la capăt misiunea sa istorică. (Aplauze furtunoase.)

Să trimitem de aci un înflăcărat salut frățesc Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, Comitetului său Central, genialului conducător al popoarelor, stegarul luptei pentru pace, democrație și socialism, tovarășul Stalin. (Aplauze, urale puternice care nu conțin timp îndelungat.)

Trăiască pacea între popoare!

Jos ațâțătorii la război!

Trăiască gloriosul Partid Comunist al Uniunii Sovietice, partidul lui Lenin și Stalin!

Trăiască genialul învățător al oamenilor muncii din întreaga lume, care luminează prin geniul său drumul omenirii spre un viitor însoțit — marele STALIN! (Adunarea se ridică în picioare și își manifestă prin aplauze furtunoase, ovații și urale, care nu conțin timp îndelungat, dragostea înflăcărată pentru Uniunea Sovietică, pentru gloriosul P.C.U.S. și pentru marele Stalin.)

¹ I. Stalin, Cuvântare rostită la Congresul al XIX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Editura pentru literatură politică, 1952, p. 3.

DESPRE NICOLAE BĂLCESCU ȘI CERCURILE REVOLUȚIONAR-DEMOCRATICE DIN RUSIA

DE

GH. HAUPT

ASPIRANT LA UNIVERSITATEA DIN LENINGRAD

În cursul veacurilor, poporul din Țările Române, subjugate de imperiul otoman, a văzut în Rusia forța cu ajutorul căreia își va cuceri libertatea. Această credință se baza, în primul rând, pe multilateralele legături politico-economice și culturale, care își aveau începutul în vremurile cele mai vechi, și pe ajutorul pe care marele vecin ni l-a dat în vremuri grele și sumbre.

Paralel cu trupele rusești care au pășit pe pământul Moldovei și al Țării Românești, pentru a-i alunga pe asupritori, au venit la noi cărți și tipografii, sculptori și pictori, care au adus cu ei un neprețuit ajutor cultural și moral din partea marelui popor rus.

Ceea ce caracterizează gândirea social-politică a Moldo-Valahiei din secolul al XVII-lea și al XVIII-lea și dela începutul secolului al XIX-lea, este faptul că gânditorii și oamenii progresiști din această perioadă au legat de Rusia soarta țărilor lor, dezvoltarea lor viitoare, fiind convinși că eliberarea de sub jugul străin se va face cu ajutorul Rusiei.

Pline de optimism răsunau versurile învățatului Dosoftei dela sfârșitul secolului al XVII-lea: „*Dela Moscova răsare lucoare*”.

După câțiva ani, în 1700, mitropolitul Teodosie din București spunea într-o scrisoare: „Scăparea și ajutorul împotriva Turcilor și a catolicilor (adică a Austriacilor — *Nota Autorului*) poate veni numai dela Moscova”.

Aceste rânduri au fost scrise în perioada în care Rusia lui Petru se afirma ca o mare putere.

Învățatul Dimitrie Cantemir a legat soarta țării de Rusia. În concepțiile sale social-politice își găsesc oglindirea, atât ideile și speranțele premergătorilor săi, cât și dezvoltarea impetuoasă din perioada lui Petru. În timpul cât a trăit în Rusia la curtea lui Petru, D. Cantemir a încercat să fundamenteze teoretic speranțele și dorințele Moldovenilor și ale Muntenilor, care vedeau în Rusia pe eliberatoarea lor. Ceea ce caracterizează concepțiile și activitatea sa a fost „credința către stat

și împărat“, adică față de Rusia și față de Petru, după cum a observat la timpul său iluministul rus N. Novicov¹.

În 1714, D. Cantemir i-a prezentat lui Petru tratatul „Cercetare asupra naturii monarhiei“², în care el dovedea caracterul natural al înfloririi și al dezvoltării imperiului nordic, și-și exprima credința profundă că dezvoltarea viitoare a omenirii în general, și a popoarelor asuprite de Turci, în special, este legată de Rusia, în fruntea căreia stă Petru, care, prin reformele sale, a creat un imperiu puternic și înaintat³. În acest imperiu, condus de Petru, care a fost „un om cu adevărat mare“⁴, după cum îl apreciază Engels, D. Cantemir a văzut un sprijin puternic pentru poporul nostru.

Evenimentele din secolul al XVIII-lea și al XIX-lea au dovedit că D. Cantemir avusese dreptate. Eliberarea Moldovei și a Țării Românești se datorează în mare măsură războaielor Rusiei împotriva Turcilor.

În cursul acestor războaie, poporul de jos, masele largi țărănești au văzut în soldatul rus pe eliberatorul lor, concepție care și-a găsit oglindirea și în cântecele populare. În aceste războaie, s'a întărit prietenia frățească de arme dintre ostașii ruși și români. Rusia a dat un mare ajutor la organizarea regimentelor de voluntari moldoveni și munteni, care au luptat sub comanda lui Suvorov, a lui Bagration și a lui Cutuzov. Eroul național român Tudor Vladimirescu, în 1811 locotenent în armata rusă și comandant a 6000 de panduri, a fost decorat pentru vitejia sa.

Opinia publică românească a urmărit cu emoție lupta poporului rus împotriva invaziei lui Napoleon. Unități de panduri s'au retras în Rusia, împreună cu armata lui Cutuzov, pentru a participa la lupta împotriva lui Napoleon. Proclamațiile, care îndemneau la apărarea Rusiei, au fost traduse în limba română. Numeroase broșuri, stampe și hărți au popularizat victoria armatei ruse asupra cotropitorilor străini. Toate acestea arată că poporul român a văzut în Rusia pe eliberatoarea sa, pe salvatoarea sa de sub jugul străin. Aceste speranțe s'au realizat în cursul secolului al XIX-lea, în urma victoriei armatelor rusești, la care au participat și trupele române. Sângele vărsat de soldații ruși pentru eliberarea poporului român de sub jugul otoman a întărit temelii prieteniei nesdruncinate a poporului nostru cu marele popor rus.

Dar trebuie să subliniem că oamenii de frunte ai României, și în primul rând Nicolae Bălcescu, nu au legat și nu au putut să lege soarta țării de autocrația țaristă. Țarismul a fost un bastion al reacțiunii europene și „Jandarmul Europei“ cum îl numeau clasicii marxismului.

Faptul că fruntașii mișcării revoluționare române din anii 1840—1850, în frunte cu N. Bălcescu, au înfierat și au urit autocrația țaristă ne arată maturitatea lor. Această poziție îi apropia ideologic de oamenii înaintați din Rusia aceluși timp, care, prin Radîșcev, prin decem-

¹ Nicolai Novicov, *Experiența dicționarului istoric asupra scriitorilor ruși*. 1772, p. 76—81.

² Manuscrisul se păstrează în așa numita bibliotecă a lui Petru, în secția de manuscrise a Bibliotecii Academiei de Științe a U.R.S.S. din Leningrad.

³ Vezi articolul din „Studii“ Nr. 1, 1951, p. 210—218.

⁴ K. Marx și F. Engels, *Opere*, v. IX, partea I-a, p. 246.

brîști, Herzen și Belinschi, ridicaseră steagul luptei împotriva autocrației țariste.

Prima generație de revoluționari ruși — decembriștii — au urmarit cu multa atenție și simpatie lupta popoarelor asuprite din Balcani, deci și a Moldovenilor și a Muntenilor. Când, în Ianuarie 1821, țaranii români s'au răscolat, sub conducerea lui Tudor Vladimirescu, decembriștii au urmarit cu multă simpatie și atenție această luptă. Din ordinul generalului P. D. Kiseleff, locotenent-colonelul Pestel a plecat de trei ori în Moldova, la începutul anului 1821 (Martie—Aprilie), pentru a cerceta mișcarea eteriștilor și pentru a strânge informații despre răscoala din Moldova. Din rapoartele lui Pestel, se vede nu numai simpatia față de această luptă, dar și tendința de a-i ajuta pe răsculați, dorința de a le asigura posibilitatea sa fugă în Rusia în caz de necesitate și să găsească acolo un adăpost¹.

Dar decembriștii n'au știut sa analizeze just evenimentele din Moldo-Valahia. Având legături organizatorice cu Eteria și o atitudine plină de entuziasm pentru mișcarea de eliberare a Grecilor, ei înclinau să considere răscoala lui Tudor Vladimirescu drept o parte organică a mișcării eteriste. Ei nu au știut să vadă elementul ei esențial: lupta țăranilor români împotriva jugului social și național.

În Martie 1821, Pușchin scria plin de entuziasm, din Chișinău, unuia dintre prietenii sai, Davidov: „Îți aduc la cunoștință întâmplări care vor avea urmări importante, nu numai pentru țara noastră, dar și pentru toată Europa. Grecia s'a răscolat și și-a proclamat independența. Teodor Vladimirescu, care a servit cândva în armata defunctului prinț Ipsilante, a ieșit, în Februarie anul curent, din București, împreună cu o ceată mică de arнауți înarmați și a declarat că Grecii nu mai pot suporta asupririle și jafurile șefilor turci, că ei au hotărît să se elibereze de sub jugul nelegiuit, că ei nu vor să platească decât dările impuse de guvern. Aceasta proclamație a alarmat toată Moldova. Prințul Sutoz și consulul rus au încercat zadarnic să împiedece lărgirea răscoalei — pandurii și arнауții fugeau de pretutindeni la curajosul Vladimirescu, și în câteva zile el s'a aflat în fruntea unei armate de 7000 de oameni”².

Oamenii progresiști din Rusia au vrut sa-i ajute cu arma în mână pe răsculați. După parerea profesorului Bazanov³, generalul decembrist

¹ Unul din memoriile lui Pestel adresate lui P. D. Kiseleff a fost publicat de A. P. Zabolotchi-Desiatovschi, Contele P. D. Kiseleff și epoca sa, v. IV, (publicat în Hurmuzachi, Documente v. IV, supl. I, p. 314—318).

Credem ca este neintemeiata ipoteza Prof. S. Știrbu cu privire la faptul ca misiunea lui Pestel nu a fost oficial primita dela P. D. Kiseleff, ci ar fi fost întreprinsa din inițiativa decembriștilor. Aceasta ipoteza este contrazisă de fapte. P. D. Kiseleff, raportând lui Alexandru I evenimentele din Moldova, arata ca ele sunt extrase din notele locotenent-colonelului Pestel. Acest raport a parut foarte limpede chiar imparatului (N. Pavlov-Silvanschi, Decembristul Pestel în fața Justiției penale, p. 171—173). Tot în această lucrare, a fost publicat memoriul lui Pestel asupra acestei misiuni, adresat comandantului Wittgenstein (p. 173—174).

² Se crede ca scrisoarea lui Pușchin a fost scrisa lui S. D. Davidov și nu lui Raevschi, așa cum s'a aratat în traducerile românești. Vezi A. S. Pușchin, Opere complete, Ed. Acad. de Științe a U.R.S.S., M.-L., 1949, v. X, p. 22.

³ V. Bazanov, Decembriștii la Chișinău (I. F. Orlov și V. F. Raevschi). Chișinău, 1951, p. 53.

M. F. Orlov, a cărui divizie staționa la frontiera cu România, se pregătea să participe la eliberarea Greciei de sub jugul turcesc. Dar, în primavara anului 1821, decembriștii nu au putut să exercite o influență serioasă asupra mișcării lui T. Vladimirescu. „Ei erau foarte departe de popor“.— scrie V. I. Lenin¹. Chiar în Rusia, era foarte îngust cercul de oameni, care s'au resimțit de pe urma influenței lor revoluționare înainte de manifestarea din piața senatului (XII, 1825).

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, ideile eliberatoare ruse pătrund în Țara Românească și în Moldova prin răspândirea literaturii progresiste ruse și, în primul rând, a operei lui Pușchin. Primii traducători ai poeziilor lui Pușchin, poetul Al. Donici și C. Negruzzi, l-au cunoscut personal pe marele poet rus, iar opera lor poartă amprenta clară a influenței sale.

Dar numarul Românilor care știau că înafară de Rusia „lui Muraviev care spânzura, există și Muraviev-i care sunt spânzurați“² era mic, extrem de mic. Revoluția din 1848 și, mai ales, evenimentele din perioada următoare au făcut ca Europa, deci și Moldova și Țara Românească, să cunoască existența Rusiei progresiste și revoluționare, care lupta împotriva autocrației, dându-le posibilitatea să se convingă ca împotriva țarismului se ridică poporul rus care, cu tot jugul îngrozitor care-l apăsa, nu a cedat în fața tiraniei. Cel care a deschis ochii Europei, arătându-i că există două Rusii, a fost Herzen. El a venit la Paris în 1847 și a rămas toată viața în emigrație, pentru a putea servi poporul rus și pentru a lupta pentru eliberarea lui. Dar, la Paris, el a putut să se convingă, în cele câteva luni ale revoluției din 1848, ce este democrația burgheză.

Herzen și-a întors fața cu desgust dela purtătorii liberalismului burghez care au înecat în sânge revoluția muncitorilor din Iunie 1848. El a suferit profund din cauza înfrângerii poporului. Dar, deoarece el nu a înțeles caracterul revoluției din 1848, deoarece nu a văzut rolul istoric al clasei muncitoare, el a căzut pradă, pentru un timp, disperării și unui pesimism profund. „Falimentul spiritual al lui Herzen, scepticismul și pesimismul lui profund de după anul 1848 a fost falimentul *iluțiilor burgheze* în privința socialismului“, scrie Lenin³. Dar, de parte de a sdruncina credința sa în viitorul poporului rus, evenimentele din 1848 dimpotrivă au întărit-o. În același timp, Herzen și-a dat seama că Europa are idei pline de ignoranță despre Rusia și despre poporul rus. Drept urmare, Herzen a ajuns la concluzia: „Intr'adevar este timpul să facem Europa să cunoască Rusia. Europa nu o cunoaște; ea cunoaște guvernul nostru, fațada noastră, și nimic mai mult. ...Acum vor cunoaște mai bine poporul“⁴.

Dela Herzen, prin operele lui și dela el personal, emigranții revoluționari români între care și N. Bălcescu au aflat că există două Rusii.

¹ V. I. Lenin, În memoria lui Herzen, Opere, v. XVIII, p. 14.

² A. I. Herzen, Opere, p. 459.

³ V. I. Lenin, Opere, v. XVIII, p. 10.

⁴ A. I. Herzen, Colecție de opere, v. V. p. 390. După cum scrie un contemporan și prieten de al lui, Herzen „a început cu curaj sa faca Rusia cunoscută strainilor, pe care o cunoșteau atât de puțin“. Fragmente din amintirile lui M. C. Reichel și scrisorile lui Herzen adresate ei. Moscova, 1909, p. 119.

Articolele și broșurile lui Herzen, scrise în franceză și în germană, au fost larg răspândite în Europa, iar schița sa „De pe celalalt mal” a atras atenția tuturor cititorilor progresiști din Europa. După aceste lucrări, conducătorii revoluției din 1848 din Țara Românească au înțeles multe fenomene, pe care, înainte, nu le putuseră explica. Ei au băgat de seamă că, chiar în armata țaristă, care venise să înăbușe revoluția dela 1848, erau larg răspândite ideile rezistenței față de autocrație. Un contemporan își amintește că, în 1848, „la București, mulți dintre ofițerii și chiar dintre căpitani (ai armatei ruse — *Nota autorului*) au conspirat cu unii dintre prizonierii români, transmitându-le scrisori și asigurându-i că, în caz că ungurii vor fi într'adevăr puternici și vor rezista câțeva vreme, o bună parte a armatei va trece în tabăra ungarilor”. Același contemporan scrie: „Mulți dintre români au mai văzut cum plângeau soldații ruși atunci când au fost aduși să lupte împotriva ungarilor”¹. Oamenii progresiști români au înțeles cât de mare era cercul Rușilor care erau de partea revoluției române și ungare, împotriva autocrației țariste².

Pe când se afla în emigrație, Herzen a întreținut legături de prietenie cu mulți dintre conducătorii mișcării revoluționare din diverse țări, siliți să-și părăsească patria în urma înfrângerii revoluției, și, încă în 1849, casa sa a devenit unul dintre centrele emigranților revoluționari. Pe Herzen, care s'a bucurat de simpatia generală a oamenilor progresiști din timpul său, l-au cunoscut la Paris și emigranții români după 1848. O scurtă analiză a acestui fapt este necesară, cu atât mai mult, cu cât ne aduce mai aproape la desvăluirea importanței probleme a legăturilor dintre Bălcescu și cercurile revoluționare ruse.

Nu aflăm decât foarte puțin despre relațiile lui A. I. Herzen cu emigranții români, din corespondența și din operele sale. Numai în opera sa „Biloe i dumi”³, el amintește numele liberalului D. Brătianu (ulterior reacționar inveterat) și anume, în legătură cu activitatea „Comitetului democratic central al Europei”, în 1852. Dar Herzen nu l-a cunoscut numai pe D. Brătianu, ci și pe alți conducători și participanți ai revoluției din 1848. Astfel, în 1870, organul conservatorilor „Pressa”, care ducea o campanie împotriva fruntașului burghez român C. A. Ro-

¹ C. A. Rosetti, Rusia, 1852, în Scrierile lui C. A. Rosetti, v. I, 1887, p. 70—85.

² Remarcăm că și Bacunin urmărea cu atenție și simpatie evenimentele revoluționare din Valahia, în parte datorită faptului că ele intrau în planurile sale panslaviste. În Mai 1849, când a fost arestat la Dresda, i-a fost luat manuscrisul „Ras-coala valahilor și intervenția Rusiei”, scrisă în limba franceză în Februarie-Martie 1849 (Materialele pentru biografia lui Bacunin. Ed. de Stat, M.-P., 1923, v. I, p. 22—25 și de asemenea, M. A. Bacunin, colecția de opere și scrisori... 1935, p. 379—381). Sunt indicații precum că și la mijlocul lui Iulie 1848, Bacunin ar fi scris un oarecare articol cu privire la Valahia (... p. 542—543). În depozitiile sale, Bacunin, printre cunoștințele sale dela Dresda, numește și pe Vasile Ghica din Valahia. V. Ghica este înfățișat în raporturile poliției ca un opoziționist, ca un cap înfierbântat, ca un om bogat. În August 1848, el se găsea la Viena de unde pleacă după revoluția din Octombrie. La Dresda, el făcea parte din cercul democraților, și îl cunoștea pe Bacunin. După ce au început turburările din Dresda, el a plecat prin München în Elveția și apoi la Marsilia (Informațiile Comendurii orașului Viena din 19 Iulie 1849). M. A. Bacunin, Opere și scrisori alese, Moscova, 1935, v. IV, p. 527 (Adnotări).

³ A. I. Herzen, Colecția de Opere, v. V, p. 15, 281, 287.

setti, l-a învinuit pe acesta de o conspirație republicană și a citat următorul fragment din articolul unui oarecare Gustav Rasch, publicat în ziarul „Der Hausfreund” din Berlin (Nr. 10, Ianuarie 1870): „La câteva zile după sosirea mea la București m'am dus la Rosetti, pe care-l cunoscusem la Paris, în casa lui A. I. Herzen, pe vremea când eram amândoi în emigrație în Franța. Rosetti și-a primit educația de conspirator și agitator la școala superioară a Parisului”¹. Desigur, aceste din urmă cuvinte sunt oarecum exagerate. Rosetti era departe de a fi revoluționar. Dar pentru noi este important faptul că el l-a cunoscut pe Herzen, lucru confirmat de același G. Rasch², care-l cunoscuse pe Herzen din 1848³. În articolul său „Alex. Herzen”, scris pentru „Neue freie Presse”, cu prilejul morții lui Herzen⁴, Rasch vorbește cu simpatie despre el și despre ajutorul pe care Herzen l-a dat emigranților revoluționari din Paris, în 1849. „Casa lui a fost locul de adunare al ostracizaților de cele mai diferite naționalități: aici se întâlneau Nemți și Italieni, Polonezi și Români, Unguri și Sârbi; în fiecare zi, în casa lui Herzen se punea masa cu 12 tacâmuri pentru emigranți... Fiecare dintre aceste persoane a fost primit cu căldura în casa lui Herzen”.

Enumerând câteva persoane, care au fost martore ale acestei atitudini față de emigranți în casa lui Herzen, G. Rasch amintește și despre „ministru român” Rosetti⁵.

Există și alte date care atestă legăturile dintre Rosetti și Herzen. Astfel, în Noembrie 1851, P. D. Kiseleff, ambasadorul Rusiei la Paris, comunica, într-o notă secretă, că Herzen își transmite broșurile revoluționare în Rusia prin intermediul emigranților români⁶. „Partidul slav mi-a făcut impresia de a fi mai descurajat (decât partidul lui Czartoriski — *Nota autorului*) și de a voi să acționeze asupra populației prin foi subversive. El a încercat să răspândească pamflete în principatele Moldovei și Valahiei, ca și în provinciile de Sud ale Imperiului” — arăta Kiseleff.

Și mai departe, el scrie: „Herzen și Golovin la Nisa, C. Zaleschi la Bruxelles, Rosetti, H. Rădulescu și Kisch la Londra sunt conducătorii acestui partid. Cartile patrund: 1) fie prin Königsberg, unde un oarecare Rausnitz servește ca intermediar al lui Zaleschi din Bruxelles, 2) fie prin București, unde un oarecare Paladi (conte) are legături cu Rosetti, autorul câtorva lucrări în limba română, în sfârșit, 3) prin Marsilia și Constantinopol”.

Dar între Herzen și Rosetti nu s-au stabilit legături mai strânse.

¹ „Pressa”, anul III, Nr. 17, 1870, p. 66.

² G. Rasch, scriitor democrat german a murit în anul 1878. „O plăcere deosebită mi-a produs G. Rasch” — scrie în anul 1877, Engels lui Liebknecht — în legătură cu faptul că Rasch a tipărit în Nr. 20 al revistei „Vorwärts” o declarație care arată că el s'a convins de corupția lui Karl Vogt în urma demascării acestuia de către Liebknecht. Arhiva lui Marx și Engels, Partizdat, Moscova, 1932, v. IV, p. 149.

³ A. I. Herzen, Opere, v. XXI, p. 559, Comentarii de M. Lemke.

⁴ „Neue freie Presse”, 1870, Nr. 1944, citat din A. I. Herzen, Opere, v. V, p. 269—270.

⁵ Ibidem.

⁶ Arhiva centrală istorică (Moscova).

Explicația acestui fapt nu trebuie căutată numai în faptul că, după scurt timp, Rosetti nu a mai avut nimic comun cu mișcarea revoluționară, dar în primul rând și în aceea că Herzen avea o atitudine foarte critică față de oamenii din jurul său. „El știa să vada mărginirea națională a unora, oportunismul și liberalismul altora, frazeologia goală și metodele de a arunca praf în ochii altora...”¹, trăsături pe care Herzen nu putea să nu le observe repede la Rosetti.

C. A. Rosetti, unul dintre conducătorii burgheziei liberale, care, după caracterizarea precisă a lui Bălcescu, „făcea agitație de dragul agitației”, nu a răspândit ideile lui Herzen.

Totuși, aceste relații personale cu Herzen l-au influențat fără îndoială pe Rosetti, și, în scurta perioadă cât a rămas în emigrație, au lăsat unele urme în anumite acțiuni ale sale. Astfel este probabil că, și sub influența acestei legături, el a scris, în 1852, la Paris, o carte despre Rusia, în care Rosetti demasca autocrația țaristă, arătându-și simpatia pentru asupritul popor rus².

Nicolae Bălcescu, cu toată atitudinea critică față de Rosetti, a avut legături strânse cu acesta și a putut prin el să facă cunoștință dacă nu personal cu Herzen, cel puțin cu operele și activitatea marelui revoluționar democrat rus.

Pe de altă parte, tineretul progresist român și emigranții români, în primul rând Bălcescu, care se aflau atunci la Paris, au putut să cunoască lucrările lui A. I. Herzen și au avut posibilitatea să facă legătură personală cu el și prin intermediul istoricului francez J. Michelet.

Tot prin intermediul lui Michelet, Herzen și cercurile revoluționare ruse au avut posibilitatea să facă cunoscută activitatea lui N. Bălcescu.

E cunoscut faptul că, între Michelet și emigranții români, s'a stabilit o legătură strânsă, putem spune chiar prietenească, încă din 1848³. Istoricul francez simpatiza, de pe poziții democratice, cu mișcarea de eliberare a unor țări asuprite, cum erau Polonia, Italia și România. Imediat după înfrângerea revoluției, Michelet a început să lucreze la „Legende democratice”, în care trebuiau să intre schițe din istoria mișcării de eliberare a acestor țări. Unii dintre emigranții români l-au ajutat la alegerea materialelor.

În cadrul acestei căutări de material, el a avut prilejul să-l cunoască, în 1851, pe Herzen. Michelet l-a simpatizat pe Herzen și a devenit prietenul și admiratorul sau. „...Atâta timp cât mai există în Europa asemenea oameni, nu aveam niciun motiv să fim disperați” — scria Michelet despre Herzen, în 1852⁴. Michelet a contribuit la răspândirea lucrărilor lui Herzen și a fost unul dintre adepții săi înfocați. El recomanda tuturor lucrările lui Herzen, și, deci, este natural să le fi recomandat și Românilor pe care-i cunoștea.

¹ F. Levin, Herzen și Europa. „Pravda” din 6 Aprilie 1937.

² Scrierile lui C. A. Rosetti, 1887, v. I, p. 1—140. Rosetti scrie că autocrația se sprijină în Rusia numai pe „subjugare, robie, ignoranța și teroare”, p. 125; ca epigraf la aceasta carte sunt citate cuvintele lui Pestel.

³ I. Breazu, Michelet și Români. Cluj, 1935

⁴ J. Michelet, Pologne à Russie Légende de Kosciuszko, 1852, p. 130. Citat după A. I. Herzen, Colecția de opere, v. VI, p. 675 (Adnotari).

Pe de altă parte, în cartea sa, apărută în 1854, care conținea schițe din mișcarea de eliberare a Italiei, a României, a Poloniei și a Rusiei¹, existau nu numai referiri la Iscandev (adică Herzen), dar se simțea și folosul criticii severe, pe care Herzen i-o făcuse lui Michelet încă în 1851². Trebuie subliniat că în această carte, Michelet îl amintește des și pe N. Bălcescu.

Pe vremea aceea, cartea lui Michelet a fost cunoscută atât de cititorii progresiști români, cât și de cei ruși. Ea a fost adusă în Rusia pe cale ilegală. În această carte Michelet vorbește despre Bălcescu cu multă considerație. „Bălcescu a fost un erudit de primul rang, și, totodata o minte practică, foarte dreaptă, foarte luminoasă“ — scrie Michelet. „El a fost un mare istoric al țării sale și, este înafară de orice îndoială, unul dintre conducătorii ei cei mai înțelepți. Nu cunosc până acum nimic mai bun în această temă (adică problema agrară — *Nota autorului*), nimic mai instructiv, decât această broșură, intitulată „Chestiunea economică în Principatele Dumărene“³.

În cartea sa, cunoscută de Herzen, Michelet a folosit larg această lucrare a lui Bălcescu.

Toate aceste fapte ne pot servi ca indicații pentru cercetarea mai adâncă în viitor, cu scopul de a lămuri problema legăturii dintre Bălcescu și Herzen. Pe de altă parte, dispunem și de alte date, mai graitoare decât cele de mai sus, care dau posibilitatea de a afirma ca în 1849—1850, Bălcescu a cunoscut lucrările lui Herzen și că ele i-au influențat eventual și activitatea lui revoluționară.

N. Bălcescu, conducătorul lagărului revoluționar democratic din Țara Românească, ura autocrația țaristă. În articolele și în scrisorile sale, el a demascat nu numai acest bastion al reacțiunii europene, dar și pe toți cei care se orientau spre el. Această poziție atesta maturitatea concepțiilor revoluționare ale lui Bălcescu. Dar trebuie să subliniem că Bălcescu nu a fost numai dușmanul autocrației ruse, dar și dușmanul tiraniei în general. El a demascat cu pasiune pe Napoleon al III-lea, l-a înfierat ca pe cel mai periculos dușman al libertății și i-a prevenit pe compatrioții săi să nu caute ajutor la acest tiran⁴.

Bălcescu a demascat pe Palmerstoni, pe Napoleoni, pe Romanovi, „tiranii popoarelor“, cum le spunea el. Credo-ul democratului revoluționar reiese din rândurile, pe care le îndreaptă împotriva liberalilor lași: „În zadar veți îngenunchia și vă veți ruga pe la porțile împăraților, pe la ușile miniștrilor lor. Ei nu vă vor da nimic, căci nici nu vor, nici nu pot. Fiți gata dar a o lua voi, fiindcă împărații, domnii și boierii pământului nu dau numai aceia ce le smulge popoarele“⁵.

Bălcescu era ferm convins că poporul român poate scăpa de asuprirea națională și socială numai luptând în alianță cu toate popoarele asuprite. Acestea erau idei utopice, pentru că numai proletariatul a fost

¹ Les Légendes démocratiques du Nord. Paris, 1854.

² A. I. Herzen, Poporul rus și socialismul. Scrisoare adresată lui Jules Michelet, Opere, v. VI, p. 433—462.

³ Les Légendes démocratiques... p. 305—306.

⁴ Vezi scrisoarea lui Bălcescu — I. Ghica, Amintiri din pribegie.

⁵ N. Bălcescu, Opere, v. I, partea a II-a, p. 107.

în stare să cucerească eliberarea de sub orice jug. Dar în condițiile istorice de atunci, Bălcescu nu putea să-și dea seama de acest lucru. Visurile sale spre o societate liberă de exploatare au fost expresia dragostei sale pentru popor, iar democratismul său revoluționar și-a găsit expresia în visul unei alianțe în luptă a popoarelor.

Bălcescu nu s'a mărginit numai să scrie despre această alianță și să o dorească, dar el a luptat cu abnegație pentru înfaptuirea ei, arătându-și în fapte atitudinea cinstită și devotată față de cauza revoluției. În acest scop, el a plecat, în 1848, în Ungaria, ultima fortareată a revoluției, pe de o parte, pentru a-i convinge pe acei Români din Transilvania, care erau grupați în jurul lui Avram Iancu, să nu lupte împotriva Ungurilor, ci împotriva dușmanului lor comun, imperiul habsburgic. Pe de altă parte, el căuta să influențeze pe Kossuth, care ducea o politica națională dăunătoare revoluției.

În concepțiile lui Bălcescu despre crearea unui comitet care să fie statul major de acțiune al popoarelor asuprite din Europa de Sud-Est, se disting net două perioade: prima este aceea dinaintea sosirii sale la Paris, în 1849. În această perioadă, el s'a străduit să creeze o alianță între Români, Unguri, Turci și „popoarele democratice slave”: Polonezii, Sârbii și Bulgarii. Ascuțișul acestei alianțe era îndreptat împotriva Rusiei țariste, care a intervenit împotriva revoluției ungare. Pe atunci, Bălcescu nu își dădea seama de existența Rusiei revoluționare, și era înclinat să identifice Rusia lui Nicolae I cu Rusia în general. O dovadă este scrisoarea sa din 29.XII.1848, când pe drumul din Ungaria spre Belgrad, el a luptat pentru o alianță cu popoarele slave cu scopul de a le smulge de sub influența Rusiei¹. Această poziție a lui Bălcescu nu trebuie să ne mire. El nu știa nimic sau prea puțin despre Rusia decembriștilor și a lui Herzen. El personal cunoștea numai doi Ruși, pe istoricii și filologii Grigorovici și Nadejdin, cu care făcuse cunoștință în timpul trecerii lor prin Țara Românească, în 1845². Dar, dela ei, el nu putea să afle nimic despre existența unei mișcări de eliberare în Rusia.

A doua perioadă începe în 1849, când, sosit la Paris, el s'a lovit, chiar din primele zile, de articolele lui Herzen din ziarul „Ecrits du peuple” și a auzit despre Herzen dela diverși emigranți străini și, desigur și dela Rosetti.

Aici la Paris, Bălcescu a depus toate eforturile pentru a crea Comitetul de acțiune al tuturor popoarelor dunărene și din Estul Europei. Înfiptuirea acestui Comitet a întâmpinat întâi tot felul de greutăți, create

¹ I. Ghica, Amintiri din pribegie (Scrisoarea din 29.XII.1848).

² V. I. Grigorovici, profesor al Universității din Cazan (1845—1876) a fost trimis în misiune în anul 1845 și a trăit 4 luni în Valahia. A vizitat orașele Târgoviște, Câmpulung, Curtea de Arges, Buzău și până la 15 mănăstiri unde se gaseau monumente slave. În timpul cât a stat în Valahia a apărut primul număr al revistei „Magazinul istoric pentru Dacia” unde s'a tipărit corespondența lui Ștefan cel Mare (publicată în Rusia de către Grigorovici, v. I, p. 277). Grigorovici învăța limba română și „acorda o mare atenție elementului slav” al limbii române. Vezi Scurtă notă asupra calătoriei magistrului dela Universitatea din Cazan — Grigorovici. Revista Ministerului Instrucțiunii — Iunie 1847, p. 27—40. Nadejdin în calatoria sa — în Note științifice ale Universității din Cazan, 1848.

de elementele liberale și de dreapta din rândurile emigranților români. În lipsa lui Balcescu, liberalii reușiseră să pună mâna pe conducerea emigrației române. Ei se temeau de revoluție, mai mult decât de orice și, desigur, că nici nu s'au gândit să întreprindă ceva pentru a strânge forțele în vederea luptei viitoare. Între timp, elementele progresiste cereau să se stabilească și să se întărească cât mai repede legăturile cu reprezentanții altor popoare. „Ce relații ați stabilit între noi și ceilalți emigranți?”¹, îl întreba cu insistență Cesar Bolliac pe conducătorul aripei de dreapta Eliade, în scrisoarea din 30.II.1849, scrisă într'un ton foarte critic la adresa conducerii emigranților. Pe vremea aceea, în urma unei lupte îndelungate a lui Bălcescu, conducerea de dreapta a emigrației române a fost înlăturată și s'a creat un nou Comitet pentru conducerea emigrației, din care a făcut parte și Bălcescu².

Bălcescu nu s'a mulțumit numai să stabilească legături strânse cu conducătorii diferitelor grupuri naționale de emigranți, dar a pus și bazele unei organizații revoluționare secrete a popoarelor din Estul Europei. Ceea ce este foarte important este faptul că în acest Comitet intra și un reprezentant al Rusiei.

În scrisoarea din 26.I.1850, Bălcescu îi comunică lui Ghica la Constantinopol: „Am constituit la Londra un Comitet, în care vor intra câte trei reprezentanți a 6 națiuni: Românii, Ungurii, Polonezii, Rușii, Boemienii și Moravii, Turcii, Slavii de Sud”³.

Sarcina Comitetului era realizarea mutuală a ajutorului și a solidarității reciproce în mișcarea acestor popoare, pentru a cuceri, pe cale revoluționară, o confederație liberă.

Bălcescu a subliniat caracterul secret al Comitetului.

„Ideea trebuie propagată, dar existența Comitetului și a membrilor săi trebuie să fie secretă”⁴. Acest caracter conspirativ explica faptul că, în afară de cele comunicate în această scrisoare, nu știm nimic despre activitatea acestui Comitet. După cum comunică Bălcescu, au intrat în acest Comitet: din partea Românilor, el; din partea Ungurilor: Klapka, Teleky, Pulskey; doi reprezentanți polonezi, și, în sfârșit din partea Rusiei, Golovin.

¹ Este foarte interesanta scrisoarea lui Bolliac în care se explica pe larg necesitatea unor mișcări revoluționare unite ale Românilor cu Ungurii. 20 Mai 1873 Trompeta Carpaților, an. XI, Nr. 1066 (Biblioteca Acad. R.P.R., P. III, 1500, v. IV). Acest număr al ziarului este dedicat aniversării nașterii scriitorului Cesar Bolliac.

² Ion Ghica, Amintiri din pribegie, p. 214.

³ Idem, p. 459.

În legătură cu aceasta trebuie să amintim tendința emigrației ungare din 1850—1851 de a întări colaborarea revoluționară cu Polonezii și Rușii. Spionul poliției austriece a comunicat în anul 1851 din Paris că, în ultimul timp, s'a observat o înclinație a emigrației ungare către revoluționarii polonezi și ruși. „Ei vor să ațâțe turburările din Rusia și să conspire împotriva țarului”. Tábori Kornel — Titkos rendőrségés Kamarilla: — Akták a bécsi titkos rendőrség levéltárából Budapest, 1921, p. 177.

Ambasadorul dela Viena, Meindorf, a comunicat la începutul anului 1851 că „...emigrația maghiară a hotărât, cu scopul de a continua propria sa cauză, să-și lege acțiunile cu propaganda revoluționară în general și cu Polonezii în special, pentru a exercita influență asupra populației slave din imperiul Turc”. Arhiva centrală istorică (Moscova, Fondul secțiunii I-a, expediție 84, 2.1 — 1851, p. 17).

⁴ I. Ghica, Idem, p. 461.

Cine a fost acest Golovin? În „Bîloe i dumî“, Herzen a caracterizat în mod strălucit această figură negativă și monstruoasă, care s'a dat drept revoluționar și emigrant politic rus, numindu-l „un Nozdrev și un Hlestacov autohton“.

La fel ca mulți dintre contemporanii săi de după 1850, Bălcescu a fost indus în eroare de cărțile, în fond slabe, ale lui Golovin, care erau îndreptate împotriva odiosului Nicolae I. Necunoscându-l în de aproape, Bălcescu a luat în serios declarațiile tipătoare ale lui Golovin despre „revoluționarismul“ sau, etc. În plus, în această perioadă, Golovin a reușit să-și creeze, deși numai temporar, o aureolă de revoluționar rus, iar în 1849 — 1851 lumea mai avea impresia că el întreține legături strânse cu A. I. Herzen ¹. Temeiul acestei păreri nu era numai faptul că ei s'au întâlnit de câteva ori și ca erau în corespondență, dar și în faptul ca, deși Herzen avea față de el o atitudine negativă, tocmai în acest an, numele său a figurat împreună cu numele lui Golovin, pe câteva apeluri. „Tot ce face el (adică Golovin — *Nota autorului*) lumea crede că s'a făcut din îndemnul său...“ — îi scria lui Herzen soția sa, în 1851 ².

Numai prin aceasta se explică faptul că Bălcescu l-a considerat pe I. G. Golovin drept un reprezentant al mișcării revoluționare ruse și a stabilit cu el un contact strâns. Golovin a căpătat chiar însaroinarea de a scoate un ziar în limba franceză, pentru a răspândi ideile comitetului secret ³. Din acest ziar nu s'a ales nimic ⁴.

După toate probabilitățile, Comitetul nu a început să funcționeze și legătura dintre Bălcescu și Golovin a slăbit. Astfel se explică faptul că, începând din vara anului 1850, democratul revoluționar român nu mai amintește de aceste relații în corespondența sa.

Este greu să răspundem la întrebarea, dacă Golovin i-a vorbit lui Herzen despre existența Comitetului și dacă a încercat să-l atragă la activitatea acestuia ⁵. Din corespondența lui Herzen, nu putem extrage informații.

Dar este un fapt incontestabil interesul profund pe care opinia publică progresistă din România, în fruntea căreia se găsea Bălcescu, l-a manifestat pentru Rusia revoluționară, după 1848. Oamenii progresiști din România, în fruntea Bălcescu, nu au aflat numai despre existența celor două Rusii, din lucrările lui Herzen care erau larg răspândite în Europa, dar au început chiar să caute în rândurile demorațiilor revoluționari ruși un aliat în lupta împotriva tiranilor, pentru libertatea poporului român. Cu timpul, acest interes al opiniei publice

¹ Arhiva Roșie, 1937, v. II, p. 211.

² A. I. Herzen, Opere, v. VI, p. 43.

³ I. Ghica, Amintiri din pribegie, p. 461.

⁴ În Octombrie 1850, Golovin împreună cu G. Motie a înființat la Nisa „O revistă pentru un sezon“. Vezi, Memoriile lui Ivan Golovin, Leipzig, 1859, p. 131. Aceasta însă nu putea fi revista pe care o dorea Bălcescu, ceea ce se poate vedea din caracterul și conținutul acestui jurnal.

⁵ La 26 Martie, 1850, Bălcescu a anunțat în scrisoarea sa: „cunoștințele mele din Londra au plecat cu treaba în Elveția“ (I. Ghica, p. 507). Se crede ca ar fi vorba de Golovin, care a petrecut iarna anului 1849—1850 la Londra, primavara la Geneva, iar în August, a trecut prin Turcia și Nisa. Aici el l-a întâlnit pe Herzen (Trecutul, cartea a V-a, 1907, p. 283). Herzen a venit de asemenea la Geneva la Reichel (Vezi Amintirile lui M. K. Reichel, p. 67).

progresiste din România crește mereu. Colaborarea cu mișcarea revoluționară rusă se întărește tot mai mult în cursul deceniilor care urmează.

Trebue menționat că numele și ideile lui Nicolae Bălcescu devin bine cunoscute curcilor democratice ruse, în perioada ascuțirii luptei poporului român pentru unirea Moldovei și Țării Românești. Aceasta se datorește, revistei „Sovremennic” condusă de Cernișevski, revista, care, cum este știut, a militat în favoarea unirii. În paginile revistei „Studii”¹ s'a vorbit despre un studiu intitulat „Principatele dunarene Moldova și Valahia” publicat în numerele din Februarie și Iulie 1858 ale revistei „Sovremennic”, arătându-se că acest articol a contribuit foarte mult atât la apărarea drepturilor poporului român, cât și la opera de cunoaștere a României în Rusia. Trebuie menționat faptul important că studiul din „Sovremennic” expune ideile lui Nicolae Bălcescu. Acest studiu amintește și de numele marelui revoluționar democrat român N. Bălcescu.

Ideea fundamentală a articolului din „Sovremennic” este realizarea de jos a unirii, pe calea democratică în interesul poporului. Atât prin conținutul lui, cât și prin felul cum pune problema, articolul din „Sovremennic” era în opoziție radicală, atât cu concepțiile presei oficiale din Rusia, cât și din Apusul Europei.

Era foarte greu să scrii un asemenea articol în condițiile de atunci ale Rusiei țariste, fără să mai vorbim despre condițiile aspre ale cenzurii, care sileau revistele revoluționar-democrate să recurgă la limbajul lui Esop².

O altă dificultate importantă a constituit-o faptul că revista a fost silită să desvalue adevăratul conținut al revendicărilor de unire emise, nu de *liberalii* români, ci de *poporul* român, pe baza unor materiale extrem de sărăcicioase, de care putea să dispună cercetatorul rus al istoriei și al situației sociale din România. Aceste materiale se reduceau la câteva însemnări ale unor călători care vizitasera Moldova și Țara Românească la sfârșitul secolului al XIX-lea. Dar această literatură oferea puțin material despre problema agrară și arăta prea puțin situația reală a claselor și lupta maselor țărănești. Pe de altă parte, chiar în literatura istorică a României, aceste probleme au început să fie tratate abia între anii 1840 — 1850, fenomen legat, în primul rând, de activitatea democratului revoluționar N. Bălcescu³.

Dar lucrările scrise în limba franceză de emigranții români cu privire la problemele sociale după 1848, nu puteau pătrunde în Rusia,

¹ „Studii”, 1949, Nr. 4.

² Numai în anul 1858, cenzura a șters din „Contemporanul”, 45 pagini tipărite. Vezi V. Evgheniev — Maximov, Studii asupra istoriei jurnalisticii socialiste din Rusia secolului al XIX-lea, Leningrad, 1927, p. 111.

³ N. Bălcescu arată într-o serie de lucrări ale sale că „...istoria nu trebuie să ne facă cunoscute numai anumite personaje privilegiate, ci trebuie să înfățișeze poporul român cu instituțiile sociale, ideile, sentimentele și obiceiurile sale în decursul secolelor”. N. Bălcescu, Opere, v. I, partea I-a, p. 107. În anul 1846, Bălcescu a scos minunata lucrare „Despre starea socială a țărânilor muncitoare din cnezatele românești în epoci diferite”, Opere, v. I, p. 185—188.

deoarece figurau pe lista cărților straine interzise de secțiunea a III-a¹. Aceasta explică lipsa de material. Acesta este motivul pentru care articolul din „Sovremennic” este împărțit în două părți în ceea ce privește fondul. Prima parte este o schiță istorică (până la revoluția dela 1848) și reprezintă, în fond, o traducere prescurtata a cărții lui R. Regnault: „Histoire sociale et politique des Principautés Danubiennes”², apărută la Paris în 1856, și pe care autorul studiului nu o citează deloc. În schimb, partea a doua, care examinează situația Moldovei și a Țării Românești, după 1848, este o cercetare originală, atât prin problemele pe care le ridică, cât și prin modul în care le tratează.

O trăsătură importantă a întregului articol este aceea ca, atât în tratarea istoriei cât și în tratarea situației sociale din Moldova și din Țara Românească, el reproduce aprecierea democratului revoluționar român N. Bălcescu. Cauza acestui fapt este aceea ca lucrarea lui Regnault expune ideile lui N. Balcescu.

Istoricul francez reproduce pagini întregi din diferite lucrări ale lui Bălcescu, citând numai „Question économique....”

Cartea lui Regnault a fost foarte cunoscută în Occident. O cunoștea și Marx, care, în analiza Regulamentului Organic din „Capitalul”³, se referea la această carte. Dar un fapt extrem de important este că Marx a folosit din cartea lui Regnault numai datele lui N. Bălcescu.

Este interesant să menționăm felul în care autorul studiului din „Sovremennic” a folosit cartea lui Regnault.

Au fost lăsate la o parte toate considerațiile lui Regnault și folosite numai părțile care corespundeau concepției autorului. Rezultatul a fost că schița istorică a studiului din „Sovremennic” a coincis cu aprecierile și cu explicațiile lui N. Bălcescu. Asemenea lui Balcescu, „Sovremennic” arată că: 1) Proprietatea feudală din Moldova și din Țara Românească s'a născut din înstrăinarea prin violență a pământurilor țăranilor liberi, care se întemeiau pe principiile obștei; 2) el îi demască pe boieri și arată că atât în trecut, cât și în prezent, ei s'au manifestat ca elemente ostile intereselor naționale; și, în al treilea rând, pe baza datelor statistice ale lui N. Bălcescu „Sovremennic” arată starea îngrozitoare a țăranilor și uriasa povară a obligațiilor pe care Regulamentul Organic le impunea țăranilor.

Deoarece atât Balcescu cât și „Sovremennic” rezolvau problema de pe poziții democratice, concepțiile lor în problema unirii principatelor într'un singur stat au coincis pe deplin.

Dar autorul articolului de care ne ocupăm nu cunoștea ideile lui Bălcescu numai prin intermediul lui Regnault. Astfel, în analiza istoriei țăranilor, el nu se rezumă la cartea lui Regnault, iar când descrie reformele lui Mavrocordat, autorul folosește și citează materiale tipărite

¹ Arhiva Centrală Istorică din Moscova, fondul, dosarul 426—1849 p. 139—145 „Indice alfabetice de cărți în limba franceză absolut interzis de cenzura străină”. Sanct Petersburg, anul 1852.

² „Contemporanul”, 1858, Nr. 4.

³ K. Marx, Capitalul, M., 1949, v. I, p. 242, 244.

în revista „Magazinul istoric pentru Dacia”¹, dând aceeași apreciere defavorabilă acestei reforme, ca și democratul revoluționar român. Analizând propunerile române în problema eliberării țăranilor și a împroprietăririi lor, „Sovremennic” amintește numele lui Nicolae Balcescu² și expune cu multă simpatie propunerile sale, pe baza broșurii „Question économique des principautés danubiennes”.

Este important să relevăm faptul că „Sovremennic” nu se mărginește numai la menționarea numelui lui Bălcescu în text, dar se referă la lucrarea lui de mai sus și în notele dela subsol. Lucrarea lui Balcescu a apărut anonim la Paris, în 1850³, iar Regnault, care se refera ades la această lucrare și reproduce din ea pagini întregi, nu arată niciăieri ca autorul acestei lucrări este N. Bălcescu.

Este extrem de greu să răspundem la întrebarea, de unde au putut afla cercurile progresiste din Rusia cine este autorul broșurii, dacă ținem seama de regimul riguros al cenzurii din acea vreme. Acest lucru este cu atât mai greu, cu cât nu cunoaștem nici numele autorului studiului din „Sovremennic”. Chiar în lista „Evidența onorariilor”, a revistei „Sovremennic”, nu figurează nici numele autorului, nici onorariul care i s'a plătit. Dar desigur, autorul necunoscut al studiului a luat cunoștință de numele autorului broșurii „Question économique...” din cartea susmenționată a lui Michelet.

Din lipsa materialului, deocamdată trebuie să ne mărginim la constatarea faptului că cercurile progresiste și în primul rând, revoluționarii democrați ruși din Rusia cunoșteau numele și ideile revoluționarului român N. Bălcescu. Acest lucru este valabil, în primul rând, pe lângă Herzen, pentru N. G. Cernișevski. El trebuia să cunoască acest articol, cel puțin pentru că, începând din 1856, el a condus anumite rubrici ale revistei, pentru care citea corecturile în pagină și participa la pregătirea materialului și la redactarea revistei⁴.

Totodată, se știe că marele iluminist revoluționar rus se interesa intens și profund aproape de toate problemele vieții politice din epoca sa, și că, lucru extrem de important, el era specialistul revistei „Sovremennic” pentru problema balcanică, ca și pentru problema țărănească, adică pentru problemele de care se ocupa articolul în discuție.

¹ „Contemporanul” citează denumirea acestei reviste și a articolelor folosite de ea, în limba franceză; Archives de la métropole de Bucarest. „Magasin historique de la Dacie”, II, 1846, p. 284 (Cartea obșteștii adunări a Țării Românești pentru desrobirea tuturor țăranilor, 1847). Urbarium de Mavrocordat, ibidem, p. 243. (Urbariul sau punctul facut de domnul Constantin Nicolae Mavrocordat. „Magazinul istoric pentru Dacia”, II, 1846. Nu este lipsit de interes că în același număr al revistei „Magazinul istoric pentru Dacia” se publicau fragmente din Istoria Rusiei, a lui Caramzin, care refereau la istoria Moldovei.

² „Contemporanul”, 1858, Nr. 4, p. 295.

³ Aceasta este cea mai ascuțită și cea mai coaptă lucrare a lui Balcescu. În această lucrare, el tinde să desvalse situația îngrozitoare a țăranilor, să rezolve chestiunea agrară și totodată, după cum scrie el însuși, să dea „o lovitură hotărâtoare Regulamentului (adică iobagiei — *Nota autorului*) și boierilor...” Vezi I. Ghica, Amintiri din pribegie, p. 507.

În același timp, „Question économique...” reprezintă o sinteză a tuturor lucrărilor premergătoare ale lui Balcescu.

⁴ Vezi, Moștenirea literară. Editura Academiei de Științe a U.R.S.S., Moscova, 1950, v. 53—54, p. 246.

Nu este lipsit de interes să menționăm că N. G. Cernișevski s'a ocupat în paginile revistei „Sovremennic” atât de problema agrară din Moldova din 1858, cât și de lupta pentru unire în 1859. În Nr. VII al revistei „Sovremennic” recenzând articole publicate în revista „Selscoe blagoustroistvo”, între care figura și articolul „Despre situația clasei țărănești în Moldova și despre discuțiile actualului divan din Moldova despre eliberarea țăranilor”, reprodus din „Revista Ministerului de Interne”¹. N. G. Cernișevski citează nota redacției revistei „Selscoe blagoustroistvo” la acest articol: „Credem că putem scoate, din acest articol, unele învățăminte și avertismente folositoare pentru noi”.

Este interesant să menționăm că din acest articol, N. G. Cernișevski trage următoarea concluzie despre criza economiei feudale din Moldova, arătând că, în situația actuală: „țăranii nu pot dispune liber de munca lor, iar moșierii, de pământul lor”. Drept care, și unii și alții sunt nemulțumiți de situația lor.

Cernișevski a arătat ca, în Moldova, „problema este una singură: în ce fel să răscumpere obligațiile țăranilor și cât pământ să se dea în proprietate țăranilor?” Și tocmai aceasta este problema căreia articolul anonim din „Sovremennic”, care manifestă simpatie față de propunerile lui N. Bălcescu, îi acorda cea mai mare atenție.

Toate acestea dovedesc, dacă nu participarea directă, cel puțin cunoștințele foarte amănunțite pe care le avea marele democrat revoluționar rus în legătură cu acest articol, care prezenta publicului rusesc numele lui Bălcescu și programul său.

Revista democrației revoluționare ruse a apărut rezolvarea *democratică* a problemei unirii, nu numai în opoziție cu forțele reacționare și conservatoare din apus, dar și în opoziție cu forțele liberale din apus și din Rusia, care se ridicau împotriva soluționării de jos, democratice a acestei probleme.

Din datele sumare de mai sus reiese că studierea problemei relațiilor dintre N. Bălcescu și revoluționarii democrați ruși, va aduce lămuriri însemnate privind epoca în care a trăit și a luptat N. Bălcescu, dela a cărui moarte se împlinesc acum 100 de ani.

¹ „Sovremennic” (Contemporanul) 1858, cartea a 7-a și de asemenea, N. G. Cernișevski, Opere, 1949, v. V, p. 818—820. Articolul recenzat de Cernișevski a fost tipărit mai întâi în numărul din luna Mai al „Revistei Ministerului Afacerilor Interne” din 1858, (v. XXIX, secția a II-a, Cercetări și Descrieri, cartea a 4-a, p. 141—154). Acest articol înafara de revista „Selscoe blagoustroistvo” a fost retipărit în revista liberală „Sine Obozretie” 1858, Nr. 20 din 18 Mai.

SCURT DICȚIONAR FILOSOFIC

*Publicăm în traducere românească
extrase din lucrarea „Scurt Dicționar
Filosofic” de M. Rosenthal și P. Iudin,
apărut la Moscova în anul 1951, în
ediția a III-a.*

MATERIALISM ISTORIC, sau *concepția materialistă a istoriei* — învățătura marxist-leninistă despre legile de dezvoltare a societății omenești. Materialismul istoric este extinderea consecventă a tezelor materialismului dialectic la studiul fenomenelor sociale. Înainte de Marx, în știință domina concepția idealistă a istoriei. Crearea teoriei materialismului istoric este legată de marea descoperire făcută de Marx în interpretarea istoriei și a evenimentelor istorice. „După cum Darwin descoperise legea dezvoltării naturii organice, tot așa Marx a descoperit legea dezvoltării istoriei omenești: faptul simplu, până acum ascuns sub buruienile ideologiei, că oamenii trebuie în primul rând să mănânce, să bea, să locuiască și să se îmbrace, înainte de a putea să se îndeletnicească cu politica, știința, arta, religia, etc.; că, prin urmare, producția mijloacelor materiale nemijlocite de trai și odată cu această treaptă respectivă de dezvoltare economică a unui popor sau a unei epoci alcătuiesc temelia din care s'au dezvoltat orânduirile de stat, concepțiile juridice, arta și chiar religia oamenilor, temelia prin care trebuie lămurite acestea, și nu invers, cum s'a procedat până acum” (Engels). K. Marx—F. Engels, „Opere alese”, Ed. P.M.R. 1952, v. II, p. 152). În dezvoltarea mijloacelor de producție a bunurilor materiale necesare pentru existența omului, materialismul istoric vede principala forță care determină întreaga viață socială a oamenilor și condiționează trecerea de la o orânduire socială la alta. Nicio societate nu poate să existe fără a produce bunuri materiale. Cu ajutorul uneltelor de muncă, al tehnicii, omul exercită în procesul de producție o influență asupra naturii și obține cele necesare pentru trai. De dezvoltarea producției materiale depinde progresul societății. Istoria societății omenești începe din momentul când omul s'a ridicat până la folosirea uneltelor și a devenit „un animal care confecționează unelte”. Cu cât *forțele de producție ale societății* (vezi) sunt mai dezvoltate, cu atât este mai puternica dominația omului asupra naturii. Odată cu dezvoltarea forțelor de producție se schimbă și a doua latură necesară a producției materiale — re-

lațile de producție (vezi) se schimbă rânduieile social-economice. Înlocuirea *formațiilor social-economice* (vezi) în istorie (orânduirea primitivă, sclavagistă, feudală, burgheză, socialistă) este în primul rând înlocuirea unor relații de producție prin altele mai progresiste. Această înlocuire este întotdeauna urmarea necesară a dezvoltării forțelor de producție ale societății. Statoinicirea noilor relații de producție se face de obicei pe calea rasturnării revoluționare a vechilor relații de producție. Meritul teoriei materialismului istoric a lui Marx consta, prin urmare, în faptul ca, în primul rând, ea a acordat atenție legilor economice ale vieții societății, condițiilor obiective ale producției materiale, care constituie baza întregii activități istorice a oamenilor. Datorita teoriei lui Marx, „haosul și arbitrarul care domniseră până atunci în concepțiile asupra istoriei și politicii au fost înlocuite cu o teorie științifică uimitor de unitară și de armonioasă, care arată cum dintr-o orânduire de viață socială se dezvoltă, ca urmare a creșterii forțelor de producție, o altă orânduire superioară — cum se dezvoltă, de pildă, capitalismul din feudalism“ (Lenin, „Trei izvoare și trei părți constitutive ale marxismului“, Ed. P.M.R., 1948, p. 8—9). Materialismul istoric a pus pentru totdeauna capăt teoriilor idealiste, care priveau istoria societății ca o activitate haotică, arbitrară a indivizilor. După cum arată Lenin, concepția materialistă a istoriei a redus pentru întâia oară acțiunile indivizilor „la acțiunile *claselor*, a căror luptă determină dezvoltarea societății“. Descoperirea faptului că producția materială este adevărata bază a întregii vieți și a evoluției societății a permis pentru întâia oară să se înțeleagă mărețul rol creator al maselor populare, muncitoare, în istorie. Istoria evoluției sociale a fost pentru întâia oară înțeleasă ca „istoria a înșiși producătorilor de bunuri materiale, istoria maselor celor ce muncesc, care sunt forțele fundamentale ale procesului de producție și care produc bunurile materiale necesare existenței societății.

Prin urmare, știința istoriei, dacă vrea să fie o adevărată știință, nu mai poate sa reducă istoria evoluției sociale, la acțiunile regilor și șefilor de armată, la acțiunile «cuceritorilor» și ale «subjugatorilor» de state, ci trebuie, înainte de toate, să se ocupe cu istoria producătorilor de bunuri materiale, cu istoria maselor celor ce muncesc, cu istoria popoarelor“ (Stalin, „Despre materialismul dialectic și materialismul istoric“, ed. de lux, P.M.R., 1951, p. 57). În funcție de modul de producție existent, de existența materială a societății, se formează și caracterul istoric determinat al întregii orânduiri sociale, al instituțiilor politice, modul de gândire al oamenilor, concepțiile, ideile și teoriile lor. *Existența socială determină conștiința socială*. Nu putem înțelege în mod just esența instituțiilor, ideilor și teoriilor politice, dacă uităm de baza materială a apariției lor — orânduirea economică a societății. Nu putem înțelege de ce într-o epocă apar unele instituții și idei, iar în altă epocă altele, dacă pornim de la ele înșile, și nu de la baza economică. Conștiința socială — concepțiile politice, juridice, artistice, filosofia, religia și celelalte forme ideologice — depind de relațiile de producție dominante dintre oameni și se modifică fundamental odată cu modificarea bazei economice. Explicând originea și dependența instituțiilor, ideilor

și teoriilor politice, de bază, teoria materialismului istoric nu neaga deloc marea lor însemnatate în viața socială. Materialismul istoric, spre deosebire de *materialismul economic* (vezi), care reduce rolul oamenilor la zero, dimpotrivă, subliniază uriașul lor rol social. Odata apărute, instituțiile și ideile sociale și politice devin ele însele o forță, care exercita o influență asupra condițiilor care le-au dat naștere. Ele sau frânează dezvoltarea socială ca forțe reacționare care servesc păturile și clasele înapoiate ale societății, sau fac ca această dezvoltare să meargă înainte, servind clasele înaintate, revoluționare. În teoria materialismului istoric sunt strâns și indisolubil îmbinate materialismul consecvent și istorismul. Tocmai de aceea, odată cu descoperirea teoriei materialismului istoric, știința socială s'a transformat pentru întâia oară într-o adevărată știință a legilor de dezvoltare a societății omenești. Marx a dat o genială formulare a esenței materialismului istoric în prefața la cartea „Contribuțiuni la critica economiei politice”. „În producția socială a vieții lor, oamenii intră în raporturi determinate, necesare, independente de voința lor, în raporturi de producție care corespund unei anumite trepte de dezvoltare a forțelor lor materiale de producție. Totalitatea acestor raporturi de producție constituie structura economică a societății, baza reală pe care se ridică o suprastructură juridică și politică și căreia îi corespund anumite forme de conștiința socială. Modul de producție a vieții materiale determină procesul vieții sociale, politice și spirituale în general. Nu conștiința oamenilor le determină existența, ci, dimpotrivă, existența lor socială le determină conștiința. Pe o anumită treaptă a dezvoltării lor, forțele materiale de producție ale societății vin în contradicție cu raporturile de producție existente sau — în termeni juridici — cu raporturile de proprietate înlauntrul cărora ele se mișcaseră până atunci. Din forme de dezvoltare a forțelor de producție, aceste raporturi se prefac în catuse ale acestora. Atunci se deschide o epocă de revoluție socială. Schimbarea bazei economice provoacă prefacerea mai înceată sau mai rapidă a întregii uriașe suprastructuri. În cercetarea unor astfel de prefaceri trebuie să se facă totdeauna deosebire între prefacerea materială a condițiilor economice de producție, prefacere care poate fi constatată cu precizie pe calea științelor naturale, și între formele juridice, politice, religioase, artistice sau filosofice, cu un cuvânt ideologice, sub care oamenii devin conștienți de acest conflict și îl soluționează prin luptă. După cum un individ nu poate fi apreciat după ce se gândește el despre sine, tot astfel o asemenea epocă de prefacere nu poate fi apreciată după conștiința ei. Dimpotrivă, această conștiință trebuie explicată prin contradicțiile vieții materiale, prin conflictul ce există între forțele de producție ale societății și raporturile de producție. O formațiune socială nu pierе înainte de a se fi dezvoltat toate forțele de producție pentru care este destul de largă, iar raporturile de producție noi și superioare nu le iau locul niciodată înainte de a se fi maturizat condițiile lor materiale de existență, în chiar sânul vechii societăți. Deaceia omenirea își pune totdeauna numai sarcini pe care le poate rezolva, căci privind mai de aproape, vom găsi totdeauna că problema însăși se ivește numai colo unde condițiile materiale ale rezolvării ei există sau, cel puțin, se află în proces de de-

venire" (K. Marx F. Engels, „Opere alese“, Ed. P.M.R., 1949, p. 361—362). Teoria materialismului istoric creată de Marx și Engels a fost dezvoltată și îmbogățită de către Lenin și Stalin pe baza analizei noilor condiții de dezvoltare ale societății în epoca imperialismului și a revoluțiilor proletare, în epoca construirii socialismului. În lucrarea lui I. V. Stalin „*Despre materialismul dialectic și materialismul istoric*“ (vezi) sunt expuse cu o minunată claritate și profunzime bazele materialismului istoric, sunt elaborate în mod creator o serie întreagă de probleme — condițiile vieții materiale ale societății, particularitățile producției, concordanța deplină dintre relațiile de producție și forțele de producție în orânduirea socialistă, rolul ideilor în dezvoltarea societății etc. În lucrarea lui I. V. Stalin, „*Marxismul și problemele lingvisticii*“ a fost dezvoltată mai departe cu profunzime problema fundamentală a materialismului istoric, problema *bazei și suprastructurii* (vezi).

MATERIALISM ISTORICO-NATURALIST (materialism științifico-naturalist, materialism spontan) — „convingerea instinctivă, neajunsă la conștiință, difuză, intuitivă din punct de vedere filosofic, a sdrăbițoarei majorității a naturaliștilor asupra realității obiective a lumii exterioare, ce e reflectată de conștiința noastră“ (Lenin, „*Materialism și empiriocriticism*“, Ed. P.M.R., 1948, p. 391). În „*Materialism și empiriocriticism*“ Lenin dă ca pildă pe materialistul spontan E. Haeckel (vezi), autorul cărții „*Enigmele universului*“, care nu se consideră materialist, dar cu toate acestea, credincios științei, ajunge la concluzii materialiste, dovedind prin aceasta „*imposibilitatea de a extirpa materialismului istorico-naturalist*“ (Op. cit., p. 395). Convingerea că lumea este materială și că ea există în afară și independent de conștiința noastră este o convingere practică (experimentală) firească, a oricărui om cu judecată sănătoasă. Dar materialismul științifico-naturalist inconștient, spontan, dacă nu devine conștient, cade în empirism și pozitivism vulgar, devine ușor pradă idealismului și metafizicii. Idealistii se folosesc de slăbiciunea materialismului științifico-natural pentru a-l abate pe pozițiile idealismului filosofic. În „*Materialism și empiriocriticism*“ Lenin a aratat că una dintre cele mai importante cauze ale crizei științelor naturii a fost nepriceperea de a înțelege din punct de vedere filosofic noile cuceriri ale științei, și că această criză poate fi biruită numai pe calea trecerii dela vechiul materialism științifico-naturalist metafizic, mecanicist la materialismul conștient, dialectic. În articolul „*Reflecțiuni asupra însemnătății materialismului militant*“, Lenin cerea materialiștilor dialecticieni să întărească „*alianța cu reprezentanții științelor moderne ale naturii care înclină spre materialism*“ (Lenin, Marx, Engels, *Marxism*, Ed. a II-a P.M.R., 1949, p. 492), să ridice materialismul științifico-naturalist al naturaliștilor până la nivelul materialismului dialectic. Lenin arată că „*fără o solidă fundamentare filosofică, niciun fel de știință a naturii, niciun fel de materialism nu va putea rezista în lupta împotriva asaltului ideilor burgheze și a restabilirii concepțiilor burgheze despre lume*. Pentru a rezista în această luptă și a o duce cu deplin succes la bun sfârșit, naturalistul trebuie să fie un materialist modern, un adept conștient al materialismului reprezentat de Marx, trebuie să fie

adică un materialist dialectic" (Op. cit., p. 493). Dar a fi un materialist dialectic conștient înseamnă să-ți însușești bazele teoretice ale marxism-leninismului „caci nu poate fi socotit cu adevărat leninist acela care, zicându-și leninist, se mărginește numai la specialitatea sa, de pilda, la matematică, botanică sau chimie, dincolo de care nu vede nimica" (Stalin, „Problemele leninismului", Ed. a II-a P.M.R., 1942, p. 127).

CULTURA — este totalitatea valorilor materiale și spirituale create de omenire în procesul practicii de muncă istorico-sociale. Valorile materiale, în primul rând forțele de producție, țin de domeniul culturii materiale. Realizările științei, artei etc. alcatuiesc domeniul culturii spirituale. Cultura materială și spirituală sunt în mod strâns legate între ele. Cultura spirituală, gradul de dezvoltare a ei depind de nivelul culturii materiale a societății. Cultura spirituală a societății împărțite în clase are un caracter de clasă. Direcția dezvoltării ei este determinată de interesele clasei dominante. Proletariatul, făurindu-și cultura sa, folosește tot ceea ce este valoros, ceea ce a fost creat în domeniul culturii de către generațiile precedente, prelucrând în mod critic și controlând totul în lumina practicii sale sociale istorico-mondiale. „Cultura proletară trebuie să fie dezvoltarea firească a acelui baraj de cunoștințe pe care le-a elaborat omenirea sub jugul societății capitaliste, a societății moșierești, a societății birocratismului" (Lenin). Proletariatul, îndeplinindu-și misiunea sa istorică, desființează împărțirea în clase a societății și totodată se desființează pe sine însuși ca clasă și creează societatea socialistă fără clase. Cultura *proletară* de clasă este în același timp cultura întregii omeniri a societății comuniste. Astfel, cultura proletară se deosebește radical de cultura tuturor celorlalte societăți împărțite în clase, cultura proletară se deosebește de asemenea prin caracterul său de masă, național. Ea este un bun al maselor largi ale proletariatului și al altor pături de oameni ai muncii care merg după proletariat. Procesul de însușire a culturii de către masele oamenilor muncii constituie o întreagă revoluție — revoluția *culturală*. Menșevicii afirmă că revoluția culturală trebuie să precedă în mod obligatoriu trecerea puterii în mâinile proletariatului, dat fiind că altfel, proletariatul învingător s'ar dovedi, chipurile, incapabil să conducă statul. Lenin a zdrobit această teorie trădătoare; practica construirii socialismului în U.R.S.S. a arătat în mod evident deplina inconsistența a acestei teorii, esența ei reacționară de clasă. În condițiile societății exploatare, spunea Lenin, unde acționează cu toată forța puternicul mecanism al înrobirii economice, politice și ideologice, masele nu sunt în stare să-și însușească cultura. Revoluția culturală poate avea loc numai atunci când, după instaurarea dictaturii sale, proletariatul învingător creează condițiile corespunzătoare pentru aceasta. Tocmai așa s'a întâmplat în U.R.S.S. Luând puterea în mâinile sale, proletariatul din U.R.S.S. a folosit toate bogățiile materiale și spirituale ale țării pentru binele poporului. Lichidarea analfabetismului, învățământul general obligatoriu, înarmarea oamenilor sovietici cu cunoștințe tehnice, atragerea păturilor celor mai largi ale oamenilor muncii la activitatea socială și de stat, întrecerea socialistă, toate acestea au fost elementele componente

a.e. măreții revoluției culturale care a' avut loc în țara noastră. Principalul rezultat al revoluției culturale în U.R.S.S. este crearea unei noi intelectualități sovietice, o intelectualitate pe care nu a cunoscut-o și nu putea s'o cunoască întreaga istorie precedentă a omenirii. Desvoltarea culturii în țara noastră are loc pe baza înfloririi culturii naționale în forma și socialistă în conținut. Lenin și Stalin au arătat singura cale justă de desvoltare a culturii după victoria proletariatului — cale care duce la cultura comunistă mondială. Partidul a zdrobit teoriile anti-marxiste care, sub aspectul construirii culturii internaționale, au fost îndreptate împotriva desvoltării culturii naționale în formă și socialiste în conținut. Partidul a respins întotdeauna concepțiile burgheze cosmopolite care ignorează interesele desvoltării culturii naționale. Meritul tovarășului Stalin constă în elaborarea profundă a problemei cu privire la faptul că desvoltarea maximă a culturii naționale în formă și socialistă în conținut este acea bază pe care crește viitoarea cultură mondială unică a societății comuniste. „Proletară în conținut, națională în forma iată cultura universală spre care merge socialismul. Cultura proletară nu desființează cultura națională, ci, îi dă conținut. Și invers, cultura națională nu desființează cultura proletară, ci îi dă formă“ (Stalin). Numai Puterea Sovietică, care se conduce după învățătura lui Lenin și Stalin, a făcut din cele mai bune valori culturale istorice, create de fiecare națiune care face parte din U.R.S.S., un bun al întregului popor muncitor. Un rol deosebit sub acest raport îl joacă cultura înaintată a marelui popor rus, cultură legată de nume ca Pușchin și Tolstoi, Bielinski și Cernișevski, Cehov și Gorki, Secenov și Pavlov, Mendeleev și Butlerov, Docuceaev și Viliams, Timiriazev și Micturin, Ceaicovski și Glinca, Suricov și Repin și multe alte nume cunoscute, de clasici ai științei și artei ruse. Cultura socialistă sovietică desvoltă pe o nouă bază cele mai bune tradiții ale acestei culturi înaintate, ca și cultura națională înaintată a altor popoare. Victoria socialismului în U.R.S.S., succesele revoluției culturale, caracterul profund ideologic și progresist al literaturii sovietice au făcut din ea centrul culturii înaintate a lumii întregi. Cultura socialistă creată în U.R.S.S. este o cultură de tip nou, superior, cum nu a cunoscut omenirea. Ea este pentru întreaga omenire prototipul culturii viitorului, când socialismul va învinge în lumea întreagă. Cultura socialistă exprimă raporturile dintre oamenii între care sunt desființate raporturile de exploatare și de asuprire. Aceasta este o cultură cu adevărat liberă, cu adevărat populară. Cultura sovietică este opusă, „culturii“ în descompunere, complet putredă a imperialismului, și este o forță atractivă pentru cei mai buni reprezentanți ai culturii din toate țările. Perspectivele desvoltării ulterioare a culturii socialiste sovietice sunt mărețe. Tovarășul Stalin arată că partidul își trasează ca sarcină să-i facă pe toți muncitorii și țărani cuști, să ridice nivelul tehnic și cultural al muncitorilor până la nivelul inginerilor și tehnicienilor, nivel necesar pentru desființarea deosebirilor dintre munca fizică și munca intelectuală. Învățământul general obligatoriu de 7 ani, succesele revoluției culturale, desvoltarea întrecerii socialiste, succesele construcției comunismului în U.R.S.S., deschid calea spre desființarea completă a deosebirilor dintre munca fizică și

munca intelectuală, spre dezvoltarea multilaterală a tuturor capacităților fizice și spirituale ale omului. Victoria socialismului transforma aspectul satului. În locul vechiului sat a crescut și se dezvoltă un sat nou, bazat pe tehnica socialistă, pe cultura sovietică înaintată. Ramașitele vechiului contrast dintre oraș și sat se șterg tot mai mult. Cu fiecare succes nou în construcția comunistă va crește cultura poporului sovietic, căci comunism înseamnă nu numai o abundență de produse de consum, ci și înflorirea multilaterală a culturii spirituale.

„MARXISMUL ȘI PROBLEMELE LINGVISTICII“ — genială opera a marxismului creator, scrisă de I. V. Stalin în 1950 în legătura cu discuția din „Pravda“ cu privire la problemele lingvisticii. În această opera tovarășul Stalin a criticat cu profunzime teoria antimarxistă a lui Marr despre limbă, teorie care orientase lingvistica sovietică într-o direcție falsă. Pornind dela tezele fundamentale ale materialismului dialectic și materialismului istoric, tovarășul Stalin a fundamentat și a dezvoltat în mod multilateral teoria marxist-leninistă a lingvisticii, a adus o nouă contribuție de seamă la tezaurul științific al marxismului, a creat singura bază teoretică științifică pentru dezvoltarea mai departe a problemelor arzătoare ale lingvisticii și ale construcției lingvistice în U.R.S.S., și a îmbogățit cu noi teze teoria marxist-leninistă a dezvoltării limbii și a culturii naționale în condițiile socialismului și comunismului. Principalele teze ale lui Marr și anume, că limba ar fi o suprastructură a bazei economice, că limba are un caracter de clasă și că dezvoltarea ei s'ar face sub formă de explozii periodice, că limba nu este un mijloc de comunicare între oameni, ci un instrument de luptă al unei clase împotriva altelei, și alte teze nemarxiste, vulgarizatoare, de felul acestora, împiedecau să se rezolve în mod just problemele fundamentale ale lingvisticii. Tovarășul Stalin a aratat că limba nu este o suprastructură. Spre deosebire de suprastructura, care se modifică împreună cu baza economică și este produsul unei singure epoci, limba „traiește incomparabil mai mult decât orice bază și orice suprastructură“ („Marxismul și problemele lingvisticii“, Ed. de lux, p. 20), ea „este produsul unei întregi serii de epoci, în decursul cărora ea capătă formă, se îmbogățește, se dezvoltă și se șlefuește“ (Op. cit., p. 19-20). Spre deosebire de suprastructură, care este legată de producție numai indirect, prin intermediul bazei, limba, ne învața I. V. Stalin, „reflectă schimbările din producție imediat și nemijlocit, fără să aștepte schimbările în bază“ (Op. cit., p. 24). În lumina acestei definiții — singura științifică — a esenței limbii, devine absolut limpede cât de greșită și de daunat are este încadrarea limbii printre fenomenele cu caracter de clasă. Încercarea lui Marr și a elevilor lui de a declara limba drept o categorie de clasă este în contradicție cu concepția marxistă despre națiune, deoarece una din trăsăturile caracteristice ale națiunii este comunitatea de limbă. Tovarășul Stalin a descoperit și a fundamentat legile de dezvoltare ale limbii. I. V. Stalin a respins teoria stadialității a lui Marr, teorie lipsită de valoare și în contradicție cu faptele, potrivit căreia pe o treaptă sau alta, vechea limbă dispare brusc, pe calea exploziei, iar în locul ei apare o limbă nouă, care ar reprezenta o nouă bază economică. „Marxismul —

ne învața tovarășul Stalin — nu admite explozii brusce în dezvoltarea limbii, moartea bruscă a limbii existente și construirea bruscă a unei limbi noi" (Op. cit., p. 58). I. V. Stalin a descoperit legile acțiunii reciproce dintre diferitele limbi în trecut și a arătat cum se va desfășura procesul de contopire a limbilor într-o singură limbă comună în viitoarea societate comunistă. Lucrarea lui I. V. Stalin cu privire la lingvistica a indicat o cale clară lingvisticii sovietice și a dat o profundă temelie teoretică practicii construcției lingvistice din țara noastră, construcție care reprezintă una dintre cele mai importante verigi ale construirii culturii sovietice socialiste. El a spulberat părerile daunatoare despre atitudinea față de moștenirea lingvistică și a arătat că „teoria” lui Marr, care neagă succesiunea în dezvoltarea limbii, este o varietate de vulgarizare în spiritul celor dela „proletcult” și „R.A.P.P.”. Elaborând bazele marxiste ale lingvisticii, tovarășul Stalin a dezvoltat în mod creator o serie întreaga de probleme ale materialismului dialectic și materialismului istoric. Tovarașul Stalin a dat o definiție extrem de precisă și clară a bazei ca orânduire economică a societății într-o etapă dată a dezvoltării ei. Definind suprastructura ca fiind concepțiile politice, juridice, religioase, artistice, filosofice ale societății și instituțiile politice, juridice și celelalte, corespunzătoare lor, tovarășul Stalin caracterizează, pentru prima oară în literatura marxistă într-o formă atât de amplă, particularitățile suprastructurii: în primul rând, odată cu modificarea și lichidarea bazei se modifică și se lichidează suprastructura care îi corespunde, în al doilea rând, fiind generată de bază, suprastructura îi dă un sprijin activ, ajută noii orânduiri să se consolideze și să învingă vechea orânduire, în al treilea rând, suprastructura nu este legată direct de producție, de forțele de producție, ci este legată de ele indirect, prin intermediul bazei economice. Caracterizarea bazei economice și suprastructurii și a corelației dintre ele, făcută de I. V. Stalin în lucrarea „Marxismul și problemele lingvisticii”, constituie o prețioasă contribuție la teoria materialismului istoric. Ea dă criteriile care ne permit să soluționăm limpede problema: ce trebuie să includem în suprastructură și ce nu putem considera ca suprastructură. Ea arată adevăratul raport dintre producție, baza economică și suprastructură și ajută să fie învinse concepțiile vulgarizatoare, care mai circulă încă, despre această problemă. O uriașă însemnătate are indicația tovarășului Stalin cu privire la problema legii dialectice a trecerii dela o veche calitate la una nouă. Criticând teoria marristă a dezvoltării limbii pe calea exploziei, tovarășul Stalin arată că „legea trecerii dela o veche calitate la una nouă prin explozii este inaplicabilă nu numai dezvoltării limbii; ea nu este întotdeauna aplicabilă nici altor fenomene sociale ale bazei sau suprastructurii” (Op. cit., p. 60). Saltul ca explozie bruscă a orânduiri existente și înlocuirii ei prin una nouă este obligatoriu numai pentru societatea formată din clase antagoniste, de pildă perioada de trecere dela orânduirea capitalistă la orânduirea socialistă. Dar saltul sub formă de explozie, ne învață I. V. Stalin, „nu este deloc obligatoriu pentru societatea în care nu există clase dușmane (Op. cit., p. 60). Tovarașul Stalin dă ca exemplu de salt în dezvoltarea societății sovietice, colectivizarea — revoluție care s'a produs pe calea trecerii treptate dela vechi la nou. Din

această teză a tovarășului Stalin trebuie să tragem concluzia că, în condițiile societății sovietice, salturile în trecerea dela o veche calitate la una nouă au un caracter specific, care le deosebește profund de salturile din vechea societate antagonistă. Acest caracter specific constă în faptul că în U.R.S.S. trecerea dela vechi la nou a pierdut forma de explozie, de revoluție politică. În lucrarea lui I. V. Stalin „Marxismul și problemele lingvisticii” este dezvoltată mai departe și problema tratării din punct de vedere istoric a realității. Această lucrare dă o lovitură dogmatismului și talmudismului în analiza fenomenelor sociale. „Marxismul nu admite — arată tovarășul Stalin — formule și concluzii imuabile, obligatorii pentru toate epocile și perioadele. Marxismul este dușmanul oricărui dogmatism” (Op. cit., p. 117). I. V. Stalin arată ce însemnătate are în teorie tratarea nu în mod dogmatic, ci creator, din punct de vedere istoric, a fenomenelor. Tovarășul Stalin dă ca pildă problema construirii socialismului într-o singură țară și a soartei statului după victoria socialismului într-o singură țară în condițiile menținerii încercuirii capitaliste și arată cum trebuie să fie puse aceste probleme, tratându-le din punct de vedere istoric. Aceeași tratare istorică, arată I. V. Stalin, este necesară în înțelegerea încrucișării limbii (în epoca dinainte de victoria socialismului pe scară mondială) și a problemei contopirii limbilor (în epoca de după victoria socialismului pe scară mondială). Lucrarea lui I. V. Stalin „Marxismul și problemele lingvistice” are o urlașă însemnătate pentru teoria marxistă a cunoașterii. Tovarășul Stalin a arătat că nu se poate rupe, așa cum făcea Marr, limba de gândire. A concepe gândirea în afara limbii înseamnă a cădea în mocirla idealismului. Limba este „materia naturală” a gândirii, gândirea neputând sa existe decât pe baza limbii. „Realitatea gândirii se manifestă în limbă. Numai idealistii pot vorbi despre o gândire nelegată de „materia naturală” a limbii, despre gândire fără limbă” (Stalin, op. cit., p. 85). Această teza a tovarășului Stalin ne înarmează atât în lupta împotriva idealistilor care transformă gândirea într-o fantomă goală, o izolează de realitatea obiectivă, a cărei reflectare de fapt este, cât și împotriva idealistilor care transformă limba în ceva de sine stătător și escamotează în mod conștient faptul că limba este strâns legată de gândire, înregistrează și fixează activitatea gândirii. În filosofia anglo-americană contemporană reacționară, are o largă răspândire așa numita teorie semantică, care reduce opoziția fundamentală dintre concepțiile despre lume și dintre ideologiile de clasă, opoziția dintre materialism și idealism la limbă, la „inexactitatea” termenilor și expresiilor lingvisticii etc. Printr'un asemenea procedeu reacționarii burghezi din filosofie încearcă să susțină cauza disperată a idealismului. Teza tovarășului Stalin că nu există gândire fără limbă, că limba înregistrează și fixează în cuvinte și în îmbinarea cuvintelor în propoziții rezultatele activității gândirii, demască trucurile șarlatanești ale filosofilor burghezi. În lucrarea lui I. V. Stalin este arătată strânsa legătură dintre teoria filosofică a cunoașterii și lingvistică, însemnătatea limbii pentru teoria cunoașterii. În lucrarea sa, tovarășul Stalin a subliniat însemnătatea discuțiilor și a luptei de opinii în dezvoltarea științei. „Este îndeobște recunoscut — arată I. V. Stalin — că nici o știință nu poate prospera fără lupta

de opinii, fără libertatea criticii" (Op. cit., p. 66). Această teză este o concretizare și o aplicare a legii generale care acționează în societatea sovietică — legea dezvoltării pe calea criticii și autocriticii, — la cunoașterea științifică. Experiența desfășurării discuției filosofice, a discuției cu privire la problemele teoriei lui Pavlov, a discuției despre limbă și altele arată ce rodnică metodă este pentru dezvoltarea științei lupta de opinii, libertatea criticii. Lucrarea lui I. V. Stalin „Marxismul și problemele lingvisticii" a înarmat pe savanții sovietici în lupta lor pentru noi succese în știința și cultura sovietică, a luminat calea dezvoltării culturilor și limbilor naționale ale popoarelor din toate țările.

DOCUMENTARE, NOTE ȘI RECENZII

I S T O R I A R. P. R.

C U P R I N S U L

Recent a apărut o ediție nouă a manualului Istoria R.P.R. sub redacția Acad. Mihail Roller. În numerele viitoare vom reveni cu recenzarea lucrării. Publicăm în acest număr cuprinsul

	Pag.
<i>Prefața</i>	III
<i>Introducere</i>	I

Partea I-a

PATRIA NOASTRA ÎN VREMEA ORANDUIRII COMUNEI PRIMITIVE

<i>Cap. I. Orânduirea comunei primitive</i>	12
1. Vremea salbaticiei (paleoliticul)	12
2. Treapta superioară a epocii salbaticiei și epoca barbariei (neolitica)	14
3. Sfârșitul epocii barbariei. Bronzul și începutul culturii fierului. Descompunerea comunei primitive și apariția Statului	20

Partea a II-a

ORANDUIREA SCLAVAGISTA PE TERITORIUL PATRIEI NOASTRE

<i>Cap. II. Formarea statului sclavagist dac</i>	24
1. Tracii și Dacii	24
2. Organizarea social-politică și cultura Dacilor	28
<i>Cap. III. Cucerirea romana în Balcani. Cucerirea Daciei</i>	35
1. Dacia sub conducerea lui Burebista și Decebal	35
2. Cucerirea Daciei de către Romani	36
<i>Cap. IV. Stăpânirea romană în Dacia</i>	40
1. Hotarele Daciei sub ocupația romană. Starea populației	40
2. Lupta de eliberare a poporului din Dacia	43

Partea a III-a

ÎNCEPUTURILE FEUDALISMULUI (EPOCA PREFEUDALA)

<i>Cap. V. Migrațiunea popoarelor</i>	49
1. Ocupația populației și organizarea socială după eliberarea Daciei	50
2. Slavii	53
3. Creștinismul pe teritoriul Daciei	57

Partea a IV-a

ORÂNDUIREA FEUDALĂ (I)

<i>Cap. VI. Caracterul general al orânduirii feudale. Formarea statelor feudale în Țările Române</i>	61
1. Trasaturile esențiale ale orânduirii feudale	62
2. Organizarea de cnezate și voievodate pe teritoriul patriei noastre . . .	64
3. Rascoala sub conducerea lui Asan și Petru	67
<i>Cap. VII. Formarea statelor feudale de sine stătătoare: Moldova, Țara Românească, Transilvania</i>	69
1. Desvoltarea organizarii feudale în Moldova, Țara Românească și Transilvania	69
2. Moldova — stat feudal de sine statator	75
3. Țara Românească — stat feudal de sine statator	78
4. Instituțiile feudale în Moldova și Țara Românească. Imunitatea feudală .	81
<i>Cap. VIII. Țara Românească și Moldova la sfârșitul veacului al XIV-lea și începutul veacului al XV-lea</i>	89
1. Mircea cel Bătrân	89
2. Moldova spre mijlocul veacului al XV-lea. Alexandru cel Bun	95
3. Moldova până la Ștefan cel Mare	101
4. Țara Românească în a doua jumătate a veacului al XV-lea. Vlad Tepeș	102
<i>Cap. IX. Transilvania până la anul 1437. Rascoala țăranilor dela Bobâlna . . .</i>	105
1. Starea economica și socială a Transilvaniei până la anul 1437	105
2. Rascoala țăranilor dela Bobâlna (1437)	108
3. Victoriile lui Ioan Corvin Hunyadi împotriva Turcilor	118

Partea a V-a

ORÂNDUIREA FEUDALĂ (II). LUPTA PENTRU INDEPENDENȚA ÎMPOTRIVA JUGULUI TURCESC

<i>Cap. X. Lupta contra pericolului otoman</i>	121
1. Moldova pe timpul lui Ștefan cel Mare	121
2. Luptele cu Turcii. Legaturile cu statul din Moscova	131
3. Cultura în a doua jumătate a veacului al XV-lea	136
<i>Cap. XI. Moldova și Țara Românească sub jugul Turcesc în veacul al XVI-lea. .</i>	140
1. Crunta asuprire a poporului sub jugul turcesc	140
2. Framântări și lupte țăranesti în Moldova și Țara Românească în veacul al XVI-lea	146
3. Domnitorii Moldovei și Țării Românești. Legaturile cu Rusia	148
<i>Cap. XII. Transilvania în veacul al XVI-lea. Răscoala de sub conducerea lui Doja (1514)</i>	158

	<u>Pag.</u>
<i>Cap. XIII. Incercarea de constituire a unui stat centralizat</i>	165
1. Mihai Viteazul	165
2. Luptele cu Turcii	170
3. Cucerirea Transilvaniei și Moldovei	175
4. Cultura în veacul al XVI-lea	179
<i>Cap. XIV. Moldova, Țara Românească și Transilvania în veacul al XVII-lea</i>	184
1. Situația internațională. Lupta împotriva jugului otoman	184
2. Starea economică și socială a Țărilor Române în veacul al XVII-lea	187
3. Lupta țăranilor împotriva exploatarei feudale în veacul al XVII-lea	192
4. Domnitorii din veacul al XVII-lea în Moldova și Țara Românească	198
5. Cultura în veacul al XVII-lea	214
<i>Cap. XV. Transilvania în veacul al XVII-lea</i>	226
<i>Cap. XVI. Moldova și Țara Românească în veacul al XVIII-lea. Descompunerea feudalismului și începuturile capitalismului în a doua jumătate a veacului al XVIII-lea</i>	232
1. Desvoltarea social-economică	233
2. Forme ale luptei de clasă în veacul al XVIII-lea	243
3. Domniile. Întărirea relațiilor cu Rusia	246
4. Domniile „fanariote“	251
<i>Cap. XVII. Războaiele ruso-turce și însemnătatea lor în lupta contra jugului otoman</i>	253
1. Ajutorul primit dela Rusia în lupta pentru independență a Țărilor române	253
2. Cultura în veacul al XVIII-lea	258
<i>Cap. XVIII. Transilvania în veacul al XVIII-lea</i>	264
1. Dominația habsburgică. Situația țăranilor	264
2. Răscoala țăranilor sub conducerea lui Horia, Cloșca și Crișan	268

Partea a VI-a

DESCOMPUNEREA FEUDALISMULUI ȘI DESVOLTAREA CAPITALISMULUI

<i>Cap. XIX. Răscoala poporului sub conducerea lui Tudor Vladimirescu</i>	282
1. Situația economică și socială a Țărilor Române în ajunul anului 1821	282
2. Cultura la începutul veacului al XIX-lea	286
3. Mișcarea revoluționară în Rusia și în Sud-Estul Europei, la începutul veacului al XIX-lea	289
4. Răscoala poporului sub conducerea lui Tudor Vladimirescu	292
<i>Cap. XX. Desvoltarea economică și socială în Țara Românească și Moldova dela 1828—1848</i>	299
1. Desvoltarea relațiilor capitaliste în prima jumătate a veacului al XIX-lea	299
2. Războiul ruso-turc din 1828—1829. „Regulamentul organic“	305
3. Desvoltarea culturală	313
4. Mișcări premergătoare anului 1848 în Moldova, Țara Românească și Transilvania	319

	Pag.
<i>Cap. XXI. Anul revoluționar 1 48 în Moldova, Țara Românească și Transilvania. Nicolae Balce cu</i>	323
1. În Moldova	324
2. În Țara Românească	326
3. În Transilvania	338

Partea a VII-a

DESVOLTAREA CAPITALISMULUI ÎN ROMANIA ÎN A DOUA JUMĂTATE A VEACULUI AL XIX-LEA. FORMAREA STATULUI NAȚIONAL ROMÂNIA

<i>Cap. XXII. Unirea Moldovei și Țării Românești. Constituirea statului național România. Legea rurala din 1864.</i>	347
1. Desvoltarea economică și socială a Țărilor Române după 1848.	347
2. Unirea Moldovei și a Țării Românești.	353
3. Domnia lui Alexandru Ion Cuza	363
4. Legea rurala din 1864.	373
5. Lupta „coaliției monstruoase” contra lui Al. I. Cuza.	377
6. Cultura.	379
<i>Cap. XXIII. Razboiul pentru independența națională.</i>	384
1. Desvoltarea capitalismului în România în perioada de după 1864.	384
2. Viața social-politică.	389
3. Razboiul Rusiei și României împotriva Turciei. Cucerirea independenței de Stat a României	396
4. Desvoltarea mișcării revoluționare	408
5. Cultura.	410
<i>Cap. XXIV. România burghezo-moșierească până la 1900</i>	414
1. Desvoltarea economică a țării. Dependența față de capitalul străin.	414
2. Rascoala țăranilor din 1888.	420
3. Mișcarea muncitorească între 1881—1900.	426
4. Cultura.	431
5. Transilvania până la 1900	433

Partea a VIII-a

ROMANIA ÎN EPOCA IMPERIALISMULUI (PANA LA MAREA REVOLUȚIE SOCIALISTA DIN OCTOMBRIE)

<i>Cap. XXV. România la începutul veacului al XX-lea.</i>	443
1. Starea social-economică a României la începutul veacului al XX-lea	443
2. Mișcarea muncitorească între 1900—1907. Influența primei revoluții burghezo-democratice din Rusia (1905) în România.	454
3. Rascoala țăranilor din 1907.	458
<i>Cap. XXVI. România între 1908—1914. Războaiele balcanice</i>	474
1. Legiuirea agrară burghezo-moșierească după 1907.	474
2. România în timpul războaielor balcanice.	47b
3. Mișcarea muncitorească (1907—1914).	479
4. Transilvania între 1900—1917.	483

Pag.

<i>Cap. XXVII. România în anii primului război mondial.</i>	489
1. Anii neutralității.	489
2. Participarea României la războiul imperialist.	494
3. Mișcarea muncitorească dela 1914 — Octombrie 1917.	499
4. Cultura (1900—1917).	501

Partea a IX-a

ROMANIA DUPA VICTORIA MARII REVOLUȚII SOCIALISTE DIN OCTOMBRIE PANA LA 23 AUGUST 1944

<i>Cap. XXVIII. România în perioada avântului revoluționar creat sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie (1917—1923).</i>	505
1. Însemnătatea istorică mondială a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.	505
2. Intervenția imperialistă împotriva revoluției socialiste din Rusia.	506
3. Situația economică-socială a României după războiul imperialist (1914—1918).	509
4. Lupta clasei muncitoare între 1917—1920.	524
5. Greva generală din 1920.	529
6. Crearea Partidului Comunist din România.	533
7. Congresul al II-lea al Partidului Comunist din România.	536
<i>Cap. XXIX. România în perioada stabilizării relative a capitalismului (1923—1929).</i>	538
1. I. V. Stalin despre stabilizarea relativă a capitalismului.	538
2. Situația social-politică din România în perioada 1923—1929.	544
3. Lupta Partidului Comunist în anii 1923—1929. Congresul III și Congresul IV al Partidului Comunist din România.	555
<i>Cap. XXX. România în perioada crizei economice din 1929—1933.</i>	567
1. Criza economică din România.	569
2. Accentuarea aservirii României imperialismului american, englez și francez.	577
3. Lupta Partidului Comunist din România pentru ieșirea revoluționară din criză.	581
4. Congresul al V-lea al Partidului Comunist din România și însemnătatea sa istorică.	587
5. Marea luptă a ceferiștilor și petroliștilor din Ianuarie—Februarie 1933.	596
6. Eroicele lupte din 15—16 Februarie 1933. Procesul conducătorilor luptelor din 1933 în trunchi cu Gheorghe Gheorghiu-Dej.	601
<i>Cap. XXXI. România în perioada fascizării țării și a pregătirilor războiului antisovietic.</i>	608
1. Situația internațională.	608
2. Viața economică. Creșterea capitalului monopolist.	610
3. Politica burghezo-moșierească de fascizare a țării.	619

	Pag.
4 Lupta Partidului Comunist din România pentru crearea frontului popular antifascist.	621
5. Dictatura regala (1938—1940).	627
6. Partidul Comunist din România față de dictatul dela Viena.	532
<i>Cap. XXXII. Participarea României burghezo-moșierești la războiul criminal antisovietic. Lupta Partidului Comunist din România împotriva razboiului hitlerist (1941—1944).</i>	638
1. Dictatura fascistă legionara-antonesciană.	638
2 Platforma de lupta a Partidului Comunist din România — Septembrie 1941.	644
3. Colaborarea trusturilor anglo-americane și a burgheziei românești cu imperialismul german în timpul războiului antisovietic.	651
4. Înființarea diviziei „Tudor Vladimirescu”.	653
5. Lupta forțelor patriotice sub conducerea Partidului Comunist din România împotriva razboiului hitlerist.	659
6. Jaful hitlerist.	665
7. Pregătirea actului dela 23 August 1944.	667

Partea a X-a

ELIBERAREA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI DE CĂTRE GLORIOASA ARMATA SOVIETICĂ. LUPTA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN PENTRU INSTAURAREA ȘI DESVOLTAREA REGIMULUI DE DEMOCRAȚIE POPULARĂ

<i>Cap. XXXIII. 23 August 1944. Lupta pentru statornicirea democrației populare în țara noastră.</i>	669
1. Semnarea armistițiului.	672
2. Participarea României alături de Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice la razboiul drept antihitlerist.	674
3. Lupta Partidului Comunist Român contra guvernelor Sanatescu și Radescu. Realizarea unității sindicale.	676
4. 6 Martie 1945. Instaurarea guvernului democratic în care clasa muncitoare are un rol precumpanitor.	682
5. Reforma agrara. Lichidarea moșierimii ca clasa	684
6 Conferința națională a Partidului Comunist Român.	692
7. Ajutorul economic dat de Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice.	695
8. Conferința dela Paris. Tratatul de pace. Ajutorul diplomatic dat României de Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice.	699
9. Propunerile Partidului Comunist Român pentru îmbunătățirea situației economice și financiare a țării	704
10. Izolarea și zdrobirea partidelor burghezo-moșierești și a social-democrației de dreapta.	711
<i>Cap. XXXIV. Proclamarea Republicii Populare Române — 30 Decembrie 1947.</i>	719
1. Inlaturarea monarhiei.	719
2. Congresul Partidului Muncitoresc Român.	719

	<u>Pag.</u>
3. Naționalizarea principalelor întreprinderi industriale. Crearea formațiunii socialiste a economiei naționale.	722
4. Planul de Stat al Republicii Populare Române pe anul 1949 și planul de Stat pe anul 1950.	726
5. Rezoluția Ședinței Plenare a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român din 3-5 Martie 1949 asupra sarcinilor Partidului în lupta pentru întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare și pentru transformarea socialistă a agriculturii.	728
6. 70 de ani dela nașterea lui I. V. Stalin.	733
7. Crearea Sfaturilor Populare, organe locale ale puterii de Stat.	735
8. Lupta pentru întărirea vigilenței revoluționare.	737
9. Planul de electrificare a țării.	741
10. Planul Cincinal al Republicii Populare Române.	742
11. 30 de ani de luptă a Partidului sub steagul lui Lenin și Stalin.	746
12. Făurirea culturii noi, naționale în formă, socialista în conținut.	748

„DOCUMENTE PRIVIND ISTORIA ROMÂNIEI“, Veacul XVI

A. MOLDOVA, VOL. IV (1591—1600)

Prefața

Volumul de față cuprinde 371 documente din Moldova (anii 1591-1600), pastrate mai ales în Biblioteca Academiei R.P.R. și la Arhivele Statului în București și Iași. Din numărul de 371 documente, 231 sunt traduceri după originale în limba slavă, 26 după copii slave; 19 traduceri după originale și copii grecești; 20 sunt transcrieri după originale românești, iar 75 sunt transcrieri de vechi traduceri și rezumate românești după originale ce nu s'au pastrat. La sfârșitul volumului se publica 4 documente de autenticitate îndoelnice.

Ultima parte a volumului cuprinde un număr de 91 fotocopii după originale slave, 6 după cele grecești și 14 după cele românești.

Acest volum cuprinde un grup de documente din arhiva lui Petru Vodă Șchiopul care, după cum se știe, s'a retras din domnia Moldovei de teama Turcilor și a frământărilor țărănești. (Petru Șchiopul, stabilit în Tirol, a murit în anul 1594).

Printre aceste documente se găsește catastihul din 20 Februarie 1591 (Doc. Nr. 5) cel mai vechi izvor statistic demografic și fiscal până azi cunoscut pentru istoria Moldovei dela sfârșitul veacului al XVI-lea. El cuprinde numele ținuturilor și numărul locuitorilor lor pe categorii de birnici: țărani, 36 941 printre care sunt menționați 3453 țărani «siraci»; apoi 4983 curteni: 574 «vatași»; 1350 popi; 120 «saigă» ocupați cu extragerea sarii de la «satul Ocne» (viitorul Tg. Ocnei), și 3211 nemiși. În numărătoarea celor 36 941

țărani se amintește de țărani «siraci» dar nu se precizează componența celorlalți, țărani dependenți (vecini), țărani liberi, care stăpâneau în cete (drujine) un hotar indiviz și își lucrau singuri pământul devalmașesc, adică razeșii pe care istoriografia burgheza îi considera aparând cu aceasta denumire numai în sec. XVII. Dar în colecție s'a publicat un document din 19 Septembrie 1585, menționând un vataf și «razeșii sai» (cf. Documente privind istoria României, veacul XVI, A. Moldova, vol. III (1571-1590) p. 291); alte doua documente care vorbesc de razeși se găsesc în prezentul volum (Doc Nr. 324 din 13 Iunie 1599 și Nr. 345 din 19 Februarie 1600).

Același document amintește — așa cum s'a văzut — și de «nemeș», pe care vechea istoriografie îl considera sinonim cu «razeș». Într-un act din 20 Iulie 1586 relatează plângerea la domnie a unui «nemeș anume Mihailă din Halasești» asupra pererubților din ținutul Neamț, cum ca «i s'a luat o vaca pentru sulgiu, cum s'au luat vacile și dela țărani», iar domnul poruncește dregătorilor sa caute în catastihul respectiv și de-l vor gasi scris «voi dați-i un taler sau lăsați-i un om pentru lucru» (A. Moldova, vol. III (1571-1590), p. 329). Nemeșii stăpânesc individual pământul (cf. ibidem, paginile 339-40, 397-8), au țărani în dependență; se ciocnesc cu marea boierime acaparatoare de dregătorii, moșii și privilegii etc. Trebuie lamurit întru cât nemeș corespunde cu boierii fara dregătorii sau ar fi tot una cu razeșii. În cazul din urma

ar reieși că — la sfârșitul veacului XVI — țăranii vecini (șerbi) reprezentau un procent de 90%, iar țăranii liberi 10%.

Alt document dela Petru Schiopul din 12 Mai 1591 cuprinde socoteala goștinei oilor pe ținuturi, sumele pe care le primea domnia în aspri vechi sau noi dela gelepii și casapii turci, dar mai ales greci, cum și indicația ca darea se platea în natura și în bani. Actul desvăluie jefuirea nemiloasă a țărănimii prin exercitarea monopolului turcesc asupra produselor noastre. Se ridicau într'un an de către oamenii Sultanului, pe preț de nimic, 141.400 oi, care ieșeau din țara istovită de dajdii pe la Focșani sau Isaccea. Numarul oamenilor înscrși în catastihul visteriei fiind de 47.198, rezulta că fiecare birnic trebuia să dea domniei sau să vândă, presat de dari, câte trei oi anual. Actul citat (Doc. Nr. 24) este urinat de un altul, din 12 Mai (Doc. Nr. 25), cu numele casapilor și gelepilor și numarul oilor cumpărate.

Din marturiile date de un diplomat polon, de neguțatori greci din Țara Românească și mai mulți boieri mari moldoveni, rezulta că vama se arenda la 15 August și numai pe un an; domnul lua dijma din oi, anual, 150.000 capete, care treceau granița fara a plăti vamă, iar dacă nu se aduna aceasta sumă, vameșul era obligat să dea domniei câte trei aspri de fiecare oaie, până la împlinirea sumei de 150.000 oi (Doc. Nr. 91-95).

Dintr'o listă a lui Petru Schiopul cuprinzând înșirarea averii lui în bani și lucruri prețioase (Doc. Nr. 123) culegem informația ca pentru vama Iașilor (vama cea mare), domnul în-casa arenda (în anul 1583) 4000 taleri pe lună sau 48.000 taleri anual, o sumă importantă având în vedere raritatea monetei. Inventarul menționat arată că domnul posedă suma lichida de 59.000 galbeni și obiecte prețioase de aur și argint (lanțșoare, ine, cercei, figurine, sabii, hangere, cupe, tipsii, pahare, linguri, sfesnice, etc.) în valoare cel puțin echivalentă cu banii curați. În perioada respectivă, media prețului de cumpărare a unui sat moldovean era 3000 galbeni, deci domnul mazil mai posedă la trei ani după detronare o bogăție în bani și bijuterii echivalentă cu valoarea a 40 de sate. Cifrele ne dau o idee clara

de intensitatea cu care domnul numt de boieri «matca fara ac», a expl. atăt și a jefuit țărănimea încât să poată umple pântecul turcesc nesațios și să și asigure lui și familiei averi atăt de mari.

Din analiza transacțiilor bunurilor funciare din această decada, care se fac mai toate în bani, rezulta ca economia de schimb crește și ca economia naturala începe să se destrame. Cifrele care nu pot fi concludente pentru întreaga economie, dar care sunt totuși indicatoare se exprima astfel în aceste documente: transacțiile în moneta reprezinta 89%, iar cele în produse 11%. La plângerea calugariilor dela m-reu Tazlau, Ștefan Voda Razvan mustra pe dregătorii ținutului Tighieciu, unde se alla satul Tatareani al mănastirii: «...voi nu luați dela ei bani, ci-i mănăți la munca sa lucreze» și le poruncește «voi sa luați dela ei bani pentru lucru, cum vi s'a dat povațuiala» (Doc. Nr. 155). Incepe a se afirma deci renta în bani.

Din analiza documentelor din volum se constată că asprul turcesc circula tot mai rar pe piața internă; doar 6,5% din transacțiile actelor sunt în asprii, fața de 28% din perioada 1571-1590. Acest fapt, firește și ca urmare a falsificării oficiale a asprului turcesc, dictata de Sultan în 1584, când galbenul (zlotul, sultaninul, unghiul) și talerul și-au dublat valoarea fața de asprul nou batut din argint prost; dar fenomenul editării asprului depreciat nu se observa în documentele corespunzătoare cronologic din Țara Românească, ba dimpotriva, aici domina asprul, ceea ce dovedește ca în acea vreme în Moldova, încercările de a scăpa de controlul otoman erau mai pronunțate.

Dela Petru Schiopul, obișnuit sa-și țină grijuliu socotelile — uneori cu neînțelese greșeli de calcul — s'a pas-trat și însemnarea localităților strabătute din Moldova prin Polonia, Cehia, Austria până în Tirol, cu precizarea distanțelor în mile și notarea unor cheștiului (Doc. Nr. 84).

De asemenea, se gasesc printre aceste documente scrisori ale unor boieri din tagma lui Petru Schiopul. Ele ajută la înțelegerea relațiilor politicianiste și de intrigă dela curtea Sultanului, care slujeau la menținerea și îndepărtarea unor domnitori.

Sunt mai multe scrisori din partea lui Andronic Cantacuzino, a Patriarhului Eremia de Constantinopol și a altor binevoitori ai domnului mazil, prin care îl anunța de încercările făcute la Poarta pentru reînscăunarea lui (Doc. Nr. 85-88; 102, 113, 119-21). În aceste scrisori se vorbește și de propunerea făcută lui Petru Șchiopul de a se așeza la Chios, după indicația Sultanului și marelui vizir (Doc. Nr. 110-111), propuneri pe care nu le-a primit deoarece se temea de soarta fiului sau care ar fi putut fi supus represiilor imperiului otoman.

Desvoltarea economică a orașelor din această epocă face ca feudații laici și eclesiastici să încerce — prin diferite mijloace — să ia în stăpânire parțial sau integral hotarele târgurilor. În unele cazuri, domnia e nevoită să dea curs cerințelor boierimii și bisericii renunțând uneori la dreptul «domnesc» ce-l avea asupra celor mai multe târguri.

Această este situația pe care o ilustrează doc. Nr. 239 din 19 Septembrie 1597 în care domnia renunța la drepturile sale în favoarea unei mănăstiri încuviințând oamenilor acesteia de «a-și ara și a semana grânelor și a cosi fânul, în țarina târgului, în țarina Sucevei, unde le place, ca și oamenii târgoveți...». Tot în acest document, Ieremia Movila, domnul Moldovei, defavorizează meseriașii orașului «domnesc» lipsindu-i de scuti- rile largi pe care le acordă meșteșu- garilor aceleiași mănăstiri (cojocari, ciubotari, curelari etc.).

Însăși domnia rasluiește din hotarul târgului vânzându-i pământurile (Doc. Nr. 127 din 28 Martie 1594) în care Aron Voda vinde un sat unui inare vameș; «care sat au fost din hotarul târgului ca sa-și facă și ia sat».

Documentele din acest volum vorbesc și de actul lui Mihai Viteazul care unește pentru câteva luni cele trei Țări Românești într'un singur sistem politic unitar. În documentele din Mai 1600, se vorbește de unirea Moldovei. Căpeteniile bisericii moldovene, la fel ca și marii boieri care nu voiau să existe o putere politică centralizatoare care ar fi atins puterea lor, se ridică împotriva lui Mihai și pregătesc peste hotare intervenția polonă.

Mihai Viteazul, care se instituiează «domn al Țării Românești, al Ardealului și Moldaviei» (Doc. Nr. 252 din 27 Mai 1600) caută să asigure o putere politică stabilă în Moldova. El pune boieri care-i erau atașați, în fruntea treburilor civile. Apoi numește și în toate dregatoriile bisericești oameni de încredere. În realizarea scopurilor sale politice el caută să se sprijine și pe biserica. În acest scop el pune și în fruntea bisericii oameni devotați poli- ticii sale. La 2 Iunie 1600 a convocat la Iași un sinod care a înfierat cape- teniile bisericești care au tradat și «iarăși nu conținesc gândindu-se la lucrările rele și cașunând scandaluri vor să stârnească rasboi împotriva evlaviosului Mihai Voevod, se ostenesc să-l scoată de pe tronul Moldovei».

La sinod, toți monahii fugari sunt declarați «căzuți din scaunele lor» ca uneltitori și trădători și se numește un nou mitropolit al Moldovei credincios lui Mihai. Acesta capătă împuterni- cirea cu înlocuirea imediată a epis- copilor, ceea ce se face pentru Roman, la 15 Iunie (Doc. Nr. 357), iar pentru Radăuți la 19 Iunie (Doc. Nr. 358).

După cum se vede, documentele din volum ating mai multe probleme nele- gate între ele. Toate laolaltă slujesc însă la lămurirea complexelor probleme pe care le ridică istoria medie a pa- triei noastre.

B. ȚARA ROMÂNEASCĂ, VOL. III (1551—1570)

Prefață

Acest volum cuprinde 446 documen- te ale Țării Românești din perioada 1551-1570; dintre acestea, 349 docu- mente după originale redactate în lim- ba slavonă. În anexa se reproduc foto- copiile a 155 documente originale.

Studiul documentelor cuprinse în acest volum va înlesni lămurirea unor probleme legate de dezvoltare, por- turilor feudale pe teritoriul Țării Ro- mânești la mijlocul sec. al XVI-lea.

În aceste documente se oglindește

procesul creșterii schimbului în bani și unele consecințe ale acestui proces.

Documentele aduc cea mai veche știre despre marimea birului, cuprinsa în izvoarele până azi cunoscute. Se arată că rudele țăranului Vladul din Sârbi «au platit 20 ani birurile lui Vladul și au dat pentru acele biruri 1200 aspri», devenind coproprietari pe ocina țăranului. Rezultă de aici că birul plătit de acest țaran, proprietar de ocina, era de 60 aspri anual (cca un galben) (Doc. Nr. 109 din 17 Ianuarie 1559).

Merita să fie studiat în ce măsură birul (după unii greșit interpretat de anumiți istorici ca având funcțiunea exclusiv de «impozit» era plătit și sub numele de «dăjdie» stăpânului teritorial, fie că era vorba de domn, de boier sau de mănăstire, așa cum ar trebui lămurită și problema Ațiganiilor, până azi nelămurită. Astfel la 9 Ianuarie 1570 (Doc. Nr. 389) se arată că egumenul mănăstirii Bistrița trimisese pe o slugă a lui, anume Aldea din Bârlui, «în satele sfintei mănăstiri, să strângă și să ia venitul din porci și din stupi și dăjdiile Ațiganiilor»; egumenul se plânge că din aceste dăjdii, Aldea «a ascuns 900 aspri», ceea ce arată că dăjdiile erau în cazul de față încasate în bani.

Trebue studiat în ce măsură dăjdiile plătite proprietarului feudal, domn, boier sau mănăstire, existau paralel și întru cât se deosebeau de birul pe care îl plateau și oamenii liberi, din care se împlinea haraciul Turcilor.

Clasa stăpânitoare organiza astfel strângerea birului, încât el apăsa în cea mai mare parte pe umerii maselor exploatare. Cazul iscat cu prilejul repartizării birului în satul de țărani liberi Turcenii ajută la studierea acestei probleme (Doc. Nr. 162). Din document reiese mecanismul de impunere a birului de către organe domnești («au umblat Roșca și Arsenie rabojari în județul Gorju») care au lucrat cu ajutorul unui localnic pe nume Drăghici Drăghici, se spune în document, «a făcut socoteala satului» (adică a repartizat între țărani liberi din sat suma globală fixată de rabojari). Dar a fost plângere că a nedreptățit pe unii în favoarea altora. Se spune că «a... Drăghici pe Dan la trei biruri, iar niște oameni din sat, el i-a pus ca răci; iar ei nu erau săraci ci erau cu averi».

Tot în legătură cu birul, documen-

tele din acest volum arată cum numeroși țărani, uneori chiar mici boieri, erau siliți să-și vândă ocina din pricina neplății birului (Doc. Nr. 15, 112..., etc.). Actele domnești, redactate de obicei așa cum cereau interesele boierilor, susțin că ei au făcut-o «de buna voie»; în 1569-1570, se pretinde chiar ca «a cazut Naica singură la Stoica logofat sa-i dea ei aspri, pentru ca a fost sa plateasca birul cel mare... iar ei n'a avut odihna nici zi nici noapte dela Naica... apoi... l-a trimis însași Naica pe fiul ei, anume Buta, de a pus semne și pietre acestui loc și l-a dat la mâna lui Stoica logofat» (Doc. Nr. 377).

În realitate este vorba de ruinarea și aservirea unui număr de țărani liberi, uneori chiar și mici boieri, care pierd pământul împotriva voii lor și sub presiunile birului care ar îndeplini și alte funcțiuni decât cea a impozitului, problema care merita să fie studiată.

Cu veacuri în urmă apar «targurile», locul de întâlnire periodică al celor care făceau schimb de produse. Astfel de târguri întâlnim în toate Țările Române, uneori în centre (orașele) de pe moșiile domnului, boierilor sau mănăstirilor. Documentele cuprins în acest volum arată ca în secolul al XVI-lea începe să apară tot mai numeros organizarea de prăvălii în principalele orașe, strazi sau cartiere ca sediul stabil de comerț.

Cartea de judecată data la 13 Mai 1563 de către autoritățile orașenești din București (Doc. Nr. 212) arată desvoltarea luată de prăvăliile negustorilor și existența unui cartier special (numit «bazar») în care ele erau grupate. Actul întarind vânzarea unei prăvălii arată ca asemenea tranzacții trebuiau încheiate «cu știrea tuturor negustorilor... din bazar». Din aceasta reiese că o grupare negustorească (pe care o vom întâlni mai des în ac' ie de mai târziu sub numele de «breasla neguțătorilor», cu «starostele» ei) are a-și spune cuvântul. Actul nu este redactat ca de obicei numai în numele sudețului și celor 12 pargari ai orașului; în locul unui al 12-lea pargar se citeaza «negustorii din bazar». Faptul ca reprezentanții «bazarului» au a-și spune cuvântul în transarea lăgărilor privind uneori chiar fiecare prăvălie în parte, arată ca organizarea

negustorimei ia atare forme, încât poate chiar îngradi concurența pe calea unor reglementări corporative.

Aceasta organizare a negustorilor exclude tot mai mult dependența personală față de boier, creând într'un proces îndelungat, obiceiul că un oraș în care exista un «bazar» nu poate sta în servagiu față de un stăpân teritorial, ci trebuie să fie oraș domnesc.

Merită să fie studiat procesul formării bazarelor, formele lor de organizare, caracterul stabilității lor în timp, relațiile lor cu autoritatea domnească și măsura în care au ajutat la creșterea puterii domnești. În legătura cu aceasta ne poate ajuta și studierea caracterului proceselor pe care le poartă pentru apărarea moșiei lor agricole unele orașe ca Argeșul (Doc. Nr. 105, 154, 159, 167), Pitești (Doc. Nr. 147) sau Gherghița (Doc. Nr. 170).

Aceasta nu înseamnă că în societatea de pe teritoriul Țării Românești nu se întâlnesc la mijlocul secolului al XVI-lea numeroase manifestări ale stărilor mai vechi de economie naturală care se ciocnesc cu tendințele noi de largire a pieții.

Dar elemente noi apar și ele trebuie urmărite cu atenție pentru a cunoaște procesul dezvoltării schimbului.

Merită să fie studiate și ciocnirile care au avut loc între negustorii turci și cei localnici, ca un aspect al luptei împotriva jugului otoman.

În București, de pilda, se vede mai clar cum se oglindește atât lupta dintre nou și vechi în dezvoltarea economiei feudale, cât și lupta împotriva reprezentanților imperiului otoman care voiau să mențină în mână lor schimbul. «Bazarul» din București era mai ales în mână negustorilor veniți din imperiul otoman care pastrau legături strânse cu stăpânirea otomană (numele însuși de «bazar», ca și numele reprezentanților negustorimii, ca Oxotie, Gheorghe Grecul, etc., arată acest lucru).

Reprezentanții Porții, sau pur și simplu Turcii, se bucurau de avantajele ce le oferea situația de asupritori. Fie în care ienicerii puteau, independent de judecata, să-și facă dreptate cum le convenea mai bine reiese din doc. Nr. 191, datat 14 Nov. 1561. Documentul arată că după moartea lui Ivan «barbir» (e vorba de unul dintre frizerii care în Evul Me-

diu îndeplineau și funcția de medic) cele trei «dughene» ale sale sunt rapite moștenitorilor, «caci vadau lui Ivan «s'a maritat după un ienicer care i-a luat dughenele cu sila». Deși mitropolitul și boierii țării hotărăsc ca macar două dintre aceste dughene să fie restituite moștenitorilor firești, actul constată ca fiul lui Ivan, anume Petriman, este silit la rândul său să-și vândă dughena lui «Pana Grecul».

Dupa cum se vede, în condițiile existenței jugului otoman, negustorii imperiului, prin abuz, își rezolvă litigiile în favoarea lor.

Aceasta atitudine a ienicerilor este, cu atât mai brutală în acea vreme, cu cât documentele din volum oglindesc consolidarea stăpânirii turcești asupra Țării Românești în anii 1551-1570.

La 15 Septembrie 1557, domnitorul Patrașcu cel Bun amintește înscăunarea lui prin cuvintele: «vremea în care m'a dăruit domnul Dumnezeu și stăpânul nostru, cinstitul împărat, cu moșia parinților domniei mele, Țara Românească» (Doc. Nr. 84). La această dată, unii domni nu afirmă în actele interne, vreo pretenție de independență și suveranitate.

În aceste condiții, actele de violență brutală ale unor feudali turci îndreptate împotriva locuitorilor țării, erau mult înlesnite. Documentul din 20 Nov. 1569 ne informează despre înțelețnicirile lui Hasan, «un turc din Belgrad». Se arată că Dragul din Manești căzuse rob în mâna Tatarilor; Hasan îl «rascumpara» dela aceștia pe o sumă totală de 10.000 aspri, silind apoi pe mama Dragului să-și vândă pământul pentru a obține cei 14.000 aspri cât cerea de data aceasta Turcul. Documentul povestește cum «Stana, mama Dragului a adus acei aspri și i-a dat toți în mâna lui Hasan Turcul, de și-a scos pe fiul ei Dragul din lanțuri, din temnița» (Doc. Nr. 385). Se vede limpede cum Turcul realiza câștiguri enorme pe spinarea familiilor acelora pe care îi ținea în temniță fără vină.

Ura poporului împotriva jugului otoman se manifesta puternic în aceasta vreme; firmele Sultanilor (în copie și traduceri la Biblioteca Academiei R.P.R. — vor intra în alt volum al Colecției «Documente privind Istoria României») oglindesc îngrijorarea guvernului otoman față de creșterea rezistenței populare și a unor acțiuni

haiducești prin părțile baltilor Dunarii, ajungând chiar la Târgoviște, la incendierea pulberariei turcești.

Aceste fapte, ca și toate celelalte

aspecte ale dezvoltării societății pe teritoriul Țării Românești, trebuie studiate în vederea luminării problemelor din istoria R.P.R.

B. ȚARA ROMÂNEASCA VOL. IV (1571—1580)

Prefață

Volumul de față cuprinde 489 documente din Țara Românească (anii 1571—1580), păstrate mai ales în Biblioteca Academiei R.P.R. și la Arhivele Statului din București. Din numărul de 489 documente, 363 sunt traduceri după originale în limba slavă; 42 după copii slave; 4 sunt transcrieri după originale românești, iar 8 sunt transcrieri de vechi traduceri și rezumate românești după originale ce nu s'au păstrat. În anexă se reproduc fotografiile a 124 documente originale.

Documentele publicate în prezentul volum arată că în această epocă se întărește asupra turca care jefuiește o parte tot mai însemnată din bunurile țării. Odată cu aceasta se întărește exploatarea țaranimii.

Una din măsurile potrivnice țaranilor este confiscarea, prin diferite mijloace, de către boieri a pământului țaranilor. Mizeria cruntă, pricinuită de exploatarea turco-boierească, în care se sbat în aceste timpuri masele țăranești, este folosită pentru a grăbi ritmul procesului de depozedare a țaranimii de pământ. Documentul Nr. 103 din 4 Aprilie 1573 arată: «...toți acești mai sus ziși oameni au vândut și au închinat toate mai sus zisele ocine,..., unii pe timp de foamete rea; iar alții și-au vândut copiii la Turci, iar alții au murit de foame pe drumuri...». Aceeași situație e descrisă și în documentele 205, 212, 294, 481, etc.

Mijloacele folosite de boieri pentru a pune mâna pe pământul țaranilor, pe care le găsim pomenite în documentele prezentului volum, sunt între altele: vânzarea silită a pământurilor; folosirea violenței (Doc. Nr. 303, etc.); confiscarea pentru neplata amenzilor (Doc. Nr. 70, 303, etc.), etc. Un factor important al acestui proces este și nepuțința țaranimii de a face față creșterii nemăsurate a birului, aceasta mai ales în condițiile unei asupririi fiscale salbatice exercitată de boieri însărcinați

cu strânsul birului în iudețe. Documentele pomenesc în unele locuri de boierii «birari» care după ce jefuiesc populația fug peste hotare cu banii birului (Doc. Nr. 90, 405, etc.).

Se agravează procesul aservirii țaranimii. Tot mai multe documente pomenesc de «rumâni» și de «vecini» ca de un element care însoțește în chip firesc actele de dănie sau de înțarare a proprietății satelor. În unele locuri procesul de aservire începe să devină general; se vorbește, de pilda, într'un document (Nr. 94) de un «sat mare de vecini»; alte documente formulează în chip obișnuit: «...din ocini, din vecini...», fara a mai preciza numărul, ceea ce indică generalizarea procesului (Doc. Nr. 62, 127, 164, 254, 341, 345).

Documentele scot la iveală — în acest proces — fenomenul rușării, datorită exploatarei boierești, a vecinilor de pământurile lor cu care cazuseră împreună în starea de vecinătate. Din cauza faptului că în multe cazuri pământul și țaranul vecin nu mai alcătuiesc un tot indisolubil, documentele precizează despre unele pământuri că sunt «cu rumâni» sau «fara rumani» (Doc. Nr. 312, 448, 450, 454, etc.).

Masele țăranești, libere sau aservite, nu întâmpinau cu indiferență acest proces. Unele documente arată opoziția tot mai înverșunată manifestată de cetele țăranești în înfațișările lor la divanul domnesc și mai ales în revolta împotriva asupritorilor (Doc. Nr. 103, 224, etc.).

Se ascut ciocnirile dintre domnie și marea boierime pentru partea de venit ce-l scoteau de pe spinarea poporului, după jaful turcesc. În cadrul acestor ciocniri, domnia se străduia să întărească gruparea boierească care o sprijinea, grupare pe care o folosea împotriva restului marii boierime. Între alte prilejuri alese de domnie pentru aceasta sunt cazurile de «hiclenie», de tradare față de domn. În chip

obișnuit, ca o trăsătură aproape constantă a vechiului drept românesc, averile hiclenilor erau confiscate în folosul domniei. Documentul Nr. 352 din 14 Septembrie 1578 formulează foarte precis acest lucru: «...Și au rămas domnești toate averile și satele, pentru hiclenia lui».

Aceste averi în deobște confiscate pentru trădare erau în parte acordate de către domnie unor boieri pe care în acest mod încerca să-i organizeze pe o poziție favorabilă intereselor ei. Documentul pomenit mai sus, referindu-se la acest obicei domnesc, spune în legătură cu averile confiscate dela un boier «hiclean»: «...iar cu celelalte sate răposatul Vlad Voevod a miluit pe mulți boieri».

Această practică domnească este ilustrată de numeroase documente. Astfel, în documentul Nr. 25 din 1 Iunie 1571 se spune: «Fiindcă a fost acest sat al lui Stanciu al Bengăi, astfel, Stanciu al Bengai el l-a pierdut dela domnia mea cu *rea hiclenie* iar Florea postelnic, el l-a dobândit cu dreaptă și credincioasă slujba *dela domnia mea*».

În acest document se întrevăd clar pozițiile pe care se situează grupările clasei stăpânitoare, reaua hiclenie pe de o parte, dreapta și credincioasa slujba pe de altă parte.

Certurile și luptele feudale dintre boieri sunt mai de lungă durată. Documentul Nr. 162 vorbește de o ceartă care se desfășoară sub trei domnitori cu aproape zece înfațișări. Sunt cazuri când boierii folosind violența își cotoresc pământurile (Doc. Nr. 130, 428, etc.). Aceste documente oglindesc certurile din sânul clasei stăpânitoare.

Documentele publicate în acest volum aduc de asemenea și unele date în legătură cu dezvoltarea schimbului în această epocă, în lupta contra îngrădirilor otomane. Numeroase acte orașenești, încheiate și întarite de autoritățile orașenești, au ca obiect tranșacțiuni privitoare la prăvalii și locuri de prăvalii (Doc. Nr. 75, 308, 484, etc.). Trebuie reținut că și o parte a boierimii este interesată în schimb, și achiziționează prăvalii (Doc. Nr. 330, 454, etc.). Unii boieri erau și ei nemulțumiți de stăpânirea turcă. Astfel, în documentul Nr. 454 din 12 Martie 1580, emis de cancelaria domnească, se arată ca vornicul Dragomir ia în stăpânire 18 prăvalii și cu acest prilej a avut

ciocniri cu negustorii turci (același document).

De asemenea unele aspecte ale situației juridice a orașelor reies din documentul Nr. 31 din 14 Iunie 1571. În acest document, în care orașenii se opun fără succes la rașluirea moșiei orașului de către boieri, se spune: «Și așa au pârât sudețul și 12 pângari că acest sat... n'a fost de moștenire a lui jupân... ci a fost sat domnesc. Și au vrut sudețul și cei 12 pângari să facă... satul... orașeni ca și alți orașeni, să-i alipeasca cu orașenii...», ceea ce denotă că locuitorii pământurilor domnești din vecinătatea orașelor puteau fi transformați în orașeni, în cazul, bineînțeles, când reușeau în eforturile de largire a privilegiilor orașului.

Desvoltarea schimbului trebuie legată și de prezența în aceste documente a unor forme ale rentei monetare. Astfel documentele Nr. 86, 98 indică existența pe lângă «vinăriciul domnesc» și «vinăriciul boieresc» (amândouă dări în natură) și a «perperilor» (dare în bani).

Documentele mai indică date referitoare la *prețul pământului*. (Doc. Nr. 369, 461, 462, 464, 466, 469, 472, 476, etc.), la *prețul animalelor* (Doc. Nr. 127, 363, 413, 435, 444, 448, 454), la *prețul mâinii de lucru* (Doc. Nr. 130), etc.

Documentele din acest volum arată că în aceasta vreme jugul turcesc apasa tot mai mult. Turcii nu-și însușesc numai bunuri. Ei își creează mari surse de venituri bănoase și din înrobirea locuitorilor Țării Românești (Doc. Nr. 67): «și... iar... ea a avut niște fii ai ei în Țara Turcească și n'a avut bani ca să-i platească dela Turci ci a vândut această mai sus zisă ocină... de și-a platit fii ei... și i-a scos dela Turci».

Regimul dominației otomane în epoca în care sunt emise documentele prezentului volum, începe a fi considerat ca un regim de stat al Țării Românești. De aceea, în doc. Nr. 197 un boier trădător nu e considerat numai «hiclean» față de domn ci și față de «împarat» (adica sultan), ceea ce arată că domnii se considera simpli reprezentanți ai Porții Otomane.

Marile suferințe produse de jugul otoman și lupta poporului pentru a se scutura de acest jug reprezintă o problemă deosebit de însemnată care rămâne a fi studiată.

M. C. CARGER, *Chievul și cucerirea mongolă*. „Sovietscaia Arheologia”, 1949, Nr. 11.

Autorul studiului „Chievul și cucerirea mongolă” încearcă pe bază de elemente arheologice să lumineze unele aspecte din istoria Chievului dela sfârșitul secolului al XIII-lea și începutul secolului al XIV-lea.

Pentru aceasta, Carger face un scurt istoric al discuțiilor care au început în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, reprezentate fiind de filologul M. Pogodin. Interpretând greșit o serie de pasaje din cronică lui Nestor, Pogodin ajunge la concluzia ca Chievul a fost locuit de Velico-Ruși și nu de Malo-Ruși. După teoria lui M. Pogodin, aservirea mongola determină deplasarea populației vechiului Chiev (velico-rusa) spre Nordul Rusiei. După invazie, regiunea a fost populată de Ucrainenii veniți din regiunea Carpaților.

Atitudinea lui Pogodin este criticată mai târziu de reprezentanții științei ucrainene: A. Maximovici și A. Cotlearschi. Acești reprezentanți ai științei ucrainene critica pe Pogodin, dar cad în extrema cealaltă ajungând la concluzia că: „Rolul cuceririi mongole a Chievului este neînsemnat, Chievul nu a fost pustiit niciodată”.

Mai târziu, istoriografia burgheza naționalista reia discuțiile cu privire la rolul cuceririi mongole a Chievului.

În revista „Trecutul Chievului”, apare un studiu al lui V. B. Antonovici, intitulat „Chievul, soarta și importanța lui în secolele XIV—XVI”.

Știri puțin numeroase și fragmentare privind mănăstirea Pecersca și catedrala Sf. Sofia, menționate în cronicile secolelor XIII—XIV, îl determină pe Antonovici să-și însușească teoria că orașul Chiev nu a avut o perioadă de decădere la sfârșitul secolului al XIII-lea și începutul secolului al XIV-lea.

Ideea aceasta este reluată de M. S. Grușevski, unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai istoriografiei burghezo-naționaliste.

Grușevski combate ideile lui Pogodin privitoare la strămutarea populației chievene, criticând în același timp și poziția istoricilor burghezi polonezi, care susțineau ca devastarea Tatarilor a atras o colonizare cu populație polonă a Chievului. Căutând să demonstreze aceste fapte, Grușevski face și greșeli grave. El atribuie Tatarilor

un rol pozitiv în dezvoltarea poporului ucrainean.

Carger reda părerea lui Grușevski în legătură cu invazia Tatarilor în următoarele cuvinte: „Populația a fost nivelată datorită pauperizării și emigrării clasei avute. Această nivelare a contribuit la democratizarea mai temeinică a relațiilor sociale și invers, și-a găsit sprijinul în orânduirea obștii democratice”.

Interpretarea câtorva știri privind monumentele arhitectonice amintite în cronici îl apropie pe Grușevski de parerea lui Antonovici, și anume ca Chievul nu a avut o perioadă de decădere serioasă.

M. C. Carger face observația ca materialul arheologic privind istoria orașului Chiev a fost neglijat de istoricii secolului al XIX-lea, cu toate ca încă din al doilea sfert al secolului al XIX-lea au avut loc săpături mari în orașul Chiev.

Autorul constată că acest material împrăștiat pe la diverse muzee din U.R.S.S. nu a fost studiat temeinic și nu a fost întrebuițat pentru luminarea unor aspecte din viața orașului vechi.

Acest factor negativ se adaugă la faptul că săpăturile au fost făcute de oameni fără o pregătire științifică, de obicei amatori, care de cele mai multe ori transformau cercetările arheologice în surse de venituri, căutând tezaure, etc. Printre aceștia sunt citați Anneacov, Tunianov ș.a. Cercetatorii de tipul lui Tunianov au dat lucrărilor un caracter îngust. Obiectele rezultate din săpături au fost rupte de știința istorică, pe care aveau sarcina să o completeze. Anii 1907—1908 schimba întrucâtva înfațișarea lucrurilor prin săpăturile întreprinse de V. V. Hvoica.

Acest cercetator a reușit să redea, bazându-se pe rezultatele săpăturilor efectuate, o imagine a vechiului oraș cu reședința marelui cnez.

Carger atrage atenția că aceste rezultate au fost importante cu toate lipsurile din pregătirea lui V. V. Hvoica.

În afară de acestea, au mai fost greutăți și de altă natură, de pildă restricțiile din partea proprietarilor de locuri unde se executau lucrările, sau sarea fondurilor destinate săpăturilor care s'au făcut cu mijloace particulare.

În urma acestor săpături cu rezul-

tate foarte importante, ca descoperirea reședinței marelui cneaz, a locuințelor, a atelierelor meșteșugarești, a monumentelor, etc., istoricii au început să acorde importanța materialelor descoperite.

În anul 1908, comisia arheologică întreprinde lucrări mari în Chiev. Planul de săpături se întindea pe o perioadă de 10 ani, prevăzând în acest scop materiale și tehnicieni pregătiți.

★

Marea Revoluție Socialista din Octombrie da un suflu nou lucrărilor arheologice dela Chiev.

Prin înlăturarea piedicii puse de proprietățile particularilor, s'a putut trece la o nouă metoda și tehnică de lucru.

Secțiunile înguste din trecut au fost înlocuite, cu săpături pe suprafețe întinse, pentru a putea prinde problemele în întregimea lor.

Factorul esențial care a deosebit săpăturile noi de cele vechi a fost acela ca, după Marea Revoluție Socialista din Octombrie, cercetările arheologice au fost subordonate științei istorice, propunându-și ca scop lamurirea multor probleme pe baza materialelor.

Săpăturile dela Chiev desleaga multe probleme privitoare la apararea orașului din Decembrie 1240.

La Chiev, încă din anul 1938, a fost observată o stratigrafie caracteristică, neîntâlnită de arheologii care 'au săpat în orașele din Nordul Rusiei: Novgorod, Pscov, Staraia Ladoga, etc.

Carger arată ca cercetatorii orașelor din Nord descopereau la fiecare pas straturi de cultura materială reprezentând faze succesive ale construcției și vieții orașelor din acele regiuni. Este citată săpătura din strada Holonia din Novgorod, unde au fost găsite 19 straturi ale parajelor de lemn încadrate într-o viață de 8 secole a orașului.

Săpăturile dela Chiev au avut ca rezultat o stratigrafie mai confuză, explicată în parte prin fazele prin care a trecut orașul în timpul reconstrucțiilor de-a-lungul veacurilor.

În cercetările de până acum, a fost prins stratul vechiului oraș, la o adâncime de 1,50—2 m imediat sub stratul așezării secolelor XIX-XX. Un strat intermediar, bogat în materiale, nu a fost prins, cu toate ca obiecte izolate databile din secolele XIV—XVI au fost găsite în timpul lucrărilor.

Pentru aceste secole, lipsesc și urmele de construcții din piatră, resturi de morminte, etc. în aria cercetărilor întreprinse până acum. În schimb, în alte raioane, stratul de cultura materială a secolelor XVII—XVIII, datat precis, este deasupra stratului vechiului Chiev, desparțit numai de un strat de pământ subțire, aproape steril.

Carger face observația ca sub straturile secolelor XVII—XVIII—XIX, cercetătorului i se înfațesează o imagine a ruinelor de construcții din piatră, palate, biserici, case, ateliere, morminte pline de schelete. Toate acestea oglesc sugestiv o distrugere provocată de un dezastru.

Această situație a fost prinsă în mai multe raioane ale orașului de sus, ceea ce demonstrează ca distrugerea a avut un caracter general.

În continuare, autorul studiului analizează câteva cazuri de gorodiști tipice pentru exemplificarea dispariției într-o așezare.

Gorodiștea Borșevscoe pe Don, părăsita de locuitorii ei, a lăsat cercetătorilor resturi de ceramică și planul locuințelor, peste care, de-a-lungul veacurilor, s'a depus un strat gros de pământ. Majoritatea gorodiștilor s'apate, unde a fost continuitate de viață, demonstrează ca straturile se succed treptat pe perioade, bine pastrate, exceptând intervenția reconstrucțiilor care au deranjat straturile. În cazul acesta stratigrafia devine mai puțin complicată și comportă un studiu comparativ. Cazuri de acest fel au fost întâlnite la săpăturile din Nord, Staraia Ladoga, Novgorod, etc. Un al treilea tip de așezări îl avem în cazul când o așezare înfloritoare, lovită de o catastrofă, se transforma într-una de proporții mai mici. Exemplu: satul devine seliște sau orașul gorodiște.

Tipica pentru acest caz este gorodiștea Raichi din Ucraina. Orașelul a suferit la începutul secolului al XIII-lea o mare catastrofă care a distrus zidurile fortareței, piața, etc.

Pretutindeni, cu ocazia săpăturilor, au fost prinse schelete omenești cu mâini, picioare tăiate, vârfuri de săgeți înfipte în oase. Săpăturile dela Chiev au dus la concluzii asemănătoare cu cazul gorodiștii Raichi.

★

În partea a treia a studiului său, M. C. Carger expune rezultatele săpăturilor dela Chiev, din anul 1939, lă-

cute în preajma bisericii Mihailovschi Zlatoverhii. În jurul bisericii, au fost găsite urme ale locuințelor și atelierelor meșteșugarilor din secolele XII—XIII. Opt locuințe descoperite cu dependențele lor sunt situate în secolul al XII-lea, după inventarul materialului descoperit: un buzdugan, ceramică, o monedă bizantină din secolul al XII-lea și altele.

Problema pusă în fața cercetătorilor a fost stabilirea încetării din viață a acestei așezări, la distrugerea căreia a contribuit un mare incendiu.

În bordeiul Nr. 8, denumit de cercetători, al pictorului, au fost prinse indicii mai sigure sub arsura, de exemplu: un buzdugan, o trusă cu instrumente de dulgherie, vase cu vopsele, etc. Concluzia la care au ajuns cercetătorii este aceea că proprietarii bordeiului nu au fost prezenți în timpul catastrofei. Ușa bordeiului a fost încuiată, așa cum arată lacatul ușii, care se petrecea prin două belciuge.

Sapaturile campaniei din 1946 din strada Jitomirskaia au dat la iveală două locuințe de tipul semibordeiilor. Inventarul găsit aici a contribuit la completarea cunoștințelor asimilate în campania 1938, demonstrând că incendiul a fost însoțit de o luptă înverșunată.

Locuințele descoperite în 1946 fac parte din tipul de locuințe, cunoscut regiunii chievene (semibordeiele) de forma dreptunghiulară săpate jumatate în sol, iar deasupra, pereții lucrați din lut batatorit.

Materialul găsit în aceste locuințe s'a pastrat în întregime, începând cu obiectele de uz casnic până la țesătura carbonizată.

O descoperire caracteristică semnalată de autor este aceea a două schelete găsite într'un cuptor al locuinței II, așezate într-o poziție neobișnuită.

În locuința I-a au fost prinse de asemenea câteva schelete în poziții ciudate. În urma unei atente analize s'a ajuns la concluzia că două cranii dintre acestea erau de tip mongol.

Aceste două locuințe se găseau în centrul orașului, în preajma fortificațiilor de lângă porțile lui Batii, porți care uneau orașul lui Vladimir, cu orașul lui Iaroslav.

Altă descoperire legată de catastrofa asediului din 1240 o reprezintă camera secretă, prima sub ruinile bisericii Desiatinnaia. Forma acestei gropi este pastrată plină cu materiale ale con-

strucției, var, nisip, placi, cuie, etc., la o adâncime de 20—30 cm.

La o adâncime de cca 1 m au fost descoperite urme dintr'un edificiu din secolele X—XI. Aci au fost găsite de asemenea materiale de construcție, începând dela fragmentele de var, ardez, marmora și terminând cu resturi de piese confecționate, ca blocuri de tencuială cu frescă, un capitel, etc. La o adâncime de 1,50 m au fost prinse forme de turnat pentru diverse bijuterii.

La numai 20—40 cm de acestea, s'au găsit scheletele a 2 oameni maturi și al unui adolescent. Sub aceștia au fost prinse un paloș, un coif de fier, un topor ș. a.

La o adâncime de cca 4,50 m sub un strat de cenușă și carbuni, au fost găsite două schelete, unul atribuit unei femei bătrâne, iar cel de al doilea unui copil de 17—18 ani.

Pe lângă primul schelet au fost găsite numeroase podoabe și resturi de țesătură scumpă, precum și o monedă venețiană din secolul al XII-lea.

Sub aceste schelete, în loessul afânat, au fost descoperite alte câteva unelte, un topor, două lopeți de lemn cu marginea de fier, etc.

La 4,60 m față de nivelul podelei vechi a bisericii Desiatinnaia, a fost prins pământul viu în fundul gropii.

Construcția descrisă a dus pe cercetători la concluzia că aceasta reprezintă o cameră secretă pentru pastrarea obiectelor prețioase din biserică.

O serie de elemente fac pe autor să creadă că majoritatea obiectelor găsite de cercetători, din cele enumerate mai sus, aparțin secolelor XII—XIII, cu excepția materialului de construcție rezultat din dărâmarea bisericii.

Carger face o apropiere între camera secretă și o groapă comună plină de schelete descoperita de V. V. Hvoica la rasarit de biserică, lângă palatul cnezilor.

În această groapă, scheletele aveau o poziție nenormală. La unele din ele au fost găsite resturi de podoabe. Majoritatea craniilor erau despicate de lovături de secure. Printre craniile găsite și unul atribuit unui mongol. În fundul gropii a fost găsită o cruce. Pe cruce este scris numele Sf. Theodor în limba greacă.

Dupa V. V. Hvoica, crucea ar fi aparținut altarului bisericii și ar fi reprezentat un obiect sacru pe care a-

paratorii l-au ascuns de teama de a nu cadea în mâinile păgânilor.

Sapaturile din orașul Chiev au scos la iveală numeroase așezări distruse de incendiu. Situația în care au fost prinse aceste așezări, demonstrează ca proprietarii lor le-au parasit pentru scurt timp și nu au avut vreme să se întoarcă sa-și ridice macar lucrurile mai de preț.

În urma ultimelor sapaturi, au fost scoase materiale noi din diverse raioane ale Chievului, datate din secolele XII—XIII. Ele vin sa sprijine afirmația de mai sus.

În continuarea studiului său, M. C. Carger încearcă o reconstituire a evenimentelor din istoria Rusiei meridionale din această vreme.

Amintind de nimicirea statului bulgar (1236—1238) de către Tătari, autorul urmărește drumul parcurs de invadatorii prin Riazan, Vladimir-Suzdal. În stepele cumane, hoardele tătare stau aproape un an cu scopul de a pregăti forțele împotriva Chievului. Cu ocazia unor raiduri prin Sudul Rusiei, una din hoardele tătare conduse de vărul hanului ajunge la porțile Chievului, care impresionează pe noii veniți prin marea sa.

Incarcarile de patrundere în Chiev prin viclesug, nu reușesc Tatarilor, care pornesc împrejurul orașului.

Tronul Chievului rămâne liber în urma fugii cneazului Mihail Vsevolodovici. Urmează Rostislav Mstislavici, care la rândul lui este fugărit de Daniil din Galici, care sprijină pe Dmitr.

În toamna anului 1240, hoarda condusa de Batu ajunge la porțile Chievului.

Pasagiile de cronică referitoare la faptele asediului sunt sguuitoare. Cercetatorul cronicii are impresia ca autorul în descriere se trădează ca martor ocular al faptelor descrise. După Carger, cronica s'a dovedit a fi un document foarte important prin cuprinsul știrilor sale privitoare la asediu. El face o scurta analiza a pasajului privitor la asediu, confruntând câteva cronici și ajunge la concluzia ca cucerirea Chievului a avut loc la 6 Decembrie 1240, știre menționată în cronica Susdalscaia și acceptată de majoritatea specialiștilor. O serie de cronici din Nordul Rusiei dau alte date și informații care completează tabloul asediului.

lui. De reținut știrea din cronica Avraomca, în care este relatată prinderea tătarului Tovrul care a furnizat chievenilor știri în legătură cu capacitatea de luptă a Tatarilor.

Batu a concentrat atacul în partea de Sud a orașului la porțile Leadschie unde au fost întrebuințați berbecii ca instrumente de asediu.

Dupa străpungerea zidurilor sunt descrise faze de lupta corp la corp cu sulițe și săgeți. Acum este scos din luptă și cneazul Dmitr.

Tătarii trec peste zidurile orașului lui Iaroslav, după care întrerup atacul pentru un scurt timp.

Chievenii organizează apărarea pe o noua linie, iar odată cu aceasta, orașenii se grupează întărind punctul din jurul bisericii Maicii Domnului.

Carger face o precizare în studiu, în legătură cu locul întărit după primul asediu, susținând că este vorba, nu de un șanț, ci de un val de apărare. Locul întărit de chieveni făcea parte din orașul lui Vladimir apărât de niște turnuri care au fost distruse în secolul al XVII-lea. În mijlocul acestei fortificații, se găsea biserica Desiatinaia. Atacul Tatarilor început a doua zi strapunge noua linie de rezistență. Chievenii nu cedează însă, transformând în puncte de rezistență fiecare strada și casa.

Carger afirmă că sapaturile din 1946 din strada Jitomirscaia au scos la iveală materiale care demonstrează luptele din acest sector.

În acest cartier au fost prinse pe suprafețe, clădiri acoperite de schelete.

În ultima parte a studiului său, M. C. Carger, pe baza materialelor rezultate din săpături și aceea a informațiilor din cronici și calatori, caută sa dea o justă cronologie a faptelor, combatând afirmațiile neștiințifice privind problema tratată.

Interpretarea nejustă a faptelor de către Antonovici, Crușevski și alții, care întrebuințau în argumentările teoriilor lor pasaje de genul „și au ucis cu paloșele toată lumea, atât pe copii cât și pe cei vârstnici”, nu sunt valabile pentru cazul orașului Chiev.

Autorul citează cazul orașelului Cozlec unde populația a fost nimicită complet după o eroică și dărză rezistență de 7 săptămâni.

Cronica relatează că Tătarii au căutat timp îndelungat capetele celor 3:

conducători ai orașului printre cadavrele asediaților.

Din partea Tătarilor au căzut 4000 de ostași, fapt care i-a determinat să numească orașul Cozlec „oraș rău”.

Chievul este descris după asediu, de călugărul italian Plano Carpini în trecere spre curtea hanului tatar.

Carger atrage atenția asupra unui pasaj din descrierea lui Carpini, referitor la 200 de case rămase în urma distrugerii orașului.

Știrile călătorilor din secolul al XVI-lea completează fragmente de știri din cronici privitoare la perioada de după asediu.

Numeroase știri din diferite cronici amintesc de acte de ceremonie religioasă, ca hirotonisiri de biserici sau numiri de prelați în Chiev.

O informație de acest gen ne aduce știrea ca biserica Desiatinnaia cu hramul Maicii Domnului, a servit ca loc de refugiu luând ca element de comparație catedrala Uspenia din Vladimir care cu 3 ani în urma servise pentru același scop.

De frică, orașenii împreună cu vârfurile bisericii s'au urcat pe zidurile bisericii și au cauzat prăbușirea ei.

Carger crede că biserica Desiatinnaia a fost un ultim punct de rezistență al Chievului.

Biserica a fost supusă unui asediu cu berbecii, care au produs darâmarea ei. Desigur ca, în momentul ultimelor clipe de viață a bisericii, oamenii au căutat galerii, firide și tot felul de locuri ascunse pentru a se feri de furia navalitorilor.

Așa explică Carger și faptele privitoare la camera secretă, de existența căreia știau numai câteva vârfuri bisericesti.

Ea a adăpostit probabil persoane din elita orașului, dovada că în preajma scheletelor de aici au fost găsite numeroase podoabe.

Din această cameră secretă, autorul presupune că refugiații au încercat săparea unui tunel pentru a ieși spre partea de Nord a orașului. Aici au fost găsite lopeți, frânhii, o găleată și alte obiecte de lucru cu care se făcea evacuarea pământului la suprafață.

Această operație a fost însă întreruptă de prăbușirea bisericii sub loviturile berbecilor.

Printre materialele care furnizează știri privitoare la viața orașului de după asediu sunt descrierile lui Sigismund Herberstein, Alexandru Gvachnin, Erik Lasote ș. a.

Din aceste descrieri, se desprind informații privind urmele fortificațiilor și monumentelor vechi din spre partea veche a orașului.

Carger citează lucrarea lui Reinold Heidenstein privitoare la istoria Poloniei în care sunt rezervate câteva pasaje Chievului.

Heidenstein descrie câteva din monumentele vechi, printre care Porțile de aur și catedrala Sf. Sofia.

Trecând la descrierea orașului propriu-zis, autorul recunoaște ca acesta a fost cândva foarte populat și se întindea pe o suprafață foarte mare.

Orașul contemporan lui Heidenstein se întindea în spre apa Niprului și era dominat de un castel de lemn de tip lituanian.

Carger atrage atenția că voievozii moscoviți în 1654 au avut conflicte în legătură cu restaurarea fortificațiilor, preferând pe cele de piatră ale vechiului Chiev, care erau în proprietatea mitropolitului.

În secolul al XVII-lea încep restaurările orașului de sus pe locul ruinelor vechiului oraș. Aici a avut sediul garnizoana moscovită. Aici au fost făcute încercări de reconstrucție a unor biserici din perioada lui Vladimir și Iaroslav.

An de an, până în secolul al XVIII-lea, partea de sus a orașului ruinată a fost folosită ca teren de către noii constructori.

Pe timpul lui Petru I, regiunea vechilor fortificații a fost parasită, pentru ca o nouă fortareată pe dealul Pecersc să-i ia locul.

Ruinele vechiului oraș au fost pasate până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când reconstrucția orașului după un plan nou le-a șters urmele.

Gh D

N. I. PAVLENCO, *Contribuții la problema pieței forței de muncă pentru manufacturile metalurgice în deceniile 3—5 ale secolului al XVIII-lea*. „Voprosi Istorii”, 1952, Nr. 3, p. 99—123.

Problema nașterii clasei muncitoare și a burgheziei și formarea orânduirii capitaliste în Rusia atrage în ultimul timp tot mai mult atenția istoricilor sovietici, preocupați sa rezolve aceasta chestiune atât de importantă din istoria Uniunii Sovietice.

★

N. I. Pavlenco precizează ca în explicarea formării pieței forței de muncă a analizat doar influența exercitată de export și de statul absolutist rus, cu privire specială la manufacturile metalurgice, unde problema este mai complexă.

Razboiul Nordic dintre Rusia și Suedia (1700—1721) a marit nevoile de metal ale Rusiei, determinând statul rus să creeze o regiune metalurgică în Ural, care după încheierea războiului, a putut satisface toate nevoile pieței interne și a permis vânzarea fierului rusesc pe piața europeană. Exportul de fier a determinat statul rus să sprijine dezvoltarea manufacturilor metalurgice, create mai ales în vederea schimburilor comerciale cu strainatatea, deoarece piața internă nu putea absorbi întreaga lor producție.

Concentrarea industriilor exportatoare de fier era destul de mare, deoarece, arată autorul, din cantitatea de 10,4 milioane de puduri¹ de fontă (cca 170.352 tone) turnată în Rusia între 1720—1739 de întreprinderile particulare, 90% a fost produsă de către industriașii exportatori; dintre ei, locul întâi îl ocupa A. Demidov, ale cărui manufacturi au furnizat 62 o din producția amintită.

Autorul subliniază o contradicție a manufacturilor metalurgice din aceasta perioadă, arătând ca dezvoltarea lor, determinată de cererea fierului rusesc pe piața externă, a fost mai rapidă decât cererea de forță de muncă liberă, născută prin procesul intern al descompunerii feudalismului și al desagregării țăranimii, deoarece a fost necesară înlăturarea muncii forțate și legarea lucrătorilor calificați de întreprindere. Legarea lucrătorilor de întreprindere a fost consacrată printr-o serie de decrete dintre 1722—1736, care au transformat pe

lucrători într-un „iobag al manufacturii”.

Înafara de măsurile luate de stat, înșiși patronii jucau un rol activ în legarea muncitorilor de manufactură, prin împrumuturi înrobitoare acordate acestora, prin neachitarea salariilor și alte procedee. Uneori, pentru a-și crea mână de lucru, proprietarii de manufactură atrageau prin momeli pe lucrătorii dela alte întreprinderi sau chiar îi rapeau.

N. I. Pavlenco arată că relațiile feudale din Rusia au fost o piedică în procurarea forței de muncă pentru manufacturi, deoarece iobagul fugit dela moșier și angajat la fabrică putea fi revendicat de stăpânul sau, căruia trebuia să i se plătească o despăgubire, fixată la 50 de ruble prin decretul din 1724, pentru omul pe care-l pierduse. Din aceasta cauză, proprietarii de manufacturi preferau să lege de întreprindere oameni liberi, care nu puteau fi revendicați de cineva.

Autorul arată ca procurarea forței de muncă se făcea în condițiile existenței a doua fenomene contradictorii ale epocii: intensificarea asupririi feudale, concretizată prin înasprirea urmăririi iobagilor fugiți, care limita forța de muncă pentru manufacturi, și dezvoltarea relațiilor marfa-bani, care a determinat pe mulți țărani să se angajeze la întreprinderi pentru a plăti feudalului renta în bani.

Slaba dezvoltare a tehnicii, care cerea un mare număr de brațe în procesul de producție și piedicile feudale, care limitau procurarea forței de muncă, au determinat pe proprietarii de manufacturi să lupte pentru obținerea dreptului de a cumpăra sate cu iobagi, pentru a-i folosi în întreprinderi. În 1721, ei au obținut dreptul de a cumpăra sate cu iobagi, decretul din acest an specificând că „acele sate să rămână totdeauna neînstrăinate pe lângă acele uzine”.

Profitând de acest drept, proprietarii de manufacturi au cumpărat numeroase sate cu iobagi, necesare întreprinderilor lor. N. I. Pavlenco face o comparație între condițiile de procurare a forței de muncă din cele două regiuni metalurgice ale Rusiei: regiunea centrală

¹ 1 pud=16,38 kg.

(Moscova), unde proprietarii de manufacturi puteau să angajeze forța de muncă liberă din cauza desimii mai mari a populației, și regiunea metalurgică din Urali, unde populația fiind rară, fabricanții duceau lipsa de mână de lucru. Pentru a permite dezvoltarea industriei din Urali, guvernul a admis ca proprietarilor de manufacturi de acolo să li se atribuie țărani iobagi ai statului, care să lucreze în întreprinderile lor. (Decretul din 1734).

În afară de aceasta, statul le-a acordat o serie de avantaje, concesionându-le gratuit pământuri și materie primă, ceea ce a permis o dezvoltare apreciabilă a industriei metalurgice din Urali.

În încheiere, N. I. Pavlenko trage următoarele concluzii:

a) intervenția statului în asigurarea manufacturilor metalurgice cu forța de muncă a permis păstrarea unor relații feudale, existența proprietarilor de manufacturi posesori de sate cu iobagi, care lucrau în întreprinderile stăpânului lor, și legarea muncitorului de fabrică, analoaga cu a șerbului de moșie.

b) eliberarea forței de muncă prin descompunerea feudalismului n'a mers tot atât de repede ca dezvoltarea manufacturilor, condiționată de cererea tierului rusesc în străinătate.

c) particularitățile specifice ale regiunii metalurgice din Urali s'au menținut mai mult decât în regiunea metalurgică centrală, unde relațiile capitaliste s'au dezvoltat mai intens.

În ultimele pagini, N. I. Pavlenko combate teza lui E. I. Zaoziorscaia, care în studiul său: „Contribuții la problema naturii și a etapelor principale ale perioadei moderne în Istoria Rusiei”, este de părere că perioadele dezvoltării manufacturilor pot constitui etape ale periodizării istoriei Uniunii Sovietice; autorul arată că, deși manufacturile au o mare importanță în istoria modernă a U.R.S.S., ele singure nu pot servi ca jaloane pentru periodizare. Aceasta din urmă trebuie să țină seama și de alți factori, în special de lupta de clasă.

Gh. D.

STUDII

REVISTĂ DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE

APARE TRIMESTRIAL

TABLA DE MATERII PE ANUL 1952 *

(Nr. I—IV)

PROBLEMELE ZILEI

I. STALIN, Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S.	5/IV
I. STALIN, Cuvântare rostită la Congresul al XIX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.	61/IV
GH. GHEORGHIU-DEJ, Cuvântul rostit la alegerea sa ca Președinte al Consiliului de Miniștri al R.P.R.	19/II
GH. GHEORGHIU-DEJ, Cuvântare rostită la Congresul Învăță- torilor din R.P.R.	22/II
GH. GHEORGHIU-DEJ, Statul de Democrație Populară — instru- mentul construirii vieții noi.	5/III
GH. GHEORGHIU-DEJ, Însemnătatea istorică mondială a Con- gresului al XIX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice	64/IV
P. N. POSPELOV, Raport prezentat la Ședința Solemnă de doliu dela Moscova, cu prilejul celei de a 28-a comemorării a morții lui V. I. Lenin.	5/I
GHEORGHE APOSTOL, Despre Proiectul de Constituție a Re- publicii Populare Române	13/III
* * * Ședința Plenară a C.C. al P.M.R.	5/II
* * * Pentru continua întărire a Partidului.	8/II
* * * Telegramele schimbate cu prilejul sărbătoririi zilei de 9 Mai 1952	20/II

* Cifrele arabe din dreapta indică pagina unde se găsește articolul; Cifrele latine, care urmează după cele arabe, indică numărul revistei în care se găsește articolul.

STUDII ȘI ARTICOLE

Istorie

TRAIAN SAVULESCU, Barbu Lăzăreanu	21/I
MARIA BANUȘ, Actualitatea operei lui Ion Luca Caragiale. . .	84/I
GH. CALINESCU, Despre Al. Odobescu și Rusia	137/I
S. ȘTIRBU, Uneltirile agenților burgheziei engleze împotriva răscoalei conduse de Tudor Vladimirescu	30/I
A. G., Ștefan cel Mare văzut de o cronică rusească	142/I
G. HAUPT, Despre atitudinea cercurilor revoluționare din Ro- mânia față de războiul de independență din 1877—1878 . . .	40/II
* * * Muzeul relațiilor militare româno-ruse de-a-lungul veacurilor.	73/II
MATEI DUMITRU, Răscoala de pe cuirasatul „Potemchin” și acțiunea muncitorilor din România pentru ajutorarea Potemchiniștilor.	105 II
P. CONSTANTINESCU-IAȘI, „Uniunea Democratică”.	117/II
G. FISCHER, Uneltirile diplomației americane în jurul unei con- cesiuni acordate de către C.F.R. în anul 1932—1933	124/II
ELIZA CAMPUS, Despre politica externă antinațională a guver- nelor burghezo-moșierești din România, în timpul politicii imperialiste de așa zisă „neintervenție” (1936)	24/III
E. I. SPIVACOVSCI, Avântul mișcării muncitorești din Ro- mânia în anii 1905—1906	58/III
C. ȘERBAN, Întreprinderea manufacturieră de postav dela Pocio- valiște și București	86/III
MIHAIL ROLLER, Cu privire la unele probleme din domeniul cercetărilor istorice	148/III
O. ILIESCU, Despre tezaurele monetare și viața economică în se- colele III—XIV pe teritoriul țării noastre.	178/III
* * * Pe marginea folosirii izvoarelor cu privire la supunerea Moldovei la tributul turcesc (Vaslui 1456).	187/III
GH. HAUPT, Despre Nicolae Bălcescu și cercurile revoluționar- democratice din Rusia	94/IV
Cuprinsul manualului de Istorie a R. P. R., de sub redacția Acad. M. Roller	119/IV

Filosofie

A. I. OPARIN, Importanța genialelor lucrări ale tovarășului Stalin în domeniul problemelor lingvisticii pentru desvol- tarea creatoare a biologiei sovietice.	93/I
LEONTE RAUTU, O neprețuită armă ideologică	34/II
M. CAMMARI și F. CONSTANTINOV, Locul și rolul științei în dezvoltarea societății.	134/II
* * * Asupra activității catedrei de marxism-leninism dela In- stitutul Politehnic din București.	106/III
* * * Scurt dicționar filosofic	151/II, 156/III, 109/IV
M. RALEA, Aspecte din psihologia canibalica americană	122/III

DOCUMENTE

- S. CALLIMACHI, Pagini despre Ioan Vodă zis „cel cumplit“,
scrise în secolul XVI de istoricul francez de la Popelinière 175/II
- * * * Istoria răscoalelor și cruzimilor săvârșite la Hluknaviț
în ziua de 9 August din anul 1831 199/III
- * * * O inscripție despre Mircea cel Bătrân (1408). 210/III

DIN VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ

- * * * Program de activitate pe anul 1952 al Secției și Insti-
tutelor de Istorie și Filosofie ale Academiei R.P.R. 16/I
- * * * Prezentarea Hotărârii Sesiunii Generale Științifice a
Academiei R.P.R., din 17—23 Martie 1952 136/III
- V. STOETOV, Unele probleme ale muncii în învățământul
superior. 60/I
- MIRCEA MALIȚA, Pentru îmbunătățirea activității bibliografice 76/I
- * * * Din viața Institutului de Istorie și Filosofie Cluj. . . 162/I
- * * * Discuții cu privire la cursul de Istorie veche a României,
predat la Facultatea de Istorie a Universității „C. I. Par-
hon“ din București, 1950—1951 . . . 115/I, 116/I, 120/I, 132/I
186/II, 176/III

NOTE ȘI RECENZII

- E. DIAN, Eva Haraszti, „Politica externă engleză împotriva
luptei pentru libertate a Ungariei“, Budapesta, 1951. Ed.
Közoktatásügyi Kiadóhivatal 145/I
- RADU MANOLESCU, „In legătură cu problema specificului și a
sarcinilor științei istorice“, „Voprosi Istorii“ Nr. 6, 1951 . 149/I
- * * * Tabla de materii a anului 1951 (Nr. I—IV) 165/I
- C. ALEXE, Asupra rezultatelor discuției problemelor de logică în
Uniunea Sovietică 189/II
- SEBASTIAN MORINTZ, Expoziția arheologică 1952 192/II
- N. N. CIACHIR, P. C. Fortunatov, „Războiul din 1877—1878
și eliberarea Bulgariei“. 197/II
- P. C. IAȘI, Inscrierea lui Hristo Botev ca student al Facultății
de Medicină din București 213/III
- C. Ș., „Anglia și Rusia în perioada celui de al doilea război îm-
potriva Turciei (1787—1792)“ („Voprosi Istorii“, 1948,
Nr. 11, p. 26—49) 215/III
- GH. DIACONU. M. C. Carger, „Chievlul și cucerirea mongolă“,
„Sovietskaia Arheologia“, 1949, Nr. 11 133/IV
- N. I. Pavlenko, „Contribuții la problema pieței forței de
muncă pentru manufacturile metalurgice în deceniile 3—5
ale secolului al XVIII-lea“. „Voprosi Istorii“, 1952, Nr. 3 138/IV

СТУДИ

ЖУРНАЛ ИСТОРИИ И ФИЛОСОФИИ

ЖУРНАЛ ВЫХОДИТ ЧЕТЫРЕ РАЗА В ГОД

ПРЕДМЕТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ЗА 1952 г. *)

(№№ I—IV)

СОВРЕМЕННЫЕ ВОПРОСЫ

И. СТАЛИН, Экономические проблемы социализма в СССР	5/IV
И. СТАЛИН, Речь, произнесенная на XIX съезде Коммунистической партии Советского Союза.	61/IV
Г. ГЕОРГИУ-ДЕЖ, Речь по случаю его избрания председателем Совета Министров РНР.	19 II
Г. ГЕОРГИУ-ДЕЖ, Речь на съезде учителей РНР.	22/II
Г. ГЕОРГИУ-ДЕЖ, Государство народной демократии — инструмент построения новой жизни.	5/III
Г. ГЕОРГИУ-ДЕЖ, Мировое историческое значение XIX съезда Коммунистической партии Советского Союза.	64/IV
П. Н. ПОСПЕЛОВ, Доклад на торжественно-траурном заседании в Москве, посвященном 28-й годовщине со дня смерти В. И. Ленина.	5/I
ГЕОРГЕ АПОСТОЛ, О проекте Конституции Румынской Народной Республики.	13 III
* * * Пленум ЦК Румынской рабочей партии.	5 II
* * * За дальнейшее усиление партии.	8 II
* * * Обмен телеграммами по случаю празднования дня 9 мая 1952.	20 II

* Арабские цифры указывают страницу, на которой находится статья. Римские цифры указывают номер журнала, в котором помещена статья

СТАТЬИ И ИССЛЕДОВАНИЯ

История

ТРАЯН САВУЛЕСКУ, Барбу Лэзеряну	21/I
МАРИЯ БАНУШ, Актуальность произведений Иона Луки Карджале	84/I
Г. КЭЛИНЕСКУ, Об А. Одобеску и России	137/I
С. ШТИРБУ, Происки английских буржуазных агентов против восстания Тудора Владимиреску	30/I
А. Г., Стефан Великий в свете русской хроники	142/I
Г. ГАУПТ, Об отношении румынских революционных кругов к войне за независимость 1877—1878 гг.	40/II
* * * Румыно-русские военные связи на протяжении веков	73/II
МАТЕЙ ДУМИТРУ, Восстание на крейсере «Потемкин» и деятельность румынских рабочих для помощи потемкинцам	105/II
П. КОНСТАНТИНЕСКУ-ЯШЬ, «Демократическое объединение»	117/II
Г. ФИШЕР, Происки американской дипломатии в связи с концессией, предоставленной Румынскими железными дорогами в 1932—1933 гг.	124/II
ЭЛИЗА КАМПУС, Об антинациональной внешней политике буржуазно-помещичьих правительств Румынии в период империалистической политики так называемой неинтервенции (1936)	24/III
Е. И. СПИВАКОВСКИЙ, Подъем рабочего движения в Румынии в 1905—1906 гг.	58/III
К. ШЕРБАН, Текстильные предприятия в Почовалиште и Бухаресте	86/III
МИХАИЛ РОЛЛЕР, О некоторых вопросах в области исторических исследований	148/III
О. ИЛИЕСКУ, О монетных кладах и экономической жизни в III—XIV веках на территории РНР	178/III
* * * К вопросу использования источников относительно подчинения Молдавии турками (Васлуй 1456)	187/III
Г. ГАУПТ, О Николае Бэлческу и о революционных демократических кругах в России	94/IV
Содержание учебника Истории РНР под редакцией академика М. Роллера	119/IV

Философия

А. И. ОПАРИН, Значение гениальных работ товарища Сталина по вопросам языкознания для творческого развития советской биологии	93/I
ЛЕОНТЕ РЭУТУ, Неоцененное идеологическое оружие	34/II
М. КАММАРИ и Ф. КОНСТАНТИНОВ, Место и роль науки в развитии общества	134/II
* * * О работе кафедры марксизм-ленинизма в Бухарестском политехническом институте	106/III
* * * Краткий философский словарь	151/II 156/III 69/IV
М. РАЛЯ, Аспекты американской каннибальской психологии	122/III

ДОКУМЕНТЫ

- С. КАЛЛИМАКИ, Страницы о господаре Иоанне «Грозном», написанные в XVI веке французским историком де ла Попеллиниер 175 II
- * * * История восстаний и жестокостей, совершенных в Глукнавиц 9 августа 1831 г. 199/III
- * * * Надпись о Мирче Старом (1408) 210 III

НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ

- * * * Программа деятельности на 1952 г. Отделения и институтов истории и философии Академии Румынской Народной Республики 16/I
- Постановление Общего Собрания Научной Сессии Академии РНР 17—23 марта 1952 г. 136 III
- В. СТОЛЕТОВ, Некоторые вопросы работы высшей школы . . . 60 I
- МИРЧА МАЛИЦА, За улучшение библиографической работы . . 76/I
- * * * В Клужском институте истории и философии 162 I
- * * * По поводу курса древней истории Румынии на Историческом факультете Бухарестского университета имени К. И. Пархона за 1950—1951 учебный год 115/I
- 116/I, 120/I, 132/I, 186/II, 176/III

ЗАМЕТКИ И РЕЦЕНЗИИ

- Е. ДИАН, Ева Гараста, Английская внешняя политика против борьбы за свободу Венгрии, Будапешт, 1951, издательство Közoktatásügyi kiadóhivatal 145 I
- РАДУ МАНОЛЕСКУ, К вопросу о специфике и задачах исторической науки. Вопросы истории, 1951, 6 149 I
- * * * Предметный указатель за 1951 год (№№ 1—4) 165 I
- К. АЛЕКСЕ, О результатах дискуссии, проведенной в Советском Союзе по вопросам логики 189/II
- СЕБАСТИАН МОРИНЦ, Археологическая экспозиция 1952 г. . . 192 II
- Н. Н. ЧАКИР, П. К. Фортунатов, «Война 1877—1878 гг. и освобождение Болгарии» 197/II
- П. К.-ЯШЬ, Запись Христо Ботева студентом Бухарестского медицинского факультета 213 III
- К. Ш., Англия и Россия в период второй турецкой войны (1787—1792 гг.) («Вопросы истории», 1948, 11, стр. 26-49) . 215/III
- Г. ДИАКОНУ, М. К. Каргер, «Киев и монгольское завоевание». Советская археология, 1949, 11 133 IV
- * * * Н. И. Павленко, К вопросу о рынке рабочей силы для металлургических мануфактур в 20—40 годах XVIII века. Вопросы истории, 1952, 3, стр. 99—123 138/IV

DIN PARTEA REDACȚIEI

Redacția revistei „Studii” aduce la cunoștință că stă la dispoziția colaboratorilor și cetitorilor revistei, în toate zilele lucrătoare, între orele 17 și 20.

În prima sâmbătă a fiecărei luni, între orele 17 și 20, au loc discuții critice cu privire la conținutul revistei. Toți colaboratorii și cetitorii revistei sunt invitați călduros să participe la aceste debateri critice.

Sediul redacției se află în București, B-dul Generalissimul Stalin Nr. 1, tel 2.87.43.

